

Onikinci cildin başı

12460-Beni mahkum eden şey dolayısıyla, hafif esen rüzgârın serinliğinden oyalanmak için uyumuştum.

12461-Meşelikte bir dal üzerinde bir güvercinin güzel terennûmle ağlaması ile beni çağırınca kadar dalakalmıştım.

12462-O ağlamaya başlamadan ben, aşkımdan, suadaya sevgimden feryat edip ağlamaya başlasaydım pişman olmaz, teselli bulurdum.

12463-Lakin, o benden evvel ağladı da, beni de ağlattı. Ve dedim ki: fazilet, bu işte ön ayak olanındır.

ای ضیاء الحق حسام الدین توی که گذشت از همه به نورت مثنوی
2464-Ey Hakk'ın ziyası olan Hüsâmeddin; sen öyle bir zatsın ki senin
nurun ile Mesnevî yükseklikte, Kameri geçmiştir.

همت عالی تو ای مرتجا می کشد این را خدا داند کجا
12465-Ey kendisinden bir çok şey umulan Hüsâmeddin; senin âlî
himmetinin onu nerelere kadar götürüleceğini Allâh(C.C.) bilir.

گردن این مثنوی را بسته‌ای می‌کشی آن سوی که دانسته‌ای
12466-Bu Mesnevî'nin boynundan bağlamışsın, onu bildiğin bir tarafa
çekip götürüyorsun.

مثنوی پویان کشنده ناپدید از جاهلی کش نیست دید
12467-Mesnevî koşup gitmekte, çeken ise gizli... Fakat gizliliği, basar-ı
basîreti olmayan bir gâfile karşıdır.

مثنوی را چون تو مبدا بوده‌ای گر فزون گردد تو اش افزوده‌ای
12468-Mesnevî'nin başlangıcı sen olduğun için, eğer uzayıp giderse, onu
uzatan yine sensin.

می‌دهد حق آرزوی متقین چون چنین خواهی خدا خواهد چنین
12469-Sen böyle isteyince, Allâh(C.C.) da öyle ister. Çünkü Hakk Tealâ
takvâ sahiplerinin arzusunu verir.

کان الله بوده‌ای در ما مضمی تا که کان الله پیش آمد جزا
12470-Önce sen, varlığını Allâh(C.C.)'a verdin... Mükâfat olarak da
Allâh(C.C.) varlığını sana verdi.

مثنوی از تو هزاران شکر داشت در دعا و شکر کفها بر فراشت
12471-Mesnevî, sana binlerce kere müteşekkirdir, sana duâlar etmek için
avuçlarını açmıştır.

ز انکه شاکر را زیادت و عده است آن چنان که قرب مزد سجده است
12472-Çünkü şükredene nimetin ziyâdeliği va'dedilmiştir. Nitekim
secdenin mükâfatı, kurbiyyet-i ilâhiyyedir.

گفت و اسجُد و اقْتَرَبْ یزدان ما قرب جان شد سجده‌ی ابدان ما
12473-Hâlikımız: "Secde et ve yakınlaş!" buyurmuş, bedenlerimizin secde
etmesi ruhlarımızın Allâh(C.C.)'a yaklaşmasına sebep olmuştur.

گر زیادت می‌شود زین رو بود نه از برای بوش و های و هو بود
12474-Eğer Mesnevî devam edip ziyadeleşiyorsa, bu yüzden ziyadeleşiyor ve uzuyor. Yoksa hây u huyla değil.

با تو ما چون رز به تابستان خوشیم حکم داری هین بکش تا می‌کشیم
12475-Biz seninle üzüm asmasının yazdan hoşlandığı gibi hoşuz. Hükmün cârîdir. Sen Mesnevî'yi çek, götür; biz de çekip uzatalım.

خوش بکش این کاروان را تا به حج ای امیر صبر مفتاح الفرج
12476-Ey "Sabır, varlığın anahtarıdır" sırrının mümessili ve emîri olan Hüsâmeddin; bu beyitler kervanını Hacca kadar çek götür.

حج زیارت کردن خانه بود حج رب البیت مردانه بود
12477-Hac bir evi, "Beytullah'ı" ziyâret etmektir. Evin sahibini ziyaret ise erliktir.

ز آن ضیا گفتم حسام الدین ترا که تو خورشیدی و این دو وصفها
12478-Ey Hüsâmeddin; sen bir güneşsin, onun için sana ziya dedim. Bu iki söz, Husam ve Ziya, senin vasıflarıdır.

کاین حسام و این ضیا یکی است هین تیغ خورشید از ضیا باشد یقین
12479-Bu Hüsâm ile ziyânın ikisi de birdir. Çünkü güneşin şuaları ziyâdan olur.

شمس را قرآن ضیا خواند ای پد و آن قمر را نور خواند این را نگر
12480-Babalık; Kur'ân-ı Kerîm, güneş için "ziya", ay için de "nur" dedi. Buna dikkat et.

نور از آن ماه باشد وین ضیا آن خورشید این فرو خوان از نبا
12481-Nur kamer'e ziya da Güneş'e âiddir. Bunu Kur'ân-ı Kerîmden oku.

شمس چون عالی‌تر آمد خود ز ماه پس ضیا از نور افزون دان به جاه
12482-Güneş, aydan daha büyük ve yüksektir. O halde mertebe ve derece itibarıyla ziyâyı nurdan efdal ve parlak bil.

بس کس اندر نور مه منهج ندید چون بر آمد آفتاب آن شد پدید
12483-Çok kimse ayın nurundan hakikat yolunu göremedi. Fakat güneş doğunca o yol aydınlandı ve layıkıyla görüldü.

آفتاب اعواض را کامل نمود لاجرم بازارها در روز بود
12484-Güneş alınacak ve satılacak şeyleri, daha iyi gösterir. Onun için çarşılar, pazarlar gündüz açılır ve kurulur.

تا که قلب و نقد نیک آید پدید تا بود از غبن و از حیلہ بعید
12485-Tâ ki paranın kalbi ve sağlamı iyice görülsün; tâ ki alışveriş, aldatmak ve aldanmaktan uzaklaşsın.

تا که نورش کامل آمد در زمین تاجران را رَحْمَةً للعالمین
12486-Tâ ki güneşin nuru zemine kâmil olarak aks etsin de ticaret erbabına rahmetten lilâlemîn olsun.

لیک بر قلاب مبعوض است و سخت ز آنک ازو شد کاسد او را نقد و رخت
12487-Lâkin güneş, kalp akçenin ve kalpazanın şiddetli düşmanıdır. Çünkü onun aydınlığıyla kalp akçe geçmez olur.

پس عدوی جان صراف است قلب دشمن درویش که بود غیر کلب
12488-O halde kalp para, sarrafın can düşmanıdır. Nitekim köpek de
derviş düşmanıdır.

انبیا با دشمنان بر می‌تند پس ملایک رب سلم می‌زنند
12489-Peygamberler, düşmanlar ve kâfirlerle uğraşır, melekler de “Ya
Rabbi selâmet ver” diye dua ederler.

کاین چراغی را که هست او نور کار از پف و دمهای دزدان دور دار
12490-İlâhi nurlu bir kandil gibi olan bu peygamberleri, hırsızların
üflemelerinden uzak ve mahfuz bulundur.

دزد و قلاب است خصم نور بس زین دو ای فریادرس فریاد رس
12491-Hırsız da kalp akçe ve kalpazan da aydınlık düşmanıdır. Ey feryad
edenin feryâdına yetişen Allâh(C.C.), bize imdad et.

روشنی بر دفتر چارم بریز کافتاب از چرخ چارم کرد خیز
12492-Ey Hüsâmeddin; güneş dördüncü kat gökten doğarak Âlemi
aydınlattır. Manevî bir güneş olan sen de Mesnevî'nin dördüncü defterini tenvir
et.

هین ز چارم نور ده خورشیدوار تا بتابد بر بلاد و بر دیار
12493-Güneş gibi bu dördüncü cilde nur saç ki, beldeler ve memleketlerde
parlak görünsün.

هر کش افسانه بخواند افسانه است و انکه دیدش نقد خود مردانه است
12494-Her kim Mesnevî'yi masal diye okursa onun için masaldır. Her kim
de kendisinin halini bu kitapta görürse o kimse merddir.

آب نیل است و به قبطی خون نمود قوم موسی را نه خون بد آب بود
12495-Mesnevî, Nil suyu gibidir: Kıbtî'lere kan görünmüştür. Mûsa'nın
kavmine o, kan değil, sudur.

دشمن این حرف این دم در نظر شد ممثل سر نگون اندر سقر
12496-Bu sözün, “Mesnevî'nin” düşmanı olanın, baş aşağı olarak
Cehenneme yuvarlandığı senin nazarında temsil edildi.

ای ضیاء الحق تو دیدی حال او حق نمودت پاسخ افعال او
12497-Ey Hüsâmeddin o münkirin hâlini gördün... Hakk, sana, onun
inkârının cevap ve cezâsını gösterdi.

دیده‌ی غیبت چو غیب است اوستاد کم مبادا زین جهان این دید و داد
12498-Ey Hüsâmeddin; senin gaybi gören gözün gayb gibi üstâddır. Bu
görüş ve diriliş Dünyadan eksik olmasın.

این حکایت را که نقد وقت ماست گر تمامش می‌کنی اینجا رواست
12499-Tamamıyla bizim halimizi bildiren şu hikayeyi burada
tamamlarsan münâsibdir.

ناکسان را ترک کن بهر کسان قصه را پایان بر و مخلص رسان
12500-İnsan olanlar için, olmayanları bırak; “Mesnevîyi okuyup dinleyip
feyz alanlar için münkirlerini bırak da” hikâyeyi sonuna getir ve bitir.

این حکایت گر نشد آن جا تمام چارمین جلد است آرش در نظام

12501-Bu hikâye üçüncü ciltte tamam olmadıysa bu dördüncü cilde onu ikmâl eyle!

“BEKÇİDEN KAÇIP BİLMEDİĞİ BİR BAĞA GİREN VE SEVGİLİSİNİ ORADA BULAN AŞIK HİKAYESİNİN TAMAMI”

تمامی حکایت آن عاشق که از عسس گریخت در باغی مجهول خود معشوق را در باغ یافت و عسس را از شادی دعای خیر می‌کرد و می‌گفت که عسی
أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَ هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ

اندر آن بودیم کان شخص از عسس راند اندر باغ از خوفی فرس
12502-O adamın, bekçiden korkup bağa at sürdüğünü anlatıyorduk.

بود اندر باغ آن صاحب جمال کز غمش این در عنا بد هشت سال
12503-Bu gencin aşık olup, sekiz seneden beri gam ve kederini çektiği güzel meğer bu bağın içinde imiş.

سایه‌ی او را نبود امکان دید همچو عنقا وصف او را می‌شنید
12504-Halbuki onun gölgesini bile görmeye imkân bulamıyordu. Sâde ankâ gibi adını işitiyordu.

جز یکی لقیه که اول از قضا بر وی افتاد و شد او را دل ربا
12505-O âşık, o sevgiliyi, hükm-i kaza ile ona gönlünü kaptırdığı mülâkattan evvel görmemişti.

بعد از آن چندان که می‌کوشید او خود مجالش می‌نداد آن تند خو
12506-Ondan sonra ne kadar çalıştı çabaladı ise, o huysuz sevgili bir türlü fırsat vermemiş ve kendisini göstermemişti.

نه به لابه چاره بودش نه به مال چشم پر و بی‌طمع بود آن نهال
12507-Ne yalvarmanın bir çaresi olmuştu, ne mal, mülk vermenin...O fidan sevgilinin gözü toktu, tamamı yoktu!

عاشق هر پیشه‌ای و مطلبی حق بیالود اول کارش لبی
12508-Allâh(C.C.) her sanata ve talep edilen her şeye aşık olan kişinin dudağını, ilk önce o şeye dokundurur, ona o lezzeti tattırır.

چون بد آن آسیب در جست آمدند پیش پاشان می‌نهد هر روز بند
12509-Âşıklar o belâ ile, ağızlarına tattırılan o lezzetle, matlûbu aramaya başlayınca kazayı ilâhî her gün ayaklarına bir bağ vurur ve önlerine bir tuzak çıkarır.

چون در افگندش به جست و جوی کار بعد از آن در بست که کابین بیار
12510-Allâh(C.C.),o aşıkı talep ve aramaya düşürünce, matlûbun mehrini getir diye ona vuslat kapısını kapar.

هم بر آن بو می‌تنند و می‌روند هر دمی راجی و آیس می‌شوند
12511-Talip ve âşık olanlar, duydukları koku dolayısıyla dönerler, dolaşırlar, her an ümidvar ve nevmid olurlar.

هر کسی را هست او مید بری که گشادندش در آن روزی دری
12512-Herkesin, bir gün kendisine açılmış olan kapıdan bir menfaat ve istifâde ümidi vardır.

باز در بستندش و آن در پرست بر همان او مید آتش پا شده‌ست
12513-Sonra ümid kapısını kaparlar da kapıya müteveccih olan o talip,
maksûdu aramak için koşar durur.

چون در آمد خوش در آن باغ آن جوان خود فرو شد پا به گنجش ناگهان
12514-O genç de o bağa girince ansızın ayağı define çukuruna batmış
gibi oldu.

مر عسس را ساخته یزدان سبب تا ز بیم او دود در باغ شب
12515-Cenâbı Hakk, o gencin gece vakti bağa girmesine bekçi korkusunu
sebepl kılmıştı.

ببند آن معشوقه را او با چراغ طالب انگشتی در جوی باغ
12516-Yine o bekçiyi bağın içinden geçen dere kenarında, elinde kandil
ile yüzüğünü arayan sevgiliyi görmesine vesile etmişti.

پس قرین می‌کرد از ذوق آن نفس با ثنای حق دعای آن عسس
12517-O anda zevk ve şevkinden Allâh(C.C.)'a şükürler ederek, bekçiye
hayır duâlarda bulunmaya başladı.

که زیان کردم عسس را از گریز بیست چندان سیم و زر بر وی بریز
12518-İlâhî; ben kaçışımla bekçiyi ziyana soktum, sen ona ivaz olan
birkaç altın ve gümüş ihsan et!

از عوانی مر و را آزاد کن آن چنان که شادم او را شاد کن
12519-Onu, kötü kişilerin şerrinden kurtar... Ben nasıl mesrur isem onu
da şad eyle!

سعد دارش این جهان و آن جهان از عوانی و سگی اش و ارهان
12520-Onu Dünya ve ahirette mesud eyle, kötülükten ve köpeklikten
kurtar.

گر چه خوی آن عوان هست ای خدا که هماره خلق را خواهد بلا
12521-Ya Rabbi; vakîa o kötü kişinin huyu, halka belâ gelmesini
istemekdir.

گر خبر آید که شه جرمی نهاد بر مسلمانان شود او زفت و شاد
12522-O, "padişah, Müslümanları suçlayıp mahkûm etti" diye haber
gelse sevinir, adeta kabına sığmayacak hale gelir.

ور خبر آید که شه رحمت نمود از مسلمانان فگند آن را به جود
12523-Yok eğer, "padişah merhamet ederek o cezayı cömertliğiyle
müslümanlardan bağışladı" diye haber gelse.

ماتمی در جان او افتد از آن صد چنین ادبارها دارد عوان
12524-Bu haberden, onun canına yüzlerce mâtem vâkî olur. Zalimlerin
daha böyle yüzlerce bedbahtlığı vardır.

او عوان را در دعا در می‌کشید کز عوان او را چنان راحت رسید
12525-O genc, bekçiye dua etti, çünkü o zalimden kendisine böyle bir
rahmet isâbet etmişti.

بر همه زهر و بر او تریاق بود آن عوان پیوند آن مشتاق بود

12526-Bekçi herkese zehir iken, ona panzehir olmuştu; Zira onun sevgilisine kavuşmasına sebep teşkil eylemişti.

بد به نسبت باشد این را هم بدان
پس بد مطلق نباشد در جهان
12527-Dünyada mutlak olarak kötülük yoktur. Bilmiş ol ki kötülük nisbet itibariyledir.

که یکی را پا دگر را بند نیست
در زمانه هیچ زهر و قند نیست
12528-Zamanede hiçbir zehir ve şeker yoktur ki birine ayak, diğerine ayakbağı olmasın.

مر یکی را پا دگر را پای بند
مر یکی را زهر و بر دیگر چو قند
12529-Bir şey, birine ayak, diğerine ayakbağı; yine bir şey birine zehir, diğerine şeker gibi olur.

نسبتش با آدمی باشد ممات
زهر مار آن مار را باشد حیات
12530-Yılanların zehri yılanı hayattır, insana ise ölüm olur.
خلق آبی را بود دریا چو باغ
خلق خاکی را بود آن مرگ و داغ
12531-Deniz, su mahlukatına bağ gibi olur, fakat karada yaşayanlara ölümdür.

نسبت این از یکی کس تا هزار
همچنین بر می‌شمر ای مرد کار
12532-Ey iş adamı; bu nisbeti birden bine kadar böylece say.
در حق شخصی دگر سلطان بود
زید اندر حق آن شیطان بود
12533-Zeyd, birine göre şeytan, diğer bir şahsa göre ise sultan olur.
وین بگوید زید گبر کشتی است
آن بگوید زید صدیق سنی است
12534-O; Zeyd sıddık ve sünnidir der; bu ise; Zeyd, gâvurdur, katli vâcibdir der.

او بر این دیگر همه رنج و زیان
زید يك ذات است بر آن يك جنان
12535-Zeyd bir kimsedir ama, biri için Cennet gibidir, başkaları için de mazarrat ve ziyan gibidir.

پس و را از چشم عشاقش نگر
گر تو خواهی کاو ترا باشد شکر
12536-Zeyd'in sana karşı şeker gibi olmasını istersen, ona, onu sevenlerin gözüyle bak.

بین به چشم طالبان مطلوب را
منگر از چشم خودت آن خوب را
12537-Bir güzele kendi gözünle bakma. Matlûba tâlipleri gözüyle bak.
عاریت کن چشم از عشاق او
چشم خود بر بند ز آن خوش چشم تو
12538-Sen, o güzel gözüyle bakmadan kendi gözünü kapa da, onun âşıklarından âriyet bir göz al.

پس ز چشم او به روی او نگر
بلک از او کن عاریت چشم و نظر
12539-Ve hatta gözü ve bakışı o güzelin kendisinden al da onun yüzüne onun gözüyle bak.

گفت کان الله له زین ذو الجلال
تا شوی ایمن ز سیری و ملال
12540-Ki ona bakmak için doymaktan ve usanmaktan emin olasın. Bundan dolayı Resûl-i Ekrem: "Bir kimse Allâh(C.C.) için olursa, Allâh(C.C.) da onun için olur" buyurmuştur.

چشم او من باشم و دست و دلش
تا رهد از مدبریها مقبلش
12541-Cenâb-ı Hakk buyuruyor ki: Bana nâfile ibâdetlerle yaklaşan kulumun gözü, eli ve kalbi ben olurum da onun ikbâl ve saadeti, idbar ve felâketten kurtulur.

هر چه مکروه است چون شد او دلیل
سوی محبوبت حبیب است و خلیل
12542-Ne olursa olsun, mekruh olan bir şey bile olsa sevgilinin tarafına delil olursa, o şey sevimidir ve dosttur.

“HER VÂZA BAŞLAYIŞINDA ZALİMLERE, MERHAMETSİZ VE İTİKADSIZLARA DUA EDEN VÂİZİN HİKAYESİ”

حکایت آن واعظ که هر آغاز تذکیر دعای ظالمان و سخت دلان و بی‌اعتقادان کردی

آن یکی واعظ چو بر تخت آمدی
قاطعان راه را داعی شدی
12543-Bir vâiz, kürsiye çıkınca yol kesici eşkıyaya dua ederdi.
دست بر می‌داشت یا رب رحم ران
بر بدان و مفسدان و طاغیان
12544-Elini kaldırır: Ya Rabbî, kötülere, müfsidlere, isyancılara merhamet eyle derdi.

بر همه‌ی تسخر کنان اهل خیر
بر همه‌ی کافر دلان و اهل دیر
12545-Hayır sahipleri ile istihza edenleri, kalben inkâr eyleyenleri ve manastırda oturanları mağfiret buyur, derdi.

می‌نکردی جز خبیثان را دعای نکرده‌ی او دعا بر اصفیا
12546-O, temiz kişilere ve habîslerden başkasına dua etmezdi.
مر و را گفتند کاین معهود نیست
دعوت اهل ضلالت جود نیست
12547-Ona dediler ki: Senin bu hareketin âdet değildir. Sapıklara dua etmek mürüvvet değildir.

گفت نیکویی از اینها دیده‌ام
من دعاشان زین سبب بگزیده‌ام
12548-Vâiz cevap verdi ki: Ben onlardan iyilik gördüğüm için haklarında dua etmeyi adet edinmişimdir.

خبث و ظلم و جور چندان ساختند
که مرا از شر به خیر انداختند
12549-Bana karşı o kadar kötülük ve zulümde bulundular ki, beni şer'den hayra attılar.

هر گهی که رو به دنیا کردمی
من از ایشان زخم و ضربت خوردمی
12550-Ben ne vakit dünyaya meyl etsem, onlardan bir dayak yedim ve bir yara aldım.

کردمی از زخم آن جانب پناه
باز آوردندی گرگان به راه
12551-Onların açtıkları yaradan Cânib-i İlâhîye sığınardım. O kurt gibi olan zalimler beni yola getirirlerdi.

چون سبب ساز صلاح من شدند
پس دعاشان بر من است ای هوشمند
12552-Ey âkil kimse; onlar benim salâhıma sebep oldukları için haklarında dua etmek bana vaciptir.

بنده می‌نالد به حق از درد و نیش صد شکایت می‌کند از رنج خویش
12553-Bir kul, derdinden, yarasından Cenâb-ı Hakka tazarru'da bulunur, hastalığından yüzlerce şikayet eder.

حق همی‌گوید که آخر رنج و درد مر ترا لابه‌کنان و راست کرد
12554-Cenâb-ı Hakk buyurur ki: Hastalık, dert, seni yalvarttı ve doğrulttu.

این گله ز آن نعمتی کن کت زند از در ما دور و مطرودت کند
12555-Sen, seni bizim kapımızdan tard ettiren ve uzaklaştıran nimetten şikayet et.

در حقیقت هر عدو داروی تست کیمیا و نافع و دل جوی تست
12556-Hakikatte her düşman, senin ilâcın ve iksîrindir; senin rızanı arayan bir dostundur.

که از او اندر گریزی در خلا استعانت جویی از لطف خدا
12557-Onun şerrinden ve zulmünden tenhâlara kaçır, Allâh(C.C.)'ın lûtfundan yardım dilersin.

در حقیقت دوستانت دشمنند که ز حضرت دور و مشغولت کنند
12558-Ve yine hakikatte, dostların, düşmanlarındır ki seni meşgul ederek Huzûr-u İlâhîden uzaklaştırırlar.

هست حیوانی که نامش اشغر است او به زخم چوب زفت و لمتر است
12559-Meselâ adına Porsuk denilen bir hayvan vardır ki, dayak yedikçe şişmanlar, semirir.

تا که چوبش می‌زنی به می‌شود او ز زخم چوب فربه می‌شود
12560-Ona değnekle vurulunca iyi olur ve değnek darbesiyle şişmanlar.

نفس مومن اشغری آمد یقین کاو به زخم رنج زفت است و سمین
12561-Mü'minin canı da Porsuk gibidir. Hastalık ve yaralı olmak gibi meşakkatlerle kuvvetlenir, semirir.

زین سبب بر انبیا رنج و شکست از همه خلق جهان افزون‌تر است
12562-Bu sebepten peygamberlerin mihnet ve meşakkati, cihan halkının hepsinden ziyâdedir.

پوست از دارو بلاکش می‌شود چون ادیم طایفی خوش می‌شود
12563-Hayvan derisi, terbiye gördüğü esnâda belâ çeker, fakat sonra Taif sahtiyanı gibi hoş ve lâtif olur.

ور نه تلخ و تیز مالیدی در او گنده گشتی ناخوش و ناپاک بو
12564-Eğer debbağ, deri terbiye eden, acı ve keskin ilaçları sürmeseydi o deri kokmuş, nahoş ve nâpâk bir halde kalırdı.

آدمی را پوست نامد بوغ دان از رطوبتها شده زشت و گران
12565-İnsanı, tabaklanmamış deri gibi rutûbetten kokmuş, çirkinleşmiş ve ağırlaşmış bil de.

تلخ و تیز و مالش بسیار ده تا شود پاک و لطیف و بافاره
12566-Ey sâlik; ona acı ve keskin maddeleri sür ve bir çok ovala ki temizlensin ve letâfet peydâ etsin.

ور نمی‌تانی رضا ده ای عیار گر خدا رنجت دهد بی‌اختیار
12567-Buna kudretin yoksa, dileğın olmaksızın, Cenâb-ı Hakk'ın sana
mihnet ve meşakkat vermesine râzı ol.

که بلای دوست تطهیر شماست علم او بالای تدبیر شماست
12568-Çünkü Dost'tan gelen belâ, sizi temizler... Onun ilmi, sizin
tedbirinizin fevkindedir.

چون صفا بیند بلا شیرین شود خوش شود دارو چو صحت بین شود
12569-Belâyâ uğrayan kimse onda safâ görecektir. Nitekim bir hasta, faydasını görecektir.
gelir. Nitekim bir hasta, faydasını görecektir. Nitekim bir hasta, faydasını görecektir.

برد بیند خویش را در عین مات پس بگوید اقتلونی یا ثقات
12570-Mağlûbiyet içinde kendisini galip görür ve; ey benim itimad
ettiklerim, beni öldürün, der.

این عوان در حق گیری سود شد لیک اندر حق خود مردود شد
12571-Bu kötü kişi de başkasına fayda verdi ama, kendi hakkında merdut
bir adam kesildi.

رحم ایمانی از او ببریده شد کین شیطانی بر او پیچیده شد
12572-İmandan gelen merhamet ondan zâil olmuş, şeytânî bir kin, ona
sarılmıştır.

کارگاه خشم گشت و کین‌وری کینه دان اصل ضلال و کافری
12573-O zalim kimse hışım, gazab ve kindarlık tezgâhı olmuştur. Ey
sâlik; dalâlet ve küfrün aslı kindarlık olduğunu bil!

**“BİRİSİNİN HZ. İSA (A.S.) DAN: YA RUHULLAH; VARLIK ÂLEMİNDE
EN GÜÇ ŞEY NEDİR? DİYE SORMASI”**

سؤال کردن از عیسی علیه السلام که در وجود از همه‌ی صعبها صعبتر چیست

گفت عیسی را یکی هشیار سر چیست در هستی ز جمله صعبتر
12574-Aklı başında biri, Hz. İsa'ya varlık âleminde her şeyden güç nedir?
diye sordu.

گفتش ای جان صعبتر خشم خدا که از آن دوزخ همی‌لرزد چو ما
12575-Hz. İsa dedi ki: Ey can, en güç şey Allâh(C.C.)'in gazabıdır. Çünkü
ondan bizim gibi Cehennem de titrer.

گفت از این خشم خدا چه بود امان گفت ترک خشم خویش اندر زمان
12576-Sual sahibi: Allâh(C.C.)'in gazabından nasıl aman bulmalı? deyince
İsa şöyle cevap verdi: Gazaba geldiğin zaman, onu terk etmektir.

پس عوان که معدن این خشم گشت خشم زشتش از سبع هم در گذشت
12577-Zalimler bu gazabın madeni olmuşlardır, hatta onların çirkin
hiddeti canavarları geçmiştir.

چه امیدستش به رحمت جز مگر باز گردد ز آن صفت آن بی‌هنر

12578-O zalimin Rahmeti ilahiyeden nasıl ümidi olur? Meğer ki o hünersiz, marifetsiz zalim, o sıfatı terk eylesin.

گر چه عالم را از ایشان چاره نیست این سخن اندر ضلال افکندنی است
12579-Her ne kadar onların vücudu âleme lâzımsa da bunu söylemek onları dalâlet düşürmek olur.

چاره نبود هر جهان را از چمین لیک نبود آن چمین ماء معین
12580-Vücuttaki fazla suyun atılması niçin Dünyada idrar da zarûidir. Fakat o idrar, akar ve temiz su değildir.

“AŞIKIN HİDDETİ VE MÂŞUKUN ONA HAYKIRMASI”

قصد خیانت کردن عاشق و بانگ بر زدن معشوق بر وی

چون که تنهائیش بدید آن ساده مرد زود او قصد کنار و بوسه کرد
12581-O ahmak âşık, sevgiliyi yalnız görünce çabucak onu kucaklamağa ve öpmeye kalkıştı.

بانگ بر وی زد به هیبت آن نگار که مرو گستاخ ادب را هوش دار
12582-Sevgilisi ona heybetle: Küstahlık etme, edebini takın, aklını başına al diye haykırdı.

آب حاضر تشنه‌ای همچون منی گفت آخر خلوت است و خلق نی
12583-Âşık dedi ki: Burası تنها bir yer, etrafta kimse yok. Su hazır, benim gibi bir susamış da mevcut.

کس نمی‌جنبد در این جا جز که باد کیست حاضر کیست مانع زین گشاد
12584-Burada rüzgârdan başka kımıldayan yok. Mevcut olan kim? O halde beni menetmeden maksat nedir?

گفت ای شیدا تو ابله بوده‌ای ابلهی و ز عاقلان نشنوده‌ای
12585-Sevgili dedi ki: Hey budala; meğer sen deliymişsin. Akıllı olanlardan işitmedin mi ki?

باد را دیدی که می‌جنبد بدان باد جنبانی است اینجا باد ران
12586-Rüzgârı esiyor gördün mü bil ki onu kımıldatan ve hareket ettiren bir kuvvet vardır.

مروحه‌ی تصریف صنع ایزدش زد بر این باد و همی‌جنباندش
12587-Allâh(C.C.)’ın tasarrufu ve yelpazesi, o rüzgara dokunur ve onu kımıldatır.

جزو بادی که به حکم مادر است باد بیزن تا جنبانی نجست
12588-Meselâ bizim hükmümüzde olan ehemmiyetsiz ve cüz’i bir rüzgâr bile yelpazeyi sallamayınca hareket etmez.

جنبش این جزو باد ای ساده مرد بی تو و بی‌بادبیزن سر نکرد
12589-Hey budala adam, bu rüzgâr bile sen ve yelpaze olmaksızın meydana gelmez.

جنبش باد نفس کاندرب لب است تابع تصریف جان و قالب است
12590-Dudakta bulunan nefes rüzgârının hareketi de ruhun ve bedeninin emrine tabidir.

- گاه دم را مدح و پیغامی کنی گاه دم را هجو و دشنامی کنی
12591-O nefesle bazen birisini över, birisine haber yollarsın; bazen de birini kınar, aleyhinde bulunur, söversin.
- پس بدان احوال دیگر بادهای که ز جزوی کل همی بیند نهی
12592-O halde diğer rüzgârların halini de buna kıyas et. Zira akıllı olanlar cüzden küllü görürler.
- باد را حق گه بهاری می‌کند در دیش زین لطف عاری می‌کند
12593-Allâh(C.C.) rüzgârı gâh bahar rüzgarı yapar; gâh kışın onu, bu güzellikten soyar, ayırır.
- بر گروه عاد صرصر می‌کند باز بر هودش معطر می‌کند
12594-Âd kavmine o rüzgârı kasırğa, Hud (A.S.)a da lâtif kokulu bir nesim yapar.
- می‌کند يك باد را زهر سموم مر صبا را می‌کند خرم قدوم
12595-Allâh(C.C.) bir rüzgârı sam yeli yapar; sabâ rüzgârının da esmesini mübârek kılar.
- باد دم را بر تو بنهاد او اساس تا کنی هر باد را بر وی قیاس
12596-Her rüzgârı ona kıyas edesin diye Cenâbı Hakk, sana da bir nefes yeli verdi.
- دم نمی‌گردد سخن بی‌لطف و قهر بر گروهی شهد و بر قومی است زهر
12597-Nefes lûtufsuz ve kahırsız söz haline gelmez. Bu söz ise bir bölük halka baldır, bu bölüğüne zehir!
- مروحه جنبان پی انعام کس و ز برای قهر هر پیشه و مگس
12598-Yelpâze, bir kimsenin rahatı için sallanır. Fakat o sallanış, sinekle sivri sinek için kahr olur.
- مروحه‌ی تقدیر ربانی چرا پر نباشد ز امتحان و ابتلا
12599-O halde Allâh(C.C.)'ın takdiri yelpâzesi nasıl olur da imtihan ve ibtilâ ile dolu olmaz.
- چون که جزو باد دم یا مروحه نیست الا مفسده یا مصلحه
12600-Madem ki nefes, veya yelpaze rüzgârı bile ya bir şeyi bozmak, ya bir şeyi düzene koymak için esmekte.
- این شمال و این صبا و این دبور کی بود از لطف و از انعام دور
12601-Bu şimâl, sabâ ve cenûb rüzgârları, lûtuf ve ihsandan nasıl uzak bulunur?
- يك کف گندم ز انباری ببین فهم کن کان جمله باشد همچنین
12602-Bir anbardan alınmış bir avuç buğdayı gör ve o anbardaki buğdayların hepsinin o avuçtaki gibi olduğunu anla.
- کل باد از برج باد آسمان کی جهد بی‌مروحه‌ی آن باد ران
12603-Bütün rüzgârlar, gökteki rüzgâr burcundan, Allâh(C.C.)'ın irâdesi yelpâzesi olmayınca nasıl eser?
- بر سر خرمن به وقت انتقاد نه که فلاحان ز حق جویند باد
12604-Harman başında dane savurmak için, çiftçiler Hakk'tan rüzgâr isterler.

تا جدا گردد ز گندم کاهها تا به انباری رود یا چاهها
12605-Evet buğday samandan ayrılınsın da ya anbara, yahut çukura
konulsun diye rüzgâr isterler.

چون بماند دیر آن باد وزان جمله را بینی به حق لابه‌کنان
12606-Rüzgârın esmesi gecikirse bütün çiftçilerin Hakk'a yalvardıklarını
ve dua ettiklerini görürsün.

همچنین در طلق آن باد ولاد گر نیاید بانگ درد آید که داد
12607-Doğum zamanı da böyledir. O doğum yeli, o doğum sancısı
gelmezse, eyvahlar olsun, aman yarabbî diye sesler gelir.

گر نمی‌دانند کش راننده اوست باد را پس کردن زاری چه خوست
12608-Eğer rüzgârı Allâh(C.C.)'ın sevk ettiğini insanlar bilmeseler, ona
niçin yalvarsınlar.

اهل کشتی همچنین جویای باد جمله خواهانش از آن رب العباد
12609-Gemide olanlar da muvafık rüzgâr isterler, cümlesi o rüzgârı,
Allâh(C.C.)'tan dilerler.

همچنین در درد دندانها ز باد دفع می‌خواهی به سوز و اعتقاد
12610-Bunun gibi, yelden olan diş ağrılarının defini de, yana yakıla, tam
bir itikatla Allâh(C.C.)'tan istersin.

از خدا لابه‌کنان آن جندیان که بده باد ظفر ای کامران
12611-Askerler de: Ya Rabbî bize zafer rüzgârı estir, diye Allâh(C.C.)'a
yalvarırlar.

رقعه‌ی تعویذ می‌خواهند نیز در شکنجه‌ی طلق زن از هر عزیز
12612-Kadınlar, doğum gecikince, her Azîzden muska isterler.

پس همه دانسته‌اند آن را یقین که فرستد باد رب العالمین
12613-O halde rüzgârı gönderenin Rabbülâlemin olduğunu herkes yakînen
bilir.

پس یقین در عقل هر داننده هست اینکه با جنبنده جنباننده هست
12614-Şu halde her akli erenin yakînen malûmudur ki, her hareket edenin
bir hareket ettiricisi vardır.

گر تو او را می‌بینی در نظر فهم کن آن را به اظهار اثر
12615-Eğer sen o hareket ettiriciyi gözünle görmüyorsan, eserinin zâhir
olmasıyla onu anla.

تن به جان جنبد نمی‌بینی تو جان لیک از جنبیدن تن جان بدان
12616-Cesed can ile kımıldadığı halde sen canı görmüyorsun, lakin
cesedin kımıldamasından canın mevcudiyetini bil.

گفت او گر ابلهم من در ادب زیرکم اندر وفا و در طلب
12617-O âşık dedi ki: Ben edeb hususunda budala isem de vefâda ve
istekte anlayışlıyım.

گفت ادب این بود خود که دیده شد آن دگر را خود همی‌دانی تو لد
12618-Sevgili dedi ki: Eğer şu görünen hareket, edebe riayetse artık
ötesini sen daha iyi bilirsin!

12619-Edep bu ise, o henüz görünmeyen huyların, mutlaka bundan beter olacağını yakînen ve görmüş gibi anladık.

12620-Bu testiden ne sızmış ise bundan sonra da şüphe yok, aynı şey aynı tarzda sızıp duracak.

“KARISINI YABANCI BİRİYLE BULAN SOFİ”
قصه‌ی آن صوفی که زن خود را با بیگانه بگرفت

صوفی آمد به سوی خانه روز خانه یک در بود و زن با کفش دوز
12621-Bir sôfi gündüzün evine geldi. Ev bir kapılı idi- savuşacak bir yeri yoktu- karısı bir ayakkabı dikicisi ile beraberdi.

جفت گشته با رهی خویش زن اندر آن یک حجره از وسواس تن
12622-Kadın, nefsinin hilelerine uymuş, aşıkı olan bir ayakkabıcı ile buluşmuştu.

چون بزد صوفی به جد در چاشتگاه هر دو درماندند نه حیلت نه راه
12623-Kuşluk vakti sôfî gelip de hızlı hızlı kapıyı çalınca ikisi de şaşırıldılar. Çünkü ne çare, ne de savuşacak yer vardı.

هیچ معهودش نبد کاو آن زمان سوی خانه باز گردد از دکان
12624-Sôfinin o zaman dükkandan eve gelmek hiç âdeti değildi.

قاصدا آن روز بی‌وقت آن مروع از خیالی کرد تا خانه رجوع
12625-Karısının hiyanetinden şüphelenmiş ve korkmuş olan sôfî, o gün kasten vakitsiz olarak eve dönmüşü.

اعتماد زن بر آن کاو هیچ بار این زمان با خانه نامد او ز کار
12626-Onun hiçbir vakit işini bırakıp da eve gelmeyeşine kadın itimad etmişti.

آن قیاسش راست نامد از قضا گر چه ستار است هم بدهد سزا
12627-Onun bu itimad ve kıyâsı kaza tesiriyle doğru çıkmadı. Allâh(C.C.) suçları örter, amma lâyıq olan cezayı da verir.

گر چه ستار است هم بدهد سزا ز آنکه تخم است و برویاند خداهش
12628-Bir kötülük edince kork ve emin olma. Zira o kötülük bir tohumdur ki Allâh(C.C.) onu yetiştirir, meydana çıkarır.

“ÖMER (R.A.) DEVRİNDEKİ HIRSIZIN HİKÂYESİ”

عهد عمر آن امیر مومنان داد دزدی را به جلاد و عوان
12629-Hz. Ömerin hilâfeti devrinde o Emirülmü'minin, bir hırsızı cellât ve memurlarına verdi.

بانگ زد آن دزد کای میر دیار اولین بار است جرمم زینهار
12630-Hırsız: Ey bu ülkenin emiri, cürmüm ilk defadır beni affet, diye haykırdı.

گفت عمر حاش لله که خدا بار اول قهر بارد در جزا
12631-Ömer dedi ki: Haşa Cenâb-ı Hakk birinci defada bir cürmün cezası için kahr yağdırmaz.

بار اول قهر بارد در جزا باز گیرد از پی اظهار عدل
12632-Allâh(C.C.), *fazlını göstermek için defalarca bir cürmü örter de, sonunda adlını göstermek için suçluyu cezalandırır.*

تا که این هر دو صفت ظاهر شود آن مبشر گردد این منذر شود
12633-Böylece, *bu iki sıfatının da meydana çıkmasını, lutfunun müjdeleyici kahrının da korkutucu olmasını diler.*

بارها زن نیز این بد کرده بود سهل بگذشت آن و سهلش می نمود
12634-Kadında *bu kötülüğü birkaç defa yapmıştı. Hadise kolayca geçtiği için, ona kolay görünmüştü.*

آن نمی دانست عقل پای سست که سبو دایم ز جو ناید درست
12635-Ayağı *gevşek olan akli bilmiyordu ki testi, her vakit dereden sağlam dönmez.*

آن چنانش تنگ آورد آن قضا که منافق را کند مرگ فجا
12636-Fakat *bu defa kaza-yı ilâhi onu öyle müşkil bir hale getirdi ki, münâfıkı ansızın ölüm nasıl yakalarsa, o hale gelmişti.*

نه طریق و نه رفیق و نه امان دست کرده آن فرشته سوی جان
12637-Münafıkta *âni ölüm gelince, onun için, ne kurtuluş yolu, ne kurtaracak bir arkadaşı, ne de aman vardır. Can alıcı melek ise onun ruhuna el uzatmıştır.*

آن چنان کاین زن در آن حجره ی جفا خشک شد او و حریفش ز ابتلا
12638-İşte *kadın da o cefâ odasında, dostu ile belâlara uğramış, öylece adetâ kuruyup kalmış idi.*

گفت صوفی با دل خود کای دو گبر از شما کینه کشم لیکن به صبر
12639-Sofî, *kalbinden onlara dedi ki: "Ey kâfirler, sizden intikam alacağım, lakin sabreleyim.*

لیک نادانسته آرم این نفس تا که هر گوشه ننوشد این جرس
12640-Şimdilik, *bilmiyormuş gibi davranayım da, bu çingırağı her kulak işitmesin.*

از شما پنهان کشد کینه محق اندک اندک همچو بیماری دق
12641-Hakk *yolundaki er de, sizden gizlice ve Dik hastalığı gibi intikam alır.*

مرد دق باشد چو یخ هر لحظه کم لیک پندارد به هر دم بهترم
12642-Dik *hastası, buz gibi, her an erir; fakat o her vakit kendini iyi zanner.*

همچو کفتاری که می گیرند و او غره ی آن گفت کاین کفتار کو
12643-Hâni, *Sırtlan nerede? diye aranırlar da sırtlan bu söze inanır, bu suretle tutulur, avlanır ya!*

هیچ پنهان خانه آن زن را نبود سمج و دهلیز و ره بالا نبود
12644-O *kadının evinde gizli bir yer, mağara, dehliz ve yukarı çıkacak bir yol yoktu.*

نه تنوری که در آن پنهان شود نه جوالی که حجاب آن شود

12645-O evde ne oynaşını saklayacak bir tandır, ne de onu örtebilecek bir çuval vardı.

همچو عرصه‌ی پهن روز رستخیز نه گو و نه پشته نه جای گریز
12646-Orası kıyâmetin geniş ve düz sahası gibi idi ki ne çukuru, ne tepesi, ne de kaçacak bir yeri bulunuyordu.

گفت یزدان وصف این جای حرج بهر محشر لا تری فیها عوج
12647-Cenâb-ı Hakk, o darlık ve sıkıntı yeri olan mahşer meydanı için ((لا تری فیها عوج buyurmuştur.

“KADININ, HİLEYE SAPIP SEVGİLİSİNE ÇARŞAF GİYDİRMESİ VE TANRININ: “SİZİN HİLENİZ PEK BÜYÜKTÜR” HÜKMEDİNCE KOCASINI KANDIRMAK İÇİN BAHANELER BAŞVURMASI”

معشوق را زیر چادر پنهان کردن جهت تلبیس و بهانه گفتن زن که
إِنَّ كَيْدَكُمْ عَظِيمٌ

چادر خود را بر او افکند زود مرد را زن ساخت و در را بر گشود
12648-Kadın, çarşafını oynaşının üstüne attı, herifi kadın kılığına soktuktan sonra kapıyı açtı.

زیر چادر مرد رسوا و عیان سخت پیدا چون شتر بر نردبان
12649-Çarşafın altında herif, apaçık rûsvay olmuş, görünüp durmakta idi. Oluk üstündeki deve gibi aşikâr bir halde bulunuyordu.

12650-Sôfî taaccübünden dedi ki: Bu nedir, ben asla görmemiştim, bu kimdir?

گفت خاتونی است از اعیان شهر مر و را از مال و اقبال است بهر
12651-Karı dedi ki: Şehrin ileri gelenlerinden bir hanımdır. Mal ve ikbalden nasibi vardır.

در ببستم تا کسی بیگانه‌ای در نیاید زود نادانانه‌ای
12652-Yabancı biri gelip de ansızın ve cahilcesine içeri girmesin diye kapıyı kapamıştım.

گفت صوفی چیستش هین خدمتی تا بر آرم بی‌سپاس و منتهی
12653-Sôfî dedi ki: Hanımın istediği hizmet nedir? Söyle de şükür ve minnet beklemeksizin ifâsına çalışayım.

گفت میلش خویشی و پیوستگی است نیک خاتونی است حق داند که کی است
12654-Kadın dedi ki: Bizimle akraba olmak istiyor. Zâhiren iyi bir hanımdır, içinin nasıl olduğunu Allâh(C.C.) bilir.

خواست دختر را ببیند زیر دست اتفاقا دختر اندر مکتب است
12655-Kızımızı habersizce görmek istemişti. Kız ise tesâdüfen mektebdedir.

باز گفت ار آرد باشد یا سبوس می‌کنم او را به جان و دل عروس
12656-Fakat, ister un olsun, ister kepek... Ben onu candan, gönülden gelinliğe kabûl edeceğim, dedi.

يك پسر دارد كه اندر شهر نيست خوب و زيرك چابك و مكسب كنى است
12657-Bir oğlu var ki Şehirde bir misli yok. Güz el, zeki, ç evik ve kâtibtir.

گفت صوفى ما فقير و زار و كم قوم خاتون مالدار و محتشم
12658-Sôfi dedi ki: Biz fakiriz, zaifiz, mal itibariyle noksaniz. Hanımın ailesi ise mal ve mülk sahibidir.

كى بود اين كفو ايشان در زواج يك در از چوب و درى ديگر ز عاج
12659-İzdivaçta eşitlik şarttır. Kapı kanadının biri ağaçtan, biri fil dışından olur mu?

كفو بايد هر دو جفت اندر نكاح و ر نه تنگ آيد نماند ارتياح
12660-Nikahta, iki çiftin birbirine denk olması şarttır. Yoksa iş bozulur geçim olmaz.

“KADININ: “HANIM ÇEYİZ KAYDINDA DEĞİLDİR. ONUN MURADI KIZIN KAPALI VE NAMUSLU OLMASIDIR.” DEMESİ SOFİNİN DE ÜSTÜ KAPALI CEVAP VERMESİ

گفتن زن كه او در بند جهاز نيست مراد او ستر و صلاح است و جواب
گفتن صوفى اين را سر پوشيده

گفت گفتم من چنين عذرى و او گفت نه من نيستم اسباب جو
12661-Kadın dedi ki: Ben bu gibi özürlerimizi söyledim. Ama o, ben çeyiz arayanlardan değilim.

قصد ما ستر است و پاكى و صلاح در دو عالم خود بدان باشد فلاح
12662-Bizim emelimiz, kapalılık, iffet ve salâh-ı hâldir ki iki âlemdeki tutuluş bunlarla olur.

باز صوفى عذر درويشى بگفت و آن مكرر كرد تا نبود نهفت
12663-Sôfi, tekrar, fakrû zarûret öZRÜNÜ söyledi ve bu hâl gizli kalmasını diye tekrarladi.

گفت زن من هم مكرر كرده ام بى جهازى را مقرر كرده ام
12664-Kadın dedi ki: Ben de tekrar söyledim, çeyizimiz olmadığını iyice anlattım.

او همى گويد مرادم عفت است از شما مقصود صدق و همت است
12665-Hanım dedi ki: Benim murâdım iffet, sizden aradığım da doğruluk ve himettir.

گفت صوفى خود جهاز و مال ما ديد و مى بيند هويدا و خفا
12666-Sôfi dedi ki: Hakikatten bizim malımızı ve çeyizimizi, âşikâr olanı, gizli bulunanı o gördü ve görüyor.

خانه ي تنگى مقام يك تنى كه در او پنهان نماند سوزنى
12667-Bir kişinin barınabileceği kadar dar bir evimiz var ki orada bir iğne bile gizli kalmaz.

باز ستر و پاكى و زهد و صلاح او ز ما به داند اندر انتصاح
12668-Sonra mesturiyyetimizi, iffetimizi, zühdü salâhımızı o bizden iyi bilmektedir.

به ز ما می‌داند او احوال ستر وز پس و پیش و سر و دنبال ستر
12669-O, kapalılığımızı, önünde de sonunda da, başında da, nihayetinde
de bizden iyi bilir, bizden daha iyi görür.

ظاهر او بی‌جهاز و خادم است وز صلاح و ستر او خود عالم است
12670-Kızımız zahiren çeyizsiz ve câriyesizdir. Fakat sâlah ve iffeti
hakikaten bilir.

شرح مستوری ز بابا شرط نیست چون بر او پیدا چو روز روشنی است
12671-Kızımızın mestûriyyetini babasının açıklaması şart değildir.
Ondaki mestûriyyet, aydınlık bir gün gibi açıktır.

این حکایت را بدان گفتم که تا لاف کم بافی چو رسوا شد خطا
12672-Hata ve kabahat meydana çıkınca, fazla lâf etmeyesin diye bu
hikâyeyi söyledim.

مر ترا ای هم به دعوی مستزاد این بدهستت اجتهاد و اعتقاد
12673-Ey fazla dâvâlı, iffet ve istikamet iddialı; senin de içtihad ve
itikadın böyledir.

چون زن صوفی تو خاین بوده‌ای دام مکر اندر دغا بگشوده‌ای
12674-Sôfinin karısı gibi sen hain olmuşsun, hilekârlıkla mekr tuzağı
kurmuşsun.

که ز هر ناشسته رویی کپ زنی شرم داری و ز خدای خویش نی
12675-Yüzü yıkanmamış, pis kişiler için çene çalıyor, salah ve takva
izharına çalışıyorsun. Bunu yaparken de kendi Hâlık'ından utanmıyorsun.

“ALLÂH(C.C.)’İN KENDİSİ İÇİN SEMÎ’ BASÎR VE ALÎM DEMEKTEKİ MURADI”

غرض از سمیع و بصیر گفتن خدا را

از پی آن گفت حق خود را بصیر که بود دید وی‌ات هر دم نذیر
12676-Rüyet ve müşahedesi, her an sana korkutucu olsun diye Allâh(C.C.)
kendinin “Basîr” olduğunu söyledi.

از پی آن گفت حق خود را سمیع تا ببندی لب ز گفتار شنیع
12677-Çirkin sözlerden dudağını bağlayasın, diye Allâh(C.C.), kendisine
Semî’ dedi.

از پی آن گفت حق خود را علیم تا نیندیشی فسادى تو ز بیم
12678-Allâh(C.C.)’ın bildiği korkusuyla her fesat çıkarmayasın diye,
Cenâbı Hakk kendisinin “Alîm” olduğunu haber verdi.

نیست اینها بر خدا اسم علم که سیه کافور دارد نام هم
12679-Fakat bu isimler, meselâ bir zenciye kâfur adının verildiği gibi
Cenâb-ı Hakk’a konmuş isimler değildir.

اسم مشتق است و اوصاف قدیم نه مثال علت اولی سقیم
12680-Allâh(C.C.)’ın esması, sıfattan türeme, sıfattan meydana
gelmedir. Allâh(C.C.)’ın sıfatları ise kadîmdir, evveli yoktur. İlet-i ulâ misâli
sakîm değildir.

ور نه تسخر باشد و طنز و دها کر را سامع ضریران را ضیا

12681-Öyle olmasaydı sağıra duyan, köre ziya isimlerinin verilmesi gibi alay ve maskaralık olurdu.

یا علم باشد حیی نام وقیح
یا سیاه زشت را نام صبیح
12682-Yahut Mahcup, kelimesinin, bir hayasızın, yahut Sabîh lafzının çirkin bir zencinin ismi alemi olması gibi olur.

طفاک نوزاده را حاجی لقب
یا لقب غازی نهی بهر نسب
2683-Yeni doğmuş bir çocuğa, Hacı yahut Gâzi lâkabını korsun.

گر بگویند این لقبها در مدیح
تا ندارد آن صفت نبود صحیح
12684-Bu ve emsâli medh için konulan lakaplar, konulan kimselerde o sıfatlar bulunmadıkça sahih olmaz.

تسخر و طنزی بود آن یا جنون
پاک حق عما یقول الظالمون
12685-Belki alaya almaktır, yahut da öğen delidir. Cenâb-ı Hakk'ın zâtı, zalimlerin söylediklerinden ve ona isnad ettiklerinden pâk ve münezzehtir.

من همی دانستم پیش از وصال
که نکو رویی و لیکن بد خصال
12686-Ben seninle görüşmeden evvel senin güzel yüzlü, lâkin çirkin tabiatlı olduğumu biliyordum.

من همی دانستم پیش از لقا
کز ستیزه راسخی اندر شقا
12687-Ben seninle mülâkat etmeden de inatçı bir adam olduğumu, kötülüğe alışmış bulunduğumu ve hâlâda onda ayak diremekte olduğumu biliyordum.

چون که چشمم سرخ باشد در عمش
دانمش ز آن درد گر کم بینمش
12688-Ameş hastalığında göz kızarmış olunca az görsem bile, o kırmızılığın o hastalıktan olduğumu bilirim.

تو مرا چون بره دیدی بی شبان
تو گمان بردی ندارم پاسبان
12689-Sen beni çobansız kuzu gibi gördün de muhafızın olmadığını zannettin.

عاشقان از درد ز آن نالیده‌اند
که نظر ناجایگه مالیده‌اند
12690-Hakiki âşıklar, bakılmaması lâzım gelen yere bakarlar da, edebde kusur etme derdinden ağlar ve inlerler.

بی شبان دانسته‌اند آن ظبی را
رایگان دانسته‌اند آن سبی را
12691-Keza o aşıklar, o ceylanı çobansız ve o esiri bedava sandıkları için nedâmetlerinden ağlayıp inlemişlerdir.

تا ز غمزه تیر آمد بر جگر
که منم حارس گزافه کم نگر
12692-Bunun cezası olmak üzere! Onun bekçisi ve muhafızı benim, boş yere bakma! diye Allâh(C.C.)'ın Celâli gamzesinden fırlayan bir ok, o âşıkların ciğerine saplanmıştı.

کی کم از بره کم از بزغاله‌ام
که نباشد حارس از دنباله‌ام
12693-Ben bir kuzu ve oğlaktan da aşağıyım ki arkamda bekçilik ve muhafızlık edecek bir çoban bulunmasın?

حارسی دارم که ملکش می‌سزد
داند او بادی که آن بر من وزد

12694-Benim bir bekçim ve muhafızım vardır ki saltanat ona yaraşır. Bana nasıl bir yel esmekte? O bilir.

نفس شهوانی ز حق کر است و کور من به دل کوریت می‌دیدم ز دور
12695-Şehvetli olan nefis Hakk'a karşı sağır ve kördür. Ben de senin manevî körlüğünü tâ uzaktan görmüştüm.

هشت سالت ز آن نپرسیدم به هیچ که پرت دیدم ز جهل پیچ پیچ
12696-Ondan dolayı sekiz seneden beri seni hiç sormadım.Çünkü seni kat kat cehâletle dolu görmüştüm.

خود چه پرسم آن که او باشد به تون که تو چونی چون بود او سر نگون
12697-Hamam külhanında bulunan kimseye nasılsın? diye neden sorayım? O nasıl olur? Baş aşağı.

“DÜNYANIN KÜLHANA, TAKVÂNIN DA HAMAMA BENZEYİŞİ”

مثال دنیا چون گلخن و تقوی چون حمام

شهوت دنیا مثال گلخن است که از او حمام تقوی روشن است
12698-Dünya şehveti külhan gibidir.Tâkva hamamı onunla ısınır ve parlar.

لیک قسم متقی زین تون صفاست ز انکه در گرمابه است و در نقاست
12699-Lâkin müttekîler, bu külhanda safâ ve zevk içindedirler. Çünkü onlar hamama girmiş, yunup, arınmışlardır.

اغنیا ماننده‌ی سرگین کشان بهر آتش کردن گرمابه بان
12700-Şehvete mübtelâ zenginler ise, hamamcılarının ateş yakması ve hamamı ısıtması için süprüntü taşıyanlar gibidir.

اندر ایشان حرص بنهاده خدا تا بود گرمابه گرم و بانوا
12701-Cenâb-ı Hakk, takvâ hamamı ısınsın ve letâfet peyda etsin diye o manevi çöpçülere hırs vermiştir.

ترك این تون گوی و در گرمابه ران ترك تون را عین آن گرمابه دان
12702-Bu külhandan vazgeç de hamamın içine git. Külhanı terk etmek bil ki, hamama girmenin ta kendisidir.

هر که در تون است او چون خادم است مر و را که صابر است و حازم است
12703-Külhanda kalan, oradaki hizmetçi, uşak gibidir. Şehvet külhanına girmekten sakınan da ihtiyatlı bir kimsedir.

هر که در حمام شد سیمای او هست پیدا بر رخ زیبای او
12704-Hamama giden kimsenin sîmâsı, onun temiz yüzünden belli olur.

تونیان را نیز سیما آشکار از لباس و از دخان و از غبار
12705-Külhandakiler de yüzlerindeki ve elbiselerindeki duman, is ve tozdan belli olurlar.

ور نبینی روش بویش را بگیر بو عصا آمد برای هر ضریر
12706-Eğer bir fâsıkın yüzünü göremezsen kokusuna dikkat et... Koku, gözü görmeyen kimse için asâ rehberlik eder.

ور نداری بو در آرش در سخن
از حدیث نو بدان راز کهن
12707-Kokusunu da alamazsan onu konuşur; yeni sözden eski sırrı anla!

پس بگوید تو نیی صاحب ذهب
بیست سله چرک بردم تا به شب
12708-Altın babası olan külhancı: Bugün geceye kadar yirmi sepet süprüntü taşıdım, der.

حرص تو چون آتش است اندر جهان
باز کرده هر زبانه صد دهان
12709-Bunun gibi senin hırsın da Dünya da ateş gibidir ki her alevi yüzlerce ağız açmıştır.

پیش عقل این زر چو سرگین ناخوش
استگر چه چون سرگین فروغ آتش است
12710-Akla göre, bu altın, ateşi parlatacak süprüntü ve gübre gibi nâhoşdur.

آفتابی که دم از آتش زند
چرک تر را لایق آتش کند
12711-Güneş ki ateşten dem vurur, yaş süprüntüyü kurutur, ateşe lâyük bir hale getirir.

آفتاب آن سنگ را هم کرد زر
تا به تون حرص افتد صد شرر
12712-Hırs külhânına yüzlerce kıvılcım düşsün diye yine Güneş, taşı altın eder.

آن که گوید مال گرد آوردهام
چیست یعنی چرک چندین بردهام
12713-Mal topladım diyen kimsenin bu sözü, şu kadar süprüntü taşıdım demektir.

این سخن گر چه که رسوایی فراست
در میان تونیان زین فخر هاست
17214-Vakî bu söz, sahibini rüsvây eder, amma külhâniler arasında bundan iftihar duyulur.

که تو شش سله کشیدی تا به شب
من کشیدم بیست سله بی کرب
17215-Eğer sen geceye kadar altı sepet süprüntü taşıdınsa ben zahmetsizce yirmi sepet taşıdım.

آن که در تون زاد و پاکی را ندید
بوی مشک آرد بر او رنجی پدید
17216-Külhânda doğup da temizlik görmemiş olana misk koklatsan incinir, hasta olur.

**“GÜZEL KOKU SATANLAR ÇARŞISINDA İTR VE MİSK KOKUSUNDAN
BAYILAN VE HASTALANAN DEMİRCİ”**

قصه‌ی آن دباغ که در بازار عطاران از بوی عطر و مشک بی‌هوش و
رنجور شد

آن یکی افتاد بی‌هوش و خمید
چون که در بازار عطاران رسید
17217-Bir kimse, güzel koku satanlar çarşısına varınca bîhuş olarak düştü ve iki kat oldu.

بوی عطرش زد ز عطاران راد
تا بگردیدش سر و بر جا فتاد

17218-Kerîm ve cömert misk yağcılarının ıtr kokusu ona dokundu da başı döndü ve yere düştü.

همچو مردار اوفتاد او بی خبر نیم روز اندر میان رهگذر

17219-O, kendinden bîhaber olarak, gün ortasında, geçilecek yolun ortasına bir leş gibi yıkıldı.

جمع آمد خلق بر وی آن زمان جملگان لا حول گو درمان کنان

17220-O anda halk onun başına toplandı ve Lahavle diyerek derdine derman aramaya başladı.

آن یکی کف بر دل او می براند و ز گلاب آن دیگری بر وی فشاند

17221-Biri avucunu onun kalbine götürüp, atıp atmadığını anlamak istiyor, diğeri üstünde başına gül suyu serpiyordu.

او نمی دانست کاندرا مرتعه از گلاب آمد و را آن واقعه

17222-Gül suyu serpen bilmiyordu ki, dünya çayırında bu vâkıa, onun başına gül suyu ve emsâli ıtrıyyattan gelmişti.

آن یکی دستش همی مالید و سر و آن دگر که گل همی آورد تر

17223-Biri eliyle onun başını ovuyor, diğeri rutubet ve serinliğinden baygının ateşi düşsün diye samanlı yaş balçık getirip göğsüne sürüyordu.

آن بخور عود و شکر زد بهم و آن دگر از پوشش اش می کرد کم

17224-Biri öd ağacı ile şekerini karıştırıp tutsü veriyor, diğeri elbisesinden bir parça kesip tutuşturduktan sonra koklatıyordu.

و آن دگر نبضش که تا چون می جهد و آن دگر بوی از دهانش می ستد

17225-Biri, nasıl atıyor? diye nabzını tutuyor, diğeri de eğilmiş ağızını kokluyordu.

تا که می خورد دست، یا بنگ و حشیش خلق در ماندند اندر بی هشیش

17226-Şarap mı içmiş, esrar mı yemiş yahut afyon mu yutmuş diye; Hülâsa, onun baygınlığını geçirip ayıltmakta âciz kaldılar.

پس خبر بردند خویشان را شتاب که فلان افتاده است آن جا خراب

17227-Filan misk yağcılar çarşısında düştü, baygın ve harap bir halde yatıyor diye, akrabasına haber gönderdiler.

کس نمی داند که چون مصروع گشت یا چه شد کاو را فتاد از بام طشت

17228-Neden bayıldı ne oldu da leğeni damdan düştü, kimse bilmiyor.

یك برادر داشت آن دباغ زفت گریز و دانا بیامد زود تفت

17229-O iri yarı debbağın gürbüz ve mâlûmatlı bir kardeşi vardı, çabucak ve koşarak geldi.

اندکی سرگین سگ در آستین خلق را بشکافت و آمد با حنین

17230-Yeni içinde bir parça köpek tersi vardı; biriken halkı aralayıp kardeşinin yanına sokuldu.

گفت من رنجش همی دایم ز چیست چون سبب دانی دوا کردن جلی است

17231-Dedi ki: Ben onun neden bayıldığını biliyorum. Sebebi bilinince tedâvi bellidir.

چون سبب معلوم نبود مشکل است داروی رنج و در آن صد محمل است

17232-Sebep malûm olmayınca hastalığın devâsı ve tedâvisi müşkildir. Zira onda yüz ihtimal vardır.

چون بدانستی سبب را سهل شد دانش اسباب دفع جهل شد
12733-Sebepe bilinince tedavi kolaylaşır. Sebebin malûm olması, bilgisizliği giderir.

گفت با خود هستش اندر مغز و رگ توی بر تو بوی آن سرگین سگ
12734-Kendi kendine dedi ki: Köpek pisliği kokusu kat kat olarak onun beynine ve damarlarına işlemiştir.

تا میان اندر حدث او تا به شب غرق دباغی است او روزی طلب
12735-Rızkını elde etmek için her gün akşamlara kadar pisliğe gömülmüş, debbağlığa gark olmuştur.

پس چنین گفته است جالینوس مه آن چه عادت داشت بیمار آنش ده
12736-Tıpca üstad sayılan Câlînus: Hastaya, neye alışkın ise o şeyi ver, demiştir.

کز خلاف عادت است آن رنج او پس دواى رنجش از معتاد جو
12737-Eğer onun hastalığı âdetin hilâfından zuhûra gelmişse, onun devâsını mûtadı olan şeyden ara.

چون جعل گشته است از سرگین کشی از گلاب آید جعل را بی هشی
12738-Bu adam, köpek tersi taşımaktan pislik böceği gibi olmuştur. Pislik böceğine gül suyundan baygınlık gelir.

هم از آن سرگین سگ داروی اوست که بد آن او را همی معتاد و خوست
12739-Onun ilâcı, yine köpek pisliğidir. Çünkü onun mutadı ve tabiatı onunladır.

الخبیثات الخبیثین را بخوان رو و پشت این سخن را باز دان
12740-“Pisler, pislerindir”âyetini oku, bu sözün zâhir ve bâtını anla!

ناصران او را به عنبر یا گلاب می دوا سازند بهر فتح باب
12741-Nasihât verenler, pis kişiyi, ona bir kapı açılması, iyileşmesi için amberle, gül suyu ile tedâvi etmek isterler.

مر خبیثان را نسازد طیبات در خور و لایق نباشد ای ثقات
12742-Ey itimad edilir kimseler, hakikaten, temiz şeyler, pisler için layık ve münasip değildir.

چون ز عطر وحی کز گشتند و گم بد فغانشان که تطیّرنا بکم
12743-Kâfirler, peygamberler gelen vahyin güzel korkusuyla çarpıldılar ve kendilerini kaybettiler de “Tetayyernâ biküm” diye feryad ettiler.

رنج و بیماری است ما را این مقال نیست نیکو و عظتان ما را به فال
12744-Bu sözleriniz, bize zahmet veriyor, hastalanıyoruz. Ettiğiniz vâz u nasihat, bize iyi değil, meş’um gelmektedir.

ما به لغو و لهو فربه گشته ایم در نصیحت خویش را نسرشته ایم
12745-Biz oyunla, abes ve saçma şeylerle semirmiş kimseleriz, kendimizi nasihat dinlemeye alıştırmamışızdır.

هست قوت ما دروغ و لاف و لاغ شورش معده است ما را زین بلاغ
12746-Bizim gıdamız,yalan,dolan ve latîfedir.Sizin tebliğ ettiklerinizden midemiz bulanıyor.

رنج را صد تو و افزون می‌کنید عقل را دارو به افیون می‌کنید
12747-Siz, bizim hastalığımızı yüz kat, hatta daha ziyâde artırıyor, akli afyonla tedâvi ediyorsunuz.

“DEBBAĞIN BİRADERİNİN, KARDEŞİNİ KÖPEK PİSLİĞİ KOKUSUYLA GİZLİCE TEDÂVİ ETMESİ”

معالجه کردن برادر دباغ دباغ را به خفیه به بوی سرگین

خلق را می‌راند از وی آن جوان تا علاجش را نبینند آن کسان
12748-O genç, ilacını görmesinler diye debbağın başına toplanmış olanları dağıttı.

سر به گوشش برد همچون رازگو پس نهاد آن چیز بر بینی او
12749-Sır söylüyormuş gibi başını debbağın kulağına yaklaştırdı ve elindeki şeyden bir parçasını onun burnuna koydu.

کاو به کف سرگین سگ ساییده بود داروی مغز پلید آن دیده بود
12750-Debbağın murdar beyninin ilâcını köpek pisliğinde gördüğü için, onu elinde ezmişti.

ساعتی شد مرد جنبیدن گرفت خلق گفتند این فسونی بد شکفت
12751-Adam kımıldamaya, halk da; bu şaşılacak bir efsun, demeye başladı.

کاین بخواند افسون به گوش او دمید مرده بود افسون به فریادش رسید
12752-Diyorlardı ki: Bu zat, bir efsun okudu, baygının kulağına üfledi. Efsun o ölü gibi olanın imdadına yetişti.

جنبش اهل فساد آن سو بود که ز ناز و غمزه و ابرو بود
12753-Ehl-i fesadın hareketi de zina, göz süzme ve kaş oynatma tarafına olur.

هر که را مشک نصیحت سود نیست لاجرم با بوی بد خو کردنی است
12754-Nasihât miski, faide etmeyen kimse, şüphesiz kötü kokulara alışmıştır.

مشرکان را ز آن نجس خواندهست حق کاندرون پیشک زادند از سبق
12755-Cenâb-ı Hakk, müşriklere ondan dolayı Necis tabir etmiştir ki onlar, manevî necâset -şirk ve dalalet- içinde doğmuşlardır.

کرم کاو زادهست در سرگین ابد می‌نگرداند به عنبر خوی خود
12756-Kötü bir necâset içinde peyda olan kurt, anberle kendi huyunu değiştirmez.

چون نزد بر وی نثار رش نور او همه جسم است بی‌دل چون قشور
12757-Ona nur serpintisi isabet etmemiş olduğu için o, kabuk gibi kalpsiz bir cisimden ibarettir.

ور ز رش نور حق قسمیش داد همچو رسم مصر سرگین مرغ زاد
12758-Eğer Hakk Sübhâne serptiği nurdan ona bir parça olsun verseydi Mısır'daki âdet mûcibince gübre içinde yumurtadan çıkan civciv gibi olurdu.

لیک نه مرغ خسیس خانگی بلکه مرغ دانش و فرز انگی

12759-Lakin gübrede peyda olmakla beraber o kuş, hasis ve kıymetsiz tavuk gibi olmazdı, belki ilim ve irfan, akıl ve izan kuşu olurdu.

تو بدان مانی کز آن نوری تهی ز انکه بینی بر پلیدی می نهی

12760-Sen, o nurdan hâlî kalmışa benziyorsun, çünkü burnunu pisliğe sokuyorsun.

از فراق زرد شد رخسار و رو برگ زردی میوهی ناپخته تو

12761-Benim ayrılığımndan senin yüzün ve yanağın sararmış amma, sen sararmış ve kurumuş bir yaprak ve olmamış bir yemiş gibisin.

دیگ ز آتش شد سیاه و دودفام گوشت از سختی چنین مانده است خام

12762-Tencere ateşin dumanından kapkara olduğu halde içindeki et, kartlığı dolayısıyla çiğ kalmış, öylece duruyor.

هشت سالت جوش دادم در فراق کم نشد يك ذره خامیت و نفاق

12763-Seni sekiz sene ayrılık ateşinde kaydattığım halde hamlığın ve münafıklığın zerre kadar eksilmedi.

غورهی تو سنگ بسته کز سقام غورهها اکنون میزند و تو خام

12764-Sen, hastalık dolayısıyla, kurumuş ve taş kesilmiş bir koruk gibisin. Sair koruklar şimdi üzüm olduğu halde sen hâlâ hamsın.

“AŞIKIN YAPTIĞI SUÇTAN HİLE İLE ÖZÜR DİLEMESİ MA’ŞÛKUNDA BU HİLEYİ ANLAMASI”

عذر خواستن آن عاشق از گناه خویش به تلبیس و روی پوش و فهم کردن معشوق
آن را نیز

گفت عاشق امتحان کردم مگیر تا ببینم تو حریفی یا ستیر

12765-Âşık dedi ki: Ben seni uysal mısın, yoksa afîfe ve salîha mısın? diye imtihan etmek istedim. Bundan dolayı beni muâheze eyleme.

من همی دانستم بی امتحان لیک کی باشد خبر همچون عیان

12766-Ben seni imtihanızsızda biliyordum. Lakin işitmek nasıl görmek gibi olur.

آفتابی نام تو مشهور و فاش چه زیان است ار بکردم ابتلاش

12767-Sen meşhur ve ma'lûm bir güzellik güneşisin. Ben o güneşi imtihana kalkıştıysam ona ne ziyan.

تو منی من خویشان را امتحان می کنم هر روز در سود و زیان

12768-Sen bensin, benden ibaretsin. Ben hergün faide ve zarar hususunda kendimi imtihan ederim.

انبیا را امتحان کرده عادات تا شده ظاهر از ایشان معجزات

12769-Hakikat düşmanlar; peygamberleri imtihana kalktılar da onlardan mucizeler zahir oldu.

امتحان چشم خود کردم به نور ای که چشم بد ز چشمان تو دور

12770-Ey güzel gözlerinden, kem gözler uzak olasıca sevgili! Ben senin cemâlindeki nur ile kendi gözümü imtihan etmek istedim.

این جهان همچون خراب است و تو گنج گر تفحص کردم از گنجت مرنج

12771-Bu dünya bir virâne gibidir ve sen onun içindeki define gibisin. Eğer sendeki o defineyi aradımsa hareketimden incinme.

ز آن چنین بی‌خردگی کردم گزاف تا ز من با دشمنان هر بار لاف

12772-Düşmanlarla, senin iffet ve ismetin hakkında çene çalmak için, böyle bir küstahlıkta bulundum.

تا زبانم چون ترا نامی نهد چشم از این دیده گواهیها دهد

12773-Dilim senden bahsedince, gözüm de gördüklerinden şahit olsun.

گر شدم در راه حرمت راه زن آدم ای مه به شمشیر و کفن

12774-Eğer hürmet yolunda yolsuzluk ettimse ey Ay yüzlü sevgili! Kılıç ve kefenle huzuruna geldim.

جز به دست خود مبرم پا و سر که از این دستم نه از دست دگر

12775-Benim başımı ve ayağımı kendi ellerinle kes de beni başkasına öldürtme. Ben bu eldenim, başka elden değilim.

از جدایی باز می‌رانی سخن هر چه خواهی کن و لیکن این مکن

12776-Ayrılıktan ve beni tekrar uzaklaştırmaktan bahsediyorsun. Her ne istersen yap, fakat beni kendinden ayırma!

در سخن آباد این دم راه شد گفت امکان نیست چون بی‌گاه شد

12777-Bu anda söz iklimine yol açıldı, ammâ vakit geciktiği için söylemeye imkân yoktur.

پوستها گفتیم و مغز آمد دفین گر بمانیم این نماند همچنین

12778-İşin dış yüzünü söyledik, iç yüzü örtülü kaldı. Eğer sağ olursak bu kıssa böyle kalmaz, onu da söyleriz.

“ÂŞIKIN ÖZÜR DİLEYİŞİNİ MA’ŞÛKUN REDDETMESİ VE ONUN ŞEYTANİYYETİNİ YÜZÜNE VURMASI”

رد کردن معشوقه عذر عاشق را و تلبیس او را در روی او مالیدن

در جوابش بر گشاد آن یار لب کز سوی ما روز و سوی تست شب

12779-Âşıka cevap olmak üzere sevgili ağzını açtı ve dedi ki: Ey hilekâr müzevvir; bizce senin halin gün gibi aydınlık ama sence gece!

حیله‌های تیره اندر داوری پیش بینایان چرا می‌آوری

12780-Bu bulaşık hileleri, adalet gününde gören gözler önüne, neye getirirsin.

هر چه در دل داری از مکر و رموز پیش ما رسواست و پیدا همچو روز

12781-Hile ve düzen olarak kalbinde her ne varsa, onların hepsi de nazarımızda gündüz gibi açık ve rüsvâ'dır.

گر بیوشیمش ز بنده پروری تو چرا بی‌رویی از حد می‌بری

12782-Eğer cürmünü biz kulumuza acıyıp örtüyorsak, sen niçin yüzsüzlüğü, hadden ileri götürüyorsun?

از پدر آموز کادم در گناه خوش فرود آمد به سوی پایگاه

12783-Hey soysuz; özür dilemeyi ceddinden öğren. Kendisinden zelle sâdır olunca Âdem, hemen itizar makamına indi.

چون بديد آن عالم الاسرار را
بر دو پا استاد استغفار را
12784-Allâh(C.C.) bütün sırları bildiği için, iki ayağı üzerine durup, mağfiret talebinde bulundu.

بر سر خاکستر انده نشست
از بهانه شاخ تا شاخی نجست
12785-Gam ve keder külünün üstüne oturdu; zellesine bahane bulmak için daldan dala sıçramadı.

ربنا انا ظلمنا گفت و بس
چون که جانداران بديد از پيش و پس
12786-Önünde ve arkasında azap meleklerini görünce ancak "Rabbena Zalemnâ Enfüsenâ" "Ey Rabbimiz, biz, nefsimize zulm ettik." dedi.

ديد جانداران پنهان همچو جان
دور باش هر یکی تا آسمان
12787-Can gibi gizli bir takım azap melekleri gördü. Her birinin ellerindeki sopa ta semâya kadar uzanıyordu.

که هلا پيش سليمان مور باش
تا بنشکافد ترا اين دور باش
12788-O melekler diyorlardı ki:Aklını başına al da Süleymanın karşısında karınca gibi ol! Bu sopa, seni incitmesin.

جز مقام راستی يك دم مه ایست
هیچ لالا مرد را چون چشم نیست
12789-Doğruluk durağından başka bir yerde durma. Zira insana göz gibi mürebbî ve muhafız olmaz.

کور اگر از پند پالوده شود
هر دمی او باز آلوده شود
12790-Gözü görmeyen bir adam, öğütle temizlense bile tekrar tekrar bulaşır ve kirlenir.

آدما تو نیستی کور از نظر
لیک إذا جاء القضاء عمی البصر
12791-Ey Âdem; sen gözü görmez bir kimse değilsin; lâkin kaza gelince göz görmez olur.

عمرها باید به نادر گاه گاه
تا که بینا از قضا افتد به چاه
12792-Gözü gören bir adamın bir tesadüf neticesi kuyuya düşmesi için ömürler lazım.

کور را خود این قضا همراه اوست
که مر او را اوفتادن طبع و خوست
12793-Fakat, bu kaza, zaten körün yoldaşdır. Çünkü, düşmek onun tabiatıdır, huyudur.

در حدث افتد نداند بوی چيست
از من است این بوی یا ز آلودگی است
12794-Pisliğe düşerde o kokunun ne olduğunu bilmez. Bu koku benden mi, yoksa bulaşmak eseri midir der.

ور کسی بر وی کند مشکى نثار
هم ز خود داند نه از احسان یار
12795-Eğer bir kimse ona misk serpse onu da, yarin ihsanında değil, kendinden bilir.

پس دو چشم روشن ای صاحب نظر
مر ترا صد مادر است و صد پدر
12796-O halde ey gözü gören kimse, parlak iki göz, senin için yüz ana ve yüz babadan daha faidelidir.

خاصه چشم دل که آن هفتاد توست
وین دو چشم حس خوشه چین اوست
12797-Hele gönül gözü yok mu? O bu göze nisbetle yetmiş kat azizdir, yetmiş derece kuvvetlidir. Hissi göz, onun harmanından döküntü toplayan fukaraya benzer.

ای دریغاره زنان بنشسته‌اند صد گره زیر زبانم بسته‌اند
12798-Yazıklar olsun ki yol kesiciler oturmuşlar, dilime yüzlerce düğüm
vurmuşlardır.

پای بسته چون رود خوش راهوار بس گران بندی است این معذور دار
12799-Ayağı bağlı olan nasıl, rahvan gidebilir? Bu bir ağır bir bağıdır,
beni mazûr gör.

این سخن اشکسته می‌آید دلا کاین سخن در است غیرت آسیا
12800-Ey gönül; sözlerim kırık, dökük bir halde zuhur ediyor. Bu sözler
inci gibidir. Onları yabancılardan kıskanmak ise değirmen misalidir.

در اگر چه خرد و اشکسته شود توتیای دیده‌ی خسته شود
12801-İnci kırılıp ezilse de hasta gözlerin sürmesi olur.

ای در از اشکست خود بر سر مزن کز شکستن روشنی خواهی شدن
12802-Ey inci; kırılıp ezildiğin için acınma... Sen kırılmakla göz nuru
olacak ve hasta gözlere aydınlık vereceksin.

همچنین اشکسته بسته گفتی است حق کند آخر درستش کاو غنی است
12803-Böylece kırık, dökük ve kapalı söylemeyi de gani olan Allâh(C.C.)
sonunda doğrultur, anlaşılıp istifâde edilecek bir hale getirir.

گندم ار بشکست و از هم در سکست بر دکان آمد که نک نان درست
12804-Nasıl ki: Buğday kırılıp öğütüldü ve eczası birbirinden ayrılıp un
olduysa zayi olmadı. Ekmek olarak ekmekçi dükkânına geldi.

تو هم ای عاشق چو جرمت گشت فاش آب و روغن ترک کن اشکسته باش
12805-Ey âşık seninde cürmün belli oldu... Artık suyu yağı bırakda hatanı
itiraf ve cürmüne itiraz eyle.

حاجت خود عرضه کن حجت مگو همچو ابلیس لعین سخت رو
12806-Hâcetini arz et, yüz­süz ve melûn şeytan gibi dava ve delil ibrazına
kalkışma.

سخت رویی گر و را شد عیب پوش در ستیز و سخت رویی رو بکوش
12807-Yüz­süzlük şeytanın ayıbını örttüyse, sen de git, mücadeleye ve
yüz­süzlüğe çalış.

آن ابو جهل از پیمبر معجزی خواست همچون کینه‌ور ترکی غزی
12808-O Ebucehil, Hz.Peygamberden, kinli bir Oğuz Türk'ü gibi, mûcize
istedi.

لیک آن صدیق حق معجز نخواست گفت این رو خود نگوید جز که راست
12809-Lâkin Allâh(C.C.)'ın Sıddîk'ı olan Ebûbekir (R.A.) mûcize istemedi.
Bu yüz, doğrudan başka söz söylemez, dedi.

کی رسد همچون تویی را کز منی امتحان همچو من یاری کنی
12810-Senin gibi bir şahsın, benliği dolayısıyla, benim gibi bir dostu
imtihana kalkışması nasıl yakıştır?

“BİR YAYUDI’NİN HZ. ALİ (K.V.) YE: EĞER HAKKIN HIFZINDAN EMİN İSEN,
KENDİNİ BU KÖŞKÜN TEPESİNDEN AŞAĞIYA AT DEMESİ,
EMİRÜL MÜ’MİNİN HZ. ALİ’NİN DE ONA CEVABI”

گفتن آن جهود علی را علیه السلام که اگر اعتماد داری بر حافظی حق از سر این
کوشک خود را در انداز و جواب گفتن امیر المؤمنین او را

مرتضی را گفت روزی يك عنود کاو ز تعظیم خدا آگه نبود
12811-Allâh(C.C.)'a nasıl tâzim edileceğini bilmeyen inatçı bir çıfıt, bir
gün Hz. Ali'ye dedi ki:

بر سر بامی و قصری بس بلند حفظ حق را واقفی ای هوشمند
12812-Bir damın ve yüksek bir köşkün üstünde bulunurken ey şuur sahibi
Ali; Allâh(C.C.)'ın hıfz-u himâyesine vakıf mısınız?

گفت آری او حفیظ است و غنی هستی ما را از طفلی و منی
12813-Hz.Murtaza buyurdu ki: Evet o, çocukluğumuzdan beri bizim
varlığımızın ve benliğimizin Hâfızı bir İlâh-i Ganidir.

گفت خود را اندر افکن هین ز بام اعتمادی کن به حفظ حق تمام
12814-Yahudi dedi ki: Öyle ise Hakkın tamamıyla hıfzına itimad ederek
kendini damdan aşağı at!

تا یقین گردد مرا ایقان تو و اعتقاد خوب با برهان تو
12815-Ki senin bu hususunda hüccetli, güzel bir iman sahibi olduğuna ben
de de yakîn hasıl olsun.

پس امیرش گفت خامش کن برو تا نگردد جانت زین جرات گرو
12816-Hz.Emirülmü'minin ona dedi ki: Sus ve defol git. Bu cüretin
dolayısıyla canın belaya mübtelâ olmasın.

کی رسد مر بنده را که با خدا آزمایش پیش آرد ز ابتلا
12817-İbtılâ yüzünden Allâh(C.C.)'ı imtihana kalkışmak kuluna nasıl lââyık
olur?

بنده را کی زهره باشد کز فضول امتحان حق کند ای گیج گول
12818-Ey cahil ve ahmak yahudi; bir kul edepsizliği dolayısıyla
Allâh(C.C.)'ı imtihana nasıl cesaret edebilir?

آن خدا را می رسد کاو امتحان پیش آرد هر دمی با بندگان
12819-Her an, kullarını imtihana çekmek, O kadiri Mutlak'a yaraşır.

تا بما ما را نماید آشکار که چه داریم از عقیده در سرار
12820-Gizlice ne gibi akidelerimiz olduğunu aşikâr olarak bize göstermek
içindir.

هیچ آدم گفت حق را که ترا امتحان کردم در آن جرم و خطا
12821-Hiç Âdem (A.S.)! Yâ Rabbi işlediğim cürüm ve hatada seni imtihan
ettim dedi mi?

تا ببینم غایت حلمت شها اه که را باشد مجال این که را
12822-O imtihanım, senin hükmün derecesini görmek ve anlamak içindi
demeye cüret etti mi? Ah, böyle bir cüret kim de vardır?

عقل تو از بس که آمد خیره سر هست عذرت از گناه تو بتر
12823-Ey ahmak, senin aklın çok sersem olduğu için özürün de
günahından beterdir.

آن که او افراشت سقف آسمان تو چه دانی کردن او را امتحان
12824-Gök kubbeyi yüceltmış olan Allâhü Teâlâyı sen nasıl imtihan edebilirsin?

ای ندانسته تو شر و خیر را امتحان خود را کن آن گه غیر را
12825-Ey hayır ve şerri bilmeyen; evvelâ kendini imtihan et de sonra başkasına sıra gelsin.

امتحان خود چو کردی ای فلان فارغ آیی ز امتحان دیگران
12826-Ey filan; kendini imtihan edecek olursan başkalarını imtihan etmekten el çekersin.

چون بدانستی که شکر دانه‌ای پس بدانی کاهل شکر خانه‌ای
12827-Kendinin şeker danesi olduğunu anlayınca şeker hanenin; manevî halâvetlerin mahalli bulunan hakikat âleminin ehli olduğunu da anlarsın.

پس بدان بی‌امتحانی که اله شکرى نفرستدت ناجایگاه
12828-O halde bilmiş ol ki Cenâbı Hakk, yeri olmayan, kabiliyeti bulunmayan sana imtihansız şeker göndermez.

این بدان بی‌امتحان از علم شاه چون سری نفرستدت در پایگاه
12829-Şunu da imtihansız bilmiş ol ki, sen baş olunca Allâh(C.C.), seni ayakkabı konan yere göndermez.

هیچ عاقل افکند در ثمین در میان مستراحی پر چمین
12830-Hiç akıllı bir kimse kıymetli bir inciye sidik dolu bir abdesthaneye atar mı?

ز آنکه گندم را حکیم آگهی هیچ نفرستد به انبار کهی
12831-Agâh bir hakim, buğdayı saman ambarına yollar mı?

شیخ را که پیشوا و رهبر است گر مریدی امتحان کرد او خر است
12832-Muktedâ ve rehber olan bir şeyhi, bir mürid imtihan etmeye kalkışırsa o eşektir.

امتحانش گر کنی در راه دین هم تو گردی ممتحن ای بی‌یقین
12833-Ey yakîn sahibi olmayan; öyle bir şeyhi din yolunda imtihan etmeye kalkışırsan sonunda sen imtihana uğrarsın.

جرات و جهلت شود عریان و فاش او برهنه کی شود ز آن افتتاش
12834-Senin câhilâne cüretin çırılçıplak meydana çıkar. Bu araştırmadan şeyh uryan olmaz.

گر بیاید ذره سنجد کوه را بر درد ز آن که ترازوش ای فتی
12835-Eğer bir zerre bir dağı tartmaya kalkışsa, dağın ağırlığından kendi terâzisi kopar.

کز قیاس خود ترازو می‌تند مرد حق را در ترازو می‌کند
12836-Çünkü o mürid, kendine kıyasen bir terazi yapar da o merd-i ilâhîyi o terazi ile tartmaya kalkışır.

چون نگنجد او به میزان خرد پس ترازوی خرد را بر درد
12837-Şeyh-i Kâmil, akıl terazisine sığmayacağı için, o akıl terazisini parçalar.

امتحان همچون تصرف دان در او تو تصرف بر چنان شاهی مجو
12838-Aman, bir veliyi imtihan etmeye kalkışmayı onda tasarruf etmeye
çalışmak gibi bil de böyle bir manevî padişah üzerine tasarruf hevesine düşme.
چه تصرف کرد خواهد نقشها بر چنان نقاش بهر ابتلا
12839-Nakşlar, böyle bir Nakkaş üzerinde imtihan yoluyla nasıl tasarruf
etmek isterler?

امتحانی گر بدانست و بدید نی که هم نقاش آن بر وی کشید
12840-Eğer nakş mesâbesinde olan bir kimse imtihan ve ihtiyarı bilip
gördü ve o imtihan ile bir şey öğrenmek istediye, o nakşı da ona çeken, o
Nakkaş değil midir?

چه قدر باشد خود این صورت که بست پیش صورتها که در علم وی است
12841-Bu nakş kimdir?Ve Nakkaşının ilminde olan nakşlara nisbetle onun
ne değeri olabilir?

وسوسه‌ی این امتحان چون آمدت بخت بد دان کامد و گردن زدت
12842-Bu imtihan vesvesesi sana gelince onu bedbahtlık alâmeti bil.
Gelip çatmış ve senin boynunu vurmuştur.

چون چنین وسواس دیدی زود زود با خدا گرد و در آ اندر سجود
12843-Kendinde böyle bir vesvese görünce çarçabuk Hakk'a dön ve
secdeye kapan!

سجده‌گه را تر کن از اشک روان کای خدا تو وارهانم زین گمان
12844-Secde yerini akan göz yaşlarıyla ıslat ve İlâhî beni bu vesveseden
halâs eyle diye dua et.

آن زمان کت امتحان مطلوب شد مسجد دین تو پر خروب شد
12845-Allâh(C.C.)'ı imtihan etmek diledin mi, işte o zaman, din mescidin
de harrûb ağacı bitmiş demektir.

“MESCIDİ AKSÂ İLE HARRÛB HİKAYESİ VE SÜLEYMAN'DAN EVVEL DÂVUD (A.S.)İN O MESCIDİ BİNA ETMEYE AZMEYLEMESİ”

قصه‌ی مسجد اقصی و خروب و عزم کردن داود علیه السلام پیش از سلیمان علیه
السلام بر بنای آن مسجد

چون در آمد عزم داودی به تنگ که بسازد مسجد اقصی به سنگ
12846-Davud (A.S.)'ın azmi, Mescidi Aksâyı taşla bina edeyim diye onu
sıkıştırdınca,

وحی کردش حق که ترک این بخوان که ز دستت بر نیاید این مکان
12847-Cenâb-ı Hakk ona vahy etti ki, bu niyetten vazgeç! Çünkü o, senin
elinle bina edilmeyecektir.

نیست در تقدیر ما آن که تو این مسجد اقصی بر آری این گزین
12848-Ey seçilmiş nebi; senin Mescid-i Aksâyı bina ettirmen bizim
takdirimizde yoktur.

گفت جرم چیست ای دانای راز که مرا گویی که مسجد را مساز

12849-Dâvud dedi ki: *Ey sırları bilen Allâh(C.C.) cürmüm nedir ki, bana mescid yapma diyorsun?*

گفت بی جرمی تو خونها کرده‌ای خون مظلومان به گردن برده‌ای

12850-Cenâbı Hakk buyurdu ki: *Cürmün yoktur, lâkin sen bir çok kan dökmüş mazlûmların kanını boynuna almışsın.*

که ز آواز تو خلقی بی شمار جان بدادند و شدند آن را شکار

12851-Zira bir çok halk, *senin sesine şikâr olup can vermiştir.*

گفت مغلوب تو بودم مست تو دست من بر بسته بود از دست تو

12852-Dâvud dedi ki: *Ben senin mağlûbun ve senin mestin idim. Elim, senin kuvvet ve kudretine bağlı idi.*

نه که هر مغلوب شه مرحوم بود نه که المغلوب کالمعدوم بود

12853-Şahın mağlûbu olan merhum, *merhum olan da yok demek değil midir?*

گفت این مغلوب معدومی است کاو جز به نسبت نیست معدوم ایقنوا

12854-Cenâb-ı Hakk buyurdu ki: *Bu mağlûbiyet, nisbî bir yokluktur, yoksa mutlak bir yokluk değildir. Bunu yakînen biliniz.*

این چنین معدوم کاو از خویش رفت بهترین هستها افتاد و زفت

12855-Bu şekilde yok olan, *kendinden geçmiş, var olanların en iyisi, en ulusu olmuştur.*

او به نسبت با صفات حق فناست در حقیقت در فنا او را بقاست

12856-O, *Hakk'ın sıfatlarına nisbetle yoktur. Hakikatte ise fena içinde bekâdadır.*

جمله‌ی ارواح در تدبیر اوست جمله‌ی اشباح هم در تیر اوست

12857-Bütün ruhlar O'nun tedbirinde, *bütün cesetler de O'nun emri altındadır.*

آن که او مغلوب اندر لطف ماست نیست مضطر بلکه مختار ولاست

12858-Bizim lûtfumuzun mağlûbu olan irâdesiz, *ihtiyarsız ve âciz kalmış değildir, belki muhabbetimizin muhtarıdır.*

منتهای اختیار آن است خود که اختیارش گردد اینجا مفتقد

12859-İrâde ve ihtiyarın müntehası, *ihtiyarın irâdesi ilâhîyyede kaybolmasıdır.*

اختیاری را نبودی چاشنی گر نگشتی آخر او محو از منی

12860-Eğer o kimsenin benliği, *sonunda mayvolmasaydı, ihtiyar ve iradenin bir lezzeti olmazdı.*

در جهان گر لقمه و گر شربت است لذت او فرع محو لذت است

12861-Dünyada bir lokma bir şerbetin lezzeti, *lezzetten kesilmenin fer'idir.*

گر چه از لذات بی تاثیر شد لذتی بود او و لذت گیر شد

12862-Fani lezzetten kurtulan kimse *gerçi bütün lezzetlere aldırış etmez bir hale gelir ama, hakikatte kendisi bizzat lezzet kesilir.*

“MUHAKKAK Kİ MÜ’MİNLER BİRBİRLERİNİN KARDEŞİDİRLER VE ALİMLER TEK BİR NEFİS GİBİDİR” HADİS-İ ŞERİFLERİNİN ŞERHİ; BİLHASSA DAVUD VE SÜLEYMAN NEBİLERLE DİĞER PEYGAMBERLERİN BİRLİĞİ, BUNLARDAN BİRİNİN İNKARIYLA HİÇ BİR NEBİYE İMANIN SAHİH OLMAYACAĞI; BİRLİK ALÂMETİ OLARAK BİN EVDEN BİR EV YIKILINCA HEPSİNİN HARAP OLUP SAĞLAM BİR DUVARIN BİLE KALMAYACAĞI; CENÂB-I HAKK’IN, “BİZ PEYGAMBERLERİ BİRBİRİNDEN AYIRMAYIZ” BUYURMASI; AKILLI KİMSEYE BİR İŞARET KÂFİ GELİR; MAAMÂFİH BU, İŞARETİ DE AŞMIŞTIR!...”

شرح إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ العلماء کنفس واحده، خاصه اتحاد داود و سلیمان و سایر انبیاء علیهم السلام که اگر یکی از ایشان را منکر شوی ایمان به هیچ نبی درست نباشد و این علامت اتحاد است که يك خانه از آن هزاران خانه ویران کنی آن همه ویران شود و يك دیوار قایم نماند که لا تُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ و العاقل یکفیه الاشاره، این خود از اشارت گذشت

گر چه برناید به جهد و زور تو لیك مسجد را بر آرد پور تو
12863-Mescid-i Aksâ, senin gayret ve kuvvetinle vücûda gelmeyecekse de onu oğlun Süleyman yapacaktır.

12864-Dâvud’a Allâh(C.C.) tarafından bir nidâ geldi ve denildi ki: Ey güzel yüzlü ve güzîde peygamber! Mescidi oğlun yapacaktır.

کرده‌ی از کرده‌ی تست ای حکیم مومنان را اتصالی دان قدیم
12865-Ey hikmet sahibi nebî, oğlunun yaptığı, senin yaptığın demektir. Ezelden beri inananlar, birbirlerinin aynıdır, birdir onlar.

مومنان معدود لیك ایمان یکی جسمشان معدود لیکن جان یکی
12866-Müminler müteaddidir, lakin iman birdir. Müminlerin cisimleri müteaddidir, fakat ruhları birdir.

غیر فهم و جان که در گاو و خر است آدمی را عقل و جانی دیگر است
12867-İnsanda öküz ve eşeğin anlayış ve canından başka bir akıl, başka bir can vardır.

باز غیر جان و عقل آدمی هست جانی در ولی آن دمی
12868-İnsandaki ruhu sultanî ve akl-ı maaddan başka ilâhî nefhaya mazhar olan kamil bir velide ayrıca bir ruh vardır.

جان حیوانی ندارد اتحاد تو موجو این اتحاد از روح باد
12869-Hayvanî ruhlarda birlik yoktur. Sen bu birliği, hevây-i nefsanî ruhundan arama.

گر خورد این نان نگردد سیر آن ور کشد بار این نگردد او گران
12870-Bu hayvanî can ekmek yese insanî ruhun karnı doymaz. Keza bu yük taşısa öbürü ağırlık duymaz.

بلکه این شادی کند از مرگ او از حسد میرد چو بیند برگ او
12871-Hatta onun ölümüyle bu hayvanî ruh sevinir. Ve onun nimetini görünce de hasedinden ölme derecesine gelir.

جان گرگان و سگان هر يك جداست متحد جانهای شیران خداست

12872-Kurtların ve köpeklerin canları ayrıdır. Bir olan Allâh(C.C.) aslanlarının ruhudur.

جمع گفتم جانهاشان من به اسم کان یکی جان صد بود نسبت به جسم
12873-“Onların ruhları” diye ruhu cemî olarak söyledim. Bu söyleyişim, isim ve sûret itibarıyladır. Yoksa o ruh birdir, cisimlere nisbetle yüz müteaddid olur.

همچو آن يك نور خورشید سما صد بود نسبت به صحن خانهها
12874-Semâdaki Güneşin ziyâsı gibi ki nuru bir olduğu halde evlerin sahnına nisbetle yüz olur.

ليک يك باشد همه انوارشان چون که برگیری تو دیوار از میان
12875-Lakin evlerin arasındaki duvarları kaldıracak olursan hepsinin nuru bir olur.

فرق و اشکالات آید زین مقال فرق و اشکالات آید زین مقال
12876-Bu sözden farklar ve müşkiller doğar. Çünkü bu bir misl değil, sadece bir misaldir.

فرقها بی حد بود از شخص شیر تا به شخص آدمی زاد دلیر
12877-Arslanın şahsı ile cesur bir insanın şahsı arasında nihayetsiz farklar vardır.

ليک در وقت مثال ای خوش نظر اتحاد از روی جان بازی نگر
12878-Lakin ey iyi gören kimse, misâl hususunda arslanla, yiğit bir adamın canını tehlikeye koymaktaki birlik ve benzerliğe bak.

کان دلیر آخر مثال شیر بود نیست مثل شیر در جملهی حدود
12879-O yiğit kimse şecaatte arslanın misali olur, lakin her cihetten arslanın tıpkısı ve misli olmaz.

متحد نقشی ندارد این سرا تا که مثلی و انمایم من ترا
12880-Bu dünya sarayında biri birbirinin aynı iki nakş yoktur ki ben sana tam bir misl göstereyim.

هم مثال ناقصی دست آورم تا ز حیرانی خرد را وا خرم
12881-Nâkıs bir misâl getireyim de aklı, uğradığı hayretten bir miktar kurtarmış olayım.

شب به هر خانه چراغی می نهند تا به نور آن ز ظلمت می رهند
12882-Geceleri, karanlıktan kurtulmak için her evde kandil yakarlar.

آن چراغ این تن بود نورش چو جان هست محتاج فتیل و این و آن
12883-O kandil, bu tene benzer, ziyası da can gibidir. Kandil fitile, şuna buna muhtaçtır.

آن چراغ شش فتیلهی این حواس جملگی بر خواب و خور دارد اساس
12884-İnsandaki hislerin o altı fitili kandili, uyku ve yemek ile devam edebilir.

بی خور و بی خواب نرید نیم دم با خور و با خواب نرید نیز هم
12885-Ruhu hayvanî, yiyip uyumadan yarım nefes alacak kadar bile yaşamadığı gibi; yalnız yiyip uyumakla da yaşayamaz.

بی فتیل و روغنش نبود بقا با فتیل و روغن او هم بی وفا

12886-Yağsız ve fitilsiz onun bekâsı olmadığı gibi yağla ve fitille de vefâsı yoktur.

ز انکه نور علتی‌اش مرگ جوست چون زید که روز روشن مرگ اوست

12887-Çünkü onun yağa ve fitile muhtaç olan nuru ölüm aramaktadır. Nitekim, sabah olup da ortalığın aydınlanması onun ölümüdür.

جمله حسهای بشر هم بی‌بِقاست ز انکه پیش نور روز حشر لاست

12888-İnsanın bütün duygularının da bekası yoktur. Çünkü o hisler, mahşer gününün nuru karşısında yok olur gider.

نور حس و جان بابایان ما نیست کلی فانی و لا چون گیا

12889-Ecdadımızın his nurları ve canları, bir ot gibi, tamamıyla da fânî değildir.

لیک مانند ستاره و ماهتاب جمله محوند از شعاع آفتاب

12890-Lâkin o ruhlar, Güneşin nuruna karşı görünmez hale gelen yıldızlar ve ay gibi olurlar.

آن چنان که سوز و درد زخم کیک محو گردد چون در آید مار الیک

12891-O suretle ki, seni yılan sokunca önce pirenin ısırması olduğu yerin yanması ve acıması yok olur.

آن چنان که عور اندر آب جست تا در آب از زخم زنبوران برست

12892-Çıplak bir adam, arıların sokmasından kurtulmak için suya atlar ya.

می‌کند زنبور بر بالا طواف چون بر آرد سر ندارندش معاف

12893-Arılar, havada dönüp dolaşırlar. Çıplak kimse başını sudan çıkarınca onu affetmezler, hemen sokarlar.

آب ذکر حق و زنبور این زمان هست یاد آن فلانه و آن فلان

12894-Allâh(C.C.)'ı anış sudur. Zamanede şu kadının, bu erkeğin hatırlanması ve anılışı da arıdır.

دم بخور در آب ذکر و صبر کن تارهی از فکر و وسواس کهن

12895-Allâh(C.C.)'ı anış suyuna dal, nefesini tut, sabret de eski vesvese ve fikirlerden kurtul!

بعد از آن تو طبع آن آب صفا خود بگیری جملگی سر تا به پا

12896-Ondan sonra da sen, tepeden tırnağa kadar o saf suyun tabiatına bürünürsün.

آن چنانک از آب آن زنبور شر می‌گریزد از تو هم گیرد حذر

12897-Öyle bir hale gelirsin ki, o şer arısı senden çekinir ve kaçır.

بعد از آن خواهی تو دور از آب باش که به سر هم طبع آبی خواجه‌تاش

12898-Ondan sonra istersen sudan uzaklaş... İçten suyun tabiatına sahip olursun, hakikatte ondan ayrılmamış sayılırsın.

پس کسانی کز جهان بگذشته‌اند لا نیند و در صفات آغشته‌اند

12899-Binaenaleyh Dünya'dan göçmüş olanlar da yok olmamışlar, fakat, Allâh(C.C.)'ın sıfatlarından fânî olmuşlardır.

در صفات حق صفات جمله‌شان همچو اختر پیش آن خور بی‌نشان

12900-Onların bütün sıfatları, Sıfatı İlâhîyye karşısında, Güneşin karşısındaki yıldızlara dönmüşlerdir.

گر ز قرآن نقل خواهی ای حرون خوان جمیع هم لدینا محضرون

12901-Ey inatçı müteriz; buna dair Kur'ân-ı Kerîm'den delil istersen "Feizahüm cemiun ledeynâ muhzarûn" "Onların hepsi huzurumuzdadır" Âyetini oku!

محضرون معدوم نبود نیک بین تا بقای روحها دانی یقین

12902-Haklarında "Huzurumuzdadır" denenler yok olamazlar. İyi dikkat et ki ruhların bekâsını yakînen bilmiş olasın.

روح محجوب از بقا بس در عذاب روح واصل در بقا پاک از حجاب

12903-Hakk'ın likâsından mahçup ve memnu kalmış olan ruhlar azapta, Bekâ-yi ilâhîye vâsil olan ruhlar ise hicaptan kurtulmuş bir haldedir.

زین چراغ حس حیوان المراد گفتمت هان تا نجویی اتحاد

12904-Bu, hayvanî his kandilinden muradın ne olduğunu sana söyledim; agâh ol da tefrika ve tezaad menbaı bulunan hiss-i hayvanî ve ruhu cismanî ile birlik talebinde bulunma!

روح خود را متصل کن ای فلان زود با ارواح قدس سالکان

12905-Ey filân; ruhunu sâliklerin mukaddes ruhuyla çabucak birleştirmeye çalış!

صد چراغت گر مرنند ار بیستند بس جدایند و یگانه نیستند

12906-Senin yüz tane kandilin olsa, onlar, yanmış da olsalar, sönmüş de olsalar ayırdırlar. Bir olamazlar.

ز آن همه جنگند این اصحاب ما جنگ کس نشنید اندر انبیا

12907-Bizim ashabımız, bu ayrılık dolayısıyla, daima savaştadır. Nebiler arasında ise mücâdele vukuunu kimse işitmemiştir.

ز آنکه نور انبیا خورشید بود نور حس ما چراغ و شمع و دود

12908-Çünkü enbiya ruhları birer güneşti. Bizim hislerimizin nuru ise kandil, mum ve dumandan ibarettir.

یک بمیرد یک بماند تا به روز یک بود پژمرده دیگر با فروز

12909-O kandil ve mumlardan biri ölür -söner- diğeri sabaha kadar yanar. Biri, yağı tükenmiş olduğu için fersiz kalır, diğeri ise parlak yanar.

جان حیوانی بود حی از غذا هم بمیرد او به هر نیک و بدی

12910-Ruhu hayvanî, gıda ile yaşar; yaşayışı rahat da olsa, meşakkatli de bulunsa nihâyet ölür.

گر بمیرد این چراغ و طی شود خانه‌ی همسایه مظلوم کی شود

12911-Bu kandil -ruhu hayvanî çirağı- sönüp kaldırılrsa da komşunun evi karanlıkta kalmaz.

نور آن خانه چو بی این هم به پاست پس چراغ حس هر خانه جداست

12912-O evin aydınlığı, bu evin kandili olmadan da daimidir. O hâlde her evin his kandili ayrı, ayrıdır.

این مثال جان حیوانی بود نه مثال جان ربانی بود

12913-Bunlar, hayvanî ruhun misâlidir, Rabbanî ruhun misâli değildir.

باز از هندوی شب چون ماه زاد در سر هر روزنی نوری فتاد
 12914-Gece Hindusundan ay doğunca her pencereye nuru akseder.
 نور آن صد خانه را تو یک شمر که نماند نور این بی آن دگر
 12915-O, yüzlerce evin ışığını sen bir say... Çünkü Ay battı mı hepsinin
 ışığı birden söner.
 تا بود خورشید تابان بر افق هست در هر خانه نور او قنق
 12916-Güneş ufuk üzerinde parladıçça onun ziyası her evde misafirdir.

باز چون خورشید جان آفل شود نور جمله خانه‌ها زایل شود
 12917-Fakat can güneşi gurûp edince bütün evlerin nuru kaybolur,
 gidiverir.

این مثال نور آمد مثل نی مر ترا هادی عدو را ره زنی
 12918-Bu teşbih, nurun misalidir, misli değildir. Senin için hidayet
 sebebidir, düşman için de yol kesicidir.

بر مثال عنکبوت آن زشت خو پرده‌های گنده را بر بافد او
 12919-O çirkin huylu münkir düşman, örümcek gibi kendi üstüne perdeler
 örer.

گردن اسب ار بگیرد بر خورد ور بگیرد پاش بستاند لگد
 12920-Eğer o münkir, atın boynundan tutarsa bu manayı anlar ve istifâde
 eder. Fakat ayağından yakalamaya kalkışırsa ondan çiftelyi yer.

کم نشین بر اسب توسن بی لگام عقل و دین را پیشوا کن و السلام
 12921-Gemsiz ve serkeş ata pek yaklaşma... Akıl ve Dini kendine kılavuz
 et ki selâmet bulasın.

اندر این آهنگ منگر سست و پست کاندر این ره صبر و شق انفس است
 12922-Bizim beyanına çalıştığımız şu bahsi sen pek basit görme ki bu yol
 da sabır lâzımdır ve nefis için meşakkat vardır.

“MESCID-İ AKSÂ'NIN BİNASI HİKÂYESİNİN BAKİYYESİ”

بقیه‌ی قصه‌ی بنای مسجد اقصی

چون سلیمان کرد آغاز بنا پاک چون کعبه همایون چون منی
 12923-Hz. Süleyman, Kâbe gibi temiz ve Mine vâdisi gibi mübârek olan
 Mescidi Aksâ binasına başladı.

در بنایش دیده می‌شد کر و فر نی فسرده چون بناهای دگر
 12924-Onun yapılışında güzellik ve zînet görölüyordu. Sair binalar gibi
 donuk ve yakışksız değildi.

در بنا هر سنگ کز که می‌سکست فاش سیروا بی همی‌گفت از نخست
 12925-Bina için dağdan çıkarılan her taş, evvelâ beni götürün derdi.

همچو از آب و گل آدم‌کده نور ز آهک پاره‌ها تابان شده
 12926-Âdem'in (A.S.) yoğrulduğı yerdeki su ve toprak gibi, o yapının da
 her kerpıcinden nur parladı.

سنگ بی‌حمل آینده شده و آن در و دیوارها زنده شده
12927-Taşlar, hammalsız geliyor ve binanın duvarlarıyla kapıları yapıyordu.

حق همی‌گوید که دیوار بهشت نیست چون دیوارها بی‌جان و زشت
12928-Cenâb-ı Hakk buyuruyor ki: Cennetin divarı, Dünya binalarının divarları gibi cansız ve çirkin değildir.

چون در و دیوار تن با آگهی است زنده باشد خانه چون شاهنشهی است
12929-Bedenin divarı ve kapısı canlı ve haberdar olunca ev de diri olur; çünkü o hâne mâlikülmülûk olan Allâh(C.C.)'a mensuptur.

هم درخت و میوه هم آب زلال با بهشتی در حدیث و در مقال
12930-Âhîret ve Cennetteki her meyve ağacı ve her su, Cennet ehli olanla konuşur.

ز آنکه جنت را نه ز آلت بسته‌اند بلکه از اعمال و نیت بسته‌اند
12931-Çünkü Cenneti sebepler ve âletlerle yapmamışlardır. Orası amellerden ve niyetlerden yapılmadır.

این بنا ز آب و گل مرده بدهست و آن بنا از طاعت زنده شده‌ست
12932-Bu yapı, ölü olan su ve çamurla yapılmıştır. Ahiret binası ise diri ibâdetlerle bina edilmiştir.

این به اصل خویش ماند پر خلل و آن به اصل خود که علم است و عمل
12933-Bu, aslına benzer, dağınıklarla doludur... O, Ahiret binası da aslı olan ilme ve amele benzer.

هم سریر و قصر و هم تاج و ثیاب با بهشتی در سؤال و در جواب
12934-Oradaki sedirler, köşkler, taşlar ve libaslar; Cennet ehli ile konuşur; sual ve cevapta bulunur.

فرش بی‌فراش پیچیده شود خانه بی‌کناس رو بیده شود
12935-Cennetin döşemesi, döşemeci olmaksızın döşenmiştir. Cennet evi, süpürücü olmaksızın süpürülür.

خانه‌ی دل بین ز غم ژولیده شد بی‌کناس از توبه‌ای رو بیده شد
12936-Gönül hanesi gibidir ki o gam ve kederden perişan olunca, başka süpürücü olmaksızın tevbe ile süpürülmüş ve temizlenmiş olur.

تخت او سیار بی‌حمل شد حلقه و در مطرب و قوال شد
12937-Cennetteki tahtlar, hammalsız hareket ederler. Oradaki kapılar ve kapı halkaları hanende ve sâzendelerdir.

هست در دل زندگی دار الخلود در زبانم چون نمی‌آید چه سود
12938-Gönüldeki zindelik, orasını Ebediyyet Mahalli olan Cennet hâline getirmiştir. Lâkin ne yapayım ki onun keyfiyeti ve zevki lisana gelmiyor.

چون سلیمان در شدی هر بامداد مسجد اندر بهر ارشاد عباد
12939-Süleyman (A.S.) kulları irşad için her sabah mescide girince.

پند دادی گه به گفت و لحن و ساز گه به فعل اعنی رکوعی یا نماز
12940-Bazen söz ve saz ile, bazen de fiil ve namazdaki rükû ile halka nasihat verirdi.

پند فعلی خلق را جذابتر
که رسد در جان هر با گوش و کر
12941-Fiilî olan nasihat halkı daha ziyade cezbeder. Çünkü sağır ve ruhsuz olanların da kulağına girer.

اندر آن وهم امیری کم بود
در حشم تاثیر آن محکم بود
12942-O fiilî nasihatte emirlik yoktur. Bu yüzden halka adamakıllı tesir eder.

“HZ. OSMAN (R.A.)İN, HİLÂFETİNDEKİ İLK HUTBESİNDE İŞLE ÖĞÜT VEREN, SÖZLE ÖĞÜT VERENDEN EVLÂDIR DEMESİ”

قصه‌ی آغاز خلافت عثمان و خطبه‌ی وی در بیان آن که ناصح فعال به فعل به از ناصح قوال به قول

قصه‌ی عثمان که بر منبر برفت
چون خلافت یافت بشتابید تفت
12943-Hz. Osman halife olur olmaz hemen koşup minbere çıktı.

منبر مهتر که سه پایه بدهست
رفت بو بکر و دوم پایه نشست
12944-Fahrî Kâinat Efendimizin minberi üç basamaktı. Hz. Ebûbekir halife olunca minberde ikinci basamağa oturdu.

بر سوم پایه عمر در دور خویش
از برای حرمت اسلام و کیش
12945-Hz. Ömer, hilâfeti devrinde İslâma ve Dine hürmetinden ve kemâli tevâzuundan birinci basamakta durdu.

دور عثمان آمد او بالای تخت
بر شد و بنشست آن محمود بخت
12946-Hz. Osman devri gelince, o mübarek tali'li halife, minberin son kademesine kadar çıktı ve orada oturdu.

پس سؤالش کرد شخصی بو الفضول
کان دو ننشستند بر جای رسول
12947-Herzevekilin biri: Senden evvelki iki halife, Resûlullah'ın yerine oturmadı.

پس تو چون جستی از ایشان برتری
چون به رتبت تو از ایشان کمتری
12948-Sen mertebeye onlardan noksan olduğun hâlde neden onlara tefevvuk etmek istedin? Sualinde bulundu.

گفت اگر پایه‌ی سوم را بسپرم
وهم آید که مثل عمرم
12949-Hz. Osman dedi ki: Eğer birinci basamakta dursa idim Ömer'e benziyorum diye bir vehim hâsıl olurdu.

بر دوم پایه شوم من جای جو
گویی بو بکر است و این هم مثل او
12950-Eğer ikinci basamakta yer arasam ve orada dursaydım, bu, Ebûbekir'in misli, o'na benziyor diyebilirlerdi.

هست این بالا مقام مصطفی
وهم مثلی نیست با آن شه مرا
12951-Bu en yüksek basamak Hz. Mustafa (S.A.V.)'in makâmıdır. O Sultanül Enbiyâ ile benim aramda misliyyet vehmi yoktur.

بعد از آن بر جای خطبه آن ودود
تا به قرب عصر لب خاموش بود
12952-Sonra, muhibbi İlâhî olan Hz. Osman ikindi vakti yaklaşıncaya kadar sükût etti.

زهره نه کس را که گوید هین بخوان یا برون آید ز مسجد آن زمان
12953-Halifenin o uzun sükütu esnasında kimsenin: Haydi söyle! demeye,
yahut mescitten dışarı çıkmaya cesareti yoktu.

هیبتی بنشسته بد بر خاص و عام پر شده نور خدا آن صحن و بام
12954-Cemâatin havassına da, avamına da bir mehabet çökmüş, mescidin
içi ve damı ilâhî nur ile dolmuştu.

هر که بینا ناظر نورش بدی کور ز آن خورشید هم گرم آمدی
12955-Basiret sahibi olanlar mescidteki Nuru ilâhîyi görüyorlardı.
Bundan kör olanlar dahi, o Güneşten hararet duyuyorlardı.

پس ز گرمی فهم کردی چشم کور که بر آمد آفتابی بیفتور
12956-Körün gözü, Güneşin doğduğunu, hararetinden anlar.

لیک این گرمی گشاید دیده را تا ببیند عین هر بشنیده را
12957-Lâkin bu hakikat güneşinin harareti gözü açar ve aydınlattığı
şeyleri aynen gösterir.

گرمی اش را ضجرتی و حالتی ز آن تبش دل را گشادی فسحتی
12958-Bu güneşin verdiği hararet ve gönül darlığının bir hâli vardır. Onun
harâretinden kalpte mânevi bir genişlik hâsıl olur.

کور چون شد گرم از نور قدم از فرح گوید که من بینا شدم
12959-Kör, evveline evvel olmayan Hakk nurunun hararetini duyunca,
ferahından gözüm açıldı, görüyorum der.

سخت خوش مستی ولی ای بو الحسن پاره‌ای راه است تا بینا شدن
12960-Ey iyi kimse; bu hararetle iyi mest olmuşsun. Fakat senin
duyduğun basit zevk ile envârî ilâhiyye müşahedesi arasında epeyce yol ve
mertebe vardır.

این نصیب کور باشد ز آفتاب صد چنین و الله اعلم بالصواب
12961-Güneşten körün nasibi bu kadardır; bunun yüz kat fazlası da olur.
Allâh(C.C.) doğruyu en iyi bilendir.

و انکه او آن نور را بینا بود شرح او کی کار بو سینا بود
12962-Nur-u ilâhîyi hakkıyla görmüş kimsenin halini anlatmak Ebû Ali
Sina'nın nasıl işi olabilir?

ور شود صد تو که باشد این زبان که بجنابند به کف پرده‌ی عیان
12963-Yüz kat kuvvetli bile olsa bu dil, kim oluyor ki de eliyle müşahede
perdesini kımıldatmaya kalkışıyor?

وای بر وی گر بساید پرده را تیغ الهی کند دستش جدا
12964-Perdeye elini sürerse vay haline... Hakk kılıcı elini kesiverir.

دست چه بود خود سرش را بر کند آن سری کز جهل سرها می‌کند
12965-Hatta el de nedir ki? Cehaletiyle serkeşlik eden başı bile keser,
koparır.

این به تقدیر سخن گفتم ترا ورنه خود دستش کجا و آن کجا
12966-Bunu sana söz gelişi ve farazî olarak söyledim. Yoksa böyle bir
dil sahibinin eli nerede, kendi nerede ki esrar perdesine yaklaşılabilsin de onu
açmaya çalışsın.

خاله را خایه بدی خالو شدی این به تقدیر آمدهست ار او بدی
12967-Hani derler ya... Teyze erkek olsaydı dayı olurdu. İşte bu söz de onun gibi söylenilmiştir.

از زبان تا چشم کاو پاک از شك است صد هزاران ساله گویم اندك است
12968-Görüşünde şek ve şüpheden beri olan göz ile, lisan arasında yüz binlerce senelik yol vardır dersem az söylemiş olurum.

هین مشو نومید نور از آسمان حق چو خواهد می‌رسد در يك زمان
12969-Agâh ol ve ümidini kesme ki Cenâb-ı Hakk irade ederse Nur-u İlâhî bir an içinde semâdan zemine vasıl olur.

صد اثر در کانهها از اختران می‌رساند قدرتش در هر زمان
12970-Kudreti İlahiye, her zaman yıldızlardan madenlere yüzlerce tesir eriktirir.

اختر گردون ظلم را ناسخ است اختر حق در صفاتش راسخ است
12971-Feleğin yıldızları karanlıkları izale eder, Hakk'ın yıldızları ise sıfatı ilâhiyyede râsih ve sabittir.

چرخ پانصد ساله راه ای مستعین در اثر نزدیک آمد با زمین
12972-Ey Hakk'dan yardım dileyen kimse; felekle arzın arası beş yüz yıllık yol olduğu halde o tesiri itibariyle zemine yakındır.

سه هزاران سال و پانصد تا زحل دم‌بدم خاصیتش آرد عمل
12973-Zühal seyyaresi Arza üç bin beş yüz senelik bir mesafede bulunduğu halde tesiri her an görünüp durmada!

در همش آرد چو سایه در ایاب طول سایه چیست پیش آفتاب
12974-Cenâb-ı Hakk dilerse onun kötü tesirini, gölgenin çekilişinde olduğu gibi tesirsiz bırakır. Güneşe karşı gölgenin ne değeri olabilir?

وز نفوس پاک اختروش مدد سوی اخترهای گردون می‌رسد
12975-Pâk olan nefislerden, yıldızların Arza olan tesir ve tenviri gibi, felekdeki yıldızlara tesir erişir.

ظاهر آن اختران قوام ما باطن ما گشته قوام سما
12976-Görünüşte felekteki yıldızlar bizim varlık ve sağlığımıza sebeptir, ama, hakikatte bizim batınımız; yalnız yıldızların değil, semaların da varlık sebebidir.

“HÜKEMÂNIN: İNSAN ÂLEM-İ SUĞRÂDIR, HÜKEMA-YI İLÂHİYYENİN DE: İNSAN ÂLEM-İ KÜBRÂ'DIR DEDİKLERİNİN BEYANI”

در بیان آن که حکما گویند آدمی عالم صغری است و حکمای الهی گویند آدمی عالم کبری است زیرا آن علم حکما بر صورت آدمی مقصور بود و علم این حکما در حقیقت آدمی موصول بود

پس به صورت عالم اصغر تویی پس به معنی عالم اکبر تویی
12977-Ey insan suretâ sen küçük bir alemsin, fakat, ma'nen en büyük alem sensin.

ظاهر آن شاخ اصل میوه است باطنا بهر ثمر شد شاخ هست
12978-Zahiren bir ağacın dalı, meyvenin aslıdır. Çünkü yemiş dalda olur.
Fakat hakikatte o dal o meyve için var olmuştur.

پس به معنی آن شجر از میوه زاد گر به صورت از شجر بودش ولاد
12979-Surette meyve ağaçtan zuhura gelmiş ise de, hakikatte o ağaç
meyvenin çekirdeğinden doğmuştur.

مصطفی زین گفت کادم و انبیا خلف من باشند در زیر لوا
12980-Bundan dolayı Hz. Mustafa (S.A.V.): “Âdem ve bütün nebiler benim
sancağım altında ve arkamda olacaklardır.” buyurmuştur.

بهر این فرموده است آن ذو فنون رمز نحن الاخرون السابقون
12981-O, Fen ve hüner sahibi, bundan dolayı: “Biz sonra gelici ve
evvelkileri geçiciyiz” remzini beyan etmiştir.

گر به صورت من ز آدم زاده‌ام من به معنی جد جد افتاده‌ام
12982-Ben suretâ Âdem'in neslinden doğmuş isem de mâ'nen onun
ceddinin ceddiiyim.

کز برای من بدش سجده‌ی ملک وز پی من رفت بر هفتم فلک
12983-Âdem'e meleklerin secde etmesi benden dolayı idi, yine Âdem,
benim sebebimle yedinci kat semaya çıkmıştı.

پس ز من زایید در معنی پدر پس ز میوه زاد در معنی شجر
12984-O halde pederim ve ceddim manen benden doğmuştur. Ağacın
meyveden doğduğu gibi.

اول فکر آخر آمد در عمل خاصه فکری کاو بود وصف ازل
12985-Fikrin evveli, amelde âhir olur, hususiyle vasfı ezeli olan bi
fikirde.

حاصل اندر يك زمان از آسمان می‌رود می‌آید ایدر کاروان
12986-Hûlâsa: Bir zaman içinde semâdan zemine kervanlar gelip gider.

نیست بر این کاروان این ره دراز کی مفازه زفت آید با مفاز
12987-Bu kervana, kat ettiği yol uzak değildir. Fevz ü necat bulan
kimseye çöl uzak olur mu?

دل به کعبه می‌رود در هر زمان جسم طبع دل بگیرد ز امتنان
12988-Gönül her an Kâbeye gider gelir. Allâh(C.C.)'ın lûtuft ve ihsanıyla
beden de gönlün tabiatına bürünmede...

این دراز و کوتاهی مر جسم راست چه دراز و کوتاه آن جا که خداست
12989-Bu uzunluk ve kısalık cisimler içindir. Ulûhiyyet aleminin uzunluk
ve kısalıkla ne alakası vardır?

چون خدا مر جسم را تبدیل کرد رفتنش بی‌فرسخ و بی‌میل کرد
12990-Allâh(C.C.) bir cismi tebdil ettimi, artık o fersaha ve mile
bakmadan yürür gider.

صد امید است این زمان بردار گام عاشقانه ای فتی خل الکلام
12991-Ey yiğit! Bu zamanda yüzlerce ümit vardır. Kîl ve kâli bırak da
aşıklar gibi mücâhede adamını at!

گر چه پیلای چشم بر هم می زنی در سفینه خفته ای ره می کنی
12992-Her ne kadar göz kapaklarını birbirine vurur ve gemi içinde uyursun, lâkin uyuduğun hâlde geminin hareketiyle sende durmaz gidersin.

“BENİM ÜMMETİM NUH’UN GEMİSİNE BENZER. O GEMİYE TUTUNAN KURTULUR. ONDAN AYRILAN BATAR VE BOĞULUR, HADİSİ ŞERİFİNİN TEFSİRİ”
تفسیر این حدیث که مثل امتی کمثل سفینه نوح من تمسک بها نجا و من تخلف عنها غرق

بهر این فرمود پیغمبر که من همچو کشتی ام به طوفان زمن
12993-Bundan dolayı Hz.Peygamber buyurmuştur ki: Ben zamane tufanına karşı gemi gibiyim.

ما و اصحابیم چون کشتی نوح هر که دست اندر زند یابد فتوح
12994-Biz ve ashabımız, Nuh’un gemisi gibiyiz ki her kim bizim gemimize sarılırsa kurtulur.

چون که با شیخی تو دور از زشتی روز و شب سیاری و در کشتی
12995-Sen şeyh ile beraber olunca kötülüklerden uzak kalırsın; gemiye binmiş gibi olur ve mahalli maksûda doğru ilerlersin.

در پناه جان جان بخشی توی کشتی اندر خفته ای ره می روی
12996-Onun can bağışlayan ruhânî himayesi altında terakki eder, gemi de yatıp da ilerleyen kimseye dönersin.

مگسل از پیغمبر ایام خویش تکیه کم کن بر فن و بر کام خویش
12997-Zamanının peygamberi demek olan şeyhden ayrılma... Kendi bilgine ve muradına itimad etme.

گر چه شیری چون روی ره بی دلیل خویش بین و در ضلالی و ذلیل
12998-Kılavuzsuz yola çıkınca arslan da olsan, ucup ve gurura kapılmış dalâlet ve zillete uğramış olursun.

هین میپر الا که با پرهای شیخ تا ببینی عون لشکرهای شیخ
12999-Ancak şeyhin kanatlarıyla uç ki şeyh ordularının yardımını göresin.

یک زمانی موج لطفش بال تست آتش قهرش دمی حمال تست
13000-Bir zamanlar şeyhin lûtfu dalgası senin kanadın olup seni uçurur; bir an da onun kahır ateşi seni yüklenir ve ileri götürür.

قهر او را ضد لطفش کم شمر اتحاد هر دو بین اندر اثر
13001-Onun kahrını, lûtfunun zıttı bilme. Dikkatle bak da kahriyle lûtfunun bir olduğunu anla!

یک زمان چون خاک سبزت می کند یک زمان پر باد و گبزت می کند
13002-Şeyh bir zaman seni toprak gibi yeşertir, bir zaman da hava ile şişirir ve büyütür.

جسم عارف را دهد وصف جماد تا بر او روید گل و نسرين شاد

13003-Kendisinden ter ü taze gül ve nesrin yetişsin diye, ârife cemad vasfını verir ve onu toprak gibi mütevazi kılar.

لیک او بیند نبیند غیر او جز به مغز پآک ندهد خلد بو

13004-Lâkin o yetişen gül ve nesrin'i şeyh görür, başkası göremez; nasıl ki pâk bir içe sahip olmayan Cennet râyihasını duymaz.

مغز را خالی کن از انکار یار تا که ریحان یابد از گلزار یار

13005-Yari inkâr etmekten içini kurtar ki yarin gülzarından râyihalar duyasın.

تا بیابی بوی خلد از یار من چون محمد بوی رحمن از یمن

13006-İçini inkârdan temizle ki, Hz. Muhammed (S.A.V.) in Yemen tarafından Rahman kokusunu aldığı gibi, sen de benim yarimin ebedilik kokusunu duy.

در صف معراجیان گر بیستی چون براقیت بر کشاند نیستی

13007-Mi'râca mensup olan Hakk erlerinin safında durursan, yokluk, Bürak gibi seni de çeker ve yükseltir.

نه چو معراج زمینی تا قمر بلکه چون معراج کلکی تا شکر

13008-Bu, öyle zeminden kamere kadar yükseltecek bir mi'râc değildir. Belki kamışın şekere kadar olan mi'râcıdır.

نه چو معراج بخاری تا سما بل چو معراج جنینی تا نهی

13009-Bir duman'ın semâya urûcu gibi bir mirâc değil, ana karnındaki bir ceninin doğup büyümesi ve akıl ve idrak mertebesini bulması gibi bir mi'râctır.

خوش براقی گشت خنگ نیستی سوی هستی آردت گر بیستی

13010-Yokluk atı hoş bir Bürak olur; eğer sen de yok olmuş ve ölmeden evvel ölmüşsen seni hakiki varlık tarafına götürür.

کوه و دریاها سمش مس می‌کند تا جهان حس را پس می‌کند

13011-Dağlar ve denizler, o "yokluk" Bürâkının ancak tırnağına dokunabilirler. O, his alemi derhal ardında bırakır.

پا بکش در کشتی و می‌رو دوان چون سوی معشوق جان جان روان

13012-Ey salik; gemiye bin ve orada ayağını toplayıp otur ki, can sevgilisine giden can gibi oturduğun yerde yürüye dur.

دست نه و پای نه رو تا قدم آن چنان که تاخت جانها از عدم

13013-Ruhların, yokluktan varlık alemine koştukları gibi; sen de, elsiz, ayaksız, evveline evvel olmayan Allâh(C.C.)'a kadar sefer et!

بر دریدی در سخن پرده‌ی قیاس گر نبودى سمع سامع را نعاس

13014-Eğer dinleyen gaflet uykusunda olmasaydı, can kulağı açık bulunsa idi, Ey Mevlânâ, sözde kıyas perdesini yırtardın ya!

ای فلک بر گفت او گوهر بیار از جهان او جهان شرم دار

13015-Ey felek; o söyleyenin sözleri üzerine inci saç! Ey cihan, sen de, onun bulunduğu alemde hayâ et!

گر بیاری گوهرت صد تا شود جامدت بیننده و گویا شود

13016-Ey felek; o sözler üzerine inciler saçacak olursan gevherin yüz misli artar ve câmid olan şeylerin görücü ve söyleyici olur.

پس نثاری کرده باشی بهر خود چون که هر سرمایه‌ی تو صد شود

13017-O saçtığın incileri; kendin için saçmış olursun. Çünkü sermayen, maddî, manevî servetin yüz misli artar.

“BELKİS’İN SERÂ ŞEHRİNDEN SÜLEYMAN (A.S.)A HEDİYE GÖNDERMESİ”

قصه‌ی هدیه فرستادن بلقیس از شهر سبا سوی سلیمان علیه السلام

هدیه‌ی بلقیس چل استر بدهست بار آنها جمله خشت زر بدهست

13018-Belkis’in hediyesini kırk deve taşıyordu. Yükleri tamamıyla kerpiç şeklinde dökülmüş altın idi.

چون به صحرای سلیمانی رسید فرش آن را جمله زر پخته دید

13019-Belkisin sefaret heyeti Süleyman’ın mülkü sahrasına, gelince arazinin halis altınla döşeli olduğunu gördü.

بر سر زر تا چهل منزل براند تا که زر را در نظر آبی نماند

13020-O heyet, kırk menzil, altın üzerinde yürüdüğü için nazarında altının kıymeti kalmadı.

بارها گفتند زر را و ابریم سوی مخزن ما چه بیگار اندریم

13021-Defalarca birbirlerine, getirdiğimiz bu altınları getirdiğimiz yere götürelim... Biz ne olmayacak iş yapıyoruz?

عرصه‌ای کش خاک زر ده دهی است زر به هدیه بردن آن جا ابلهی است

13022-Bir saha ki, onun toprağı halis altındır, oraya altını hediye götürmek budalalıktır.

ای ببرده عقل هدیه تا اله عقل آن جا کمتر است از خاک راه

13023-Ey aklını hediye olarak Huzuru İlâhîye götüren kimse; akıl orada yol toprağından daha kıymetsizdir.

چون کساد هدیه آن جا شد پدید شرمساریشان همی واپس کشید

13024-Hediyelerinin değersiz bulunduğu, sefâret heyetince, anlaşılınca; mahcubiyet onları geri çekti.

باز گفتند ار کساد و گر روا چیست بر ما بنده فرمانیم ما

13025-Tekrar dediler ki: hediye değerli olsun ve değersiz bulunsun, bizim için ne var? Biz emir kuluyuz.

گر زر و گر خاک ما را بردنی است امر فرمانده بجا آوردنی است

13026-Altın olsun, toprak olsun, bize lâzım olan, gönderilen hediyeği götürmek ve ferman sahibinin emrini yerine getirmektir.

گر بفرمایند که واپس برید هم به فرمان تحفه را باز آورید

13027-Eğer Süleyman’ın fermanıyla: Bu hediyeği götürün, Belkis’e îade edin derlerse, fermana uyarız.

خندهش آمد چون سلیمان آن بدید کز شما من کی طلب کردم ثرید

13028-Süleyman o hediyeği görünce güldü ve dedi ki: Ben sizden ne vakit hediye istedim?

من نمی‌گویم مرا هدیه دهید بلکه گفتم لایق هدیه شوید

13029-Ben, bana hediye verin demiyorum; belki, hediye almaya layık olun diyorum.

که مرا از غیب نادر هدیه‌هاست که بشر آن را نیارد نیز خواست

13030-Ki benim gayb aleminden öyle hediyelerim vardır ki, insanlar onları talep eylemeye dahi muktedir olmazlar.

می‌پرستید اختری کاو زر کند رو به او آرید کاو اختر کند

13031-Siz, toprağı altın eden bir yıldıza, Güneşe tapıyorsunuz. Onu bırakın da onu yaratan Allâh(C.C.)'a teveccüh edin.

می‌پرستید آفتاب چرخ را خوار کرده جان عالی نرخ را

13032-Siz, değeri yüksek bulunan insanlık ruhunu hor ve hakîr ederek Feleğın Güneşine tapıyorsunuz.

آفتاب از امر حق طباخ ماست ابلهی باشد که گویم او خداست

13033-Güneş Emri İlâhi ile bizim aşçımızdır. Ona Hûdadır dersek budalalık etmiş oluruz.

آفتابت گر بگیرد چون کنی آن سیاهی زو تو چون بیرون کنی

13034-Güneş tutulacak olursa ne yaparsın, onun sathındaki karalığı nasıl izale edersin?

نه به درگاه خدا آری صداع که سیاهی را بیر وا ده شعاع

13035-Güneşten o siyahlığı gider, yine onun nurunu ver diye Allâh(C.C.)'ın dergâhını tasdî etmez misin?

گر کشندت نیم شب خورشید کو تا بنالی یا امان خواهی از او

13036-Eğer seni gece yarısı öldürecek olsalar, o vakit Güneş nerede ki onu tazarrû edesin, yahut ondan aman dileyisin.

حادثات اغلب به شب واقع شود و آن زمان معبود تو غایب بود

13037-Hâdiseler ekseriye gece vaki olur. Senin ma'bûdun ise o vakit meydana yoktur.

سوی حق گر ز آستانه خم شوی وا رهی از اختران محرم شوی

13038-Eğer Huzuru İlâhîde sâdikane ve hâlisane eğilirsın, yıldızlara tapmaktan kurtulur ve Hakk'ın mahremi olursun.

چون شوی محرم گشایم با تو لب تا ببینی آفتابی نیم شب

13039-Hakk'ın mahremi olunca da ben sana ağzımız açar, hakikat ve marifet saçarım da gece yarısı bir Güneş görürsün.

جز روان پاک او را شرق نه در طلوعش روز و شب را فرق نه

13040-O güneşe pak olan ruhtan gayri şark bulunmaz ancak onda doğar. Onun doğuşu için gece ile gündüzün farkı yoktur.

روز آن باشد که او شارق شود شب نماند شب چو او بارق شود

13041-Hakiki gündüz. Onun doğarak tecelli ettiği zamandır. O tecelli ile artık gece kalmaz.

چون نماید زره پیش آفتاب همچنان است آفتاب اندر لباب

13042-Zerre güneşe karşı nasıl görünür? Evet, nasıl görünürse, bu Güneş de ülûl'elbâb olan enbiyâ ve evliyâyâ karşı öyledir.

آفتابی را که رخشان می‌شود دیده پیشش کند و حیران می‌شود

13043-Bu güneş parlar ve Arzı parlatır. Göz onun karşısında kamaşır ve hayran olur.

همچو ذره بینی‌اش در نور عرش
پیش نور بی‌حد موفور عرش
13044-Arş'ın hadsiz, hududsuz derecede çok olan nuru karşısında zerre gibi görürsün.

خوار و مسکین بینی او را بی‌قرار
دیده را قوت شده از کردگار
13045-Cenâb-ı Hakk gözüne kuvvet ihsan edince zahiri Güneşi hor, hakim ve kararsız bir halde görürsün.

کیمیایی که از او یک ماثری
بر دخان افتاد گشت آن اختری
13046-Cenâb-ı Hakk öyle bir kimyâgerdir ki, O'nun bir tesiriyle duman yıldız, güneş haline gelmiştir.

نادر اکسیری که از وی نیم تاب
بر ظلامی زد بکردش آفتاب
13047-Hakk'ın bu tecellisi, nâdir bir iksir gibi yarı aydınlık bir zulmet üzerine vurulunca Güneş oldu.

بو العجب میناگری کز یک عمل
بست چندین خاصیت را بر زحل
13048-Kâdir ve Kayyum Hazretleri öyle bir sanatkârdır ki, bir tecellisiyle Zuhâl seyyâresine bu kadar hasse vermiştir.

باقی اخترها و گوهرهای جان
هم بر این مقیاس ای طالب بدان
13049-Ey talip; diğer yıldızları ve can cevherlerini de bu mikyas ile ölçerek bil.

دیدهی حسی زبون آفتاب
دیدهی ربانی جو و بیاب
13050-His gözü, zahiri Güneşin zebûnudur, kamaşır kalır. Sen Rabbânî bir göz ara ve bul ki:

تا زبون گردد به پیش آن نظر
شعشعات آفتاب با شرر
13051-Onun bakışı karşısında, kıvılcımlar saçan Güneşin şuaları zebûn olsun.

کان نظر نوری و این ناری بود
نار پیش نور بس تاری بود
13052-Çünkü bu bakış, nûra mensuptur, Güneş ise ateştir. Ateş, nûrun karşısında karanlıktan ibaret kalır.

“MAĞRİBLİ ŞEYH ABDULLAH (ALLÂH SIRRINI TAKDİS ETSİN)’İN KERÂMETLERİ VE NURU”

کرامات و نور شیخ عبد الله مغربی قدس سره

گفت عبد الله شیخ مغربی
شصت سال از شب ندیدم من شبی
13053-Mağribli Şeyh Abdullah demiştir ki: Ben altmış yıldır gece nedir görmedim.

من ندیدم ظلمتی در شصت سال
نه به روز و نه به شب نه ز اعتلال
13054-Ben altmış senedir ne gece ne de gündüz... Hiçbir sebeple bir karanlığa düşmedim.

صوفیان گفتند صدق قال او
شب همی رفتیم در دنبال او

13055-Sôfiler de onun sözünün doğruluğunu tasdik ile; gece onun arkasında ve nûru sayesinde giderdik, demişlerdi.

در بیابانهای پر از خار و گو
او چو ماه بدر ما را پیش رو
13056-O, dikenli ve çukur çöllerde Ayın on dördü gibi, bize bir kılavuz olurdu.

روی پس ناکرده می‌گفتی به شب
هین گو آمد میل کن در سوی چپ
13057-O, yüzünü çevirmeksizin; dikkat et çukur geldi, sol tarafa meyleyle, derdi.

باز گفتی بعد يك دم سوی راست
میل کن زیرا که خاری پیش پاست
13058-Biraz sonra da; sağ tarafa meylet ki önümüzde diken var, diye ihtar ederdi.

روز گشتی پاش را ما پای بوس
گشته و پایش چو پاهای عروس
13059-Gündüz olunca biz onun ayağını öperdik. Ayağı, gelin ayakları gibi lâtif ve yumuşak idi.

نه ز خاک و نه ز گل بر وی اثر
نه از خراش خار و آسیب حجر
13060-Onun ayaklarında ne toprak, ne çamurdan eser bulunur. Ne yırtması, ne de taş kanatması görüldü.

مغربی را مشرقی کرده خدای
کرده مغرب را چو مشرق نورزای
13061-Allâh(C.C.), Şeyh Mağribî'yi "Meşrik" hâline getirmiş; Mağribî, ona meşrik gibi nurlar saçan bir hale getirmişti.

نور این شمس شموسی فارس است
روز خاص و عام را او حارس است
13062-Bu muazzam velâyet güneşinin nuru. Aşk meydanının öyle bir atıdır ki, halkın ileri gidenlerinin gününü de o korur, geri kalanların gününü de...

چون نباشد حارس آن نور مجید
که هزاران آفتاب آرد پدید
13063-O azim nur, nasıl korumaz ki binlerce güneşi meydana getiren O'dur.

تو به نور او همی‌رو در ام ان
در میان اژدها و کژدم ان
13064-Ey sâlik; sen ejderha ve akrepler arasında o Şeyhi Kâmil'in nûruyla emin olarak git.

پیش پیشت می‌رود آن نور پاک
می‌کند هر ره زنی را چاک چاک
13065-O pâk olan nur, senin önünde gider ve her yol kesiciyi parça parça eder.

یوم لا یخزی النَّبیّ راست دان
نور یسعٰی بین ایدیهم بخوان
13066-(نور یسعٰی بین ایدیهم) haberini doğru bil (یوم لا یخزی النَّبیّ) -âyetini oku.

گر چه گردد در قیامت آن فزون
از خدا اینجا بخواهید آزمون
13067-Vakıa o nur, Kıyâmette artacaktı. Fakat onun Dünyada müşahede ve tecrübesini Allâh(C.C.)tan burada isteyin.

کاو ببخشد هم به میغ و هم به ماغ
نور جان و الله اعلم بالبلاغ

13068-Zira Cenâb-ı Hakk, hem bulutlu havada, hem de karanlıkta can nuru başışlar ve o nur ile hidayete erişilir. Allâh(C.C.) istenen şeye delâlet etmeyi daha iyi bilir.

“SÜLEYMAN (A.S.)İN BELKİS’İN ELÇİLERİNİ, GETİRMİŞ OLDUKLARI HEDİYELERLE BİRLİKTE GERİ GÖNDERMESİ”

باز گردانیدن سلیمان علیه السلام رسولان بلقیس را با آن هدیه‌ها که آورده بودند
سوی بلقیس و دعوت کردن بلقیس را به ایمان و ترک آفتاب پرستی

باز گردید ای رسولان خجل زر شما را دل به من آرید دل
13069-Ey mahçup elçiler avdet ediniz. Altın sizin olsun, bana gönül getirin.

این زر من بر سر آن زر نهید کوری تن فرج استر را دهید
13070-Bu, yollarda döşeli altunlarımı da sizin altunlara ilave edin...
Körlüğünüzü anlayın da o altınları katırın fercine kilit olarak takınız.

فرج استر لایق حلقه‌ی زر است زر عاشق روی زرد اصفر است
13071-Katırın ferci altın halkaya lâyıktır. Aşıkın altını ise onun sararmış yüzüdür.

که نظرگاه خداوند است آن کز نظر انداز خورشید است کان
13072-Ki o sararmış yüz, Hakk’ın nazargâhıdır. Halbuki altın madenine Güneş nazar eder.

کو نظرگاه شعاع آفتاب کو نظرگاه خداوند لباب
13073-Güneş şuânının aksettiği yer nerede, Mâlik ve Mukallibülkülûb olan Allâh(C.C.)’ın nazar eylediği yer nerede?

از گرفت من ز جان اسپر کنید گر چه اکنون هم گرفتار منید
13074-Şimdi de benim esirim olmakla beraber sizi tevkif etmemden candan gönülden sakınıınız.

مرغ فتنه‌ی دانه بر بام است او پر گشاده بسته‌ی دام است او
13075-Daneye haris olan kuş, dam üzerine serbest ve kanatları açık bulunduğu halde tuzağa tutulmuştur.

چون به دانه داد او دل را به جان ناگرفته مر و را بگرفته دان
13076-Serbest bir kimse daneye -bir menfeate- gönül verdi ve ona bağlandımı, öyle bir kimseyi serbest iken yakalanmış ve tutulmuş bil!

آن نظرها که به دانه می‌کند آن گره دان کاو به پا بر می‌زند
13077-Kuşun daneye bakışları, kendi ayağını bağlamak için birer düğüm gibidir.

دانه گوید گر تو می‌زدی نظر من همی‌دزدم ز تو صبر و مقر
13078-Dane ona; der ki: Ey kuş, sen şimdi bana hırsızlama bakıyorsun, ama hele sabret; Asıl ben seni çalıyorum.

چون کشیدت آن نظر اندر پی‌ام پس بدانی کز تو من غافل نی‌ام

13079-Mâdem ki o harîsâne bakışın seni benim ardıma ve izime düşürüyor, bilmiş olası ki ben senden gâfil değilim.

“TERAZİSİNİN DIRHEMİ BAŞ YIKANAN KİL OLAN BİR ATTAR İLE, KİL YİYEN MÜŞTERİNİN HİKAYESİ”

قصه‌ی عطاری که سنگ ترازوی او گل سر شوی بود و دزدیدن مشتری گل خوار از آن گل هنگام سنجیدن شکر

پیش عطاری یکی گل خوار رفت تا خرد ابلوج قند خاص زفت
13080-Bir kil yiyen, hâlis ve musaffâ şeker almak için, attar dükkânına gitti.

پس بر عطار طرار دو دل موضع سنگ ترازو بود گل
13081-Yan kesici ve hilekâr olan attarın terâzisi ve dirhemi kilden idi.

گفت گل سنگ ترازوی من است گر ترا میل شکر بخردن است
13082-Attar dedi ki: Eğer şeker almak istiyorsan sabret de dirhem buluyum. Zira terazimin dirhemi kildir.

گفت هستم در مهمی قند جو سنگ میزان هر چه خواهی باش گو
13083-Müşteri: Ben şeker almak istiyorum. Terazinin dirhemi neden olursa olsun dedi.

گفت با خود پیش آن که گل خور است سنگ چه بود گل نکوتر از زر است
13084-Kendi kendine de dedi ki: Kil yemek meraklısına göre dirhem ne demek? Kil ona altından daha kıymetlidir.

همچو آن دلاله که گفت ای پسر نو عروسی یافتم بس خوب فر
13085-Bir kılavuz kadın, genç bir tâlibe demişti ki: Oğlum; sana ay gibi bir gelin buldum.

سخت زیبا لیک هم یک چیز هست کان ستیره دختر حلواگر است
13086-Çok güzel olmakla beraber bir şey daha var ki o iffetli kız helvacı kızıdır.

گفت بهتر این چنین خود گر بود دختر او چرب و شیرین تر بود
13087-Genç dedi ki: Öyle ise daha iyi. Helvacının kızı muhakkak ki daha tatlı olur.

گر نداری سنگ و سنگت از گل است این به و به گل مرا میوه‌ی دل است
13088-Eğer dirhemin yok da onun yerine kil kullanıyorsan o daha âlâdır. Çünkü kil, benim gönlümün istediği meyvedir.

اندر آن کفه‌ی ترازو ز اعتداد او بجای سنگ آن گل را نهاد
13089-Attar, terazinin gözüne hazır olan kilden koydu.

پس برای کفه‌ی دیگر به دست هم به قدر آن شکر را می شکست
13090-Terazinin diğer gözüne koymak için, kil miktarı şeker eliyle kırıyordu.

چون نبودش تیشه‌ای او دیر ماند مشتری را منتظر آن جا نشاند

13091-Attarın keseri ve çekici olmadığı ve şekerini eliyle kırdığı için geç kalmış, müşteriyi orada bırakmıştı.

رویش آن سو بود، گل خور ناشکفت گل از او پوشیده دزدیدن گرفت

13092-Attarın yüzü o bir tarafa olduğu için, kil meraklısı, sabredemeyerek gizlice kili çalarak yemeye başladı.

ترس ترسان که نیاید ناگهان چشم او بر من فتد از امتحان

13093-Attarın gözü tesadüf etmesin diye, korka korka kili çalıyor ve yiyordu.

دید عطار آن و خود مشغول کرد که فزون تر دزد هین ای روی زرد

13094-Attar, kil meraklısının kil çalıp yediğini gördüğü halde kendini meşgul gösterip o tarafa bakmıyor, kendi kendine: Ey yüzü sararmış; daha fazla çal diyordu.

گر بدزدی و ز گل من می بری رو که هم از پهلوی خود می خوری

13095-Eğer benim kilimi çalıp götürüyorsan, al götür ki kendi yanından yiyorsun.

تو همی ترسی ز من لیک از خری من همی ترسم که تو کمتر خوری

13096-Sen benden çekiniyorsun ama eşekliğinden... Bense az yiyeceksin diye korkuyorum.

گر چه مشغولم چنان احمق نیم که شکر افزون کشی تو از نیام

13097-Ben şeker kırmakla meşgulüm, lâkin öyle olmakla beraber, fazla şeker verecek kadar ahmak değilim.

چون ببینی مر شکر را ز آزمود پس بدانی احمق و غافل که بود

13098-Sen şeker alıp da tecrübe edince azalmış olduğunu göreceksin, ahmak ve gâfilin kim olduğunu o vakit anlayacaksın.

مرغ ز آن دانه نظر خوش می کند دانه هم از دور راهش می زند

13099-Kuş, o daneye bakmakla hoşlanır, dane de uzaktan onun yolunu vurur.

کز زنای چشم حظی می بری نه کباب از پهلوی خود می خوری

13100-Ey salık; eğer göz zinasından haz alıyorsan kendi yanından kebab yemiş olmaz mısın?

این نظر از دور چون تیر است و سم عشقت افزون می شود صبر تو کم

13101-Uzaktan bu bakış zehirli ok gibidir... Gittikçe aşkın artar ve sabrın tükenir.

مال دنیا دام مرغان ضعیف ملک عقبی دام مرغان شریف

13102-Dünya malı zaif kuşların, ahiret mülkü de şerif kuşların tuzağıdır.

تا بدین ملکی که او دامی است ژرف در شکار آرند مرغان شگرف

13103-Hatta bu Âhiret mülkü öyle büyük bir tuzaktır ki onunla azîm kuşları avlar.

من سلیمان می نخواهم ملکتان بلکه من برهانم از هر هلاکتان

13104-Ben Süleymanım; sizin mülk ve hükûmetinizi istemediğim gibi, belki sizi her türlü tehlikeden kurtarırım.

کاین زمان هستید خود مملوک ملک مالک ملک آن که بجهد او ز هلاک

13105-Siz şimdi mülkün sahibi geçindiğiniz hâlde, o mülkün, kulu, kölesisiniz. Asıl mala sahip olan kimse, helâk olmaktan kurtulan, mala mülke esir olmayan kişidir.

بازگونه ای اسیر این جهان نام خود کردی امیر این جهان
13106-Ey bu cihânın esiri olan harîs ve tamâhkâr; sen tersine olarak kendine bu Dünyanın emîri dedirtiyorsun.

ای تو بنده‌ی این جهان محبوس جان چند گویی خویش را خواجه‌ی جهان
13107-Ey ruhu bu cihan hapsine düşen, Dünya esîri... Ne vakitte kadar kendine Dünyanın efendisi diyeceksin?

“SÜLEYMAN (A.S.)İN ELÇİLERİN GÖNLÜNÜ ALMASI, ONLARA İLTİFATTA BULUNMASI, GÖNÜLLERİNDEKİ ÜRKEKLİĞİ GİDERMESİ VE GETİRİLEN HEDİYELERİ KABUL ETMEYİŞİ SEBEBİNİN ELÇİLERE ŞERH VE İZÂHI”

دل داری کردن و نواختن سلیمان علیه السلام مر آن رسولان را و دفع وحشت و آزار از دل ایشان و عذر قبول ناکردن هدیه شرح کردن با ایشان

ای رسولان می‌فرستمتان رسول رد من بهتر شما را از قبول
13108-Ey elçiler; ben de sizi tarafımdan elçi olarak Belkis'e gönderiyorum. Hediyelerinizi reddedişim, sizin için, onları kabûlümnden daha iyidir.

پیش بلقیس آن چه دیدید از عجب باز گوئید از بیابان ذهب
13109-Belkis'in huzurunda çölde gördüğünüz ve hayret ettiğiniz altınları söyleyiniz!

تا بداند که به زر طامع نه‌ایم ما زر از زر آفرین آورده‌ایم
13110-Ki bizim altın tama'kârı olmadığımızı ve altını, onu yaratan Allâh(C.C.) tarafından getirdiğimizi bilsin.

آن که گر خواهد همه خاک زمین سر به سر زر گردد و در ثمین
13111-O Allâh(C.C.) ki eğer murad ederse şu zemindeki toprakların hepsi de altın ve kıymetli inci olur.

حق برای آن کند ای زر گزین روز محشر این زمین را نقره‌گین
13112-Ey altın isteyen ve seçen; Cenâb-ı Hakk kudretini izhar etmek için bu Dünyayı mahşer gününde gümüşten bir âlem yapacaktır.

فارغیم از زر که ما بس پر فنیم خاکیان را سر به سر زرین کنیم
13113-Biz, altına aldırış bile etmeyiz, Fen sahibiyiz. Bütün yeryüzündekileri o fen sayesinde altın hâline getiririz.

از شما کی کدیه‌ی زر می‌کنیم ما شما را کیمیاگر می‌کنیم
13114-Sizden altın mı isteriz biz? Biz sizi kimyâger yaparız.

ترك آن گیرید گر ملك سباست که برون آب و گل بس ملکهاست
13115-Mânen kimyâger olmak için, Sebâ mülkü bile olsa vazgeçin o Dünya mülkünden. Suyun, toprağın dışında nice mülkler var!

تخته بند است آن که تختش خوانده‌ای صدر پنداری و بر در مانده‌ای
13116-Senin taht dediğin şey, teneşir tahtası demektir. Konduğun yeri baş köşe sanışında yanlıştır. Çünkü orada oturuş kapıda kalış gibidir.

پادشاهی نیستت بر ریش خود پادشاهی چون کنی بر نیک و بد
13117-Senin kendi sakalına hükümün geçmezken, iyiye, kötüye ve şuna
buna nasıl padişahlık edersin?

بی‌مراد تو شود ریشت سپید شرم دار از ریش خود ای کز امید
13118-Ey çarpık ümitli tûl-ü emel sahibi; sakalın, senin murâdın hilâfına
ağarıyor. Artık ak sakalından utan!

مالك الملك است هر کش سر نهد بی‌جهان خاک صد ملکش دهد
13119-Cenâb-ı Hakk Mâlikülmülk'dür, her kim ona secde eder ve emrine
itaat gösterirse bu toprak ve fânî âlemden başka ona yüzlerce mülk verir.

لیک ذوق سجده‌ای پیش خدا خوشتر آید از دو صد دولت ترا
13120-Lâkin Allâh(C.C.)'ın huzurunda bir secde etmenin zevki, sana iki
yüz devletten daha hoş gelir.

پس بنالی که نخواهم ملکها ملک آن سجده مسلم کن مرا
13121-Ya Rabbî, ben mülk istemiyorum; o secde mülkünü bana teslim
eyle diye tazarru edersin.

پادشاهان جهان از بد رگی بو نبردند از شراب بندگی
13122-Dünya padişahları, soysuzluklarından kulluk şarabının kokusunu
almamışlardır.

ور نه ادهم‌وار سر گردان و دنگ ملک را بر هم زدندی بی‌درنگ
13123-Yoksa, İbrahim Bin Edhem gibi hayran ve sergerdan bir hale
gelirler, mülkü de hükûmeti de terk ederlerdi.

لیک حق بهر ثبات این جهان مهرشان بنهاد بر چشم و دهان
13124-Lâkin Cenâb-ı Hakk, Dünyanın devam ve intizamı için
hükümdarların gözünüzü ve ağızınızı mühürlemiştir.

تا شود شیرین بر ایشان تخت و تاج که ستانیم از جهان داران خراج
13125-Bu suretle de onlara taht ve taç tatlı gelir ve: Âlemdeki halktan
haraç alalım, derler.

از خراج ار جمع آری زر چو ریگ آخر آن از تو بماند مرده ریگ
13126-Ey gafil hükümdar, aldığı haraçtan kum gibi altın toplasan da
nihayet senden arda kalır.

همره جانت نگرده ملک و زر زر بده سرمه ستان بهر نظر
13127-Devlet ve hükûmetle, altın ve servet, âhret seferinde ruhuna
yoldaş olmaz. Altını ver de sana hakikati gösterecek sürme satın al!

تا ببینی کاین جهان چاهی است تنگ یوسفانه آن رسن آری به چنگ
13128-Tâ ki bu cihanın dar ve derin bir kuyu olduğunu göresin, Hz. Yusuf
misali, o kuyuya sarkıtılan ipi elde edip kurtulasın.

تا بگوید چون ز چاه آیی به بام جان که یا بشرای هذا لی غلام
13129-Tâ ki kuyudan çıkıp Hakikat sarayına yükselince ruhun: Müjde
bana ki bu gulâm benimdir desin.

هست در چاه انعکاسات نظر کمترین آن که نماید سنگ زر
13130-Kuyuda göz, akisler sebebiyle, ters görür. Bu ters görüşün en
bayağısı taşın altın gibi görünmesidir.

وقت بازی کودکان را ز اختلال می‌نماید آن خزفها زر و مال
13131-Oyun esnasında çocukların akli muhtel olduğundan çanak, çömlek kırıkları onlara altın ve mal görünür.

عارفانش کیمیاگر گشته‌اند تا که شد کانه‌ها بر ایشان نژند
13132-Allâh(C.C.)'ın ârifleri, Tevfik-i ilâhî ile kimyager olmuşlardır. Onların nazarında altın ve gümüşün değil, onların çıktığı madenlerin bile kıymet ve itibarı kalmamıştır.

“BİR DERVİŞİN, BİRKAÇ ŞEYHİ RÜYÂSINDA GÖRÜP ONLARDAN, KAZANMAYA UĞRAŞMADAN VE İBÂDETTEN GERİ KALMAKSIZIN HELÂL RIZIK İSTEMESİ; ŞEYHLERİN DE O DERVİŞİ İRŞÂD ETMESİ, DAĞDAKİ ACI VE EKŞİ MEYVELERİN ŞEYHLERİN HİMMET VE ATASI SAYESİNDE DERVİŞE TATLI OLMASI”

دیدن درویش جماعت مشایخ را در خواب و در خواست کردن روزی حلال بی مشغول شدن به کسب و از عبادت ماندن و ارشاد ایشان او را و میوه‌های تلخ و ترش کوهی بر وی شیرین شدن به داد آن مشایخ

آن یکی درویش گفت اندر سمر خضریان را من بدیدم خواب در
13133-Dervişin biri sohbet esnasında hikâye etti ki: Ben Hızır'a mensup olanları -bazı evliyaullahı- rüyada gördüm.

گفتم ایشان را که روزی حلال از کجا نوشم که نبود آن وبال
13134-Onlara dedim ki: Helâl rızkı nereden bulup yiyeyim ki haram ve vebâl olmasın?

مر مرا سوی کهستان راندند میوه‌ها ز آن بیشه می‌افشانند
13135-Beni dağlık tarafına götürdüler. Ormandaki yabancı meyvelerden silktiler.

که خدا شیرین بکرد آن میوه را در دهان تو به همتهای ما
13136-Ve dediler ki: Allâh(C.C.), bu meyveleri bizim himmetlerimizle senin için tatlılaştırdı.

هین بخور پاک و حلال و بی حساب بی صداع و نقل و بالا و نشیب
13137-İşte bunları zahmet çekmeden ve yukarı aşağı gidip gelmeden pâk ve helâl olarak ve hesabı olmaksızın ye!

پس مرا ز آن رزق نطقی رو نمود ذوق گفت من خردها می‌ربود
13138-O rızıkları yiyince sözlerimde öyle bir feyiz öyle bir tesir hasil oldu ki kalbimden hikmet menbaları kaynadı. Sözlerimin verdiği zevk, akılları hayran bırakmaya başladı.

گفتم این فتنه‌ست ای رب جهان بخششی ده از همه خلقان نهان
13139-Rabbim, dedim, bu bir imtihan... Sen bana bütün halktan gizli bir ihsanda bulun!

شد سخن از من دل خوش یافتم چون انار از ذوق می‌بشکافتم
13140-O güzel ve ârifane söyleyiş benden zâil oldu. Onun yerine kalbimde bir hoşluk buldum ki zevkimden nar gibi yarılacaktım.

گفتم ار چیزی نباشد در بهشت غیر این شادی که دارم در سرشت

13141-Dedim ki, içimdeki bu zevk yok mu ya... Cennette bundan başka bir zevk olmasa bile.

هیچ نعمت آرزو ناید دگر زین نپردازم به جوز و نیشکر

13142-Bana başka bir nimet arzusu gelmezdi; ben de o zevki bırakıp ceviz ve şeker kamışı istemezdim.

“O DERVİŞİN: BE ŞEYHLERİN KERAMETİ SAYESİNDE HELAL RIZIK BULDUM, BU ALTINI ŞU ODUNCUYA VEREYİM, DEMESİ. ODUNCUNUN DA ONUN KALBİNDEKİ NİYETTEN İNCİNMESİ”

نیت کردن او که این زر بدهم بدان هیزم کش چون من روزی یافتم به کرامات
مشایخ و رنجیدن آن هیزم کش از ضمیر و نیت او

آن یکی درویش هیزم می‌کشید خسته و مانده ز بیشه در رسید

13143-O esnada, fakir bir kimse, odun yüklenmiş olarak yorgun, argın ormandan geliyordu.

پس بگفتم من ز روزی فارغم زین سپس از بهر رزق نیست غم

13144-Kendi kendime dedim ki: Ben rızık düşüncesinden âsûdeyim. Bundan sonra rızık için bana gam ve keder yoktur.

میوه‌ی مکروه بر من خوش شده است رزق خاصی جسم را آمد به دست

13145-Hoşa gitmeyen yabanî meyveler bana hoş gelmekte... Hususi bir rızka nail oldum ben...

چون که من فارغ شده‌ستم از گلو حبه ای چند است این بدهم بدو

13146-Ben madem ki, boğaz düşüncesinden kurtulmuşum. Şu halde, şu birkaç habbe altını ona vereyim.

بدهم این زر را بدین تکلیف کش تا دو سه روزك شود از قوت خوش

13147-Bu altınları, şu külfet çeken fakire vereyim ki, iki üç gün olsun, gıda ile bedeni kuvvet bulsun.

خود ضمیرم را همی‌دانست او ز انکه سمعش داشت نور از شمع هو

13148-O, benim kalbimden geçen niyeti bildi. Çünkü kulağı Hakk nuru ile nurlanmış...

بود پیشش سر هر اندیشه‌ای چون چراغی در درون شیشه‌ای

13149-Şişe içindeki bir çırağ gibi, her düşüncenin sırrı, onun gözü önünde idi.

هیچ پنهان می‌نشد از وی ضمیر بود بر مضمون دلها او امیر

13150-İçten geçen ondan saklanamıyor... O, gönüllerdeki esrara emîr kesilmiş!

پس همی‌منگید با خود زیر لب در جواب فکرتم آن بو العجب

13151-Taaccübe şayan olan o zât, benim düşüncemin cevabı olarak, kendi kendine ve yavaşça söylendi.

که چنین اندیشی از بهر ملوک کیف تلقی الرزق ان لم یرزقوك

13152-Ma'nevî padişahlar için böyle mi düşünürsün? Sana rızık vermeselerdi sen rızık nasıl bulurdun?

من نمی‌کردم سخن را فهم لیک
بر دلم می‌زد عتابش نیک نیک
13153-Ben onun sözünü iyice anlayamadım. Lâkin azarlaması kalbime
iyiden iyiye tesir etti.

سوی من آمد به هیبت همچو شیر
تنگ هیزم را ز خود بنهاد زیر
13154-Arslan gibi bir heybetle yanıma geldi, sırtındaki odun yükünü yere
bıraktı.

پرتو حالی که او هیزم نهاد
لرزه بر هر هفت عضو من فتاد
13155-Onun odunu yere komasındaki hâlin heybetiyle benim yedi uzvum
titremeye başladı.

گفت یا رب گر ترا خاصان هی‌اند
که مبارک دعوت و فرخ پی‌اند
13156-Dedi ki: Ya Rabbî, eğer senin duası makbûl ve izleri mübarek has
kulların varsa.

لطف تو خواهم که میناگر شود
این زمان این تنگ هیزم زر شود
13157-Dilerim ki lûtfu keremin kuyumcu gibi olsun da, bu odun yükü şu
anda altına tahavvül etsin.

در زمان دیدم که زر شد هیزمش
همچو آتش بر زمین می‌تافت خوش
13158-Bunu derdemez, gördüm ki, odunu altın oldu; yerde ateş gibi hoş
bir surette parladı.

من در آن بی‌خود شدم تا دیر گه
چون که با خویش آمدم من از وله
13159-Ben bu vâkıa dolayısıyla uzun müddet kendimden geçtim.
Hayretten şuura avdet edince.

بعد از آن گفت ای خدا گر آن کبار
بس غیورند و گریزان ز اشتهار
13160-O zât dedi ki: ilâhi; o has kulların gayet kıskançtırlar ve şöhretten
kaçarlar.

باز این را بند هیزم ساز زود
بی‌توقف هم بر آن حالی که بود
13161-Ya Rabbî; Sen bu yükü tekrar ve hemen eskiden olduğu gibi odun
yap.

در زمان هیزم شد آن اغصان زر
مست شد در کار او عقل و نظر
13162-O anda, altın dallar odun haline girdi. O zâtın bu işine karşı akıl
da, nazar da hayrette kaldı.

بعد از آن برداشت هیزم را و رفت
سوی شهر از پیش من او تیز و تفت
13163-Ondan sonra odun yükünü yüklenip, acele acele şehre doğru gitti.

خواستم تا در پی آن شه روم
پرسم از وی مشکلات و بشنوم
13164-Kendisinden müşkillerimi sorup cevap almak için o ma'nevî şâhın
arkasından gitmek istedim.

بسته کرد آن هیبت او مرا
پیش خاصان ره نباشد عامه را
13165-Onun heybeti beni adeta bağladı. Çünkü Allâh(C.C.)'ın has kulları
huzuruna avâmı nâs bulamaz.

ور کسی را ره شود گو سر فشان
کان بود از رحمت و از جذبشان
13166-Eğer biri can ve baş vererek yol bulursa, bu da onların rahmeti ve
cezbesiyle olur.

پس غنیمت دار آن توفیق را
چون بیابی صحبت صدیق را
13167-Bir siddîkın sohbetine nâil olunca Allâh(C.C.)'ın o tevfikını ganimet bil.

نه چو آن ابله که یابد قرب شاه
سهل و آسان در فتد آن دم ز راه
13168-Padişahın yakınlığına erdiği halde, hiçten bir sebeple yakınlık mertebesiyle birlikte yolunu kaybeden budala gibi olma!

چون ز قربانی دهندش بیشتر
پس بگوید ران گاو است این مگر
13169-Birine, fazla kurban etti verilince: Bu, galiba sığır budu, der.
نیست این از ران گاو ای مفتری
ران گاو می‌نماید از خری
13170-Ey iftiracı adam; bu, sığır bu değildir, fakat eşekliğinden sana öyle görünüyor.

بذل شاهانه‌ست این بی‌رشوتی
بخشش محض است این از رحمتی
13171-Bu, padişahların rüşvetsiz ve ücretsiz bir atıyyesidir, Allâh(C.C.)'ın rahmetinden edilmiş bir ihsandır.

“SÜLEYMAN (A.S.) IN, BELKİS'İN İMANA GELMESİ İÇİN ELÇİLERİN TEZ GİTMELERİNİ EMRETMESİ VE ONLARI TEŞVİKİ”

تحریض سلیمان علیه السلام مر رسولان را بر تعجیل هجرت بلقیس بهر ایمان

همچنان که شه سلیمان در نبرد
جذب خیل و لشکر بلقیس کرد
13172-Süleyman Peygamber de savaşacağı yerde Belkis'in adamlarını ve askerlerini kendisine çekti.

که بیایید ای عزیزان زود زود
که بر آمد موجها از بحر جود
13173-Ey azizler; çabuk çabuk geliniz ki cömertlik denizi dalgalandı.
سوی ساحل می‌فشانند بی‌خطر
جوش موجش هر زمانی صد گهر
13174-Onun kabaran dalgaları, her an sahile inci saçmaktadır.

الصلا گفتیم ای اهل رشاد
کاین زمان رضوان در جنت گشاد
13175-Ey irşâda müstaid kimseler; Esselâ diyor ve sizi davet ediyoruz.
Zira şu anda Rıdvan Cennet kapısını açmıştır.

پس سلیمان گفت ای پیکان روید
سوی بلقیس و بدین دین بگروید
13176-Hz. Süleyman dedi ki: Ey elçiler; Belkis tarafına gidin ve onu bu dine, inandırın.

پس بگویندش بیا اینجا تمام
زود که ان الله يدعو بالسلام
13177-Ona çabucak buraya gelmesini tamamen söyleyin. Zira, Cenâb-ı Hakk selâmet yurdu olan cennete davet etmektedir.

هین بیا ای طالب دولت شتاب
که فتوح است این زمان و فتح باب
13178-Ey devlet ve saadet tâlibi olan sâlik; âgâh ol ve koş ki bu an, feyiz zamanı, kapıların açıldığı çağ!

“İBRAHİM EDHEM'İN (HAK SIRRINI TAKDİS ETSİN) HİCRETİ VE HORASAN SALTANATINI TERK ETMESİ”

سبب هجرت ابراهیم ادهم قدس الله سره و ترك ملك خراسان

ملك بر هم زن تو ادهم وار زود تا بیابی همچو او ملك خلود
13179-Dünya mülk ve hükümetini, İbrahim Edhem gibi çabucak terkeyle
ki onun gibi ebedi bir devlet bulasın.

خفته بود آن شه شبانه بر سریر حارسان بر بام اندر دار و گیر
13180-O sultan gece vakti sedirinde yatmıştı. Bekçiler de dam üstünde
seslenip durmakta idiler.

قصد شه از حارسان آن هم نبود که کند ز آن دفع دزدان و رنود
13181-Şah İbrahim'in o bekçilerden kasdı, hırsızları ve çapkınları
defetmek değildi.

عدل باشد پاسبان کامها نه به شب چوبك زنان بر بامها
13182-Muratların bekçisi adâlettir, yoksa gece damlarda sopa vuranlar
değildir.

ليك بد مقصودش از بانگ رباب همچو مشتاقان خیال آن خطاب
13183-Lâkin İbn-i Edhem'in rebab sesinden maksudu, sair müştak olanlar
gibi "Elestü bi-Rabbiküm" "Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" hitabını tahayyül
ve hatırlamak idi.

نالهی سرنا و تهدید دهل چیزکی ماند بدان ناقور کل
13184-Zurnanın figânı ile davul sesleri bir parçacık kıyamet gününde
çalınacak olan sûr'un sesine benzer.

پس حکیمان گفته‌اند این لحنها از دوار چرخ بگرفتیم ما
13185-Hâkimler, feylesoflar; biz mûsiki nağmelerini feleklerin devrinden
aldık demişlerdir.

بانگ گردشهای چرخ است این که خلق می‌سرایندش به طنبور و به حلق
13186-Halkın tanbur ve ağızla terennüm ettikleri, feleğin devirlerinden
çıkan seslerdir.

مومنان گویند کاتار بهشت نغز گردانید هر آواز زشت
13187-Mü'minler derler ki: Cennetin tesiri bütün çirkin sesleri
güzelleştirdi.

ما همه اجزای آدم بوده‌ایم در بهشت آن لحنها بشنوده‌ایم
13188-Bizim hepimiz, Âdem'in cüz'üyüz; Cennette iken o nağmeleri
işitmişiz...

آب چون آمیخت با بول و گمیز گشت ز آمیزش مزاجش تلخ و تیز
13189-Su, idrar ve necasetle karışınca mizâcı acı ve keskin olur.

چیزکی از آب هستش در جسد بول گیرش آتشی را می‌کشد
13190-Cesette bir parça su vardır, onu idrar farz et. Öyle iken yine ateşi
söndürür.

گر نجس شد آب این طبعش بماند کاتش غم را به طبع خود نشاند

13191-Su necis olduysa bile, gam ateşini söndürmek yine onun tabiatında kaldı.

پس غذای عاشقان آمد سماع که در او باشد خیال اجتماع

13192-O halde güzel ses dinlenilmesi âşıkların ruhî gıdasıdır. Zira onda kalp huzuru ve Hitâbı İlâhîyi hatırlama vardır.

قوتی گیرد خیالات ضمیر بلکه صورت گردد از بانگ و صفیر

13193-Bu dinleyişten kalpteki hayalet kuvvet bulur. Belki o hayalet sen vasıtasıyla sûret şekline girer.

آتش عشق از نواها گشت تیز آن چنان که آتش آن جوز ریز

13194-Suya ceviz atanın ateşi nasıl kuvvetlendiyse aşk ateşi de güzel seslerle kuvvet bulur.

“SUSAMIŞ BİR KİMSENİN, ÇUKURDA BULUNAN DEREYE YETİŞMEDİĞİ İÇİN, SUYUN SESİNİ DUYMAK MAKSADIYLA CEVİZ AĞACI ÜSTÜNDEN SUYA CEVİZ SİLKELEMESİ VE SUYUN SESİNİN GÜZEL NAĞMELER GİBİ ONU NEŞELENDİRMESİ”

حکایت آن مرد تشنه که از سر جوز بن جوز می‌ریخت در جوی آب که در گو بود و به آب نمی‌رسید تا به افتادن جوز بانگ آب بشنود و او را چون سماع خوش بانگ آب اندر طرب می‌آورد

در نغولی بود آب آن تشنه راند بر درخت جوز جوزی می‌فشاند

13195-Dere derin bir çukurda idi. Susamış bir adam ceviz ağacına çıktı ve ceviz silkeledi.

می‌فتاد از جوز بن جوز اندر آب بانگ می‌آمد همی‌دید او حباب

13196-Ceviz ağacından suya cevizler düşüyor, düştükçe sudan ses geliyor ve su kabarcıkları görünüyordu.

عاقلی گفتش که بگذار ای فتی جوزها خود تشنگی آرد ترا

13197-Bir akıllı dedi ki; ey yiğit; bu yaptığından vazgeç! Cevizler, senin hararetini artırır.

بیشتر در آب می‌افتد ثمر آب در پستی است از تو دور در

13198-Ceviz meyvelerinden çoğu suya düşer, su ise senden uzakta ve alçaktadır.

تا تو از بالا فرو آیی به زور آب جویش برده باشد تا به دور

13199-Sen, zorla ağaçtan ininceye kadar derenin suyu cevizleri uzağa götürür.

گفت قصدم زین فشاندن جوز نیست تیزتر بنگر بر این ظاهر مه‌ایست

13200-Ceviz silken dedi ki; benim bu işten, maksadım, ceviz değildir. Görünüşe bakma da maksadıma iyi dikkat et...

قصد من آن است کاید بانگ آب هم ببینم بر سر آب این حباب

13201-Benim maksadım; cevizlerin düşmesiyle su sesini işitmek, hem de su üstünde kabarcıklar görmektedir.

تشنه را خود شغل چه بود در جهان گرد پای حوض گشتن جاودان

13202-Susamış kimsenin Dünya'da meşguliyeti ne olur? Daima havuzun etrafını dönüp dolaşmaktadır.

گرد جو و گرد آب و بانگ آب همچو حاجی طایف کعبه‌ی صواب

13203-Derenin, suyun ve su sesinin etrafındaki Hakikat Kâbesinin çevresini tavaf eden hacı gibidir.

همچنان مقصود من زین مثنوی ای ضیاء الحق حسام الدین توی

13204-Bunun gibi ey Hakk'ın ziyası olan Hüsâmeddin; benim Mesnevî'den maksadım da sensin.

مثنوی اندر فروع و در اصول جمله آن تست کرده ستی قبول

13505-Mesnevî fûrû'da olsun, usûlde olsun -şariat ve hakikat bahislerinde- hepsi senin ahvalini beyandır. Sen de o beyanâtı kabul eylemişsindir.

در قبول آرند شاهان نیک و بد چون قبول آرند نبود بیش رد

13206-Padişahlar iyi, kötü her takdimeyi kabul ederler. Bir şeyi onlar kabul edince de artık reddedilmez.

چون نهالی کاشتی آبش بده چون گشادش داده‌ای بگشا گره

13207-Madem ki bir fidan diktin, ona su ver. Madem ki o fidana çiçek açtırdın, düğümünü de çöz.

قصدم از الفاظ او راز تو است قصدم از انشایش آواز تو است

13208-Mesnevî'nin elfazından maksadım: Senin sırrın; Onu şiir halinde söylemekteki muradım da senin sesindir.

پیش من آوازت آواز خداست عاشق از معشوق حاشا که جداست

13209-Benim indimde senin sesin Hakk sesidir. Âşık, maşukundan ayrı olur mu? Hâşâ, olmaz.

اتصالی بی‌تکیف بی‌قیاس هست رب الناس را با جان ناس

13210-Nâsın Rabbi ile nâsın ruhu arasında keyfiyetsiz ve kıyasa gelmez bir birleşme vardır.

لیک گفتم ناس من نسناس نی ناس غیر جان جان اشناس نی

13211-Lâkin ben nâs dedim, nesnâs demedim. Hatta nâs demekten maksadım: Ruhun hakikatini bilenlerden başkası değildir.

ناس مردم باشد و کو مردمی تو سر مردم ندیده ستی دمی

13212-Nâs: İnsan demektir. İnsan ise göz bebeğidir. Öyle göz bebeği gibi aziz bir mahlûk nerede? Ey sâlik; sen, insanın başını bile bir an olsun görmemişsindir.

ما رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ خوانده‌ای لیک جسمی در تجزی مانده‌ای

13213-"O toprağı sen atmadın, ancak Allâh(C.C.) attı." âyetini okumuşsun ama, cisim ve cüzlerde kalmışsın.

ملك جسمت را چو بلقیس ای غبی ترك كن بهر سلیمان نبی

13214-Ey budala herif; Süleyman Peygamber için mülkünü feda eden Belkis gibi, sen de cisim ülkeni terket.

می‌کنم لا حول نه از گفت خویش بلکه از وسواس آن اندیشه کیش

13215-Ben "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah" diyorum, lakin bunu söyleyişim kendi sözüm için değil o düşünceli şahsın vesvesesindedir.

کاو خیالی می‌کند در گفت من در دل از وسواس و انکارات ظن
13216-Çünkü o benim sözümden, kalbinde vesvese, inkâr ve zan gibi şeyler duymaktadır.

می‌کنم لا حول یعنی چاره نیست چون ترا در دل به ضدم گفتمی است
13217-Ben "lâhavle" diyorum çünkü, senin kalbinde bana zıt olarak sözler bulunduğundan sana çare yoktur.

چون که گفت من گرفتت در گلو من خمش کردم تو آن خود بگو
13218-Madem ki benim sözüm senin boğazında tıkıldı kaldı, onu hazmedemedin; işte ben sustum, sen kendi sözünü söyle ve düşünceni anlat.

آن یکی نایی خوش نی می‌زدست ناگهان از مقعدش بادی بجست
13219-Bir neyzen güzel üflüyordu. Ansızın alt tarafından bir yel zuhur etti.

نای را بر کون نهاد او که ز من گر تو بهتر می‌زنی بستان بزن
13220-Ney'i alt tarafına tuttu ve;sen benden iyi üflersen al da üfle,dedi.

ای مسلمان خود ادب اندر طلب نیست الا حمل از هر بی‌ادب
13221-Ey Müslüman; edep nedir dersen, bilki edep, edepsizlerin tecavüzüne tahammülden ibarettir.

هر که را بینی شکایت می‌کند که فلان کس راست طبع و خوی بد
13222-Her kimi: filân kimse kötü huylu ve kötü tabiatlidir, diye şikayet eder görürsen.

این شکایت گر، بدان که بد خو است که مر آن بد خوی را او بد گو است
13223-Malûmun olsun ki o şikâyetçi kötü huyludur. Zira o, bir kötü huyluya kötü söylemektedir.

باشد از بد خو و بد طبعان حمل ز آنکه خوش خو آن بود کاو در حمل
13224-Çünkü iyi huylu kimse, kendini gizleyerek, kötü tabiatlilerin tecavüzlerine tahammül eder.

لیک در شیخ آن گله ز امر خداست نه پی خشم و ممارات و هواست
13225-Lâkin şeyhdeki şikâyet Emr-i İlâhî iledir; gazap, inat ve hevâ vü heveslerinden doğma değildir.

آن شکایت نیست هست اصلاح جان چون شکایت کردن پیغمبران
13226-Şeyhin şikayeti şikayet değildir. Peygamberlerin şikayeti gibi ruhun ıslahı içindir.

ناحمولی انبیا از امر دان و نه حمل است بد را حلمشان
13227-Peygamberlerin sabırsızlık ve tahammülsüzlük göstermelerini Emr-i İlâhî icâbı bil. Yoksa onların hilmi, kötülüğe mütehammil idi.

طبع را کشتند در حمل بدی ناحمولی گر بود هست ایزدی
13228-Peygamberler, kötülüğe tahammül hususunda, tabiatlerini öldürmüşlerdi; kendilerinde bir tahammülsüzlük zuhûr ettiyse o, Allâh(C.C.) tarafından ve O'nun emriyle idi.

ای سلیمان در میان زاغ و باز حلم حق شو با همه مرغان بساز
13229-Ey zamanın Süleyman'ı, karga ve doğan arasında -kötülere ve iyilere karşı- Allâh(C.C.)'ın hilmine bürün de bütün kuşlarla uzlaş!...

ای دو صد بلقیس حلمت را زبون که اهد قومی انهم لا یعلمون
13230-Ey hilmine yüzlerce Belkis'in zebûn olduğu Süleymân-ı zaman, ()
(اهد قومی) demek sana layıktır.

“ŞİRKTE ISRAR ETME VE İMANDA GECİKME DİYE, SÜLEYMAN (A.S.)İN, BELKİS’A TEHDİD GÖNDERMESİ”

تهدید فرستادن سلیمان علیه السلام پیش بلقیس که اصرار میندیش بر شرک و
تاخیر مکن

هین بیا بلقیس ور نه بد شود لشکرت خصمت شود مرتد شود
13231-Ey Belkis, kendine gel, aklını başına topl...Yoksa fena olur.
Askerlerin sana düşman olur ve itaatinden çıkar.

پرده دار تو درت را بر کند جان تو با تو به جان خصمی کند
13232-Senin perdecin,perdeni yırtar. Senin canın senin canına düşmanlık
eder.

جمله ذرات زمین و آسمان لشکر حقتد گاه امتحان
13233-İmtihan ve ibtilâ vaktinde, yerde ve gökdeki bütün zerreler,
Allâh(C.C.)’ın ordularını teşkil ederler.

باد را دیدی که با عادان چه کرد آب را دیدی که در طوفان چه کرد
13234-Rüzgârın Âd kavmine ne yaptığını görmedin mi? Suyun tûfanda
neler yaptığını işitmedin mi?

آن چه بر فرعون زد آن بحر کین و آنچه با قارون نمودست این زمین
13235-O, kin denizinin -Bahr-i Ahmer’in- Firavuna ne yaptığını, bu
zeminin Kârun’a ne işler gösterdiğini.

و آنچه آن بابیل با آن پیل کرد و آنچه پشه کلهی نمرود خورد
13236-Ebâbil kuşlarının file ve ashab-ı file yaptığını, Nemrûd’un başını
sivri sineğin nasıl yediğini,

و انکه سنگ انداخت داودی به دست گشت ششصد پاره و لشکر شکست
13237-Dâvud(A.S.)ın sapan taşını nasıl attığını, onun altı yüz parça olup
düşman ordusunu nasıl bozduğunu,

سنگ می بارید بر اعدای لوط تا که در آب سیه خوردند غوط
13238-Lût (A.S.)ın düşmanları üstüne taşın yağdığını ve onların kara bir
suya,-Bahr-i Lût’a-daldığını bilmiyor musun ?

گر بگویم از جمادات جهان عاقلانه یاری پیغمبران
13239-Dünyadaki cemâdâtın, insanlar gibi, akıllıca, peygamberlere
yardım ettiklerini uzun uzadıya söylersem.

مثنوی چندان شود که چل شتر گر کشد عاجز شود از بار پر
13240-Mesnevî o kadar büyür ve o derece hacim peydah eder ki, kırk
deve onu taşımaktan âciz kalır.

دست بر کافر گواهی می دهد لشکر حق می شود سر می نهد

13241-Bir el kâfirin aleyhine şahâdet için Allâh(C.C.)'ın askeri olur ve emrine itaat eder.

ای نموده ضد حق در فعل درس در میان لشکر اوپی بترس

13242-Ey fiil ve harekette Hakk'ın emrine zıt olmayı kendine ders yapmış olan; sen de Hakk'ın ordusu içindesin kork!

جزو جزوت لشکر او در وفاق مر ترا اکنون مطیعند از نفاق

13243-Senin cüz'ünün cüz'ü -vücudunun zerrelerinden her biri- Allâh(C.C.)'ın ordusundandır ve şimdi sana münâfıkâne muvâfakat göstermektedir. Eğer Allâh(C.C.), onların sana muhâlefetini irâde ederse her biri sana muhâlif olur.

گر بگوید چشم را کاو را فشار درد چشم از تو بر آرد صد دمار

13244-Eğer gözüne seni sıkıştırmak için emir verirse, göz ağrısı senden yüz türlü intikam alır.

ور به دندان گوید او بنما وبال پس ببینی تو ز دندان گوشمال

13245-Eğer dişine seni muztarib etmesini emreylese sen, dişinden ceza görürsün.

باز کن طب را بخوان باب العلل تا ببینی لشکر تن را عمل

13246-Tıb kitabını aç da, hastalıklar bahsini oku... Ten askerinin neler yaptığını gör.

دشمنی با جان جان آسان کی است چون که جان جان هر چیزی وی است

13247-Madem ki her şeyin canının canı, Allâh(C.C.)'dır; Canın canı ile düşmanlığa girişmek kolay mıdır?

خود رها کن لشکر دیو و پری کز میان جان کنندم صفدری

13248-Belkis, şeytan ve cin askerini de bırak. Çünkü onlar benim için candan, gönülden harp ederler.

ملك را بگذار بلقیس از نخست چون مرا یابی همه ملك آن تست

13249-Ey Belkis; ibtida saltanatı bırakıp bana gel. Beni bulunca, bütün mülk ve devlet, senin olur.

خود بدانی چون بر من آمدی که تو بی من نقش گر مابه بدی

13250-Benim nezdime gelince, bensiz, kendinin hamamdaki resimler gibi cansız bir nakış olduğunu hakikaten anlayacaksın.

نقش اگر خود نقش سلطان یا غنی است صورت است از جان خود بی چاشنی است

13251-Nakş, ister bir sultanın, ister bir zenginın resmi olsun, madem ki sûrettir, ruhsuzdur, candan nasibi yoktur.

زینت او از برای دیگران باز کرده بی هده چشم و دهان

13252-Onun zineti , başkaları için fâidesiz yere göz ve ağız açmaktan ibarettir.

ای تو در پیکار خود را باخته دیگران را تو ز خود نشناخته

13253-Ey ceng ü cidâlde kendini feda eden; sen başkalarını kendinden ayırt etmemişsin.

تو به هر صورت که آبی بیستی که منم این و الله آن تو نیستی

13254-Sen, rast geldiğin her sûret için; bu benim, diye duruyorsun. Halbuki vallâhi sen o değilsin.

يك زمان تنها بمانی تو ز خلق در غم و اندیشه مانی تا به خلق

13255-Sen bir zaman halktan hâlî kalacak olsan, boğazına kadar gam ve kedere, endişeye batarsın.

این تو کی باشی که تو آن اوحدی که خوش و زیبا و سر مست خودی

13256-Halbuki bu nasıl sen olabilir? Sen, o tek kişisin; sen kendinin güzeli ve kendinin sarhoşusun.

مرغ خویشی صید خویشی دام خویش صدر خویشی فرش خویشی بام خویش

13257-Sen kendinin kuşu, kendinin avı, kendinin tuzağı, kendinin sadrı, kendinin döşemesi, kendinin damısın.

جوهر آن باشد که قایم با خود است آن عرض باشد که فرع او شدهست

13258-Cevher, kendi kendine kâim olan şeydir. Onunla var olan ve onun fer'i bulunan ise arâzdır.

گر تو آدم زاده‌ای چون او نشین جمله ذریات را در خود ببین

13259-Eğer sen Âdem evladı isen onun gibi otur da cümle zürriyetleri kendinde gör.

چیست اندر خم که اندر نهر نیست چیست اندر خانه کاندر شهر نیست

13260-Su küpünde ne vardır ki nehirde yoktur, evde bulunur ki şehirde mevcut değildir.

این جهان خم است و دل چون جوی آب این جهان حجرهست و دل شهر عجاب

13261-Bu dünya, küp gibidir; kalp ise nehir misâlidir. Bu âlem odadır. Kalp ise acayip bir şehir misalidir.

“SÜLEYMAN (A.S.) IN BELKİSE: BENİM, SENİN İMANA GELMENİ İSTEMEM; ANCAK ALLÂH RIZASI İÇİNDİR; NE NEFSİNDE, NE GÜZELLİĞİNDE, NE DE SALTANATINDA BİR ZERRE GARAZIM YOK... HAK NURUYLA GÖZÜN AÇILINCA, BÖYLE OLDUĞUNU SEN DE GÖRÜR VE ANLARSIN, DEMESİ....”

پیدا کردن سلیمان علیه السلام که مرا خالصا لامر الله جهد است در ایمان تو، يك ذره غرضی نیست مرا نه در نفس تو و حسن تو و نه در ملك تو، خود بینی چون چشم جان باز شود بنور الله

هین بیا که من رسولم دعوتی چون اجل شهوت کشم نه شهوتی

13262-Ey Belkis âgâh ol ve bu tarafa gel ki ben dâvete memur bir peygamberim. Ecel gibi, şehveti öldürdüm, şehvetperest bir şahıs değilim.

ور بود شهوت امیر شهوتم نه اسیر شهوت روی بتم

13263-Faraza bende şehvet bulunsa bile şehvetin emîriyim; yoksa şehvet esiri ve güzel bir yüzün kölesi değilim.

بت شکن بودهست اصل اصل ما چون خلیل حق و جمله‌ی انبیا

13264-İbrahim Halilullah ve cümle nebiler gibi, bizim aslımız, put kırıcıdır...

گر در آییم ای رهی در بتکده بت سجود آرد نه ما در معبد
13265-Ey gaflet ve cehâlet esiri olan kimse; biz puthaneye girecek olsak, puta secde etmeyiz, belki put bizim karşımızda yere kapanır.

احمد و بو جهل در بت خانه رفت زین شدن تا آن شدن فرقی است زفت
13266-Hz. Muhammed s.a.v. de, Ebûcehil de puthaneye gitmişti. Fakat bu gidişle o gidiş arasında büyük bir fark vardı.

این جهان شهوتی بت خانه‌ای است انبیا و کافران را لانه‌ای است
13267-Bu Dünya bir şehvet alemi, bir puthanedir ki, peygamberlerin de kâfirlerin de mekânıdır.

لیک شهوت بنده‌ی پاکان بود زر نسوزد ز انکه نقد کان بود
13268-Lâkin şehvet, pâk ve sâfî olan nebî ve velîlerin bendesi ve emrine tâbidir. Onun ateşi, hâlis altın gibi, o zevât-ı kirâmı yakmaz.

کافران قلبند و پاکان همچو زر اندر این بوته درند این دو نفر
13269-Kâfirler kalp, pâk olanlar ise altın gibidir. Bu iki fırkada şehvet alemi olan Dünya potasının içindedir.

قلب چون آمد سیه شد در زمان زر در آمد شد زری او عیان
13270-Kalp olan şey o potaya girince derhal simsiyah kesilir. Lakin altın girince onun altınlığı meydana çıkar.

دست و پا انداخت زر در بوته خوش در رخ آتش همی‌خندد رگش
13271-Altın, pota içinde hoş kulaç atar ve güzellikle ateşin yüzüne güler.

جسم ما رو پوش ما شد در جهان ما چو دریا زیر این که در نهان
13272-Biz, saman gibi olan bu tabiat alemiyle örtülmüş mana deryâsınız. Cismimiz, bizim ruhumuza, perde ve nikâb olmuştur.

شاه دین را منگر ای نادان به طین کاین نظر کرده است ابلیس لعین
13273-Ey câhil kimse; Din sultanı olan velilerin zahirine bakıpta çamurdan ibaret görme. Mel'un şeytan da Âdem'e böyle bakmış ve öyle görmüştü.

کی توان اندود این خورشید را با کف گل تو بگو آخر مرا
13274-Nebî ve velîlerin ruhları ve mâneviyatı güneş gibidir. O parlak ve sönmez güneşi bir avuç çamurdan ibaret olan cesetle sıvamak ve söndürmek nasıl mümkün olur? Bana haber ver.

گر بریزی خاک و صد خاکسترش بر سر نور او بر آید بر سرش
13275-Eğer nûrun üstüne yüz küfe toprak ve kül döksen nûr kaybolmaz, yine o kül ve toprağın üstünde parlar.

که که باشد کاو بپوشد روی آب طین که باشد کاو بپوشد آفتاب
13276-Saman kim oluyor ki suyun yüzünü örtsün, çamur kim oluyor ki güneşin yüzünü setretsin?

خیز بلقیسا چو ادهم شاهوار دود از این ملک دو سه روزه بر آر
13277-Ey Belkis; Şah Edhem gibi, kalk da, şu üç günlük saltanat dumanını dağıt.

“İBRAHİM EDHEMİN ARTA KALAN HİKAYESİ”

باقی قصه‌ی ابراهیم ادهم رحمه الله علیه

بر سر تختی شنید آن نیک نام طق طقی و های و هویی شب ز بام
13278-O iyi adlı, iyi sanlı padişah, bir gece tahtı üstünde iken, damdan
tak tak ve hay huy sesleri işitti.

گامهای تند بر بام سرا گفت با خود این چنین زهره که را
13279-Sarayın damında sert adımlar atıldığını duydu. Kendi kendine:
buna cesaret eden kim? Diye sordu.

بانگ زد بر روزن قصر او که کیست این نباشد آدمی مانا پری است
13280-Sarayın penceresinden: Kimdir o? Bu insan değil, periyi benzer!
diye seslendi.

سر فرو کردند قومی بو العجب ما همی گردیم شب بهر طلب
13281-Acayip kimseler damdan aşağıya başlarını eğdiler ve: Biz bütün
gece dolaşıp, aramaktayız, dediler.

هین چه می جوید گفتند اشتران پس بگفتندش که تو بر تخت جاه
13282-İbrahim: Ne arıyorsunuz? diye sordu. Deve arıyoruz dediler.
Hazret: Dam üstünde deve aranır mı? Sualinde bulundu.

پس بگفتندش که تو بر تخت جاه چون همی جویی ملاقات اله
13283-Cevaben dediler ki: Sen saltanat tahtı üstünde oturup Allâh(C.C.)ı
bulmayı nasıl arıyor ve umuyorsun?

خود همان بد دیگر او را کس ندید چون پری از آدمی شد ناپدید
13284-İşte bu oldu, o andan itibaren onu kimse görmedi, peri gibi
insanların gözünden kayboldu.

معنی اش پنهان و او در پیش خلق خلق کی بیند غیر ریش و دلخ
13285-İbrahim b. Edhem'in maneviyatı halktan gizli idi. Zaten halk,
sakal ile abadan -sûretten- başka ne görebilir?

چون ز چشم خویش و خلقان دور شد همچو عنقا در جهان مشهور شد
13286-Halkın ve akrabasının gözünden kaybolunca, ankâ kuşu gibi Dünya
da meşhur oldu.

جان هر مرغی که آمد سوی قاف جمله ی عالم از او لافند لاف
13287-Kaf dağına gelen her kuşun ruhundan bütün alem bahseder.

چون رسید اندر سبا این نور شرق غلغلی افتاد در بلقیس و خلق
13288-Şarkın nuru olan Süleyman (A.S.)ın haberi Sebâ şehrine vâsıl
olunca, Belkis ile halk arasında bir kaynaşma oldu.

روحهای مرده جمله پر زدند مردگان از گور تن سر بر زدند
13289-Ölmüş ruhlar, kanat çırpmaya; ölüler, beden kabrinden baş
kaldırmaya başladılar.

یک دگر را مژده می دادند هان نك ندایی می رسد از آسمان
13290-İşte semâ'dan bir nida geliyor diye, birbirlerine müjde verdiler.

ز ان ندا دینها همی گردند گبز شاخ و برگ دل همی گردند سبز
13291-Bu öyle bir nida idi ki, onun tesiriyle, dinler yükseliyor; gönüllerin
dalları ve yaprakları yeşeriyordu.

از سلیمان آن نفس چون نفخ صور مردگان را وار هانید از قبور
13292-Süleyman'ın o davet nefesi, İsrâfil'in sûru gibi, ölüleri kabirlerinden kurtardı.

مر ترا بادا سعادت بعد از این این گذشت اللہ اعلم بالیقین
13293-Ey mânâ yolcusu! Allâh(C.C.) daha iyi bilir ya, o devir geçti, bundan böyle, saadet senin olsun.

“SEBA EHALİSİ KISSASININ BAKİYYESİ, BELKİSİN KAVMİNDE HER BİRİNİN DİN VE KALP MÜŞKİLLERİ HAKKINDA SÜLEYMAN A.S. IN NASİHATİ VE İRŞADI, HER CİNS GÖNÜL KUŞUNU O KUŞUN ÖTÜŞÜ VE YEMİ İLE AVLAMASI”

بقیهی قصه‌ی اهل سبا و نصیحت و ارشاد سلیمان علیه السلام آل بلقیس را هر یکی را اندر خورد مشکلات دین و دل او و صید کردن هر جنس مرغ ضمیری به صغیر آن جنس مرغ و طعمه‌ی او

قصه گویم از سبا مشتاق وار چون صبا آمد به سوی لاله‌زار
13294-Âşık ve müştak gibi, Sebâ şehrine ait hikâyeyi söylüyorum. Süleyman A.S. emri ve daveti Sebâ ehâlisine sabâ rüzgarının lâle bahçesine gelmesi gibi, oldu.

لاقت الاشباح یوم وصلها عادت الاولاد صوب اصلها
13295-Cesetler, vuslat günlerine mülâkî oldular; çocuklar ise, asılları olan, ana ve babalarına kavuştular.

أمة العشق الخفی فی الامم مثل جود حوله لوم السقم
13296-Ümmetler arasında gizli olan aşk ümmeti; etrafını, kınayanların ve kınamaların kapladığı bir cömertliğe benzer.

ذله الارواح من اشباحها عزه الاشباح من ارواحها
13297-Ruhların zelîl ve hakir olması cisimleri yüzünden, cisimlerin aziz ve şerif olması da ruhlardandır.

ایها العشاق السقیا لکم أنتم الباقون و البقیا لکم
13298-Ey aşıklar; İlâhî aşk şarabının içilmesi size mahsustur. Siz Hakk ile bakîsiniz, Bekâ da sizin içindir.

ایها السالون قوموا و اعشقوا ذاک ریح یوسف فاستنشقوا
13299-Ey kalplerinde aşk derdi olmayanlar, kalkın ve âşık olun. İşte Hakikat Yusûfunun kokusu gelmekte... Hemen koklayıp, o kokuyu alın!.

منطق الطیر سلیمانی بیا بانگ هر مرغی که آید می‌سرا
13300-Ey mürşidi kâmil; sen de gel ve Süleyman'a mensup olan kuş dilini söyle ve her kuşun ötüşü gibi öt!

چون به مرغانست فرستاده‌ست حق لحن هر مرغی بداده‌ستت سبق
13301-Allâh(C.C.) seni kuşlara gönderdiği için, her kuşun ötüşünü sana ders olarak vermiştir.

مرغ جبری را زبان جبر گو مرغ پر اشکسته را از صبر گو
13302-Cebrî olan kuşa cebir dilini söyle, kanadı kırılmış kuşada sabırdan bahset.

مرغ صابر را تو خوش دار و معاف مرغ عنقا را بخوان اوصاف قاف
13303-Sabreden kuşu hoş gör, affet... Anka kuşuna da Kâf dağının
vasıflarını haber ver.

مر کبوتر را حذر فرما ز باز باز را از حلم گو و احتراز
13304-Güvercine Doğandan sakınmasını emret, Doğan'a da hilmi anlat
ve zulümden kaçınma tavsiyesinde bulun.

و آن خفاشی را که ماند او بی‌نوا می‌کنش با نور جفت و آشنا
13305-Nûr ve ziyâdan nasipsiz kalmış olan baykuşu nûr ile tanışır ve
ziyâ ile çift et.

کبک جنگی را بیاموزان تو صلح مر خروسان را نما اشراف صبح
13306-Dövüşgen keklîğe sulh öğret, horozlara da sabahın alâmetlerini
göster.

همچنان می‌روز دهد تا عقاب ره نما و الله اعلم بالصواب
13307-Böylece hüdhüd'den karakuşa kadar bütün kuşlara yol göster...
Allâh(C.C.) doğruyu en iyi bilir!

**“BELKİSİN SALTANAT KAYDINDAN KURTULMASI VE İMAN ŞEVKİYLE SÜLEYMANIN
İLTİFATINDAN MEST OLMASI, MEMLEKETİNDEN HAREKET ESNASINDA TAHTINDAN
BAŞKA HER ŞEYDEN VAZGEÇİŞİ”**

آزاد شدن بلقیس از ملک و مست شدن او از شوق ایمان و التفات همت او از همه
ملك منقطع شدن وقت هجرت الا از تخت

چون سلیمان سوی مرغان سبا يك صفیری کرد بست آن جمله را
13308-Süleyman (a.s.) Sebâ kuşlarına bir ıslık çalınca onların hepsini
itaati altına aldı.

جز مگر مرغی که بد بی‌جان و پر یا چو ماهی گنگ بود از اصل و کر
13309-Cansız ve kanatsız, yahut, balık gibi dilsiz ve sağır olan kuştan
maadası ona bağlandı.

نی غلط گفتم که کر گر سر نهد پیش وحی کبریا سمعش دهد
13310-Hayır... Yanlış söyledim. Eğer bir sağır, Hakk vahyine karşı baş
koyup secde etse lûtfu İlâhî ona işitmek hassası verir.

بر زمان رفته هم افسوس خورد چون که بلقیس از دل و جان عزم کرد
13311-Belkis, Süleyman'ın nezdinde, Kudus'e gitmek için azmetti ve
geçmiş zamanı için teessüf etti.

ترك مال و ملك کرد او آن چنان که بترك نام و ننگ آن عاشقان
13312-Âşıkların şöhret ve haysiyeti terk ettikleri gibi, o da malı ve
mülkü bıraktı.

آن غلامان و کنیزان بناز پیش چشمش همچو پوسیده پیاز
13313-O nazlı köle ve cariyeleri, gözüne porsumuş, kokmuş çürümüş
soğanı gibi görünmeye başladı.

باغها و قصرها و آب رود پیش چشم از عشق گلخن می‌نمود
13314-Bağlar, köşkler ve nehirlere, Süleyman'a olan aşkı dolayısıyla,
külhan gibi görünüyordu.

عشق در هنگام استیلا و خشم زشت گرداند لطیفان را به چشم
13315-Aşk kalbi istilâ ederek orayı işgal eylediği zaman, lâtif olan şeyleri dahi âşıkın gözüne çirkin gösterir.

هر زمره را نماید گندنا غیرت عشق این بود معنی لا
13316-Aşkın kıskançlığı, zümrüdü bile, insanın gözüne pırasa gibi değersiz gösterir. "Lâilâhe illallâh" kelimesinin mânâsı da budur.

لا اله الا هو این است ای پناه که نماید مه ترا دیگ سپاه
13317-Ey sığınacak yer arayan Talib; "Lâilâhe illâ Hû" budur... Ay bile sana kara dipli çömlek gibi görünür!

هیچ مال و هیچ مخزن هیچ رخت می‌دریغش نامد الا جز که تخت
13318-Belkis'e hiçbir mal, hiçbir hazine, hiçbir değerli şeyden ayrılması tesir etmemiş ve fakat, tahtından geçememişti.

پس سلیمان از دلش آگاه شد کز دل او تا دل او راه شد
13319-Süleyman (a.s.), Belkis'in kalbindekini anladı. Zira onun kalbinden onun kalbine yol vardı.

آن کسی که بانگ موران بشنود هم فغان سر دوران بشنود
13320-Karınlarının sesini bile duyan kimse, uzaktakilerin kalbindeki feryadı da elbet işitir.

آن که گوید راز قالت نمله هم بداند راز این طاق کهن
13321-"Kâlet nemletün"sırrını bilip söyleyen, bu eski kemerin -Dünyanın-sırrını da bilir.

دید از دورش که آن تسلیم کیش تلخش آمد فرقت آن تخت خویش
13322-Hz. Süleyman; teslimiyetkâr olan Belkis'e, tahtından ayrılmasının tesir ettiğini uzaktan gördü.

گر بگویم آن سبب گردد دراز که چرا بودش به تخت آن عشق و ساز
13323-Belkisin tahtını neden sevdiğini söyleyecek olursam bahis uzar.

گر چه این کلك قلم خود بی‌حسی است نیست جنس کاتب او را مونس است
13324-Vakıa bu kamış kalem hissizdir, kâtibin cinsi değildir, fakat kâtip ona munistir, eştir, arkadaştır.

همچنین هر آلت پیشه‌وری هست بی‌جان مونس جان‌آوری
13325-Bunun gibi, her sanat erbabının aletleri de, cansız olduğu halde, o canlı sanatkârın mûnisidir.

این سبب را من معین گفتمی گر نبودی چشم فهمت را نمی
13326-Eğer senin anlayış gözünde, yaşlık bulunup da hakkıyla görmene mani olmasaydı, bu sebebi daha açık söyledim.

از بزرگی تخت کز حد می‌فزود نقل کردن تخت را امکان نبود
13327-O tahtın büyüklüğü ve ağırlığı haddinden ziyade idi. Onu Sebâ'dan Kudüs'e nakletmeye imkan yoktu.

خرده کاری بود و تفریقش خطر همچو اوصال بدن با همدگر
13328-O taht, beden gibi, ince ve ufak parçalardan yapılmıştı. Onları ayırmak doğru değildi, kırılabilirdi.

پس سلیمان گفت گر چه فی‌ال‌اخیر سرد خواهد شد بر او تاج و سریر

13329-Süleyman (a.s.) dedi ki: Gerçi sonunda taç ve tahtından mutlak soğuyacak.

چون ز وحدت جان برون آرد سری جسم را با فر او نبود فری

13330-Can, vahdete ulaşır, oradan baş gösterince, onun nuru karşısında cismin ferr ve ziyası kalmaz.

چون بر آید گوهر از قعر بحار بنگری اندر کف و خاشاک خوار

13331-İnci denizin dibinden çıkınca, onun yanında dalga köpüğü ile, çörçöp ve süprüntüye hakâretle bakarsın.

سر بر آرد آفتاب با شرر دم عقرب را که سازد مستقر

13332-Nurlar saçan Güneş doğup fezada yükselmeye başlayınca, akrep kuyruğunda kim yurt tutmak ister.

لیک خود با این همه بر نقد حال جست باید تخت او را انتقال

13333-Lâkin, bütün bunlarla beraber, yine de onun tahtını nakletmek gerektir.

تا نگرده خسته هنگام لقا کودکانه حاجتش گردد روا

13334-Bizimle mülâkatı sırasında, çocuklar gibi, dileği yerini bulsun da, kalben müteessir olmasın.

هست بر ما سهل و او را بس عزیز تا بود بر خوان حوران دیو نیز

13335-O taht, bizim için ehemmiyetsiz, fakat Belkis'e göre çok azîzdir. Varsın huriler sofrasında bir de şeytan bulunsun.

عبرت جاننش شود آن تخت ناز همچو دلّق و چارقى پیش ایاز

13336-Hem o nazlı taht, İyazın karşısında aba ile çarık gibi, ona can ibreti olsun.

تا بداند در چه بود آن مبتلا از کجاها در رسید او تا کجا

13337-Belkis'in tahtını getirmeli ki o, neye mübtelâ olduğunu ve nerelerden erişildiğini görüp anlasın.

خاک را و نطفه را و مضغه را پیش چشم ما همی دارد خدا

13338-Cenâb-ı Hakk toprağı, meniye ve kan pıhtısını daima bizim gözümüzün önünde bulundurur.

کز کجا آوردمت ای بد نیت که از آن آید همی خفریقی ات

13339-Ey kötü niyetli; bak ki seni ne halden ne hale getirdim? Onları gördükçe şimdi sana nefret gelmektedir.

تو بر آن عاشق بدی در دور آن منکر این فضل بودی آن زمان

13340-Sen o devirlerde toprak, nutfe ve et parçasına âşıktın... O zamanlar, bugün ki insanlığının münkiri idin; bu kerem ve ihsanı inkâr ediyordun!

این کرم چون دفع آن انکار تسدت که میان خاک می کردی نخست

13341 -Benim bu keremim -seni insanlık mertebesine getirişim- o vakit ki inkârını gidermek içindir. O vakit, henüz toprakta devrediyordun.

حجت انکار شد انشار تو از دوا بدتر شد این بیمار تو

13342-Senin yeniden hayata getirilişin, evvelki inkârına karşı reddedilmez bir hüccet oldu. Senin hastalığın ilâhtan kötüleşti.

خاک را تصویر این کار از کجا نطفه را خصمی و انکار از کجا

13343-Toprağın bu işi yapmasına imkân mı var? Nutfe, düşmanlıkta bulunur, inkâra düşer mi hiç?

چون در آن دم بی‌دل و بی‌سر بدی فکرت و انکار را منکر بدی

13344-Ey haşre inanmayan; sen toprak ve nutfe alemlerinde iken kalpsiz ve ruhsuz olduğun için fikre de, inkâra da münkir idin.

از جمادی چون که انکارت برست هم از این انکار حشرت شد درست

13345-Cemâd'ken insan olacağını inkâr ederdin. Vakta ki insan oldun, ondan sonra da ba's ü hasri inkâra kalkıştın.

پس مثال تو چو آن حلقه زنی است کز درونش خواجه گوید خواجه نیست

13346-Senin hâlin, kapıyı çalıp, içerdeki ev sahibinden: "Ev sahibi evde yok" cevabını alan kimseye benzer.

حلقه زن زین نیست دریابد که هست پس ز حلقه بر ندارد هیچ دست

13347-Kapı çalan bu yoktur sözünden ev sahibinin içeride bulunduğu anlar ve elini halkasından çekmez.

پس هم انکارت مبین می‌کند کز جماد او حشر صد فن می‌کند

13348-Senin inkârın, Cenâb-ı Hakk'ın cemâdâtta da yüz türlü haşr yaptığını beyan eder.

چند صنعت رفت ای انکار تا آب و گل انکار زاد از هل اُتی

13349-Ey inkar sahibi; Allâh(C.C.)'in ne kadar sanatı zuhûr etmiş, nihayet "Hel Etâ" sûresinde beyan olunduğu üzere, su ve çamurdan, inkâr peyda olmuştur.

آب و گل می‌گفت خود انکار نیست بانگ می‌زد بی‌خبر که اخبار نیست

13350-İşte, su ve çamurdan yaratılmış insan da inkâr da bulunuyor ama, hakikatte inkâr etmemekte... Yalnız o ev sahibi gibi "O haber veren içerde yok" diye bağırmakta!...

من بگویم شرح این از صد طریق لیک خاطر لغزد از گفت دقیق

13351-Ben bunun şerhini yüz türlü söyler ve izah ederim. Lakin korkarım ki derin sözlerden akıllar sürçer.

"BELKİS'İN TAHTINI SEBÂDAN KUDÜS'E GETİRMEK İÇİN SÜLEYMAN (A.S.) ÇARE BULUŞU"

چاره کردن سلیمان علیه السلام در احضار تخت بلقیس از سبا

گفت عفریتی که تختش را به فن حاضر آرم تا تو زین مجلس شدن

13352-Cinnilerden bir ifrit dedi ki: Belkis'in tahtını sen daha makamından kalkmadan evvel ben fen ile getirir ve hazır ederim.

گفت آصف من به اسم اعظمش حاضر آرم پیش تو در يك دمش

13353-Süleyman (A.S.)'in veziri olan Âsaf da dedi ki: Allâh(C.C.)'in İsm-i Âzamı kuvvetiyle ben, bir anda o tahtı buraya getiririm.

گر چه عفريت اوستاد سحر بود لیک آن از نفخ آصف رو نمود

13354-İfrit, sihirde üstad idi ama, o taht Âsaf'ın nefesi; İsm-i Âzam; ile vukua geldi.

حاضر آمد تخت بلقیس آن زمان
لیک ز آصف نز فن عفریتیان
13355-Belkis'in tahtı o anda hazır oldu. Lakin ifritlerin sihriyle değil, Âsafın kerâmetiyle oldu.

گفت حمد الله بر این و صد چنین
که بدیدهستم ز رب العالمین
13356-Hz. Süleyman dedi ki: Allâh(C.C.)'ın lûtfu kereminden gördüğüm bu ve emsali yüz türlü nimete şükr ve hamd olsun.

پس نظر کرد آن سلیمان سوی تخت
گفت آری گول گیری ای درخت
13357-Sonra Süleyman Peygamber tahta baktı da dedi ki: Evet, ey ağaçtan mamûl taht, sen ancak ahmakları avlayabilirsin.

پیش چوب و پیش سنگ نقش کند
ای بسا گولان که سرها می نهند
13358-Nakş edilmiş ağaç ve taşın önünde bir takım ahmaklar yerlere kapanırlar.

ساجد و مسجود از جان بی خبر
دیده از جان جنبشی و اندک اثر
13359-Secde eden de, kendisine secde edilen de candan habersizdir. Ancak candan bir hareket ve azıcık bir eser görmüştür.

دیده در وقتی که شد حیران و دنگ
که سخن گفت و اشارت کرد سنگ
13360-O hareket ve eseri, taşın söz söyleyip işaret ettiği vakit görmüş, hayret ve taaccübe düşmüştür.

نرد خدمت چون به ناموضع بباخت
شیر سنگین را شقی شیری شناخت
13361-Şakî olan putperest, hizmet ve ibadet tavlasını yerinde oynamadığı için taştan yapılmış arslan heykelini hakiki arslan sanmıştır.

از کرم شیر حقیقی کرد جود
استخوانی سوی سگ انداخت زود
13362-Cenâb-ı Hakk, kerem ve sehavet gösterdi de hakiki ve cömert bir arslan gibi, o aç köpeğe -putpereste- çabucak bir kemik fırlattı.

گفت گر چه نیست آن سگ بر قوام
لیک ما را استخوان لطفی است عام
13363-Cenâb-ı Hakk dedi ki: o putperest köpeği doğru özlü değil ama, bizim kemik verişimiz, umuma şamil olan lûtfumuz icabıdır.

“RESÛLULLAH'IN SÛT NİNESİ HALİME'NİN, ZAT-I RİSÂLETİ SÛTTEN KESTİKTEN SONRA KAYBETMESİ VE PUTLARDAN SORMASI, PUTLARIN SECDE EDEREK NEBİYY-İ EKREMİN YÜCELİĞİNE ŞEHADETTE BULUNMALARI”

قصه‌ی یاری خواستن حلیمه از بتان چون عقیب فطام، مصطفی را علیه السلام گم کرد و لرزیدن و سجده‌ی بتان و گواهی دادن ایشان بر عظمت کار مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم

قصه‌ی راز حلیمه گویمت
تا زداید داستان او غمت
13364-Sana Halime'nin esrarengiz kıssasını söyleyim de kalbinden gam ve keder pasını izale etsin.

مصطفی را چون ز شیر او باز کرد بر کفش برداشت چون ریحان و ورد

13365-Halime, Hz. Mustafa (s.a.v.)'i süttten kesince onu gül gibi ve reyhan gibi el üstünde tutuyordu.

می‌گریزانی‌دش از هر نیک و بد تا سپارد آن شه‌نش‌ه را به جد

13366-O Risâlet sultanını büyük babasına teslim etmek için iyi, kötü her şeyden kaçırıyor ve muhafazaya çalışıyordu.

چون همی‌آورد امانت را ز بیم شد به کعبه و آمد او اندر حطیم

13367-Emaneti Mekke'ye getirince, kaybolmasın diye, korkusundan Kâbe'nin yanına gitti ve "Hatîm" dahiline girdi.

از هوا بشنید بانگی کای حطیم تافت بر تو آفتابی بس عظیم

13368-Halime havadan bir ses işitti: Ey Hatîm senin üzerine azim bir güneş parladı, diyordu ve şöyle devam ediyordu.

ای حطیم امروز آید بر تو زود صد هزاران نور از خورشید جود

13369-Ey Hatîm, bugün sana cömertlik güneşinden yüz binlerce nur gelmektedir.

ای حطیم امروز آرد در تو رخت محتشم شاهی که پیک اوست بخت

13370-Ey Hatîm, bugün muazzam ve muhterem bir sultan sana yükünü indiriyor; baht ve saadet o Sultan'ın peykidir.

ای حطیم امروز بی‌شک از نوی منزل جانهای بالایی شوی

13371-Ey Hatîm, bugün şüphesiz yeniden, yücelikler alemine mensup ruhların konağı olacaksın.

جان پاکان طلب و جوق جوق آیدت از هر نواحی مست شوق

13372-Bir takım pâk ruhlara, şevklerinden sarhoş olarak, her taraftan çok sana geleceklerdir.

گشت حیران آن حلیمه ز آن صدا نه کسی در پیش نه سوی قفا

13373-Halime bu sestten hayran kaldı. Çünkü ne önünde kimse vardı, ne ardında.

شش جهت خالی ز صورت وین ندا شد پیایی آن ندا را جان فدا

13374-Altı cihette de kimse olmadığı halde nidâ devam ediyordu. O nidâyâ canlar fedâ olsun.

مصطفی را بر زمین بنهاد او تا کند آن بانگ خوش را جستجو

13375-O güzel sesin sahibini aramak için Hz. Mustafa (A.S.) ı kucağından yere bıraktı.

چشم می‌انداخت آن دم سو به سو که کجای است آن شه اسرار گو

13376-"Bu esrar söyleyen padişah nerede?" diye, her tarafa göz gezdirdi.

کاین چنین بانگ بلند از چپ و راست می‌رسد یا رب رساننده کجاست

13377-Sağdan, soldan böyle yüce bir ses geliyor, acaba o sesi çıkaran nerededir? diyordu...

چون ندید او خیره و نومید شد جسم لرزان همچو شاخ بید شد

13378-Kimseyi göremeyince şaştı ve görmekten ümidi kesti. Cismi de söğüt dalı gibi titremeye başladı.

باز آمد سوی آن طفل رشید مصطفی را بر مکان خود ندید

13379-O, akli başında olan çocuğu bıraktığı yere geldi. Fakat Mustafa (a.s.) mı koyduğu yerde bulamadı.

حیرت اندر حیرت آمد بر دلش گشت بس تاریک از غم منزلش

13380-Kalbine hayret üstüne hayret geldi; gam ve kederle, bulunduğu yer simsiyah kesildi.

سوی منزلها دوید و بانگ داشت که که بر دردانهام غارت گماشت

13381-Evlere doğru koştu koştu ve; inci dâneni kim alıp götürdü? diye feryad etti.

مکیان گفتند ما را علم نیست ما ندانستیم کانجا کودکی است

13382-Mekke'liler; bilmiyoruz, orada bir çocuk bulunduğundan haberimiz yoktu, dediler.

ریخت چندان اشک و کرد او بس فغان که از او گریان شدند آن دیگران

13383-Halime o kadar gözyaşı döktü, o kadar çok feryad etti ki, onun ağlayıp inlemesine karşı, diğerleri de ağlaştılar.

سینه کوبان آن چنان بگریست خوش کاختران گریان شدند از گریه اش

13385-Göğsüne döverek ağladı ki onun ağlamasından yıldızlar da ağladılar.

“HALİME'Yİ YARDIM DİLEMEK ÜZERE PUTLARA GÖTÜREN İHTİYAR ARAP”

حکایت آن پیر عرب که دلالت کرد حلیمه را به استعانت بتان

پیر مردی پیشش آمد با عصا کای حلیمه چه فتاد آخر ترا

13385-Eli asâlı bir ihtiyar, Halîme'nin yanına geldi ve: Sana ne oldu? diye sordu.

که چنین آتش ز دل افروختی این جگرها را ز ماتم سوختی

13386-Neden böyle ağlıyor, yaşla ciğerler dağlıyorsun?

گفت احمد را رضیعم معتمد پس بیاوردم که بسپارم به جد

13387-Halîme dedi ki: Ahmet'in itimad edilmiş süt ninesiyim. Onu ceddine teslim etmek için getirmiştım.

چون رسیدم در حطیم آوازاها می رسید و می شنیدم از هوا

13388-Hatîm'in yanına gelince bir takım sesler duydum ve sırlar işittim.

من چو آن الحان شنیدم از هوا طفل را بنهادم آن جا ز آن صدا

13389-Ben havadan o nağmeleri işitince, o sadâ dolayısıyla çocuğu kucağımdan indirdim.

تا ببینم این ندا آواز کیست که ندایی بس لطیف و بس شهی است

13390-Bu sözleri kim söylüyor, göreyim dedim. Çünkü çok lâtif ve çok müessir bir sestı.

نه از کسی دیدم به گرد خود نشان نه ندا می منقطع شد يك زمان

13391-Ne etrafımda kimsenin bir nişanını gördüm, ne de bir an o ses kesildi.

چون که وا گشتم ز حیرتهای دل طفل را آن جا ندیدم وای دل

13392-Çocuğu bıraktığım yere dönünce hayretler içinde kaldım. Çünkü çocuk orada yoktu. Vay benim başıma gelenler!

گفتش ای فرزند تو انده مدار که نمایم مر ترا يك شهريار
13393-İhtiyar, Halîmeye dedi ki: Kızım, müteessir olma; sana bir padişah göstereceğim.

که بگوید گر بخواهد حال طفل او بداند منزل و ترحال طفل
13394-Eğer isterse çocuğun halini söyler. Çünkü o, onun gittiği ve bulunduğu yeri bilir.

پس حلیمه گفت ای جانم فدا مر ترا ای شیخ خوب خوش ندا
13395-Halime dedi ki: Ey kendi güzel ve edâsı hoş olan şeyh, canım sana feda olsun.

هین مرا بنمای آن شاه نظر کش بود از حال طفل من خبر
13396-Haydi bana çocuğumun halinden haberdar bulunan o yüce bakışlı padişahı göster.

برد او را پیش عزی کاین صنم هست در اخبار غیبی مغنتم
13397-İhtiyar Halime'yi Uzzâ'nın yanına götürdü ve dedi ki: Bu put, kayıpları haber vermede tecrübe edilmiştir.

ما هزاران گم شده زو یافتیم چون به خدمت سوی او بشتافتیم
13998-Biz, onun nezdine gidip sormakla binlerce defa kaybımızı bulduk.
پیر کرد او را سجود و گفت زود ای خداوند عرب ای بحر جود
13399-İhtiyar derhâl puta secde etti ve dedi ki: Ey Arabın serveri ve ey cömertlik denizi!

گفت ای عزی تو بس اکرامها کرده ای تا رسته ایم از دامها
13400-Ey Uzzâ; sen pek çok lûtuflarda bulundun da biz, bir takım tuzaklardan kurtulduk.

بر عرب حق است از اکرام تو فرض گشته تا عرب شد رام تو
13401-Senin Arab kavmine olan ikramın dolayısıyla onların sana ram olmaları farz olmuştur.

این حلیمه ی سعدی از او امید تو آمد اندر ظل شاخ بید تو
13402-Sa'd kabilesinden olan bu Halime, ümitvar olarak senin gölgene gelip sığındı.

که از او فرزند طفلی گم شده ست نام آن کودک محمد آمده ست
13403-Onun "Muhammed" isminde küçük bir çocuğu kaybolmuştur.
چون محمد گفت این جمله بتان سر نگون گشتند و ساجد آن زمان
13404-İhtiyar, "Muhammed" ismini söyleyince o putların hepsi o anda baş aşağı secdeye kapandılar.

که برو ای پیر این چه جست و جوست آن محمد را که عزل ما از اوست
13405-Hey ihtiyar, haydi işine git. Muhammed'i bizden ne arıyorsun? Azlimiz, hürmetten düşmemiz onun yüzündendir.

ما نگون و سنگسار آیم از او ما کساد و بی عیار آیم از او
13406-Biz onun yüzünden tepe taklak olacağız ve taşlanacağız, bizim onun yüzünden ayarımız anlaşılıp kesâda uğrayacağız.

آن خیالاتی که دیدندی ز ما وقت فترت گاه گاه اهل هوا

13407-Hevâ ve heves erbâbının, cahiliyet devrinde bâzen bizden gördükleri hayaller, işittikleri sesler.

گم شود چون بارگاه او رسید
آب آمد مر تیمم را درید

13408-Onun devri gelince yok olacak...Çünkü su görününce teyemmüm bozular.

دور شو ای پیر فتنه کم فروز
هین ز رشک احمدی ما را مسوز

13409-Hey ihtiyar, uzaklaş bizden...Fitne ateşini parlatma, bizi de Ahmed'in ateşiyle yakma!

دور شو بهر خدا ای پیر تو
تا نسوزی ز آتش تقدیر تو

13410-Hey ihtiyar, Allâh(C.C.) rızası için çekil uzaklaş ki Kaza ve Kader ateşine bizimle birlikte yanmayasın.

این چه دم ازدها افشردن است
هیچ دانی چه خبر آوردن است

13411-Bu, adeta ejderhanın kuyruğunu sıkmaktır. Bu ne çeşit haber getiriştir?

زین خبر جوشد دل دریا و کان
زین خبر لرزان شود هفت آسمان

13412-Bu haberden deniz ve madenin yüreği oynar; bu haberden yedi kat gök titrer.

چون شنید از سنگها پیر این سخن
پس عصا انداخت آن پیر کهن

13413-Taşlardan bu sözleri işitince, o gün görmüş ve çok yaşamış ihtiyar, elindeki asayı attı.

پس ز لرزه و خوف و بیم آن ندا
پیر دندانها بهم بر می زدی

13414-O sesin korkusundan ve titremekten ihtiyarın dişleri birbirine vuruyordu.

آن چنانک اندر زمستان مرد عور
او همی لرزید و می گفت ای ثبور

13415-Çıplak adamın kışın titremesi gibi titriyor ve; "Ey sübûr" diyordu.

چون در آن حالت بدید او پیر را
ز آن عجب گم کرد زن تدبیر را

13416-Halîme, ihtiyarı o halde görünce, büsbütün şaşırıldı, ne yapacağını unuttu.

گفت پیرا گر چه من در محنتم
حیرت اندر حیرت اندر حیرتم

13417-Kadıncağыз dedi ki: Ey ihtiyar, ben de mihnet ve meşakkat içindeyim ama, şimdi temelli şaşırıldım kaldım.

ساعتی با دم خطیبی می کند
ساعتی سنگم ادیبی می کند

13418-An olur, rüzgâr bana hatiplik eder, zaman gelir taşlar ediplik eder ve söz söyler.

باد با حرفم سخنها می دهد
سنگ و کوهم فهم اشیا می دهد

13419-Rüzgâr, bana söz söyler, taş ve dağ eşyanın hakikatini anlatır.

گاه طفلم را ربوده غیبیان
غیبیان سبز پر آسمان

13420-Gâh olur gayb erleri, gökyüzünün yeşil giyinmiş melekleri, çocuğumu kaparlar.

از که نالم با که گویم این گله
من شدم سودایی اکنون صد دله

13421-Bu şikâyeti kime inleyim ve kime söyleyim? Ben şimdi yüzlerce gönülle, sevdâlara kapılanlara döndüm şimdi!

غیرتش از شرح غییم لب ببست این قدر گویم که طفلم گم شدهست

13422-O çocuğun gayreti, gördüğüm sırları söylemekten dilimi bağıladı; ancak, çocuğum kayboldu diyebiliyorum.

گر بگویم چیز دیگر من کنون خلق بندندم به زنجیر جنون

13423-Şimdi başka bir şey söyleyecek olsam halk, beni delidir diye zincir ile bağlar.

گفت پیرش کای حلیمه شاد باش سجدهی شکر آر و رو را کم خراش

13424-Ihtiyar dedi ki: Ey Halime; sevin. Secde-i şükran'a kapan da yüzünü tırmalama!

هر زمان از رشک غیرت پیش و پس صد هزاران پاسبان است و حرس

13425-Her zaman onun önünde ve ardında muhafaza için yüz binlerce, bekçi ve muhafız vardır.

آن ندیدی کان بتان ذو فنون چون شدند از نام طفلت سر نگون

13426-Oğlunun adını işitince, o hünerli putların nasıl tepe taklak olduklarını görmedin mi?

این عجب قرنی است بر روی زمین پیر گشتم من ندیدم جنس این

13427-Bu an, yer yüzünde acayip bir zamandır; ben ihtiyarladığım hâlde böylesini görmedim.

زین رسالت سنگها چون ناله داشت تا چه خواهد بر گنه کاران گماشت

13428-Benim verdiğim haberden taşlar nasıl inlediler? Onun emrini dinlemeyen günahkârlara acaba neler olacaktır?

سنگ بی جرم است در معبودی اش تو نه ای مضطر که بنده بودی اش

13429-Taş, mabûd tanındığı için kabahatsizdir. Sen ise ona tapınıp kul, köle olmakta mecbur değilsin!

او که مضطر این چنین ترسان شدهست تا که بر مجرم چها خواهند بست

13430-Taş, mecbur iken bu kadar korkarsa, ona tapan suçluya neler olacak, bir düşün!

“MUHAMMED (S.A.V.) İ HALİME’NİN KAYBEDİŞİNDEN MUSTAFA (S.A.V.) İN CEDDİ ABDÜLMUTTALİB’İN HABERİ OLMASI VE ŞEHİRDE ARAMAYA ÇIKMASI, KÂBE’NİN KAPISI ÖNÜNDE DUA EDEREK BULMASINI CENÂB-I HAKK’DAN İSTEMESİ VE BULMASI”

خبر یافتن جد مصطفی عبد المطلب از گم کردن حلیمه محمد را علیه الصلاة و السلام و طالب شدن او گرد شهر و نالیدن او بر در کعبه و از حق درخواستن و یافتن او محمد را علیه السلام

از حلیمه وز فغانش بر ملا

چون خبر یابید جد مصطفی

13431-Halime'nin kalabalıkta feryat ve figan etmesinden, Mustafa (s.a.v.)'in cediti Abdülmüttalib haber aldı.

و ز چنان بانگ بلند و نعره‌ها که به میلی می‌رسید از وی صدا

13432-Halime öyle yüksek nâralar atıyor ve feryâd ediyordu ki sesi bir millik mesafeye kadar gidiyordu.

زود عبد المطلب دانست چیست دست بر سینه همی‌زد می‌گریست

13433-Abdülmüttalib hâdisenin ne olduğunu çabucak anladı ve elin göğsüne vurup ağladı.

آمد از غم بر در کعبه به سوز کای خبیر از سر شب و ز راز روز

13434-Mükedder olarak ve yüreği yanarak Kâbe kapısına geldi ve dedi ki: Ey gece ve gündüzün esrarına vâkıf olan Allâh(C.C.)!

خویشتن را من نمی‌بینم فنی تا بود هم راز تو همچون منی

13435-Benim gibi âciz bir kulun, senin gibi bir varlığın sırdaşı olabilmesi için gerekli liyâkat ve meziyeti ben kendimde göremiyorum.

خویشتن را من نمی‌بینم هنر تا شوم مقبول این مسعود در

13436-Senin mübârek ve mes'ûd kapında makbûl olabilecek bir hüneri kendimde bulamıyorum.

یا سر و سجده‌ی مرا قدری بود یا به اشکم دو لبی خندان شود

13437-Yahud başımın ve secdemın bir değeri olacağını, yahut göz yaşımıla bir devlet gülümseyeceğini ummuyorum.

لیک در سیمای آن در یتیم دیده‌ام آثار لطف‌ت ای کریم

13438-Lâkin Ey Kerîm olan Allâh(C.C.); O eşi bulunmaz tek incinin-Muhammed (s.a.v.)'ın- yüzünde senin lûtfunun eserlerini görmüştüm.

که نمی‌ماند به ما گر چه ز ماست ما همه مسیم و احمد کیمیاست

13439-Ahmet bizden olmakla beraber bize benzemiyor, biz hepimiz bakırız, o iksirdir.

آن عجایبها که من دیدم بر او من ندیدم بر ولی و بر عدو

13440-Ben onda gördüğüm fevkâlade halleri dostta ve düşmanda görmedim.

آن که فضل تو در این طفلیش داد کس نشان ندهد به صد ساله جهاد

13441-Senin fazl u kereminin ona çocuk yaşında kemâlâta, yüz senelik mücâhede ile kimse nail olamaz.

چون یقین دیدم عنایت‌های تو بر وی او دریست از دریای تو

13442-Senin O'na olan inâyetlerini yakînen görüp anladım ki O, senin derya-yi muhitinin biricik incisidir.

من هم او را می‌شفیع آرم به تو حال او ای حال دان با من بگو

13443-Ey hâl âşinâ ve gaybi bilen Allâh(C.C.); O'nu sana şefâatçi getiriyorum, -O'nun hürmetine- O'nun halini bana haber ver.

“MUSTAFA (S.A.V.) İN CEDDİ ABDÜLMÜTTALİB'E KÂBE'DEN CEVAP GELMESİ”

از درون کعبه آمد بانگ زود که هم اکنون رخ به تو خواهد نمود

13444-Derhâl Kâbe dahilinden bir ses geldi ki: O, şimdi sana yüz gösterecektir.

با دو صد اقبال او محظوظ ماست با دو صد طلب ملك محفوظ ماست

13445-O, yüzlerce ikbâl ve saadette bizden nasip almıştır. Yüzlerce bölük melek, O'nun korumadadır. Bizim hıfzımızdadır.

ظاهرش را شهره‌ی کیهان کنیم باطنش را از همه پنهان کنیم

13446-Onun zahirini, Aleme meşhur edeceğiz, lâkin bâtını cümleden gizli tutacağız.

زر کان بود آب و گل ما زرگریم که گهش خلخال و گه خاتم بریم

13447-Su ve toprak, altın madenidir, biz de kuyumcu gibiyiz; ondan bazen halhâl, bazen yüzük yaparız.

گه حمایلهای شمشیرش کنیم گاه بند گردن شیرش کنیم

13448-O altın mâdeni olan su ve çamurdan bazen kılıç bağı, bazen de arslan, bahâdır kimselere gerdanlık imâl ederiz.

گه ترنج تخت بر سازیم از او گاه تاج فرق‌های ملك جو

13449-Yine o altından bazen, tahtların süsü olmak üzere turunç şekilleri, bazen de saltanat tâlibi hükümdarlara taç yaparız.

عشقها داریم با این خاک ما ز انکه افتاده‌ست در قعده‌ی رضا

13450-Biz, bu toprağı -Arz'ı- severiz. Zira o rızâ kaadesine oturmuştur.

گه چنین شاهی از او پیدا کنیم گه هم او را پیش شه شیدا کنیم

13451-Bazen o topraktan böyle bir şâh-ı risâlet peydâ ederiz... Bazen onu da vahdet şâhı ve Hakikat mülkünün mâliki huzurunda âşık-ı şeydâ kılarız.

صد هزاران عاشق و معشوق از او در فغان و در نفیر و جستجو

13452-O topraktan yaratılmış yüz binlerce âşık ve mâşuk, feryâd ü figân etmekte, matlub ve mahbubu aramaktadır.

کار ما این است بر کوری آن که به کار ما ندارد میل جان

13453-Bizim fiilimize candan rızâ göstermeyenin körlüğüne işimiz budur.

این فضیلت خاک را ز آن رو دهیم که نواله پیش بی‌برگان نهیم

13454-Biz, nîmeti âciz ve mütevâzî olanlara verdiğimiz için, toprağa bu fazîleti ihsan ettik.

ز انکه دارد خاک شکل اغبری و ز درون دارد صفات انوری

13455-Çünkü toprak zâhiren karanlık renklidir; fakat, derûnunda parlak sıfatlar vardır.

ظاهرش با باطنش گشته به جنگ باطنش چون گوهر و ظاهر چو سنگ

13456-Onun dışı içine muhâlifdir. Zâhiri taş, bâtını inci gibidir.

ظاهرش گوید که ما اینیم و بس باطنش گوید نکو بین پیش و پس

13457-Zâhiri; biz ancak buyuz, der. Bâtını ise; sûret ve sûretime iyice bak! İhtarında bulunur.

ظاهرش منکر که باطن هیچ نیست باطنش گوید که بنماییم بیست

13458-Zâhiri; içimizde hiçbir şey yoktur, diye inkâr ederken, bâtını; hele durda sana hakikatimizi gösterelim der.

ظاهرش با باطنش در چالش‌اند لاجرم زین صبر نصرت می‌کشند
13459-*Toprağın zâhiri ile bâtını arasında uğraşma vardır. Şüphesiz bu sabırlarından dolayı Allâh(C.C.)'ın nusretini kazanırlar.*

زین ترش رو خاک صورتها کنیم خنده‌ی پنهانش را پیدا کنیم
13460-*Biz bu somurtmuş topraktan güzel yüzler yaratırız da, toprağın gizli gülümseyişini onlarda peydâ ederiz.*

ز آنکه ظاهر خاک اندوه و بکاست در درونش صد هزاران خنده‌هاست
13461-*Çünkü toprağın zâhiri; gam, kasâvet ve ağlamadır ama, dâhilinde yüz binlerce gülmeler vardır.*

کاشف السریم و کار ما همین کاین نهانها را بر آریم از کمین
13462-*Biz sırları keşfediciyiz. Bizim işimiz bir takım gizli şeyleri topraktan meydana çıkarmaktır.*

گر چه دزد از منکری تن می‌زند شحنه آن از عصر پیدا می‌کند
13463-*Hırsız çaldığı malı inkâr ederse de zâbıtâ memuru onu sıkıştırır ve çaldığını meydana çıkarır.*

فضل‌ها دزدیده‌اند این خاکها تا مقر آریمشان از ابتلا
13464-*Bu topraklar da bir takım fazl u kerem çalmış ve gizlemişlerdir. Biz onları ibtilâ ve imtihan ile ikraz ettiririz.*

بس عجب فرزند کاو را بوده است لیک احمد بر همه افزوده است
13465-*Toprağın -enbiyâ ve evliya gibi- nice şaşılacak çocukları vardır. Lakin Hz. Ahmed (s.a.v.) hepsinin fevkindedir.*

شد زمین و آسمان خندان و شاد کاین چنین شاهی ز ما دو جفت زاد
13466-*Bizim gibi iki çiftten böyle bir "Şah-ı Mânevî" doğdu diye, Yer de, Gök de sevinmiştir.*

می‌شکافد آسمان از شادی‌اش خاک چون سوسن شده ز آزادی‌اش
13467-*Vücut-i Muhammedî şevkiyle gökler gonca gibi açılmış, toprak da "Susen-i âzâd" misali ter ü tâze olmuştur.*

ظاهر با باطنت ای خاک خوش چون که در جنگند و اندر کش مکش
13468-*Ey latîf toprak; madem ki senin zahirinle bâtının çekişmekte ve ceng etmededir.*

هر که با خود بهر حق باشد به جنگ تا شود معنیش خصم بو و رنگ
13469-*Kim Allâh(C.C.) için nefsiyle Savaşa girerse, nihâyet onun da hakikati, rengin ve kokunun -şekil ve görünüşün- düşmanı olur.*

ظلمتش با نور او شد در قتال آفتاب جانش را نبود زوال
13470-*Onun zulmeti, nuru ile harp eder, lâkin ruh güneşine zevâl olmaz.*

هر که کوشد بهر ما در امتحان پشت زیر پایش آرد آسمان
13471-*Her kim Bizim -Allâh(C.C.)- için riyâzet çeker ve ibtilâyâ tahammül ederse asüman sırtını onun ayakları altına getirir.*

ظاهر از تیرگی افغان کنان باطن تو گلستان در گلستان
13472-*Senin zahirin karanlıklardan feryad ettiği halde, bâtının gülistan içinde gülistan olur.*

قاصد او چون صوفیان رو ترش تا نیامیزند با هر نور کش
13473-Zâhirin, nur söndüren yabancı kimselerle ihtilât etmemek için, sofiler gibi ekşi suratlı olmuştur.

عارفان رو ترش چون خار پشت عیش پنهان کرده در خار درشت
13474-Yüzü gülmeyen ârifler, kirpi gibi, sert dikenler içinde zevku safa eder ve gizlice yaşarlar.

باغ پنهان گرد باغ آن خار فاش کای عدوی دزد زین در دور باش
13475-Bağın etrafında dikenden duvar meydanda olduğu halde, bağ onun arkasında gizlidir. O diken duvar, hal diliyle, ey düşman hırsız, bu bağdan uzak ol! der.

خار پشتا خار حارس کرده‌ای سر چو صوفی در گریبان برده‌ای
13476-Ey kirpi; dikenini kendine bekçi yapmışsın -ey hakikat yolunun saliki; surat etmeyi kendine siper ittihaz etmişsin- başını mürâkabe yapan bir sofî yakana çekmişsin.

تا کسی در چار دانگ عیش تو گم شود زین گل رخان خار خو
13477-İstiyorsun ki şu gül yüzlü, fakat diken huylu kişilerden hiç kimse, senin azıcık bir zevkine bile ilişmesin.

طفل تو گر چه که کودک خوبده ست هر دو عالم خود طفیل او بده ست
13478-Ey Abdülmuttalip; senin çocuğun henüz çocuk tabiatlı ise de, iki âlem -Dünya ve âhiret- onun sâyesinde yaratılmıştır.

گفت عبد المطلب کاین دم کجاست ای علیم السر نشان ده راه راست
13479-Abdülmuttalip dedi ki: Ey gizli sırları bilen Rabbim; şimdi o nerededir. Doğru yolu târif et!

“ONU NEREDE BULAYIM? DİYE MUHAMMED ALEYHİSSELÂTÜ VESSELÂM’IN BULUNDUĞU YERDEN, ABDÜLMUTTALİB’İN NİŞAN İSTEMESİ VE KÂBE DAHİLİNDEN CEVAP GELİP NİŞAN BULMASI”

نشان خواستن عبد المطلب از موضع محمد علیه الصلاة و السلام که کجاش یابم و جواب آمدن از اندرون کعبه و نشان یافتن

از درون کعبه آوازش رسید گفت ای جوینده آن طفل رشید
13480-Kâbe dahilinden bir ses geldi ki: Ey o akli başında, çocuğu arayan.

در فلان وادی است زیر آن درخت پس روان شد زود پیر نیک بخت
13481-O, Filân vâdide ve bir ağacın altındadır. Bunun üzerine o iyi bahtlı muhterem ihtiyar o vâdiye teveccüh etti.

در رکاب او امیران قریش ز آنکه جدش بود ز اعیان قریش
13482-Abdülmuttalib’in ardında Kureyşin emirleri de gidiyorlardı. Çünkü Hz. Peygamberin cediti, Kureyş Kabilesinin ulularından idi.

تا به پشت آدم اسلافش همه مهتران بزم و رزم و ملحه
13483-Âdem’in sulbüne varıncaya kadar Resûlullah’ın bütün ecdadı, hem meclislerin hem de harp meydanlarının ileri gelenlerinden idi.

این نسب خود پوست او را بوده است کز شهنشاهان مه پالوده است

13484-Bu asîl neseb, Nebiyy-i âzamin postu, cism-i şerifinin aslı olmuştur ki büyük reislerden süzüle gelmiştir.

مغز او خود از نسب دور است و پاک نیست جنسش از سمک کس تا سماک

13485-Resul-i Ekrem'in içi ve özü ise soy ve sopdan uzak ve pâkdir. Balıktan "simak" denilen yıldız kadar onunla cins ve eşit olacak kimse yoktur.

نور حق را کس نجوید زاد و بود خلعت حق را چه حاجت تار و پود

13486-Hakk Nur'unun kimden ve nasıl doğduğunu kimse aramaz. Allâh(C.C.)'ın halkının nescini arayıp sormaya ne lüzum var.

کمترین خلعت که بدهد در ثواب بر فزاید بر طراز آفتاب

13487-Allâh(C.C.)'ın sevap karşılığı olarak bir kuluna verdiği en basit bir hil'at parlaklık itibarıyla Güneşin şualarından daha üstündür.

"BELKİS'İ RAHMETE DAVET KISSASININ GERİSİ"

بقیه‌ی قصه‌ی دعوت رحمت بلقیس را

خیز بلقیسا بیا و ملک بین بر لب دریای یزدان در بچین

13488-Ey Belkis; kalk, gel de mülk ve hükûmet gör, Deryay-ı İlâhî kıyısında inci topl.

خواهرانانت ساکن چرخ سنی تو به مرداری چه سلطانی کنی

13489-Kız kardeşlerin, yüce göklerde oturuyor... Sen ise murdar bir Dünyada nasıl sultanlık ediyorsun?

خواهرانانت را ز بخششهای راد هیچ می‌دانی که آن سلطان چه داد

13490-Ey Belkis: Mâlikilmülûk olan Rabbülâleminin, yüce ve bol bahşişlerden kız kardeşlerine neler vermiştir, biliyor musun?

تو ز شادی چون گرفتی طبل زن که منم شاه و رئیس گولخن

13491-Ben külhan reisi ve şahıyım diye sevinerek, davulcu ve zurnacıları nasıl oldu da başına topladın?

"İNSANIN, DÜNYAYA KANAAT EDİP, DÜNYA İÇİN HIRS VE TAMÂ GÖSTERMESİ, KENDİ CİNSİNDEN OLAN RÛHÂNİLER: "NE OLURDU, KAVMİMİZ HALİMİZİ BİLSE" DİYE BAĞIRIP DURURKEN, ONLARIN DEVLETİNDEN GÂFİL OLMASI"

مثل قانع شدن آدمی به دنیا و حرص او در طلب و غفلت او از دولت روحانیان

که ابنای جنس وی اند نعره زنان که یا لَئیتَ قَوْمِی یَعْلَمُونَ

آن سگی در کو گدای کور دید حمله می‌آورد و دلکش می‌درید

13492-Bir köpek köyde kör bir dilenci gördü. Üstüne saldırdı ve abasını yırttı.

گفته‌ایم این را ولی باری دگر شد مکرر بهر تاکید خبر

13493-Bunu evvelce de söylemiştik. Lâkin haberin tekîdi için tekrar zikrediyoruz.

کور گفتش آخر آن یاران تو بر که‌اند این دم شکاری صید جو

13494-Kör dedi ki: *Senin cinsin olan arkadaşların şimdi dağda av peşinde koştaktadır.*

قوم تو در کوه می‌گیرند گور در میان کوی می‌گیری تو کور
13495-Senin cinsinden olanlar, dağda yaban eşeği avlıyorlar, sen ise köyün ortasında kör yakalyorsun.

ترك اين تزوير گو شيخ نفور آب شوری جمع کرده چند کور
13496-Ey Allâh(C.C.)'ın rızasından nefret eden sahte şeyh; Sen, başına birkaç körü toplamış acı suya benziyorsun.

آب خود شیرین کن از بحر لدن آب بد را دام این کوران مکن
13497-Kendi suyunu, Bahr-i İlâhîden tatlılaştır. Kötü ve acı bir suyu bir takım körlere tuzak yapma!

خیز شیران خدا بین گور گیر تو چو سگ چونی به زرقي کور گیر
13498-Kalk, Allâh(C.C.) aslanlarını -evliyaullah-ı- gör de sen de onlar gibi yabanî merkep avla. Sen nasıl oluyor da köpek gibi kör yakalyorsun?

گور چه از صید غیر دوست دور جمله شیر و شیر گیر و مست نور
13499-Yaban eşeği de nedir ki? Onlar dostun gayrisini avlamaktan uzak olan arslanlardır. Hepsi de arslandır, arslan avcısıdır, nur sarhoşudur.

در نظاره‌ی صید و صیادی شه کرده ترك صید و مرده در وله
13500-Avı ve padişahın avcılığını seyredirken hepsi de avlamayı bırakmışlar, temaşa hayretiyle adeta ölmüşlerdir.

همچو مرغ مرده‌شان بگرفته یار تا کند او جنس ایشان را شکار
13501-Yâr-i Hakiki, onlar vasıtasıyla, onlar gibileri avlamak için kendilerini ölü bir kuş gibi tutmuştur.

مرغ مرده مضطر اندر وصل و بین خوانده ای القلب بین اصبعین
13502-Ölmüş kuşun, vuslat ve firkat arasında, ihtiyar ve irâdesi yoktur. Allâh(C.C.)'ın kudret eliyle şekillerini alırlar. "Kalp Allâh(C.C.)'ın iki parmağı arasındadır" hadisini okumadın mı?

مرغ مرده‌اش را هر آن که شد شکار چون ببیند شد شکار شهریار
13503-Onun ölü kuşuna her kim av olur ve tuzağına tutulur da dikkat ederse padişahın avı olduğunu görür.

هر که او زین مرغ مرده سر بتافت دست آن صیاد را هرگز نیافت
13504-Her kim bu ölü kuştan -mürşid-i kâminden- baş çekerse hakiki avcı olan Cenâbı Hakk'ın kudret elini asla bulamaz.

گوید او منگر به مرداری من عشق شه بین در نگهداری من
13505-Ölü kuş der ki: Benim münkirler nazarında murdar olduğuma bakma. Beni muhafaza hususunda şahın muhabbetine bak!

من نه مردارم مرا شه کشته است صورت من شبه مرده گشته است
13506-Ben murdar değilim, çünkü beni şah öldürmüştür. Suretim ölüye benzemiş.

جنبشم زین پیش بود از بال و پر جنبشم اکنون ز دست دادگر

13507-Önce hareketim kanat kuvvetiyle idi. Şimdi ise âdil olan Allâh(C.C.)'ın eliyle hareket ediyorum.

جنبش فانیم بیرون شد ز پوست جنبش باقی است اکنون چون از اوست

13508-Benim fânî hareketim kalıbımdan çıktı gitti... Şimdiki hareketim ise bâkîdir, çünkü O'ndandır.

هر که کژ جنبد به پیش جنبشم گر چه سیمرغ است زارش می‌کشم

13509-Benim hareketim karşısında her kim eğri büğrü kıyıldarsa onu kahr ile öldürürüm.

هین مرا مرده مبین گر زنده‌ای در کف شامه نگر گر بنده‌ای

13510-Eğer hakikatte diri isen beni ölü görme. Hakiki bir kul isen benim şah avucunda bulunduğuma bak.

مرده زنده کرد عیسی از کرم من به کف خالق عیسی درم

13511-Hz. İsâ, Allâh(C.C.)'ın kulu iken Hakk'ın lûtuft ve keremiyle ölüyü diriltti. Bense İsâyı yaratmış olan Allâh(C.C.)'ın avucundayım.

کی بمانم مرده در قبضه‌ی خدا بر کف عیسی مدار این هم روا

13512-Kabza-i ilâhiyye içinde nasıl olur da ölü kalırım. İsâ'nın elinde bile olsam buna imkân yok.

عیسی‌ام لیکن هر آن کاو یافت جان از دم من او بماند جاودان

13513-Ben de bir İsâ'yım, lâkin benim nefesimden can bulan ebedî kalır.

شد ز عیسی زنده لیکن باز مرد شاد آن کاو جان بدین عیسی سپرد

13514-Ölü, İsâ'nın duasıyla dirildi, lâkin yine öldü. Benim gibi bir İsâ'ya can veren ise şad olur ve ebedî kalır.

من عصایم در کف موسای خویش موسیم پنهان و من پیدا به پیش

13515-Ben kendi Mûsa'nın elinde asâ gibiyim. Lâkin benim Mûsa'm gizlidir, meydanda olan Ben'im.

بر مسلمانان پل دریا شوم باز بر فرعون از درها شوم

13516-Ben Müslümanlara deniz köprüsü, Firavn'a da ejderha olurum.

این عصا را ای پسر تنها مبین که عصا بی‌کف حق نبود چنین

13517-Oğul; bu asâyı yalnız görme. Zira Hakk'ın kudret eli olmayınca hiçbir asâ böyle olmaz.

موج طوفان هم عصا بد کاو ز درد طنطنه‌ی جادو پرستان را بخورد

13518-Tûfan dalgası da asâ kesildi ve sihirbazlara taparcasına hürmet eden Firavn'ilerin şevket ve kudretini yuttu.

گر عصاهای خدا را بشمرم زرق این فرعونیان را بر درم

13519-Eğer Allâh(C.C.)'ın asâlarını -kahır vasıtalarını- sayacak olursam, bu Firavnîlerin hilelerini meydana çıkarırım.

لیک زین شیرین گیاه زهرمند ترک کن تا چند روزی می‌چرند

13520-Lakin bırak da o Firavnîler, bu zehirli ve tatlı ottan -Dünya nimetlerinden- birkaç gün otlansınlar.

گر نباشد جاه فرعون و سری از کجا یابد جهنم پروری

13521-Eğer Fir'avn ve emsalinin mansıbı ve riyâseti olmasaydı cehennem nasıl gıda bulur ve beslenirdi?

فربهش کن آن گهش کش ای قصاب ز انکه بی‌برگند در دوزخ کلاب
13522-Ey kasap onları besle, semizlet de öyle kes. Çünkü cehennem köpekleri azıksızdırlar.

گر نبودى خصم و دشمن در جهان پس بمردى خشم اندر مردمان
13523-Eğer Dünyada düşman ve düşmanlık olmasaydı, insanlarda gazap ve hiddet ölmüş bulunurdu.

دوزخ آن خشم است خصمی بایدش تا زید ورنی رحیمی بکشدش
13524-Cehennem, o hiddet ve gazap gibidir. Ona bir düşmanlık lâzımdır ki yaşayabilsin. Yoksa Allâh(C.C.)'ın merhameti onu söndürür.

پس بماندی لطف بی‌قهر و بدی پس کمال پادشاهی کی بدی
13525-O vakit, gazapsız ve kahırsız lûtufl kalırdı. Bu takdirde, nasıl kemâl-i saltanat olurdu?

ریش‌خندی کرده‌اند آن منکران بر مثلها و بیان ذاکران
13526-O münkirler, öğütçülerin sözlerine, getirdikleri misallere aldırış etmediler.

تو اگر خواهی بکن هم ریش‌خند چند خواهی زیست ای مردار چند
13527-Ey murdar münkir; istersen sen de eğlen. Bakalım ne kadar yaşayacaksın?

شاد باشید ای محبان در نیاز بر همین در که شود امروز باز
13528-Sevenler; size karşı bugün açılan şu vâ'z u irşâd kapısı dolayısıyla şad olun ve niyazda bulunun.

هر حویجی باشدش کردی دگر در میان باغ از سیر و کبر
13529-Bir bahçede sarımsak, soğan vesaire gibi sebzelerin ayrı yerleri vardır.

هر یکی با جنس خود در کرد خود از برای پختگی نم می‌خورد
13530-Bu sebzelerden her biri, kendi cinsi etrafında yetişip kemâle gelmek için rûtubet cezb eder.

تو که کرد زعفرانی زعفران باش و آمیزش مکن با دیگران
13531-Ey Allâh(C.C.)'ın velilerini seven kimse; sen safran çiçeğinin yanını başındasın. Safran ol da başka cinslerle ihtilât etme!

در مکن در کرد شلغم پوز خویش که نگرده با تو او هم طبع و کیش
13532-Ey safran tabiatlı sâlik; ağzını şalgam tabiatlıların ihtilâtiyle bulaştırma ki onunla bir tabiatla ve bir mahiyette olmayasın.

تو به کردی او به کردی مودعه ز انکه ارض الله آمد واسعه
13533-Ey safran gibi olan; sen bir tarafa, o şalgam tabiatlılar de bir tarafa konulmuştur. Çünkü Allâh(C.C.)'ın arzı geniştir.

خاصه آن ارضی که از پهناوری در سفر گم می‌شود دیو و پری
13534-Hususiyle, öyle bir arz ki orada sefere çıkan şeytan ve Cinni bile kaybolur.

اندر آن بحر و بیابان و جبال منقطع می‌گردد او هام و خیال

13535-O denizde, o ovada, o dağlarda vehimler ve hayaller bile yol alamaz.

آب استاده که سیر استش نهان تازهتر خوشتر ز جوهای روان

13536-Orada ki akışı gizli olan durgun su, akan nehirlerden daha taze ve daha hoştur.

مستمع خفته ست کوتاه کن خطاب ای خطیب این نقش کم کن تو بر آب

13537-Ey hatip, su üstüne nakış yapma -herkesin anlayamayacağı sözleri söylemede- kısa kes; çünkü dinleyen uyumuştur.

خیز بلقیسا که بازاری است تیز زین خسیسان کساد افکن گریز

13538-Ey Belkis; kalk! Bu revaclı pazara kساد vermek isteyen hasislerden kaç.

خیز بلقیسا کنون با اختیار پیش از آن که مرگ آرد گیر و دار

13539-Ey Belkis;ölüm hengâmesi gelmeden evvel ihtiyarınla kalk!

بعد از آن گوشت کشد مرگ آن چنان که چو دزد آیی به شحنة جان کنان

13540-Ölüm geldikten sonra senin kulağını çeker ki, hırsızın can çekişerek zabıta memurunun karşısına geldiği gibi gelirsin.

زین خران تا چند باشی نعل دزد گر همی دزدی بیا و لعل دزد

13541-Ne vakte kadar bu eşeklerden nal çalacaksın? Çalacaksan gel de lâl çal.

خواهرانت یافته ملک خلود تو گرفته ملکت کور و کبود

13542-Hemşirelerin -iman ve salâh sahibi olan kadınlar- ebedî bir saltanata nail olmuşlardır. Sen ise burada fani ve değersiz bir hükûmet sahibisin.

ای خنک آن را کز این ملکت بجست که اجل این ملک را ویران گر است

13543-Bu mülk ve hükûmetten sıçrayıp kurtulana ne mutlu. Çünkü, ecel bir gün tahrib edecektir.

خیز بلقیسا بیا باری ببین ملکت شاهان و سلطانان دین

13544-Ey Belkis kalk, gel de din sultanlarının mülkünü gör.

شسته در باطن میان گلستان ظاهرا حادی میان دوستان

13545-O sultanlar, görünüşte dostlar arasında nağmelerle deve sürüyorlar ama iç aleminde gül bahçesinde oturmuşlar zevk u safa ediyorlar.

بوستان با او روان هر جا رود لیک آن از خلق پنهان می شود

13546-Nereye giderlerse bātında oturdukları gül bahçesi de onlarla beraber gider, lâkin o bahçe, halkın gözünden gizli kalır.

میوه ها لابه کنان کز من بچر آب حیوان آمده کز من بخور

13547-O bahçelerin meyveleri; bizi topla, diye yalvarır; ab-ı hayat, yanlarına gelip benden iç diye niyaz eder.

طوف می کن بر فلک بی پر و بال همچو خورشید و چو بدر و چون هلال

13548-Gel de, kanatsız olarak hilâl gibi, dolunay gibi, Güneş gibi felekte cevelân et.

چون روان باشی روان و پای نی می خوری صد لوت و لقمه خای نی

13549-Ayaksız olarak ruh gibi yürürsün, lokma çiğneyen olmadığı halde yüzlerce mânevî lokma yersin.

نه نهنگ غم زند بر کشتی‌ات نه پدید آید ز مردن زشتی‌ات

13550-Ne gemine gam timsahı çarpar, ne de ölümden kötüleşir, çirkinleşirsin.

هم تو شاه و هم تو لشکر هم تو تخت هم تو نیکو بخت باشی هم تو بخت

13551-Ey Belkis -Ey sâlik!- sen seyr ü sülûkde cem' mertebesine vusûl bulunca bir cihetten şah, bir cihetten ordu, bir cihetten taht, bir cihetten bahtı yaver ve bir cihetten de baht ve tâlih kesilirsin.

گر تو نیکو بختی و سلطان زفت بخت غیر تست روزی بخت رفت

13552-Eğer sen talih-i yâver ve büyük bir hükümdar isen de, tâlih senin gayrın olduğu için bir gün sende ayrılır, devlet ve ikbâl başkasına gider.

تو بماندی چون گدایان بی‌نوا دولت خود هم تو باش ای مجتبی

13553-Ey seçilmiş hükümdar; o vakit dilenciler gibi muhtaç bir halde kalırsın. Binâenaleyh sen devletin kendisi ol ki senden ayrılıp gitmesin.

چون تو باشی بخت خود ای معنوی پس تو که بختی ز خود کی گم شوی

13554-Ey ma'nevî er; senin talihin, senin zatın olursa o vakit bahtın senden nasıl ayrılır?

تو ز خود کی گم شوی ای خوش خصال چون که عین تو ترا شد ملک و مال

13555-Ey güzel ahlâklı, senin zatın, senin mülk ve malın olunca, kendinden nasıl ayrılırsın?

“SÜLEYMAN (A.S.)İN MESCİD-İ AKSÂ'YI YAPTIRMASI”

بقیه قصه‌ی عمارت کردن سلیمان علیه السلام مسجد اقصی را به تعلیم و وحی خدا جهت حکمتهایی که او داند و معاونت ملائکه و دیو و پری و آدمی آشکارا

ای سلیمان مسجد اقصی بساز لشکر بلقیس آمد در نماز

13556-“Ey Süleyman; Mescid-i Aksâ'yı bina et, Belkis'in ordusu namaz için geldi” diye kendisine vahy nâzil oldu.

چون که او بنیاد آن مسجد نهاد جن و انس آمد بدن در کار داد

13557-Süleyman (A.S.) o mescidin temelini atınca cin ve ins gelip orada çalışmaya başladı.

یک گروه از عشق و قومی بی‌مراد همچنان که در ره طاعت عباد

13558-Kulların, tâat ve ibâdet hususunda oldukları gibi, mescid binasında çalışanların bir takımı aşk ve şevk ile bir takımı da isteksiz ve mecburi uğraşıyordu.

خلق دیوانند و شهوت سلسله می‌کشده‌شان سوی دکان و غله

13559-Halk da cinlere benzer... Şehvet, onları dükkâna, alış verişe, mahsûle ve yiyeceğe çeken zincirdir.

هست این زنجیر از خوف و وله تو مبین این خلق را بی‌سلسله

13560-Bu zincir, korkudan ve şaşkınlıktan yapılmadır...Sen bu halkı zincirsiz görme.

- می‌کشاندشان سوی کسب و شکار می‌کشاندشان سوی کان و بحار
13561-O zincir, onları kazanca, ava, mâdene ve denize çeker.
- می‌کشدشان سوی نیك و سوی بد گفت حق فی جیدها حبل المسد
13562-Yine o korku, onları iyilik ve kötülük tarafına çeker. Cenâb-ı Hakk Kur'ân-ı Kerîm'de: "Fi cidihâ hablüm min mesed" "Boynunda liften örülmüş bir ip var" buyurmuştur.
- قد جعلنا الحبل فی اعناقهم و اتخذنا الحبل من اخلاقهم
13563-Biz, insanların boyunlarına, olanların ahlâkından ip bağladık.
- لیس من مستقدر مستنقه قط الا طایره فی عنقه
13564-Murdar ve temiz hiçbir kimse yoktur ki onun amel defteri boynunda bulunmasın.
- حرص تو در کار بد چون آتش است اخگر از رنگ خوش آتش خوش است
13565-Ey haris olan kimse; senin kötülüklerdeki hırsın ateş gibidir. Hatta kor haline gelmiştir ki korun rengi ateşin renginden hoştur.
- آن سیاهی فحم در آتش نهان چون که آتش شد سیاهی شد عیان
13566-Kömürün karalığı ateşte gizlidir. Ateş sönünce o karalık meydana çıkar.
- اخگر از حرص تو شد فحم سیاه حرص چون شد ماند آن فحم تباه
13567-Kömür, senin hırsından ateş haline geldi, ateş halinde göründü. Hırs geçince o kömürün karalığı kalır.
- آن زمان آن فحم اخگر می‌نمود آن نه حسن کار نار حرص بود
13568-Hırs ve tamâ zamanında kömür, kor gibi görünür. Fakat o görünüş, işin güzelliğinden değil hırs ateşindedir.
- حرص کارت را بیار اییده بود حرص رفت و ماند کار تو کبود
13569-Hırs ve tamâ ve şehvet, senin işini süslemiş ve sana kömürü, kor gibi göstermişti. Hırsın geçince işin çirkin olduğu ve kor gibi parlak görünenin, kömür gibi kapkara bulunduğu meydana çıkar.
- غوله‌ای را که بر آر ایید غول پخته پندارد کسی که هست گول
13570-Şeytanın bezediği ekşi otu, ahmak bir şahıs pişmiş ve tatlı sanır.
- آزمایش چون نماید جان او کند گردد ز آزمون دندان او
13571-O ahmak'ın ruhu o ekşi otu çiğneyerek tecrübe ederse dişleri kamaşır.
- از هوس آن دام دانه می‌نمود عکس غول حرص و آن خود خام بود
13572-Gulyabani gibi olan hırsın aksi tuzaktan ibaretti; hırs ve hevesi, o tuzağı yem gibi gösterdi.
- خیرها نغزند نه از عکس غیر تاب حرص ار رفت ماند تاب خیر
13573-Hayır olan işler, başka bir şeyin aksiyile güzel görünmüş değil, kendiliklerinden lâtifdir. Hırsın harareti geçmiş olsa bile onların parlaklığı ve letâfeti kalır.
- تاب حرص از کار دنیا چون برفت فحم باشد مانده از اخگر به تفت
13574-Halbuki, dünya işinden hırsın parlaklığı gidince, korun soğuyup kömür kaldığı gibi, kapkara kalır.

کودکان را حرص می‌آرد غرار تا شوند از ذوق دل دامن سوار
13575-Çocukları oyuna olan hırsları aldatır da eteklerini bükerek ata
binmiş vehmine düşerler.

چون ز کودک رفت آن حرص بدش بر دگر اطفال خنده آیدش
13576-Çocuğun o kötü hırsı geçince diğer çocuklara güleceği gelir.
که چه می‌کردم چه می‌دیدم در این خل ز عکس حرص بنمود انگبین
13577-Ben ne yapmışım, ne işlere girmişim... Sirke bana hırsından bal
görünmüş.

آن بنای انبیا بی‌حرص بود ز آن چنان پیوسته رونقها فزود
13578-Peygamberlerin binası hırstan ârî olduğu için daima revnak ve
letâfeti artmaktadır.

ای بسا مسجد بر آورده کرام لیک نبود مسجد اقصاش نام
13579-Zengin ve kerîm olan kimseler, bir çok mescid yaptırmışlardır.
Fakat o mescidlerden hiç biri Süleyman (A.S.)ın yaptırdığı gibi Mescid-i Aksâ
namını almamıştır.

کعبه را که هر دمی عزای فزود آن ز اخلاصات ابراهیم بود
13580-Kâbe'nin her an izzet ve hürmetinin artması onu yapan İbrahim
(A.S.)ın ihlâsından ileri gelmiştir.

فضل آن مسجد ز خاک و سنگ نیست لیک در بناش حرص و جنگ نیست
13581-Mescid-i Aksâ ve Kâbe-i Mükerreremenin fazîleti toprağından ve
taşından değildir. Onu bina eden Süleyman ve İbrahim (A.S.) da hırs ve savaş
olmadığındandır.

نه کتبشان مثل کتب دیگران نه مساجدشان نه کسب و خان و مان
13582-Ne onların kitapları, başkalarının kitapları gibidir, ne de onların
mescidleri ve hânümanları, başkalarının mescidlerine ve hânümanlarına
benzer.

نه ادبشان نه غضبشان نه نکال نه نعاس و نه قیاس و نه مقال
13583-Onların ne edebleri, ne gazapları, ne azapları, ne uykuları, ne
kıyasları, ne sözleri halkınkilere benzer.

هر یکیشان را یکی فری دگر مرغ جانیشان طایر از پری دگر
13584-Onlardan her birinin ayrı bir parlaklığı vardır. Ruh kuşları başka
bir kanatla uçmaktadır.

دل همی‌لرز ز ذکر حالشان قبله‌ی افعال ما افعالشان
13585-Gönül, onların halini andıkça titrer durur. Onların işleri, bizim
işlerimiz için kıbledir.

مرغشان را بیضه‌ها زرین بده ست نیم شب جانیشان سحرگه بین شده ست
13586-Onların tavukları altın yumurta yumurtlar, onların ruhu gece
yarısı sabah vaktini görür.

هر چه گویم من به جان نیکوی قوم نقص گفتم گشته ناقص گوی قوم

13587-O kavmin -enbiya ve evliyanın- iyiliğine dair can ve gönülden ben ne söylesem noksan söylemiş olurum.

مسجد اقصی بسازید ای کرام که سلیمان باز آمد و السلام

13588-Ey kerîm olan kimseler Mescid-i Aksâ yapınız zirâ, Süleyman (A.S.) tekrar gelmiştir vesselâm.

ور ازین دیوان و پریان سر کشند جمله را املاک در چنبر کشند

13589-Eğer bu mescidin inşasında cinler ve şeytanlar serkeşlik edecek olurlarsa; melekler, onların hepsini de zincire vururlar.

دیو یک دم کژ رود از مکر و زرق تازیانه آیدش بر سر چو برق

13590-Şeytan mekr ve hile ile aksine hareket edecek olursa başına şimşek gibi bir kamçı vurulur.

چون سلیمان شو که تا دیوان تو سنگ برند از پی ایوان تو

13591-Sen Süleyman gibi ol ki şeytanların sana köşk ve saray yapılması için yardımcı olup, taş kessinler.

چون سلیمان باش بی وسواس و ریو تا ترا فرمان برد جنی و دیو

13592-Süleyman gibi hilesiz, vesvesesiz ol ki, cinler ve şeytanlar senin fermânını dinlesinler.

خاتم تو این دل است و هوش دار تا نگردد دیو را خاتم شکار

13593-Şu gönül, sihirli yüzüğüdür; aklını başına topla ve ihtiyatlı bulun ki, bu yüzük, ifritin avı olmasın.

پس سلیمانی کند بر تو مدام دیو با خاتم حذر کن و السلام

13594-Cin, sana karşı o yüzükle Süleymanlık eder, ondan sakın!

آن سلیمانی دلا منسوخ نیست در سر و سرت سلیمانی کنی است

13595-Ey gönül, o Süleymanlık, o mahlukatı teshir kuvveti yok edilmiş değildir; hâlâ mevcuddur ve senin başınla kalbinde Süleymanlık etmektedir.

دیو هم وقتی سلیمانی کند لیک هر جولاهه اطلس کی تند

13596-Şeytan da bir aralık Süleymanlık eder, fakat her çulha nasıl atlas dokur?

“BİR ŞÂİRİN BİR HÜKÜMDÂRA KASÎDE GETİRMESİ İLE ŞÂH'IN ONA CÂİZE VERMESİ, EBULHASAN NAMINDAKİ VEZİRİN DE O CÂİZEYİ KAT KAT ARTIRMASI”

قصه‌ی شاعر و صله دادن شاه و مضاعف کردن آن وزیر بو الحسن نام

شاعری آورد شعری پیش شاه بر امید خلعت و اکرام و جاه

13597-Hil'at, ikram ve mansıb ümidiyle bir şâir, hükümdârın huzuruna bir kasîde getirdi.

شاه مکرّم بود فرمودش هزار از زر سرخ و کرامات و نثار

13598-Padişah kerem sahibi idi. Şaire bin tane kırmızı altın ve bundan başka daha da ihsanlarda bulunmalarını emretti.

پس وزیرش گفت کاین اندک بود ده هزارش هدیه وا ده تا رود

13599-Sonra vezîri dedi ki: Bin altın azdır, on bin altın ihsan et ki memnuniyetle gitsin.

از چنو شاعر پس از تو بحر دست ده هزاری که بگفتم اندک است

13600-Onun gibi bir şâire senin gibi eli deniz kadar cömert bir hükümdar için, on bin altın verilmesi tavsiye edişim bile azdır.

فقہ گفت آن شاه را و فلسفه تا بر آمد عشر خرمن از کفه

13601-Vezîr, padişaha, harmanın onda biri şaire verilsin diye, geçmiş padişahların ihsanlarına dair hikayeler söyledi, hikmetlerden bahsetti.

ده هزارش داد و خلعت در خورش خانه‌ی شکر و ثنا گشت آن سرش

13602-Hükümdâr da şâire on bin altın ve hâline münâsib elbiseler verdi... Şâirin içini şükür ve senâ yurdu haline getirdi.

پس تفحص کرد کاین سعی که بود شاه را اهلیت من کی نمود

13603-Şair; bu fazla ihsan, kimin gayretiyle oldu, şaha benim ehliyetimi kim anlattı? diye araştırdı.

پس بگفتندش فلان الدین وزیر آن حسن نام و حسن خلق و ضمیر

13604-Ona dediler ki; adı da, ahlâkı da, kalbi de Hasan olan vezir Fülânüddinin tavsiyesi ile böyle bir ihsana nâil oldun.

در ثنای او یکی شعری دراز بر نبشت و سوی خانه رفت باز

13605-Onun medhine dair uzun bir kasîde yazdı, vezîrin konağına götürdü.

بی‌زبان و لب همان نعمای شاه مدح شه می‌کرد و خلعتهای شاه

13606-Gene de, dilsiz, dudaksız padişahın nimet ve hil'âtlerini zikr etti.

“ŞÂİRİN AYNI CÂİZEYİ ALMAK ÜMİDİYLE BİR KAÇ SENE SONRA TEKRAR GELMESİ, PADİŞAHIN ÂDETİ VECHİLE, BİN ALTIN VERİLMESİNİ EMR ETMESİ; YİNE HASAN NAMINDAKİ BAŞKA BİR VEZİRİN; BU MİKTAR ÇOK FAZLADIR, BİZİM MASRAFIMIZ ÇOK, HAZİNEMİZ İSE BOŞTUR. BEN ONU, İHSAN BUYURDUĞUNUZUN ONDA BİRİNE, RAZI EDERİM DEMESİ”

باز آمدن آن شاعر بعد چند سال به امید همان صله و هزار دینار فرمودن بر قاعده‌ی خویش و گفتن وزیر نو هم حسن نام شاه را که این سخت بسیار است و ما را خرجاست و خزینه خالی است و من او را به ده يك آن خشنود کنم

بعد سالی چند بهر رزق و کشت شاعر از فقر و عوز محتاج گشت

13607-Şair birkaç sene sonra rızık ve ekine muhtaç oldu ve fakr ve zarurete uğradı.

گفت وقت فقر و تنگی دو دست جست و جوی آزموده بهتر است

13608-Dedi ki: Fakirlik ve el darlığı zamanında, tecrübe edilmiş bir zatı aramak evlâdır.

درگهی را کازمودم در کرم حاجت نو را بدان جانب برم

13609-Yine ihtiyacımı, evvelce tecrübe etmiş olduğum bir kapıya götürmeli, yani oraya gidip halimi arz etmeliyim.

معنی الله گفت آن سیبویه یولهون فی الحوائج هم لدیه

13610-Sibeveyh "Allâh(C.C.)" lafzının mânâsını söylemiş: *Bütün mahlûkat, ihtiyaç hususunda ona ilticâ eder, demiştir.*

گفت الهنا فی حوائجنا الیک و التمسناها وجدناها لدیك

13611-Sibeveyh dedi ki: *Biz ihtiyaçlarımızı sana arz eder, sana sığınırız. Hâcetlerimizi senden diler, senden buluruz.*

صد هزاران عاقل اندر وقت درد جمله نالان پیش آن دیان فرد

13612-Yüz binlerce akıllı kimse bir derde uğradıkları vakit o yegâne Deyyân'nın huzurunda yalvarır ve yakarır.

هیچ دیوانه‌ی فلیوی این کند بر بخیلی عاجزی کدیہ تند

13613-Şuursuz ve idraksiz bir deli, hasis bir herife gidip dilenir mi?

گر ندیدندی هزاران بار پیش عاقلان کی جان کشیدندیش پیش

13614-Eğer akıllı olanlar binlerce kere Allâh(C.C.)'ın lutf ve keremini görmeselerdi canlarını onun yolunda fedâ ederler mi idi?

بلکه جمله‌ی ماهیان در موجها جمله‌ی پرندگان بر اوجها

13615-Dalgalar arasındaki bütün balıklar, yüceler de uçan bütün kuşlar;

پیل و گرگ و حیدر اشکار نیز اژدهای زفت و مور و مار نیز

13616-Fil, kurd, avlanan arslan, iri ejderha, karınca ve yılan.

بلکه خاک و باد و آب و هر شرار مایه زو یابند هم دی هم بهار

13617-Hatta toprak, rüzgâr, su ve ateş, hem kışın, hem baharda ondan kuvvet bulurlar.

هر دمش لابه کند این آسمان که فرو مگذارم ای حق یک زمان

13618-Bu semâ: *Yâ Rabbî; beni bir an bile sukut ettirme, diye Cenâb-ı Hakk'a yalvarır.*

استن من عصمت و حفظ تو است جمله مطوی یمین آن دو دست

13619-Benim direğim ve mesnedim, senin hıfz ve himâyendir. *Bütün gökler senin elinle dürülmüş, yayılmıştır, der.*

وین زمین گوید که دارم برقرار ای که بر آبم تو کرده ستی سوار

13620-Bu Arz da der ki: *Ey beni su üstüne bindiren; beni her vakit sakın kıl.*

جملگان کیسه از او بر دوختند دادن حاجت از او آموختند

13621-Mahlûkâtın cümlesi de keselerini Allâh(C.C.)'ın ihsânından doldurup diktiler. *Hepsi hâcet vermeyi O'ndan öğrendiler.*

هر نبیی زو بر آورده برات استعینوا منه صبیرا او صلوات

13622-Her Peygamber, "sabır ve salât ile Hakk'dan isteyiniz" meâlinde âyet getirmiştir.

هین از او خواهید نه از غیر او آب در یم جو مجو در خشک جو

13623-Aklınızı başınıza alın da muratlarınızın husule gelmesini, başkasından değil, Allâh(C.C.)'tan isteyin. *Suyu kurumuşu bir dereden değil, Allâh(C.C.)'tan temennî eyleyin.*

ور بخواهی از دگر هم او دهد بر کف میلش سخا هم او نهد

13624-Eğer başkasından bir şey istersen verecek olan Allâh(C.C.)'tır; çünkü onun eline cömertlik meyli veren yine odur.

آن که معرض را ز زر قارون کند رو بدو آری به طاعت چون کند

13625-Zât-ı Sübhânisine itaat etmekten yüz çevireni bile verdiği altınlarla Kârun yapan Allâh(C.C.), ona tâat ve ibadetle teveccüh edersen sana neler vermez.

بار دیگر شاعر از سودای داد روی سوی آن شه محسن نهاد

13626-Şâir, ihsan ve câize ümidiyle o ihsan kâr şahın nezdine bir kere daha teveccüh etti.

هدیه‌ی شاعر چه باشد شعر نو پیش محسن آرد و بنهد گرو

13627-Şâirin hediyesi ne olur? Yeni bir şiir. Onu câize veren zâtın huzuruna getirir, adetâ rehin bırakır.

محسان با صد عطا و جود و بر زر نهاده شاعران را منتظر

13628-İhsan sahipleri, yüzlerce kerem ve cömertlikle altınlar yığarlar, şairleri beklerler.

پیششان شعری به از صد تنگ شعر خاصه شاعر کاو گهر آرد ز قعر

13629-Onların indinde bir şiir, yüz denk yün kumaştan evlâdır; Hele, deniz dibinden inci çıkaran o vakte kadar söylenilmemiş söz bulup söyleyen bir şiiri olursa!

آدمی اول حریص نان بود ز آنکه قوت و نان ستون جان بود

13630-Âdem evlâdı evvelâ ekmeğe haristir. Çünkü ekmek ve katık, canın direğidir.

سوی کسب و سوی غصب و صد حیل جان نهاده بر کف از حرص و امل

13631-Ticâret, gasb ve yüz türlü hile etmek için, hırs ve emel sevkiyle canını avucuna -kellesini koltuğuna- almıştır.

چون به نادر گشت مستغنی ز نان عاشق نام است و مدح شاعران

13632-Fakat, az bir şey elde eder de ekmek için çalışmaya ihtiyacı kalmazsa artık şöhrete, ada, sana ve şairlerin methine aşık olur.

تا که کر و فر و زر بخشی او همچو عنبر بو دهد در گفت‌وگو

13633-İster ki onun azameti ve cömertliği halkın konuşması arasında zikir edilsin ve anber gibi râyiha versin.

خلق ما بر صورت خود کرد حق وصف ما از وصف او گیرد سبق

13634-Cenâb-ı Hakk, bizim sûretimizi kendi sûreti üzere halk eyledi. Bizim vasfımız, onun vasfından ders alır.

چون که آن خلاق شکر و حمد جوست آدمی را مدح جویی نیز خوست

13635-O yaradan, kullarından şükr ve hamd istediği için insanda da medh edilmek arzusu fitrîdir.

خاصه مرد حق که در فضل است چست پر شود ز آن باد چون خیک درست

13636-Hususiyle fazilette çevik ve üstün olan ricâlullah, o medh ü sena rüzgârından sağlam bir tulum gibi dolarlar.

ور نباشد اهل ز آن باد دروغ خیک بدریده‌ست کی گیرد فروغ

13637-Eğer medh edilen medhe ehil ve lâyık değilse o yırtık tulum gibidir; o yalan rüzgârından nasıl dolar?

این مثل از خود نگفتم ای رفیق سرسری مشنو چو اهلی و مفیق

13638-Arkadaş; bu tulum meselini kendimden söylemedim. Eğer lâkırdı anlamaya ehliyetli ve aklın başında ise yanlış dinleme!

این پیمبر گفت چون بشنید قدح که چرا فربه شود احمد به مدح

13639-Müşriklerin, "Muhammed niçin medihden şişiyor?" diye zemmettiklerini işitince bu meseli Hz. Peygamber söyledi.

رفت شاعر پیش آن شاه و ببرد شعر اندر شکر احسان کان نمرد

13640-Şair, o şahın nezdine gitti. Şükre ve ihsanın daha ölmediğine dair bir de kasîde götürdü.

محسنان مردند و احسانها بماند ای خنک آن را که این مرکب براند

13641-İhsan verenler ölür, lâkin ihsanları kalır. Bu ihsan merkebin sürenlere -lutuf ve kerem meydânında at oynatanlara- ne mutlu.

ظالمان مردند و ماند آن ظلمها وای جانی کاو کند مکر و دها

13642-Zâlimler öldüler, o zulümleri kaldı. Mekk ve hile eden bir şahsın vay haline!

گفت پیغمبر خنک آن را که او شد ز دنیا ماند از او فعل نکو

13643-Hz. Peygamber buyurmuştur ki: Dünyâdan çekilip gittiği halde kendisinden iyi bir fiil kalmış kimseye ne mutlu.

مرد محسن لیک احسانش نمرد نزد یزدان دین و احسان نیست خرد

13644-İhsan eden kimse ölür, fakat ihsanı ölmez. Daima yâd edilir. Allâh(C.C.) indinde Din ve ihsan küçük bir şey değildir.

وای آن کاو مرد و عصیانش نمرد تا نینداری به مرگ او جان ببرد

13645-Kendi ölüp de isyanı ve zulmü yaşayan kimsenin vay haline! Öyle bir kimseyi ölmekle kurtulur sanma!

این رها کن ز انکه شاعر بر گذر وام دار است و قوی محتاج زر

13646-Şimdi bu bahisleri bırak. Şair yoldadır, borçludur ve paraya çok ihtiyacı vardır.

برد شاعر شعر سوی شهریار بر امید بخشش و احسان یار

13647-Geçen sene aldığı bahşiş ve ihsan ümidiyle şair, padişahın nezdine kasîdeyi götürdü.

نازنین شعری پر از در درست بر امید و بوی اکرام نخست

13648-O kasîde, inci gibi kıymetli mısralarla dolu nâzenin bir şiir idi ki evvel ki aldığı câizenin tekrarını ümit ederek yazmıştı.

شاه هم بر خوی خود گفتش هزار چون چنین بد عادت آن شهریار

13649-Hükümdarın âdeti şairlere bin altın vermektir; bu şaire de âdeti ve tabiatı mucibince, bin altın verilsin, dedi.

لیک این بار آن وزیر پر ز جود بر براق عز ز دنیا رفته بود

13650-Lâkin bu sefer o cömert vezir, izzet ve saadet bürâkına binmiş, dünyadan göçüp gitmişti.

بر مقام او وزیر نو رئیس گشته لیکن سخت بی رحم و خسیس

13651-Eski vezirin yerine yeni birisi vezir olmuştu. Lâkin çok merhametsiz ve hasis bir şahıstı.

گفت ای شه خرجها داریم ما شاعری را نبود این بخشش جزا

13652-Dedi ki: Şâhım; bizim bir çok masrafımız var. Bin altın bahşiş bir şairin mükâfatı olamaz.

من به ربع عشر این ای مغتتم مرد شاعر را خوش و راضی کنم

13653-Ey ganimet sahibi olan padişah; ben, bin altının onda birinin dörtte biri olan yirmi beş altın ile şâirin gönlünü hoş, kendisini razı ederim.

خلق گفتندش که او را پیش دست ده هزاران زین دلاور برده است

13654-Oradakiler dedi ki: Eski vezir zamanında bu dilâver padişaktan on bin altın alıp götürmüştür.

بعد شکر کلاک خوایی چون کند بعد سلطانی گدایی چون کند

13655-Şeker yedikten sonra nasıl olur da şeker kamışı çiğner; sultanlıktan sonra nasıl dilencilik eder?

گفت بفشارم و را اندر فشار تا شود زار و نزار از انتظار

13656-Vezir dedi ki: Onu tazyik içinde tazyike uğratırım da beklemekten zaafa düşer ve hasta olup inler.

آن گه ار خاکش دهم از راه من در رباید همچو گلبرگ از چمن

13657-O vakit, ona yol toprağını da versem çemendeki gül yaprağı gibi kapar.

این بمن بگذار که استادم در این گر تقاضاگر بود هم آتشین

13658-Bu işi bana bırakın, şairin talebi demir gibi sert olsa da ben onu yumuşatırım. Çünkü bu işin ustasıyım.

از ثریا گر بپرد تا ثری نرم گردد چون ببیند او مرا

13659-Süreyya yıldızından, Arza kadar uça bile, beni görünce yumuşar!

گفت سلطانش برو فرمان تراست لیک شادش کن که نیکو گوی ماست

13660-Sultan ona dedi ki: Haydi git, ferman senindir, lakin onu sevindir ki bizim medhedicimizdir.

گفت او را و دو صد او امید لیس تو به من بگذار و این بر من نویس

13661-Vezir dedi ki: Onu ve onun gibi iki yüz tane ümit yalayıcıyı sen bana bırak.

پس فگندش صاحب اندر انتظار شد زمستان و دی و آمد بهار

13662-Ondan sonra vezir şairi bekletmeye başladı. O kadar ki kış geçti, bahar geldi.

شاعر اندر انتظارش پیر شد پس زبون این غم و تدبیر شد

13663-Şair, câizeyi beklemekten ihtiyarladı, vezirin yaptığı tedbirin zebûnu oldu.

گفت اگر زر نه که دشنام دهی تا رهد جانم ترا باشم رهی

13664-Eğer altın yoksa, bari bana, söv de canım senin elinden kurtulsun, ben de kalkıp gideyim, dedi.

بعد از آنش داد ربع عشر آن ماند شاعر اندر اندیشه‌ی گران

13665-Nihayet vezir şaire câizenin onda birinin dörtte birini, 25 altını verdi. Şair bundan dolayı ağır ve derin bir tefekküre daldı.

کان چنان نقد و چنان بسیار بود این که دیر اشکفت دسته‌ی خار بود

13666-Evvelki câize, hem peşindi, hem de o kadar çoktu. Şimdiki ise geç açılmakla beraber bir deste dikenden ibaret.

پس بگفتندش که آن دستور راد رفت از دنیا خدا مزدت دهاد

13667-Şaire dediler ki: O kerim olan vezir, Dünyadan çekilip gitti. Allâh(C.C.) sana mükâfatını versin.

که مضاعف زو همی شد آن عطا کم همی افتاد بخشش را خطا

13668-Evvelce sana verilen câizenin kat kat olması onun te'siriyle idi. Onun zamanında bahşişlerde böyle hata vâki' olmazdı.

این زمان او رفت و احسان را ببرد او نمرد الحق بلی احسان بمرد

13669-Şimdi ise o kerim vezir gitmiş, ihsanı da beraber götürmüştür. Evet, o ölmüş, fakat lutuf ve ihsanı ölmemiştir.

رفت از ما صاحب راد و رشید صاحب سلاخ درویشان رسید

13670-O kerîm ve akıllı vezir gitti, yerine, fukarayı soyan bu vezir geldi.

رو بگیر این را و ز اینجا شب گریز تا نگیرد با تو این صاحب ستیز

13671-Verdiği parayı al da gece buradan savuş ki bu vezir seninle uğraşmasın.

ما به صد حیلت از او این هدیه را بستدیم ای بی‌خبر از جهد ما

13672-Ey bizim çalışmamızdan haberi olmayan; bu yirmi beş altını da biz ondan yüz türlü hile ile kurtarabildik.

رو به ایشان کرد و گفت ای مشفقان از کجا آمد بگوئید این عوان

13673-Şair onlara teveccüh ederek dedi ki: Ey şefkatli arkadaşlar; bu herif nereden geldi söyleyin?

چیست نام این وزیر جامه کن قوم گفتندش که نامش هم حسن

13674-Bu elbise soyan vezirin adı nedir? Maiyyet halkı cevap verdiler! Adı Ebulhasan'dır.

گفت یا رب نام آن و نام این چون یکی آمد دریغ ای رب دین

13675-Şair dedi ki: Ey Rabbül'âlemîn ve Mâlik-i Yevmüddin olan Allâh(C.C.); diğer vezir ile bu vezirin adı nasıl oldu da bir oldu?

آن حسن نامی که از يك كلك او صد وزیر و صاحب آید جود خو

13676-Hasan isimli öbür vezir ki kaleminin bir işaretiyle cömert tabiatlı yüz vezir meydana gelirdi.

این حسن کز ریش زشت این حسن می‌توان بافید ای جان صد رسن

13677-Bu Hasan isimli vezirin ise çirkin sakalından yüz tane halat örmek mümkündür.

بر چنین صاحب چو شه اصغا کند شاه و ملکش را ابد رسوا کند

13678-Padişah böyle bir vezirin sözünü dinleyecek olursa mülkünü ve hükümetini onunla rüsva eder.

**“PADIŞÂHIN MÜRÜVVETİNİ İFSÂD ETMEK HUSUSUNDA, BU ALÇAK VEZİR, KÖTÜ
DAVARANIŞI İLE, FİRAVNIN VEZİRİ HÂMÂN'A BENZERDİ”**

مانستن بد رایى این وزیر دون در افساد مروت شاه به وزیر فرعون یعنى هامان
در افساد قابلیت فرعون

چند آن فرعون می‌شد نرم و رام چون شنیدی او ز موسی آن کلام
13679-Fir'avn Hz. Mûsa'nın kelâmını işitince kaç defa yumuşamış ve
Kelimullah'ın teklifini kabûle meyl etmişti.

آن کلامی که بدادی سنگ شیر از خوشی آن کلام بی‌نظیر
13680-Mûsa'nın sözleri o kadar latîf ve o derece müessirdi ki taş
söylese taş süt verirdi.

چون به هامان که وزیرش بود او مشورت کردی که کینش بود خو
13681-Fir'avn, kindar bir şahıs olan veziri Hâman ile meşveret edince.

پس بگفتی تا کنون بودی خدیو بنده گردی ژنده پوشی را به ریو
13682-Hâman ona derdi ki: Şimdiye kadar padişah idin, şimdiden sonra
eski püskü giyinmiş bir adama bende mi olacaksın?

همچو سنگ منجنيقی آمدی آن سخن بر شیشه خانه‌ی او زدی
13683-Bu söz, Fir'avn'ın sırçadan yapılmış kalbine mancınıkla atılan taş
gibi gelirdi.

هر چه صد روز آن کلیم خوش خطاب ساختی در يك دم او کردی خراب
13684-Güzel sözlü olan Kelimullah'ın yaptığını, Hâman'ın tezvîrâtı biran
içinde harab ederdi.

عقل تو دستور و مغلوب هواست در وجودت ره زن راه خداست
13685-Senin aklın da hava ve hevesine mağlup olan bu vezir gibidir. O
Allâh(C.C.) yolunun, senin vücudundaki kesicisi demektir.

ناصحی ربانی پندت دهد آن سخن را او به فن طرحی نهد
13686-Rabbanî bir nasihatçi sana öğüt verse, şakî aklın o öğüdü fen ve
hile ile çürütmeye kalkar.

کاین نه بر جای است هین از جا مشو نیست چندان با خود آشیدا مشو
13687-Bu söz, yerinde değildir. Aklını başına al da yerinden ayrılma.
Kezâ bu söz o kadar makbûl de değildir. Kendine gel, deli olma!

وای آن شه که وزیرش این بود جای هر دو دوزخ پر کین بود
13688-Vezîri böyle olan padişahın vay haline! Her ikisinin de yeri
Cehennem olur.

شاد آن شاهی که او را دست‌گیر باشد اندر کار چون آصف وزیر
13689-Ne mutlu O padişaha ki müşkül işe düştü mü Âsaf gibi bir vezir
onun yardımcısı olur.

شاه عادل چون قرین او شود نام آن نُورِ عَلٰی نُور بود
13690-Adâletli bir padişah, Âsaf gibi müdebbir ve hayır gözetten bir
vezîre nail olursa “Nurunalânur” -nur üstüne nur- olur.

چون سلیمان شاه و چون آصف وزیر نور بر نور است و عنبر بر عبیر
13691-Süleyman peygamber gibi bir padişah ile Âsaf misâli bir vezîrin
birlikte bulunması, nur üstüne nur, anber üstüne anber olur.

شاه فرعون و چو هامانش وزیر هر دو را نبود ز بد بختی گزیر
13692-Şah, Fir'avn, vezir de Hâman gibi olursa her ikisi için de
bedbahtlıktan kurtuluş yoktur.

پس بود ظلمات بعضی فوق بعضی نه خرد یار و نه دولت روز عرض
13693-Böyle bir devlet, biri biri üstüne yığılmış karanlıklar gibi olur. Ne
akıl, onlara yar olur, ne de kıyamet günü devlete erişirler.

**13694-Müşrik ve kâfirlerin amelleri üstü üste zulmetlerdir. Kıyamet
gününde onlar için ne akıl yardımcıdır, ne de devlet ve saadet vardır.**

من ندیدم جز شقاوت در لئام گر تو دیدهستی رسان از من سلام
13695-Ben kötülerde, kötülükten başka bir şey görmedim. Eğer sen
görürsen, var selâm söyle!

همچو جان باشد شه و صاحب چو عقل عقل فاسد روح را آرد به نقل
13696-Cesetteki ruh, hayat padişahı, akıl da veziri gibidir. Fesatçı akıl
ruh'u kötülüklerle götürür.

آن فرشته‌ی عقل چون هاروت شد سحر آموز دو صد طاغوت شد
13697-Akıl meleği Hârut gibi olunca yüzlerce kötü kişiye sihir öğretir.

عقل جزوی را وزیر خود مگیر عقل کل را ساز ای سلطان وزیر
13698-Ey Ruh Sultanı, cüz'i akli değil, kendine külli akli vezir yap.

مر هوا را تو وزیر خود مساز که بر آید جان پاکت از نماز
13699-Heva ve hevesi kendine vezir tayin etme ki mübârek ruhun
namazdan kalmasın.

کاین هوا پر حرص و حالی بین بود عقل را اندیشه یوم دین بود
13700-Zira bu heva ve heves harisdir ve yalnız içinde bulunduğu hâli
görür. Akl-ı maad ise din gününü, kıyâmet gününü düşünür.

عقل را دو دیده در پایان کار بهر آن گل می‌کشد او رنج خار
13701-Akılın iki gözü de işin sonuna bakar. Âhîret gülünü elde etmek için
Dünya dikenlerine tahammül eder.

که نفرساید نریزد در خزان باد هر خرطوم اخشم دور از آن
13702-Akılın, dikenine tahammül ederek beklediği gül, öyle bir güldür ki
ne solar, ne dökülür. Koku almayan her burun o gülden uzak olsun.

**“CİNİN SÜLEYMAN A.S.’İN MAKAMINA OTURMASI VE ONUN HAREKATINA KENDİNİ
BENZETMEYE ÇALIŞMASI, İKİ SÜLEYMAN ARASINDA GÖRÜNEN FARK VE CİNNİNİN
KENDİNİ SÜLEYMAN OLARAK TANITMASI”**

نشستن دیو بر مقام سلیمان علیه السلام و تشبه کردن او به کارهای سلیمان و فرق
ظاهر میان هر دو سلیمان و دیو خویشتن را سلیمان بن داود نام کردن

- ور چه عقالت هست با عقل دگر یار باش و مشورت کن ای پدر
13703-Akıl varsa diğer bir akıl sahibi ile dost ol görüş, istişârede bulun.
- دیو گر خود را سلیمان نام کرد ملک برد و مملکت را رام کرد
13704-Cinni kendine Süleyman adını koydu, hükûmeti elde edip, memleketi hükmü altına aldı ise de;
- صورت کار سلیمان دیده بود صورت اندر سر دیوی می نمود
13705-O cinni, surettâ, Süleyman'ın idâre tarzını taklit ediyor; lâkin, onun içyüzü ve ifritliği dışına vurmaktaydı.
- او چو بیداری است این همچون وسن همچنان که آن حسن با این حسن
13706-Süleyman peygamber uyanıklık gibidir, uydurma Süleyman ise uyuklamak kabilindedir. Ebulhasan künyeli iki vezir arasındaki fark gibi.
- دیو می گفتی که حق بر شکل من صورتی کرده ست خوش بر اهرمن
13707-O Sahre diyordu ki: Allâh(C.C.) benim şeklimde bir şeytan yaratmıştır.
- دیو را حق صورت من داده است تا نیندازد شما را او به شست
13708-Allâh(C.C.), o şeytana benim sûretim vermiştir. Dikkat ediniz ki o şeytan sizi ağa, tuzağa düşürmesin.
- گر پدید آید به دعوی زینهار صورت او را مدارید اعتبار
13709-Eğer O; Süleyman benim, diye dava ederek ortaya çıkarsa onun sûretine -bana benzer olmasına- itibar etmeyiniz.
- دیوشان از مکر این می گفت ایک می نمود این عکس در دل های نیک
13710-O ifrit, bu sözleri halkı aldatmak için söylüyor, lâkin anlayanların kalbine aks-i tesîr yapıyordu.
- نیست بازی با ممیز خاصه او که بود تمییز و عقلش غیب گو
13711-Hak ile batılı fark edebilen bir kimseye oyun edilemez; husûsiyle o kimsenin akli ilhama mazhar olarak gaybden haber verirse...
- هیچ سحر و هیچ تلبیس و دغل می نبندد پرده بر اهل دول
13712-Hiçbir sihir, hiçbir hile ve mekr, devlet ve saâdet erbâbı olan ehullâhı şaşirtip aldatamaz.
- پس همی گفتند با خود در جواب باز گونه می روی ای کج خطاب
13713-Cinni'nin hitab ettiği kimselerden akli erenler, kendi kendilerine! Ey tersine söyleyen; tersine gidiyorsun.
- باز گونه رفت خواهی همچنین سوی دوزخ اسفل اندر سافلین
13714-Böylece, sözlerin gibi, tersine olarak cehenneme ve esfel-i sâfiline kadar gideceksin.
- او اگر معزول گشته است و فقیر هست در پیشانی اش بدر منیر
13715-Eğer hakiki Süleyman, saltanattan kalıp, fakir düştüyse, gene de onun alnında parlak bir saadet kameri parlamaktadır.
- تو اگر انگشتی را برده ای دوزخی چون زمهریر افسرده ای
13716-Sen onun yüzüğünü ele geçirmiş isen, o cennet gibi lâtiftir, sen ise cehennemın soğuk tarafı misilli buz tutmuşsun.

ما به بوش و عارض و طاق و طرنب سر کجا که خود همی ننهیم سنب
13717-Biz, saltanat ve saray, gibi zâhirî şeylerle bu uydurma
Süleyman'a baş eğip itaat etmek değil, onun önüne bir hayvan tırnağı bile
koymayız.

ور به غفلت ما نهیم او را جبین پنجهی مانع بر آید از زمین
13718-Gafletle, onun karşısında yere kapanacak olsak, yerden bir pençe
zuhur ederde bizim yer öpmemize mânî olur.

که منه آن سر مر این سر زیر را هین مکن سجده مر این ادبار را
13719-Bu baş aşağı olası habîse karşı başını eğme ve aklını başına al da
bu bayağı adama secde etme!

کردمی من شرح این بس جان فزا گر نبودی غیرت و رشک خدا
13720-Eğer Hakk'ın gayreti -kıskanması- olmasaydı, ben bu kıssayı cana
canlar katan bir sûrette şerh ederdim.

هم قناعت کن تو بپذیر این قدر تا بگویم شرح این وقتی دگر
13721-Şimdilik bu kadara kanaat et. Bunun geniş şerhini başka bir vakit
söylerim.

نام خود کرده سلیمان نبی روی پوشی می کند بر هر صبی
13722-O sahre-i cinni, adını Süleyman peygamber koymakla, çocuk gibi
aklı ermez olanları aldatıyordu.

در گذر از صورت و از نام خیز از لقب و ز نام در معنی گریز
13723-Ey sâlik; sen sûretten geç ve şöhretten kaç. İsim ve lakattan
mânâyâ sığın.

پس بپرس از حد او و ز فعل او در میان حد و فعل او را بجو
13724-İktida edilecek, uyulacak, kimseyi halinden ve amelinden sor; onun
mahiyetini halinde ve amelinde ara!

**“SÜLEYMAN (A.S.) IN, MESCİD-İ AKSÂ YAPILDIKTAN SONRA, İBADET ETME VE
ORADA İTİKÂFA GİRMIŞ OLANLARLA ÂBİDLERİ İRŞAD İÇİN HER GÜN MESCİDE
GELMESİ VE MESCİTTE BAZI OTLAR BİTMESİ”**

در آمدن سلیمان علیه السلام هر روز در مسجد اقصی بعد از تمام شدن جهت
عبادت و ارشاد عابدان و معتکفان و رستن عقاقیر در مسجد

هر صبحی چون سلیمان آمدی خاضع اندر مسجد اقصی شدی
13725-Süleyman (A.S.) her sabah huzû' ve huşû' ile Mescid-i Aksâ'ya
girince,

نو گیاهی رسته دیدی اندر او پس بگفتی نام و نفع خود بگو
13726-Orada yeni bir ot bittiğini görür; adın nedir, neye fâiden vardır?
diye sorardı.

تو چه دارویی چپی نامت چی است تو زیان کی و نفعت بر کی است
13727-Sen ne ilacısın, nesin, adın nedir, kime zararın, kimde fâiden
dokunur?

پس بگفتی هر گیاهی فعل و نام که من آن را جانم و این را حمام

13728-Her ot, hassasını ve adını söyler; ben filana hayat'ım, filana ölüm'üm.

من مر این را زهرم و او را شکر نام من این است بر لوح از قدر
13729-Ben, buna zehrim, ona şekerim. Benim adım, "Kader Levhası"nda şöyle yazılıdır, derdi.

پس طبیبان از سلیمان ز آن گیا عالم و دانا شدند مقتدا
13730-Hekimler, o otlar hakkında Hz. Süleyman'dan mâlûmat alırlar ve mesleklerinde âlim ve kendisine uyulan kimseler olurlardı.

تا کتبه‌های طبیبی ساختند جسم را از رنج می‌پرداختند
13731-Bu sûretle tıp kitapları yazdılar ve cisimleri hastalıklardan tedavi ettiler.

این نجوم و طب وحی انبیاست عقل و حس را سوی بی‌سوره کجاست
13732-Bu nücum ve tıp ilimleri, peygamberlere olan vahy cümlesindedir. Yoksa aklın ve hissın o tarafa nerden yolu olacak?

عقل جزوی عقل استخراج نیست جز پذیرای فن و محتاج نیست
13733-Cüz'î olan akıl, bir şeyden hüküm çıkaracak akıl değildir. O akıl, ancak, fenni kabûl eder ve öğrenmeye muhtaçtır.

قابل تعلیم و فهم است این خرد لیک صاحب وحی تعلیمش دهد
13734-Bu akl-ı cüz'i öğrenmeye ve anlamaya kabiliyetlidir. Ama vahiy sahibi ona öğretir.

جمله حرفتها یقین از وحی بود اول او لیک عقل آن را فزود
13735-Bütün sanatlar, evvelâ vahy ve ilham ile bilindi, sonra akıl onları ilerletti.

هیچ حرفت را ببین کاین عقل ما تاند او آموختن بی‌اوستا
13736-Dikkat et de bak! Aklımız; hiçbir sanatı ustasız öğrenebilir mi?

گر چه اندر مکر موی اشکاف بد هیچ پیشه رام بی‌استا نشد
13737-Akıl, mekr ve hile yoluyla kılı kırk yarar, ama hiçbir sanat ustasız elde edilemez.

دانش پیشه از این عقل ار بدی پیشه‌ی بی‌اوستا حاصل شدی
13738-Eğer sanat bilmek bu akılla mümkün olsaydı, ustasız sanat elde edilirdi.

"ÂLEMDE MEZAR KAZMAK SAN'ATI YOKKEN, ONU, KÂBİL'İN KARGADAN ÖĞRENMESİ"

آموختن پیشه‌ی گورکنی قابیل از زاغ پیش از آن که در عالم علم گورکنی
و گور بود

کندن گوری که کمتر پیشه بود کی ز فکر و حيله و اندیشه بود
13739-Mezar kazmak âdî bir san'attır; bu san'at, nasıl düşünce ve hile ile bulunmuştur.

گر بدی این فهم مر قابیل را کی نهادی بر سر او هابیل را

13740-Eğer Kabil'de bu anlayış olsaydı Hâbil'in cesedini bir müddet başında taşımaz.

که کجا غایب کنم این کشته را این به خون و خاک در آغشته را

13741-Ölmüş ve kan ile toprağa bulaşmış cesedi nereye saklayım diye hayrette kalmazdı.

دید زاغی زاغ مرده در دهان بر گرفته تیز می آمد چنان

13742-Kâbil, gördü ki, bir karga, gagasında ölü bir karga bulunduğu halde sür'atle geldi.

از هوا زیر آمد و شد او به فن از پی تعلیم او را گور کن

13743-Havadan indi ve Kâbil'e ölü gömmeyi öğretmek için mezâr kazıcı oldu.

پس به چنگال از زمین انگیخت گرد زود زاغ مرده را در گور کرد

13744-Gagası ve ayaklarıyla yerden toprak kaldırdı ve açtığı çukura ölü kargayı çabucak gömdü.

دفن کردش پس بپوشیدش به خاک زاغ از الهام حق بد علمناک

13745-Onu gömdü ve toprakla örttü. Çünkü karga, Hakk'ın ilhâmıyla bilgi sahibi idi.

گفت قابیل آه شه بر عقل من که بود زاغی ز من افزون به فن

13746-Kâbil dedi ki: Vay benim aklıma ki bir karga, ilim ve fen itibarıyla benden yüksek bulunuyor.

عقل کل را گفت ما زاغ البصر عقل جزوی می کند هر سو نظر

13747-Cenâb-ı Hakk Akl-ı Kül için: (ما زاغ البصر) dedi. Akl-ı cüz'î ise her tarafa bakar durur.

عقل ما زاغ است نور خاصگان عقل زاغ استاد گور مردگان

13748-Has kişilerin nûru, mazagalbasar aklıdır... Karga akli ise ölülere mezar kazma üstâdı!

جان که او دنباله‌ی زاغان پرد زاغ او را سوی گورستان برد

13749-Karga arkasında uçan ruhu, nihayet kabristana götürür!

هین مدو اندر پی نفس چو زاغ کاو به گورستان برد نه سوی باغ

13750-Aklını başına al da, karga gibi nefsin peşine düşme. Zira o, seni bağı tarafına değil, mezarlığa götürür.

گر روی رو در پی عنقای دل سوی قاف و مسجد اقصای دل

13751-Eğer gideceksen gönül ankâsının izinde yürü. O, seni kalp demek olan Kaf dağı ile gönül Mescid-i Aksâsına götürür.

نو گیاهی هر دم از سودای تو می دمد در مسجد اقصای تو

13752-Senin gönül Mescid-i Aksânda, türlü türlü düşüncelerinden, yeni yeni otlar biter.

تو سلیمان وار داد او بده پی بر از وی پای رد بر وی منه

13753-Sen de, Süleyman gibi, onun hakkını ver. Ondan ilham al, üstüne red ayağıyla basıp geçme!

ز انکه حال این زمین با ثبات باز گوید با تو انواع نبات
13754-Çünkü bu sabit zeminin hâlini onda biten türlü nebâtât sana
söyler.

در زمین گر نیشکر ور خود نی است ترجمان هر زمین نبت وی است
13755-Zeminde şeker kamışı, yahut sarı kamış bulunabilir. Her zeminin
nebâtâtı oranın tercümânıdır.

پس زمین دل که نبتش فکر بود فکرها اسرار دل را وانمود
13756-Gönül tarlasının nebâtı da fikirdir ve bu fikirler, gönül esrârını
gösterir.

گر سخن کش یابم اندر انجمن صد هزاران گل برویم چون چمن
13757-Eğer mecliste söz çekici -bana söz söyletici- bir kimse bulursam,
hakikat bağından yüz binlerce gül bitiririm.

ور سخن کش یابم آن دم زن به مزد می‌گریزد نکته‌ها از دل چو دزد
13758-Eğer mecliste söz öldüren bir gidi bulursam, gönüldeki nükteler
hırsız gibi kaçarlar.

جنبش هر کس به سوی جاذب است جذب صادق نه چو جذب کاذب است
13759-Herkesin hareketi kendisini çeken ve yanda ise o taraftadır. Sadık
olan çekiş yalancı çekiş gibi değildir.

می‌روی گه گمره و گه در رشد رشته‌ای پیدا نه و آن کت می‌کشد
13760-Sen bazen yolunu saptır, bazen doğru yolda gidersin. Ne seni
sürükleyen ip meydandadır, ne çeken kudret!

اشتر کوری مهار تو رهین تو کشش می‌بین مهارت را مبین
13761-Sen kör bir deve gibisin, boynundaki yular seni çeker durur; fakat
sen o yulara bakma, onu çeken Yed-i Kudrete bak!

گر شدی محسوس جذاب و مهار پس نماندی این جهان دار الغرار
13762-Eğer yularla birlikte çeken de görünseydi senin için bu Âlem
aldanma yurdu olmazdı.

گبر دیدی کاو پی سگ می‌رود سخره‌ی دیو ستنبه می‌شود
13763-Bir mecusî bir köpeğin ardınca gittiğini ve büyük şeytanın
maskarası olduğunu görseydi.

در پی او کی شدی مانند هیز پای خود را وا کشیدی گبر نیز
13764-O nefis köpeğinin arkasından ahlâksız bir şahıs gibi nasıl giderdi?
Gitmezdi ve o mecusî, nefse tâbi oluşundan çabucak ayağını çekerdi.

گاو گر واقف ز قصابان بدی کی پی ایشان بدان دکان شدی
13765-Sığır eğer kasabların kendisini keseceğini bilseydi onların arkasına
düşüp de kasap dükkanına gider miydi?

یا بخوردی از کف ایشان سبوس یا بدادی شیرشان از چاپلوس
13766-Kezâ onların elinden nasıl kepek yer ve onların yaltaklanmaları ve
kendisini okşar gibi görünmeleri ile onlara süt verir mi idi?

ور بخوردی کی علف هضمش شدی گر ز مقصود علف واقف بدی

13767-Sığır kendisine ot verilmekten, kendisini semirtmek olduğunu bilseydi verilen otu yer miydi?

پس ستون این جهان خود غفلت است چيست دولت کاین دوا دو بالنت است

13768-Bu Dünyanın direği hakikaten gaflettir. Devlet nedir? “Dev” ile “Let” den ibarettir.

اولش دو دو به آخر لت بخور جز در این ویرانه نبود مرگ خر

13769-Dünya devletinin evveli koşup didinme, sonu dayak yemedir. Bu harâbede devlet sahibi için merkebe gibi ölmekten başka bir şey yoktur.

تو به جد کاری که بگرفتی به دست عییش این دم بر تو پوشیده شدهست

13770-Sen, ciddiyetle bir iş tutacak olursan ayıbı sana gizli kalır.

ز آن همی تانی بدادن تن به کار که بیوشید از تو عییش کردگار

13771-Allâh(C.C.) onun ayıbını senden gizlediği için sen o işle meşgûl olabilirsin.

همچنین هر فکر که گرمی در آن عیب آن فکرت شده ست از تو نهان

13772-Bunun gibi, hararetle müdâfaa ettiğin bir fikirdeki ayıp ve mahzur senden gizli kalmıştır.

بر تو گر پیدا شدی زو عیب و شین زو رمیدی جانت بُعد المشرقین

13773-Eğer ondaki ayıp sana aşikar olsaydı, ruhun ondan ürker ve şark ile garbın arası kadar ondan uzaklaşırdı.

حال کاخر زو پشیمان می شوی گر بود این حالت اول کی دوی

13774-Bir hal ki, sonunda pişman olacaksınız. O pişmanlık başlangıçta olsaydı onun peşinde nasıl koşardın?

پس بیوشید اول آن بر جان ما تا کنیم آن کار بر وفق قضا

13775-O işi “Kazâ”ya uygun sûrette işlemekliğimiz için Hakk, onun aybını bizim ruhumuzdan gizledi.

چون قضا آورد حکم خود پدید چشم و ا شد تا پشیمانی رسید

13776-Kazâ-yı İlâhî hükmünü meydana getirince göz açılır ve o işten pişmanlık duyulur.

این پشیمانی قضای دیگر است این پشیمانی بهل حق را پرست

13777-Bu pişmanlık da “Kaza”nın başka bir hükmüdür. Onu bırak da sen Hakk’a perestîş et.

ور کنی عادت پشیمان خور شوی زین پشیمانی پشیمان تر شوی

13778-Eğer pişmanlığı kendine âdet edecek olursan boyuna pişman olur durur, nihayet bu pişmanlığa daha ziyâde pişman olursun.

نیم عمرت در پریشانی رود نیم دیگر در پشیمانی رود

13779-Ömrünün yarısı perişanlıkla, yarısı da pişmanlıkla geçer gider.

ترك این فکر و پشیمانی بگو حال و یار و کار نیکوتر بجو

13780-Bu fikri, bu pişmanlığı bırak da, daha iyi bir hal ve daha iyi bir dost ve iş ara!

ور نداری کار نیکوتر به دست پس پشیمانیت بر فوت چه است

13781-Eğer elinde daha iyi bir iş yoksa pişmanlığın neden dolayıcıdır?

گر همی‌دانی ره نیکو پرست ور ندانی چون بدانی کاین بد است
13782-Eğer biliyorsan doğru yol, Allâh(C.C.)'a ibadet etmektir.
Bilmiyorsan, gittiğin yolun kötü olduğunu nasıl biliyorsun?

بد ندانی تا ندانی نیک را ضد را از ضد توان دید ای فتی
13783-İyiyi bilmeyince kötüyü bilemezsin ey yiğit; zıt, zıttıyla bilinir.
چون ز ترك فکر این عاجز شدی از گنه آن گاه هم عاجز بدی
13784-Bu kötü fikrin terkinden âciz olursan, günahdan da o vakit âciz kalırsın.

چون بدی عاجز پشیمانی ز چیست عاجزی را باز جو کز جذب کیست
13785-Madem ki âciz kaldın, pişmanlık nedendir? O âcizlik, kimin takdiriyle, onu ara!

عاجزی بی‌قادری اندر جهان کس ندیده ست و نباشد این بدان
13786-Alemde bir Kâdir olmadıkça, hiç kimse ne bir acizi görmüştür, ne de böyle bir şey olur. Bunu böyle bil!

همچنین هر آرزو که می‌بری تو ز عیب آن حجابی اندری
13787-Böylece arzu ettiğin her fiilin aybından bîhabersin, o sana örtülüdür.

ور نمودی علت آن آرزو خود رمیدی جان تو ز آن جستجو
13788-Eğer o arzunun ayıp ve noksanı sana görünmüş olsaydı; ruhun o arzudan ürker ve kaçardı.

گر نمودی عیب آن کار او ترا کس نبردی کش کشان آن سو ترا
13789-Eğer Allâh(C.C.) sana o işin ayıbını ve zararını göstermiş olaydı, hiçbir kimse seni sürükleye sürükleye o tarafa götüremezdi.

و آن دگر کاری کز آن هستی نفور ز آن بود که عییش آمد در ظهور
13790-Başka bir işten nefret edişinin sebebi; o işin ayıbının zâhir olmasıdır.

ای خدای راز دان خوش سخن عیب کار بد ز ما پنهان مکن
13791-Ey her sırra vâkıf ve kelâmı lâtif olan Allâh(C.C.); kötü bir işin ayıbını bizden gizleme.

عیب کار نیک را منما به ما تا نگرديم از روش سرد و هبا
13792-İyi bir ameli de bize ayıp olarak gösterme ki onu işlemekten soğumayalım.

هم بر آن عادت سلیمان سنی رفت در مسجد میان روشنی
13793-Âlî olan Hz.Süleyman, âdeti üzere sabah aydınlığında mescide gitti.

قاعدگی هر روز را می‌جست شاه که ببیند مسجد اندر نو گیاه
13794-Hem peygamber, hem şah olan Süleyman, her günkü adeti vechile yeni bir ot görmek için Mescid-i Aksâ'ya girdi.

دل ببیند سر بدان چشم صفی آن حشایش که شد از عامه خفی
13795-Gönül halktan gizli kalan o otları, gizlice can gözü ile görür, tanır.

**“SOFİ’NİN, GÜL BAHÇESİNDE, BAŞINI DİZİNE DAYAYIP MÜRÂKABEYE DALMASI
ARKADAŞLARININ ONA: BAŞINI KALDIR DA O BAHÇEDEKİ ÇİÇEKLERİ, KUŞLARI VE
RAHMET-İ İLÂHİYYE ÂSÂRINI GÖR DEMELERİ”**

قصه‌ی صوفی که در میان گلستان سر بر زانو مراقب بود یارانش گفتند سر بر
آور تفرج کن بر گلستان و ریاحین و مرغان و آثار رحمة اللہ تعالی

صوفیانی در باغ از بهر گشاد
صوفیانه روی بر زانو نهاد
13796-Bir sôfi neşelenip açılmak için gittiği bir bahçede, yüzünü dizine
koymuş, sôficesine mürâkabeye varmıştı.

پس فرو رفت او به خود اندر نغول شد ملول از صورت خوابش فضول
13797-O sôfi mürâkabe esnâsında derinlere dalmıştı; fodulun her biri de
onun uyur gibi halinden canı sıkıldı.

که چه خسبی آخر اندر رز نگر
این درختان بین و آثار و خضر
13798-Ne uyuyorsun? Gözünü aç da üzüm çubuklarına, çiçek açmış
ağaçlara ve yeşermiş çimenlere bak!

امر حق بشنو که گفته ست انظروا
سوی این آثار رحمت آر رو
13799-Cenâb-ı Hakk’ın emrini dinle ki()şu rahmet eserlerine nazar et
buyurmuştur.

گفت آثارش دل است ای بو الهوس
آن برون آثار آثار است و بس
13800-Sôfi dedi ki: Ey heveskâr adam, Rahmet-i ilâhiyyenin âsârı
gönüldür. Hariçtekiler ise ancak âsârın âsârıdır.

باغها و سبزه‌ها در عین جان
بر برون عکسش چو در آب روان
13801-Ruhta öyle bağlar ve yeşillikler vardır ki hariçteki akisleri,
akarsuda görülen akisler gibidir.

آن خیال باغ باشد اندر آب
که کند از لطف آب آن اضطراب
13802-Su içinde görülen o ağaçlar, suya akseden hayali bir bağıdır; suyun
letâfet ve cereyânından hareket eder gibi görünür.

باغها و میوه‌ها اندر دل است
عکس لطف آن بر این آب و گل است
13803-Asıl bahçeler ve meyveler gönüldedir de, onların lâtif akisleri, bu
su ve çamur âleminde.

گر نبودی عکس آن سرو سرور
پس نخواندی ایزدش دار الغرور
13804-Eğer bu âlemdelikler, gönül âlemindeki o neşe selvisinin aksi
olmasaydı, Cenâb-ı Hakk bu hayal âlemine “aldanmış yeri” demezdi.

این غرور آن است یعنی این خیال
هست از عکس دل و جان رجال
13805-Bu aldanmış, Hakk Erlerinin kalb ve ruhundan akseden bu hayali
hakikat zannetmekten ileri gelir.

جمله مغروران بر این عکس آمده
بر گمانی کاین بود جنت‌کده
13806-Bütün aldanmış olanlar, Cennet budur sanarak, bu aks’e
gelmişlerdir.

می‌گریزند از اصول باغها
بر خیالی می‌کنند آن لاغها

13807-Asıl bağ ve bahçelerden -evliyaullah'dan- kaçarlar da, o hayale meyl ve arzu gösterirler.

چون که خواب غفلت آیدشان به سر راست بینند و چه سود است آن نظر

13808-Bir gün gaflet uykusu nihayet bulur, gözleri açılıp hakîkati görürler fakat son nefeste o görüşün ne faydası olur?

پس به گورستان غریو افتاد و آه تا قیامت زین غلط وا حسرتاه

13809-Bu yanlış görüş dolayısıyla öyle görenlerden, kabristanda kıyâmete kadar "Vâhasretâ" feryâdı duyulur.

ای خنک آن را که پیش از مرگ مرد یعنی او از اصل این رز بوی برد

13810-Ne mutlu o kimseye ki ölümden evvel ölmüş; onun ruhu, bu bağın hakikatinden koku almıştır.

"MESCID-İ AKSÂ'NIN BİR KÖŞESİNDE KEÇİBOYNUZU AĞACININ ÇIKMASI VE SÜLEYMAN(A.S.)'IN MAHZUN OLMASI"

قصه‌ی رستن خروب در گوشه‌ی مسجد اقصی و غمگین شدن سلیمان علیه السلام از آن چون به سخن آمد با او و خاصیت و نام خود بگفت

پس سلیمان دید اندر گوشه‌ای نو گیاهی رسته همچون خوشه‌ای

13811-Derken, Süleyman (A.S.), bir köşede, başak şeklinde yeni bir nebâtın çıkmış olduğunu gördü.

دید بس نادر گیاهی سبز و تر می‌ربود آن سبزی‌اش نور از بصر

13812-Çok nadir ve ziyâde yeşil bir nebat idi bu...Yeşilliği göz kamaştırıyordu.

پس سلامش کرد در حال آن حشیش او جوابش گفت و بشکفت از خوشیش

13813-O nebat, Süleyman (A.S.) a derhal selâm verdi. O da mukâbelede bulunmakla beraber, otun güzelliğine şaştı kaldı.

گفت نامت چیست بر گو بی‌دهان گفت خروب است ای شاه جهان

13814-Adın nedir, ağızsız söyle -mânen bildir- dedi. O da: Ey şah-ı Cihan adım "Harrub'dur" cevabını verdi.

گفت اندر تو چه خاصیت بود گفت من رستم مکان ویران شود

13815-Süleyman; sende ne hâsiyyet vardır? diye sordu. O da; ben bir yerde çıktığım zaman orası harap olur dedi.

من که خروبم خراب منزلم هادم بنیاد این آب و گلم

13816-Ben Harrub'um, bittiğim yer perişan olur. Bu su ve çamur âleminin yıkıcısıyım.

پس سلیمان آن زمان دانست زود که اجل آمد سفر خواهد نمود

13817-Bunun üzerine Hz. Süleyman, ecelinin geldiğini ve Âhirete sefer edeceğini çabucak anladı.

گفت تا من هستم این مسجد یقین در خلل ناید ز آفات زمین

13818-Dedi ki: Ben sağ oldukça bu mescide Dünya âfetlerinden biri uğramaz.

تا که من باشم وجود من بود مسجد اقصی مخلخل کی شود

13819-Ben sağ oldukça, vücudum yaşadıkça Mescid-i Aksâ nasıl olur da yıkılır, perişan olur?

پس که هدم مسجد ما بی گمان نبود الا بعد مرگ ما بدان

13820-O halde, şüphe yok ki, mescidimiz, ancak bizim vefâtımızdan sonra harap olacaktır.

مسجد است آن دل که جسمش ساجد است یار بد خروب هر جا مسجد است

13821-Bedenin secdegâhı olan mescid, gönüldür. Nerede mescid -böyle bir gönül- varsa kötü bir arkadaş onun harrubu, yani harab oluş sebebidir.

یار بد چون رست در تو مهر او هین از او بگریز و کم کن گفت و گو

13822-Sen de o kötü arkadaşın muhabbeti hasıl oldu mu, bilki bu, kalbinin harâbîsine sebeptir. Onun için ondan kaç ve onunla ülfet ve sohbet etme.

بر کن از بیخش که گر سر بر زند مر ترا و مسجدت را بر کند

13823-Öyle kötü bir dostun muhabbetini kalbinden çıkar ve kökünden sök. Zirâ, yetişip büyüyecek olursa seni de, mescidini de yıkar.

عاشقا خروب تو آمد کژی همچو طفلان سوی کژ چون می غژی

13824-Ey âşık; eğrilik senin harrubundur. Çocuklar gibi emekleyerek eğrilik tarafına neden gidiyorsun?

خویش مجرم دان و مجرم گو مترس تا نذر دد از تو آن استاد درس

13825-Kendini mücrim bil, korkma ve kabahatli olduğunu söyle ki üstadın senden dersini kesmesin.

چون بگویی جاهلم تعلیم ده این چنین انصاف از ناموس به

13826-Ben cahilim, beni okut ve öğret demek ve insaf göstermek, cahilâne bir hamiyet'e kapılıp cahlini itiraf etmemekten iyidir.

از پدر آموز ای روشن جبین ربنا گفت و ظلمنا پیش از این

13827-Ey yüzü nurlu çocuk! Büyük babandan -Hz. Adem'den- öğren ki o "Rabbimiz, biz nefsimize zulmettik." demişti.

نه بهانه کرد و نه تزویر ساخت نه لوای مکر و حیلت بر فراخت

13828-Zellesi için, ne bir behâne, ne bir tezvîr yaptı, ne de mekr ve hile bayrağını kaldırdı.

باز آن ابلیس بحث آغاز کرد که بدم من سرخ رو کردیم زرد

13829-Lâkin İblis, Allâh(C.C.) ile mübâhaseye kalkıştı ve dedi ki: Benzim kırmızı idi, sen sararttın.

رنگ رنگ تست صباغم تویی اصل جرم و آفت و داغم تویی

13830- renk senin boyadığın renktir, çünkü boyacın sensin. Çürümün afeti ve dağı sendendir.

هین بخوان ربّ بما أغويتني تا نگر دی جبری و کژ کم تنی

13831-Ey sâlik () Âyetini oku da cebrî ve küstah olma!

بر درخت جبر تا کی بر جهی اختیار خویش را یک سو نهی

13832-Ne vakte kadar cebir ağacına tırmanacak ve kendi ihtiyârını bir tarafa bırakacaksın?

همچو آن ابلیس و ذریات او با خدا در جنگ و اندر گفت و گو

13833-O şeytan ve onun zürriyyâtı gibi ne zamana kadar Allâh(C.C.) ile mübâhase ve mücâdelede bulunacaksın?

چون بود اکراه با چندان خوشی که تو در عصیان همی دامن کنشی

13834-Bu kadar hoşluk ve lezzetle yaptığın menhiyyatta nasıl cebir olur? Sen onları eteklerini toplar ve şevkle işlersin.

آن چنان خوش کس رود در مکرهی کس چنان رقصان دود در گمرهی

13835-Bir kimse kötü amellere, cebirle ve hem de bu kadar hoşlukla, oynaya oynaya gider mi?

بیست مرده جنگ می کردی در آن کت همی دادند پند آن دیگران

13836-Sana başkaları öğüt verdikçe o işin iyiliğini söyler, belki, bu hususta yirmi muharibe karşı ayak direrdin.

که صواب این است و راه این است و بس کی زند طعنه مرا جز هیچ کس

13837-Doğru yol ancak budur. Bu hususta nâkeslerden -alçaklardan-başkası bana tâ'n etmez.

کی چنین گوید کسی کو مکره است چون چنین جنگد کسی کاو بی ره ست

13838-Cebir altında ve mecbûr olan kimse nasıl böyle söyler? Yolsuz bir şahıs nasıl böyle uğraşır?

هر چه نفست خواست داری اختیار هر چه عقلت خواست آری اضطرار

13839-Nefsinin istediği şeylerde ihtiyarın ve iraden var, aklının dilediği şeylerde ise muztar ve mecbûr görürsün.

داند او کاو نیک بخت و محرم است زیرکی ز ابلیس و عشق از آدم است

13840-İyi talihli ve insan olan kimse bilir ki zekâ şeytandan, aşk ve übüdiyyet Âdem'dendir.

زیرکی سباحی آمد در بحار کم رهد غرق است او پایان کار

13841-Şeytanî bir zekâ, denizlerde yüzmek gibidir. Koca bir ummanda yüzen kimsenin kurtulması nâdirdir. Nihayet batar ve boğulur.

هل سباحت را رها کن کبر و کین نیست جیحون نیست جو دریاست این

13842-Yüzgeçliği bırak, kibri ve kini terk et. Yüzmeye kalkıştığın nehir ve dere değil, denizdir.

و آن گهان دریای ژرف بی پناه در رباید هفت دریا را چو گاه

13843-Ondan sonra o deniz, öylesine derin ve sığınılacak yeri olmayan, uçsuz bucaksız bir deniz ki, yedi denizi saman çöpü gibi kapar ve mahv eder.

عشق چون کشتی بود بهر خواص کم بود آفت بود اغلب خلاص

13844-Aşk-ı ilâhî, ümmetin seçkinleri için bir gemi gibidir ki, içinde bulunanların âfetzede olması nâdir ve kurtulması gâlip ihtimaldir.

زیرکی بفروش و حیرانی بخر زیرکی ظن است و حیرانی نظر

13845-Aklı, zekâyı sat da hayranlığı satın al... Çünkü zekâ, zandan ibarettir, hayret ise bizzat nazar ve müşahedededen hâsıl olur.

عقل قربان کن به پیش مصطفی حَسْبِيَ اللَّهُ كُوْهُ اللَّهُ كَفَى

13846-Aklını, Hz. Mustafa (S.A.V.) nın huzuruna kurban et ve: "Hasbiyallâh", "Allâh(C.C.) bana kifâyet eder" de.

همچو کنعان سر ز کشتی وامکش که غرورش داد نفس زیرکش
13847-Nuh (A.S.)ın îman etmeyen oğlu Kenan gibi gemiye girmekten kaçınma. Zekî olan nefsi; dağa çıkar, kurtulursun, su oraya çıkamaz, diye onu aldatmıştı.

چون رمی از منتش ای بی‌رشد که خدا هم منت او می‌کشد
13848-Ey Kenan gibi olan sapık; Nuh gibi olan “İnsan-ı Kâmil’in” minnettarlığından nasıl çekiniyorsun? Allâh(C.C.) bile onun minnetini çekmekte...

چون نباشد منتش بر جان ما چون که شکر و منتش گوید خدا
13849-Allâh(C.C.), şükür ve minnetini söyleyince, bizim gibiler ona nasıl minnettâr olmaz?

تو چه دانی ای غراره‌ی پر حسد که نهادن منت او را می‌رسد
13850-Ey hasedle dolu kimse! Sen İnsan-ı Kâmil’e minnettâr olmasını ne bilirsin? Allâh(C.C.) bile onun minnetini çekmektedir.

کاشکی او آشنا ناموختی تا طمع در نوح و کشتی دوختی
13851-Keşke o Kenan yüzme öğrenmemiş olsaydı da, Nuh’a ve gemisine minnet etse ve gözünü dikseydi.

کاش چون طفل از حیل جاهل بدی تا چو طفلان چنگ در مادر زدی
13852-Keşke O, küçük çocuklar gibi cahil olsaydı da, onların analarının eteklerini yakaladıkları gibi, Kenan da babasının lutuf ve keremine sığınsa idi.

یا به علم نقل کم بودی ملی علم وحی دل ربودی از ولی
13853-Yâhut da naklî ilimlerle az dolmuş -öğrenmemiş ve ona mağrur olmamış- bulunsaydı da bir velîden “Vahy-i Hakk” ilmini kapsaydı.

با چنین نوری چو پیش آری کتاب جان وحی آسای تو آرد عتاب
13854-Böyle bir nura karşı önüne kitap alıp onunla meşgul olursan, ilhama mazhar olmuş ruhun seni azarlar.

چون تیمم با وجود آب دان علم نقلی با دم قطب زمان
13855-Zamanın kutbu olan “İnsân-ı Kâmil”in kelâmına karşı naklî ilmi, su varken teyemmüm etmek gibi bil.

خویش ابله کن تبع می‌رو سپس رستگی زین ابلهی یابی و بس
13856-Ey sâlik; kendini ebleh kıl ve bir İnsân-ı Kâmil’e tâbî olup, onun izinde yürü. Kurtulmayı ancak bu eblehliğin sâyesinde bulursun.

زیرکی چون کبر و باد انگیز تست ابلهی شو تا بماند دل درست
13857-Akıl ve zekâ sende kibir ve gurur peydâ eden bir hevâdır. Ebleh ol ki kalbin dürüst ve müstekim olarak kalsın.

ابله‌ی نه کاو به مسخرگی دو توست ابلهی کاو واله و حیران هوست
13858-Yalnız abdallığından dolayı maskaralığın katmerlisine düşen adamın eblehliği değil dediğim...Bu eblehlik Allâh(C.C.)’ın hayranı olmak ve Ona karşı hayrete düşmektir.

ابلهانند آن زنان دست بر از کف ابله وز رخ یوسف نذر

13859-*Ellerini kesmiş olan Mısır kadınları ebleh idiler. Yusuf (A.S.)'ın cemâline karşı hayret dolayısıyla şaşkınlıklarından avuçlarını kestiler.*

عقل را قربان کن اندر عشق دوست عقلها باری از آن سوی است کاوست

13860-*Dostun aşkında akılı kurban et. Çünkü akıllar, taraf-ı ilâhîden, bir büyük altındadır.*

عقلها آن سو فرستاده عقول مانده این سو که نه معشوق است گول

13861-*Akıllı olanlar, akıllarını Taraf-ı İlâhîye göndermişler -onu Aşk-ı İlâhî ile kurban eylemişlerdir- Ahmak olanlar ise, -sevgili olmadıklarından- bu tarafa kalmışlardır.*

زین سر از حیرت گر این عقلت رود هر سر مویت سر و عقلی شود

13862-*Eğer hayret'e düşer de, aklın başından giderse; başındaki her saç bir baş ve akıl olur.*

نیست آن سو رنج فکرت بر دماغ که دماغ و عقل روید دشت و باغ

13863-*O tarafta dimağ için bir düşünce zahmeti yoktur... Çünkü orada, her ova, her bahçe akıl ve dimağ yetiştirir.*

سوی دشت از دشت نکته بشنوی سوی باغ آبی شود نخلت روی

13864-*Taraf-ı İlâhî ovalarından nükteler işitirsin; o tarafın bağına gelersen vücudun fidanı sulanır ve tarâvet bulur.*

اندر این ره ترک کن طاق و طرنب تا قلاووزت نجنبد تو مجنب

13865-*Bu yolda nam ve nişanı bırak, kılavuzun kımıldamayınca sen de kımıldama!*

هر که او بی سر بجنبد دم بود جنبشش چون جنبش کژدم بود

13866-*Bir kimse başsız kımıldanırsa o kuyruk olur. Onun kımıldanması akrebin hareketine benzer.*

کژرو و شب کور و زشت و زهرناک پیشه‌ی او خستن اجسام پاک

13867-*O akreb çarpık gider; gece görmez, çirkindir ve zehirlidir. San'atı ise pâk olan cisimleri sokmaktır.*

سر بکوب آن را که سرش این بود خلق و خوی مستمرش این بود

13868-*O akrebin başını ez. Onunun sırrı ve daimî huy ve tabiatı böyle insan sokmaktır.*

خود صلاح اوست آن سر کوفتن تا رهد جان ریزه‌اش ز آن شوم تن

13869-*Onun başının ezilmesi, salâhına hizmet eder. Onun can kırıntısı - tam bir can demeye lââyık olmayan ruhu- o uğursuz cesedinden kurtulmuş olur.*

واستان از دست دیوانه سلاح تا ز تو راضی شود عدل و صلاح

13870-*Delinin elinde bulunan silahı al da adalet ve sulh ehli senden râzı olsun.*

چون سلاحش هست و عقلش نه، ببند دست او را و نه آرد صد گزند

13871-*Silâhı olan ve fakat akılı bulunmayanın elini bağla. Yoksa o silâhı deli, yüzlerce zarar îkâ eyler.*

“SOYSUZ VE ALÇAK BİR KİMSEDE İLİM, MAL VE MANSİB HUSÛLE GELMESİ, EŞKİYÂ ELİNDE KILIÇ GEÇMESİ GİBİ ONU RÛSVAY EDER

بیان آن که حصول علم و مال و جاه مر بد گوهران را فضیحت اوست و چون شمشیری است که افتاده ست به دست راه زن

بد گهر را علم و فن آموختن دادن تیغ است دست راه زن
13872-*Alçak bir herife ilim ve fen öğretmek, yol kesen bir şakînin eline kılıç vermek gibidir.*

تیغ دادن در کف زنگی مست به که آید علم ناکس را به دست
13873-*Sarhoş bir sipâhinin eline kılıç vermek, insan olmayan bir şahsa ilim öğretmekten ehven kalır.*

علم و مال و منصب و جاه و قران فتنه آمد در کف بد گوهران
13874-*Alçakların elinde ilim, mal, mevki ve hüküm, halk için fitne olur.*
پس غزا زین فرض شد بر مومنان تا ستانند از کف مجنون سنان
13875-*Gazâ, delilerin elindeki kılıçları almak için mü'minlere farz olmuştur.*

جان او مجنون تنش شمشیر او و استان شمشیر را ز آن زشت خو
13876-*Bunların canı delidir, cesedi de elindeki kılıçtır. Binâenaleyh o çirkin huylu delilerin elinden kılıçlarını al!*

آن چه منصب می‌کند با جاهلان از فضیحت کی کند صد ارسلان
13877-*Mevkî ve memûriyyetin cahiller elinde iken yaptığı rezâlet ve vahşeti yüz arslan yapamaz.*

جمله صحرا مار و کژدم پر شود چون که جاهل شاه حکم مر شود
13878-*Cahil, acı ve zâlimâne hüküm verecek bir şah olursa bütün kırlar, yılan ve akreple dolar.*

مال و منصب ناکسی کرد به دست طالب رسوایی خویش او شده‌ست
13879-*Bir alçak mal ve mevki elde ederse kendi rezâletine tâlib olmuş olur.*

یا کند بخل و عطاها کم دهد یا سخا آرد به ناموضع نهد
13880-*O şahıs ya hasislik eder, kimseye bir şey vermez; yahut cömertliğe kalkışır, yersiz ihsanlarda bulunur.*

شاه را در خانه‌ی بی‌ذق نهد این چنین باشد عطا کاحمق دهد
13881-*Satranç oyunundaki şâhı, piyâde hanesine kor; ahmağın vergisi işte böyle olur.*

حکم چون در دست گم راهی فتاد جاه پندارید در چاهی فتاد
13882-*Hüküm ve hükümet sapık bir herifin eline geçince onu mevki sanır; lâkin hakîkette o mevkie geçmiş değil, kuyuya düşmüş olur.*

ره نمی‌داند قلاووزی کند جان زشت او جهان سوزی کند
13883-*Kendisi yol bilmediği halde kılavuzluğa kalkışır da, onun çirkin rûhu Dünyayı yakar.*

طفل راه فقر چون پیری گرفت پی روان را غول ادباری گرفت

13884-Yokluk yolunun çocuğu pîrlük edecek olursa, kendisine uyanları, idbar ve felâket gulyabanîsi yakalar.

ماہ را ہرگز ندید آن بی صفا کہ بیا کہ ماہ بنمایم ترا

13885-Gel de sana hakikat Kamerini göstereyim der. Hâlbuki o safvet-i kalbiyesi olmayan herifin kendisi Kameri aslâ görmemiştir.

چون نمایی چون ندیده ستی به عمر عکس مه در آب هم ای خام غمر

13886-Ey ham gâfil; sen Ây'ın aksini suda görmemişken, kendisini başkasına nasıl gösterirsin?

احمقان سرور شده ستند و ز بیم عاقلان سرها کشیده در گلیم

13887-Ahmaklar, mevkî sahibi olmuşlar, akıllar ise korkularından başlarına çekme çekmişler, saklanmışlardır.

“YA EYYÜHELMÜZZEMMİL ÂYETİNİN TEFSİRİ”

تفسیر یا ایُّهَا الْمُزْمَل

خواند مزمل نبی را زین سبب کہ برون آی از گلیم ای بو الہرب

13888-Bu sebepten Cenâb-ı Hakk, Nebiy-yi Zîşâna dedi ki: Ey ahmak ve sefihlerden kaçan! Örtündüğün kilimden dışarıya çık.

سر مکش اندر گلیم و رو میپوش کہ جهان جسمی است سر گردان تو هوش

13889-Başını kilime çekme ve yüzünü örtme! Çünkü, cihan dalâlette kalmış bir beden, sen ise şuur ve idraksin.

ہین مشو پنهان ز ننگ مدعی کہ تو داری شمع وحی شعشی

13890-Agâh ol da, davaya kalkışanların münâsebetsiz sözlerinden sıkılıp gizlenme. Zirâ sen, Allâh(C.C.)'ın nur membaı vahyine mazharsın.

ہین قم اللیل کہ شمعی ای ہمام شمع اندر شب بود اندر قیام

13891-Ey büyük zât; kendine gel de, gece kalk. Zira, sen bir mum gibisin. Mum, geceleri kâim olur.

بی فروغت روز روشن ہم شب است بی پناہت شیر اسیر ارنب است

13892-Senin ziyan olmayınca parlak gündüz de gece olur; sana iltica etmeyince arslan tavşana esîr olur.

باش کشتیبان در این بحر صفا کہ تو نوح ثانیی ای مصطفی

13893-Bu safâ ve mânâ denizinin kaptanı ol ey Mustafa (S.A.V.) çünkü sen o denizin ikinci bir Nûh'usun.

رہ شناسی می ببايد با لباب هر رہی را خاصه اندر راه آب

13894-Akıllı kimseler için, her yolda, husûsiyle deniz yolunda bir kılavuz lâzımdır.

خیز بنگر کاروان رہ زده هر طرف غولی است کشتیبان شده

13895-Kalk da yolu vurulmuş kervanın haline bak. Her taraf kaptanlık iddiasında bulunan gulyabanîlerle dolu.

خضر وقتی غوث هر کشتی توی همچو روح اللہ مکن تنها روی

13896-Sen vaktin Hızır'ı ve her geminin imdadına koşan kaptanısın. Artık Hz. İsa gibi yalnız yürümeyi bırak!

پیش این جمعی چو شمع آسمان انقطاع و خلوت آری را بمان

13897-Sen, bu topluluğun önünde, âlem-i ervahta, Gökteki Güneş gibi idin ve oralara nur saçıyordun. Şimdi kalk arasından çekilmeyi; halvet ve inzivâ eylemeyi terk et!

وقت خلوت نیست اندر جمع آی ای هدی چون کوه قاف و تو همای

13898-Hidâyet "Kaf" dağına benzetilirse sen onun "Hüma"sısın. Halvet zamanı değildir. Topluluk arasına gel ve ihtilât et; onların başına saadet gölgen düşsün.

بدر بر صدر فلک شد شب روان سیر را نگذارد از بانگ سگان

13899-Dolunay, gökyüzünde geceleri yürür ve köpeklerin havlayıp ulumasından seyrini terk eylemez.

این سگان کردند ز امر آنصتوا از سفه و عوع کنان بر بدر تو

13900-Bu köpekler: "Susun" emrine sağırdır. Onun için sen gibi bir dolunay'a karşı hav hav ederler.

هین بمگذار ای شفا رنجور را توز خشم کر عصای کور را

13901-Ey hastalara şifa olan Resul-i Ekrem; agâh ol da (آنصتوا) emrine karşı sağır olanlara hiddetlenip körün değneğini bırakma.

نه تو گفتی قاید اعمی به راه صد ثواب و اجر یابد از اله

13902-Sen "Her kim yolda bir âmâ'nın elini tutup da onu yederse Allâh(C.C.)tan yüz sevap ve ecir bulur;

هر که او چل گام کوری را کشد گشت آمرزیده و یابد رشد

13903-Her kim bir körü kırk adım çeker, götürürse Allâh(C.C.)'ın afvına nâil olur, rüşd ve hidayet bulur" dememiş mi idin?

پس بکش تو زین جهان بی قرار جوق کوران را قطار اندر قطار

13904-O halde sen bu sebatsız dünyadakilerin elinden tut da onları katar katar hakikat ve sebat âlemine götür.

کار هادی این بود تو هادیی ماتم آخر زمان را شادیی

13905-Doğru yolu gösterenin işi budur; sen de doğru yolu gösterensin... Ahîr zamanın yasına neşesin sen! Ey takvâ sahiplerinin imâmı bu hayale kapılanları "yakîn" makamına götür.

هر که در مکر تو دارد دل گرو گردنش را من زنم تو شاد رو

13906-Her kim, sana mekr ve hile etmeye kalkışacak olursa, onun boynunu ben vururum, sen şâd olarak vazîfene devam et.

بر سر کوریش کوریهها نهم او شکر پندارد و زهرش دهم

13907-Müstehzîlerden her birinin basiret körlüğü üzerine körlükler ilâve ederim. O şeker sanır, halbuki ben zehir veririm.

عقلها از نور من افروختند مکرها از مکر من آموختند

13908-Onlar akıllarını benim yüzümden parlatmışlardı, mekirlerini de benim mekrimden öğrenmişlerdi.

چیست خود آلاجق آن ترکمان پیش پای نره پیلان جهان
13909-Cihandaki erkek fillerin ayağına göre, bir Türkmenin kara çadırı
ne olabilir?

آن چراغ او به پیش صرصرم خود چه باشد ای مهین پیغمبرم
13910-Ey büyük Peygamberim, o mâkirin kandili, benim fırtınam önünde
ne yapabilir?

خیز در دم تو به صور سهمناک تا هزاران مرده بر روید ز خاک
13911-Ey Resûl-i Ekrem'im; kalk da o korkunç sûru sen üfle ki binlerce
ölü, topraktan bitsin.

چون تو اسرافیل وقتی راست خیز رستخیزی ساز پیش از رستخیز
13912-Madem ki sen vaktin İsrâfîl'isin, doğruca kalk da Kiyâmetin
vukuundan evvel bir kıyamet yap.

هر که گوید کو قیامت ای صنم خویش بنما که قیامت نک منم
13913-Ey Habîb-i İlâhî, her kim, Kiyâmette nerede? diye sorarsa; işte
benim, diyerek kendini göster.

در نگر ای سایل محنت زده زین قیامت صد جهان افزون شده
13914-Hani kıyâmet nerede? diye soran mihnetzede; işte Resûlullah'ın
biseti bir kıyâmettir ki ondan yüzlerce kıyamet zuhûra gelmiştir.

ور نباشد اهل این ذکر و قنوت پس جواب الاحمق ای سلطان سکوت
13915-Kiyâmet ne vakit? diye soran kimse bu zikrin ehli olmazsa ey
Sultan-ı Risâlet; ahmaklara verilecek cevap, sükûttan ibârettir.

ز آسمان حق سکوت آید جواب چون بود جانا دعا نامستجاب
13916-Ey can; duâmız kabul olunmazsa, Allâh(C.C.)'in semâsından sükût
ile cevap verilir.

ای دریغا وقت خرمنگاه شد لیک روز از بخت ما بی‌گناه شد
13917-Harman zamanı geldi.Lâkin yazık ki bizim taliimize, gün vakitsiz
oldu, geç kaldık.

وقت تنگ است و فراخی این کلام تنگ می‌آید بر او عمر دوام
13918-Vakit dardır. Bu bahsin genişliğine bir ömrün devamı dahi dar
gelir.

نیزه بازی اندر این کوه‌های تنگ نیزه بازان را همی‌آرد به ننگ
13919-Bu çukurlarda mızrak oynamak, mızrak oynayanları utandırır.

وقت تنگ و خاطر و فهم عوام تنگ‌تر صد ره ز وقت است ای غلام
13920-Vakit dar... Fakat oğul, halkın hatırı ve anlayışı da vakitten yüz
kere dardır.

چون جواب احمق آمد خامشی این درازی در سخن چون می‌کشی
13921-Ahmaklara verilecek cevap, sükûttan ibâbet olunca, sözü neden
çekip uzatacaksın?

از کمال رحمت و موج کرم می‌دهد هر شوره را باران و نم
13922-Allâh(C.C.), rahmetinin yüceliği ve kerem denizinin dalgalanması
yüzünden, rûtubet verir.

“CEVAP VERMEMEK DE CEVAPTIR SÖZÜ, AHMAĞA VERİLECEK CEVAP SUSMAKTIR, SÖZÜNÜ TE’KİD EDER... HER İKİSİ DE BU HİKÂYEYLE ANLATILMAKTADIR.”

در بیان آن که ترك الجواب جواب مقرر این سخن که جواب الاحمق سکوت، شرح این هر دو در این قصه است که گفته می‌آید

بود شاهی بود او را بنده‌ای مرده عقلی بود و شهوت زنده‌ای
13923-Bir padişahın şehveti diri ve akli ölü bir bendesi vardı.

خرده‌های خدمتش بگذاشتی بد سگالیدی نکو پنداشتی
13924-O bende, padişah hizmetlerinin inceliklerini bırakır, onlar hakkındaki kötü düşüncelerini iyi sanırdı.

گفت شاهنشاه جرائش کم کنید ور بجنگد نامش از خط بر زنید
13925-Padişah; onun aylığını azaltın, kanaat etmezse defterdeki adını çizin dedi.

عقل او کم بود و حرص او فزون چون چرا کم دید شد تند و حزون
13926-Onun akli eksik, hırsı fazla idi. Aylığın azaldığını görünce, hiddetlendi ve sertleşti.

عقل بودی گرد خود کردی طواف تا بدیدی جرم خود گشتی معاف
13927-Eğer akli olsaydı kendi etrafında dolaşır; ahlâkına dikkat eder, kendi kabahatini görür ve af olunurdu.

چون خری پا بسته تندد از خری هر دو پایش بسته گردد بر سری
13928-Meselâ ayağı bağlı bir eşek, sertlik ve serkeşlik edecek olursa iki ayağı da bağlanır.

پس بگوید خر که يك بندم بس است خود مدان کان دو ز فعل آن خس است
13929-Eşek bana bir bağ yetişir der. Sen onun sözüne aldırış etme! Çünkü bu iki bağ, o bayağı hayvanın hareketi yüzünden bağlanmıştı.

“HZ. MUSTAFA ALEYHİSSELÂTÛ VESSELÂM EFENDİMİZİN: CENÂB-I HAKK MELEKLERİ YARATTI, ONLARA AKIL VERDİ... HAYVANLARI YARATTI ONLARA ŞEHVET VERDİ... İNSANOĞULLARINI YARATTI, ONLARA HEM AKIL VERDİ HEM ŞEHVET. KİMİN AKLI, ŞEHVETİNDEN ÜSTÜN OLURSA MELEKLERDEN DAHA YÜCEDİR... KİMİN ŞEHVETİ, AKLINDAN ÜSTÜNSE HAYVANLARDAN AŞAĞIDIR.”
HADİSİNİN TEFSİRİ”

در تفسیر این حدیث مصطفی علیه الصلاه و السلام که ان الله تعالى خلق الملائكة و ركب فيهم العقل و خلق البهائم و ركب فيها الشهوة و خلق بنى آدم و ركب فيهم العقل و الشهوة فمن غلب عقله شهوته فهو اعلى من الملائكة و من غلب شهوته عقله فهو ادنى من البهائم

خلق عالم را سه گونه آفرید

در حدیث آمد که یزدان مجید

13930-Allâh(C.C.)'ın âlemdeki mahlûkatı üç türlü olmak üzere yarattığı hadiste vârid olmuştur.

يك گره را جمله عقل و علم و جود آن فرشته ست او نداند جز سجود

13931-Mahlûkattan bir takım; akıl, ilm ve cömertlikten ibârettir. Bunlar melektir. Allâh(C.C.)'a secde etmekten başka bir şey bilmez.

نیست اندر عنصرش حرص و هوا نور مطلق زنده از عشق خدا

13932-Onun unsurunda hırs, hevâ ve heves yoktur. O nur-u mutlaktır ve Allâh(C.C.)'ın aşkıyla yaşar.

يك گروه دیگر از دانش تهی همچو حیوان از علف در فربهی

13933-Diğer bir takım, ilimsizdir... Hayvan gibi ot yer ve semirirler.

او نبیند جز که اصطبل و علف از شقاوت غافل است و از شرف

13934-Onlar, ahırdan ve ottan başka bir şey görmezler. Kötülükten de gafildirler, yücelikten ve iyilikten de...

این سوم هست آدمی زاد و بشر نیم او ز افرشته و نیمیش خر

13935-Mahlûkatın üçüncü kısmı ise Ademoğullarıdır, insanlardır. Bunlar yarı yaratılışları bakımından melektirler, yarı yaratılışları bakımından da eşektirler!

نیم خر خود مایل سفلی بود نیم دیگر مایل عقلی بود

13636-İnsan yarısı ile süfliyyete, yarısı ile de akıl ve ulviyyete mâildir.

آن دو قوم آسوده از جنگ و حراب وین بشر با دو مخالف در عذاب

13937-İlk iki kısım -meleklerle hayvanlar- zıtlarla uğraşmaktan, savaştan uzak; rahat ve huzur içindedirler. Fakat üçüncü kısım -insan- ise, iki muhâlif haslet -akıl ve şehvet- ile çarpışmaktan azab içindedir.

وین بشر هم ز امتحان قسمت شدند آدمی شکند و سه امت شدند

13938-Bu insan güruhu da imtihan için üç kısma ayrılmıştır. İnsan şeklinde olmakla beraber ayrı ayrı üç kısımdadır.

يك گره مستغرق مطلق شدند همچو عیسی با ملك ملحق شدند

13939-İçlerinden bir grup dâimi istiğrak halindedir ve İsa gibi, meleklerle dahil olmuştur.

نقش آدم لیک معنی جبرئیل رسته از خشم و هوا و قال و قیل

13940-Onların sûreti Âdem, mânâsı cebrail, melektir. Onlar; gazaptan, hevâ ve hevesten, ilim namına bir takım dedikodudan kurtulmuşlardır.

از ریاضت رسته و ز زهد و جهاد گوییا از آدمی او خود نژاد

13941-Riyâzeten, zühdden, mânevî mücâhededen de halas olmuşlar; sanki "Benî Âdem" den vücûde gelmemişlerdir.

قسم دیگر با خران ملحق شدند خشم محض و شهوت مطلق شدند

13942-Diğer bir kısım eşekler dâhildir ki onlar, gazap ile şehvetten ibarettir.

وصف جبریلی در ایشان بود رفت تنگ بود آن خانه و آن وصف زفت

13943-Onlarda da Cebrail'ik -melekiyyet- vasfı vardı. Lâkin o haslet büyük, onların ise havsalası dar olduğu için o haslet, o havsalaya sığmadı ve gitti.

مرده گردد شخص کاو بی جان شود خر شود چون جان او بی آن شود

- 13944-Cansız olan bir şahıs ölüdür; canı ânsız olan da ancak eşek olur.
 ز انکه جانی کان ندارد هست پست این سخن حق است و صوفی گفته است
- 13945-Bir can da o "Ân" dediğim cevher bulunmazsa o can, bayağı ve aşâğıdır. Bu sözü sôfi söylemiştir ve haktır.
 او ز حیوانها فزون تر جان کند در جهان باریک کاریها کند
- 13946-O yoldaki insan, son deminde, hayvanlardan ziyâde can çekişir.
 Çünkü ki Dünyada ince işler yapmıştır.
 مکر و تلبیسی که او داند تنید آن ز حیوان دگر ناید پدید
- 13947-Onun örüp, dokuduğu hile ve şeytanlık, diğer hayvanlardan zuhûra gelmez.
 جامه‌های زرکشی را بافتن درها از قعر دریا یافتن
- 13948-Altın elbiseler dokur, denizin dibinden inciler çıkarır.
 خرده کاریهای علم هندسه یا نجوم و علم طب و فلسفه
- 13949-Hendese ilminin inceliklerini, nücum ilmini, tıp ve felsefe ilimlerini en ince tarafları ile bilir.
 که تعلق با همین دنیاستش ره به هفتم آسمان بر نیستش
- 13950-Çünkü onun, ancak bu Dünya ile alâkası vardır; yedinci kat göğe çıkmağa yolu yoktur.
 این همه علم بنای آخور است که عماد بود گاو و اشتهر است
- 13951-Bütün bu bilgileri ve mahâretin cümlesi ahır binâ etmek -Dünyayı i'mar eylemek- vasıtasıdır ki, ahırda, sığır ve deve gibi hayvanların muhâfazası içindir.
 بهر استبقای حیوان چند روز نام آن کردند این گیجان رموز
- 13952-Hayvanların birkaç günlük yaşayışını temine yarayan bu ilim ve hünere o budalalar Rümûz derler.
 علم راه حق و علم منزلش صاحب دل داند آن را یا دلش
- 13953-Hakk yolu ve o yolun menzillerinin ilmini gönül sahibi olan ârif ve onun münevver kalbi bilir.
 پس در این ترکیب حیوان لطیف آفرید و کرد با دانش الیف
- 13954-Cenâb-ı Hakk, akıl ile şehvetten mürekkep lâtif bir canlı yarattı, onu "ilm-i nâfi" ile üflet ettirdi.
 نام گالائعام کرد آن قوم را ز انکه نسبت کو به یقظه نوم را
- 13955-Sûreti insan vefâkat sîreti hayvan olanlar için Hayvan gibi adını verdi. Çünkü uyanıklığın uyku ile ne münasebeti vardır?
 روح حیوانی ندارد غیر نوم حسهای منعکس دارند قوم
- 13956-Hayvanî ruh sahiplerinde ancak uyku bulunur. Bu nevî insanlarda aksine duygular vardır.
 یقظه آمد نوم حیوانی نماند انعکاس حس خود از لوح خواند
- 13957-Uyanıklık geldi de hayvanî uyku kalmadı mı, hislerinin evvelce aksi ve aykırı olduğunu levhten okur.
 همچو حس آن که خواب او را ربود چون شد او بیدار عکسیت نمود

13958-Uykuya dalan kişinin, uyandığı zaman, uykuda iken rûyada gördüklerinin aksini görmesi gibi...

لاجرم اسفل بود از سافلین ترک او کن لا أحب الأفلین

13959-Öyle hayvan sîretli insan, hayvandan daha aşığadır. Onu terk et, ihtilât eyleme ve Hz. İbrahim gibi(لا أحب الأفلین) de.

“VE EMMELLEZÎNE FÎ KULÛBİHİM MERADUN FEZÂ DETHÛM RİCSEN İLÂ RİCSİHİM”
ÂYET-İ KERİMESİNİN TEFSİRİ”

در تفسیر این آیت که وَ أَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا وَقَوْلُهُ يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا

ز انکه استعداد تبدیل و نبرد بودش از پستی و آن را فوت کرد

13960-Çünkü, hayvanî rûha sahib olan kişinin, huylarını değiştirmeye ve nefsiyle cihad etmeğe, adilikten kurtulmaya istidâdı vardı ama, o istidâdı fevtetti.

باز حیوان را چو استعداد نیست عذر او اندر بهیمی روشنی است

13961-Halbuki, hayvanda mücâhedeye ve huylarını değiştirmeye istidâd ve kâbiliyyet olmadığı için, hayvanlıkta kalmasındaki mâzereti aşikârdır.

زو چو استعداد شد کان رهبر است هر غذایی کاو خورد مغز خر است

13962-Hayvanlıkta kalmış insanın, hakikat rehberi olan istidâdı gittikten sonra, hangi gıdayı yese o gıda eşek beyni olur ve onu sersemletir.

گر بلاذر خورد او افیون شود سگته و بی عقلی اش افزون شود

13963-Zihin açıklığı ve uyanıklık verdiği söylenen Belâdür -Hindistanda bir yemiş, yahut onun ağacı imiş- yiyecek olsa afyon yerine geçer, onun kalp illeti ve akılsızlığı artar.

ماند يك قسم دگر اندر جهاد نیم حیوان نیم حی با رشاد

13964-Üçüncü bir kısım kaldı ki o kısma dahil olanlar, yarı hayvan, yarı insandır.

روز و شب در جنگ و اندر کش مکش کرده چالیش آخرش با اولش

13965-Bu kısımdaki insanların evveli, insaniyeti, âhiri, hayvaniyetiyle gece gündüz çarpışmakta ve çekişmektedir.

“AKLIN NEFS İE UĞRAŞMASI; MECNÛNUN DEVE İLE MÛNÂZAASI GİBİDİR. ZİRÂ, MECNUN İLERİYE, YANI LEYLA TARAFINA GİTMEK ARZU EDİYORDU. BİNDİĞİ DEVE İSE, GERİYE, YAVRUSU TARAFINA DÖNMEK İSTİYORDU. NİTEKİM MECNUN: “DEVEMİN HEVA VE HEVESİ YAVRUSU TARAFINA, BENİM MUHABBETİM İSE İLERİYE, LEYLA TARAFINADIR. ONUNLA, ARAMIZDA HAKİKİ BİR MUHÂLEFET VARDIR” DEMİŞTİR.”

چالیش عقل با نفس همچون تنازع مجنون با ناقة، میل مجنون سوی حره میل ناقة واپس سوی کرده، چنان که گفت مجنون

همچو مجنون اند و چون ناقه‌اش یقین می‌کشد آن پیش و این واپس به کین
13966-Akl ile nefis, Mecnun ile devesi gibidir ki biri ileri, diğeri geri
gitmek ister.

میل مجنون پیش آن لیلی روان میل ناقه پس پی کره دوان
13967-Mecnûn'un meyli, ileriye Leylâ cihetine gitmek ister. Devenin
meyli ise, geriye, yavrusunun yanına koşmak diler.

یک دم ار مجنون ز خود غافل بدی ناقه گردیدی و واپس آمدی
13968-Eğer Mecnun bir an gafil bulunsaydı, deve döner ve geriye giderdi.
عشق و سودا چون که پر بودش بدن می‌نبودش چاره از بی‌خود شدن
13969-Mecnûn'un bedeni Leylâ'nın aşk ve sevdasıyla dolu olduğu için ona
kendinden geçmekten başka çare yoktu.

آن که او باشد مراقب عقل بود عقل را سودای لیلی در ربود
13970-Ona mürâkıb olacak akli iken Leylâ'nın sevdâsı onun aklını
kapmıştı.

لیک ناقه بس مراقب بود و چست چون بدیدی او مهار خویش سست
13971-Lâkin deve dikkatli ve atik idi. Yularının gevşediğini hissedince.
فهم کردی زو که غافل گشت و دنگ رو سپس کردی به کره بی‌درنگ
13972-Mecnûn'un gâfil ve hayran olup kendinden geçtiğini anlar, geri
döner, yavrusunun yanına gitmeye başlardı.

چون به خود باز آمدی دیدی ز جا کاو سپس رفته ست بس فرسنگ‌ها
13973-Mecnun kendine gelince devenin fersahlarca geri gitmiş olduğunu
araziden anlardı.

در سه روزه ره بدین احوالها ماند مجنون در تردد سالها
13974-Üç günlük yolda, Mecnun bu hâl ile yıllarca tereddüde kaldı.

گفت ای ناقه چو هر دو عاشقیم ما دو ضد پس همره نالایقیم
13975-Nihâyet dedi ki: Ey deve; ikimiz de biri birimize zıt aşıkız. O halde
yol arkadaşlığına layık değiliz.

نیستت بر وفق من مهر و مهار کرد باید از تو عزلت اختیار
13976-Senin muhabbetin ve yuların bana muvafık değildir, o halde senin
sohbetini terk etmek gerektir.

این دو همره همدگر را راه زن گمره آن جان کاو فرو ناید ز تن
13977-Bu iki yol arkadaşı biri birinin yolunu vurmaktadır. Onun için,
tenden inmeyen ve onu terk etmeyen ruh, yolunu azıtır gider.

جان ز هجر عرش اندر فاقه‌ای تن ز عشق خار بن چون ناقه‌ای
13978-Senin ruhun da Arş'ın ayrılığı ile yoksulluğa düşmüş. Tenin ise
diken arzusuyla deveye dönmüş.

تا تو با من باشی ای مرده‌ی وطن پس ز لیلی دور ماند جان من
13979-Ey doğduğu yeri ölürcesine seven; sen benimle buldukça ruhum
leylâdan uzak kalıyor.

روزگارم رفت زین گون حالها همچو تیه و قوم موسی سالها

13980-Musa kavminin yıllarca Tih çölünde dolaşması gibi, bende seninle bu hallere düştüm... Ömrün geldi, geçti...

خطوتینی بود این ره تا وصال ماندهام در ره ز شستت شصت سال

13981-Ey deve; visâle kadar giden yol iki adımdan ibaretti. Fakat senin mekrinden, -ben ileri gitmek isterken senin geri dönmenden- altmış yıldır vuslattan mahrum kaldım.

راه نزدیک و بماندم سخت دیر سیر گشتم زین سواری سیر سیر

13982-Yol yakındı. Ben ise çok geç kaldım. Bu süvârilikten, senin sırtında gitmekten usandım.

سر نگون خود را ز اشتر در فکند گفت سوزیدم ز غم تا چند چند

13983-Mecnun: Ayrılık ateşinden yandım, bu gam, daha ne vakte kadar süreceksin? Diye kendini deveden fırlattı attı.

تنگ شد بر وی بیابان فراخ خویشتن افکند اندر سنگلاخ

13984-O geniş çöl, Mecnun'a dar geldiği için taşlık bir yerde kendini deveden attı.

آن چنان افکند خود را سخت زیر که مخلخل گشت جسم آن دلیر

13985-O yiğit Mecnun, kendisini öyle bir sertlikle aşağıya attı ki adeta kemikleri dağıldı.

چون چنان افکند خود را سوی پست از قضا آن لحظه پایش هم شکست

13986-Kendini aşağıya öyle bir atışla attı ki Kazâ-yı İlâhî ile ayağı kırıldı.

پای را بر بست گفتا گو شوم در خم چوگانش غلطان می‌روم

13987-Ayağını bağladı ve: Top olurum da onun çevgânı önünde yuvarlanarak giderim, dedi...

زین کند نفرین حکیم خوش دهن بر سواری کاو فرو ناید ز تن

13988-Beden merkebinden inmeyen bir süvâriden güzel sözlü olan hakîm nefret eder.

گوی شو می‌گرد بر پهلوی صدق غلط غلطان در خم چوگان عشق

13989-Ey sâlik; sen top ol da aşk çevgânının darbesiyle yuvarlan.

کاین سفر زین پس بود جذب خدا و آن سفر بر ناقه باشد سیر ما

13990-Deve üstünde gidiş bizim seyrimizdir, ondan indikten sonraki gidiş artık İlâhî çekişle olur.

این چنین سیری است مستثنی ز جنس کان فزود از اجتهاد جن و انس

13991-Bu hareket, gidişin müstesnâ bir cinsidir ki, cinlerin çalışması ile de olmaz. İnsanların çalışması ile de!...

این چنین جذبی است نی هر جذب عام که نهادش فضل احمد و السلام

13992-Bu, irâdesiz olan çekiliş ve gidiş, alelâde çekilip gitme değildir. O, Hz. Ahmed'in fazl u ihsanıdır.

“PADİŞÂHA LÂYIKIYLA HİZMET ETMEDİĞİ İÇİN MAAŞI AZALTILAN KÖLENİN HÜKÜMDÂRA ŞİKAYETİ”

نوشتن آن غلام قصه‌ی شکایت نقصان اجری سوی پادشاه

- قصه کوتاه کن برای آن غلام که سوی شه بر نوشته ست او پیام
13993-Sözü kısa kes de padişaha mektup yazıp gönderen köleyi anlat!
- قصه‌ی پر جنگ و پر هستی و کین می‌فرستد پیش شاه نازنین
13994-O köle, ceng ile, varlıkla ve kinle dolu bir mektup yazmış ve nazlı olan o padişaha göndermişti.
- کالبد نامه است اندر وی نگر هست لایق شاه را آن گه ببر
13995-Ey sâlik; o nâme senin kalıbındır. Ona dikkatle bak, padişah lââyık olup olmadığını anla da ondan sonra takdim et!
- گوشه‌ای رو نامه را بگشا بخوان بین که حرفش هست در خورد شهان
13996-Bir köşeye çekil, mektubu aç ve oku da gör! Harfi ve lâfzı padişahlara münâsib midir?
- گر نباشد در خور آن را پاره کن نامه‌ی دیگر نویس و چاره کن
13997-Eğer o mektuptaki yazı -senin cismindeki ahlâk ve tabiat- enbiyâ ve evliyâyâ layık bir halde değilse o mektubu parçala, başka bir mektup yazmanın çaresine bak!
- لیک فتح نامه‌ی تن زپ مدان و نه هر کس سر دل دیدی عیان
13998-Lâkin ten mektubunun açılmasını ve okumasını kolay sanma. Öyle olsaydı herkes gönül esrarını ayan beyan görürdü.
- نامه بگشادن چه دشوار است و صعب کار مردان است نه طفلان کعب
13999-Kapalı bir mektup gibi olan cesedi açmak, içindeki yazıları -ahlak ve ahvali- okuyup anlamak ne kadar güçtür. Bu hareket, çocuk oyunu değil, erkeklerin işidir.
- جمله بر فهرست قانع گشته‌ایم ز آنکه در حرص و هوا آغشته‌ایم
14000-Hepimiz de fihriste kanaat etmişiz, çünkü hırs ve hevâ ile meşgul olmuşuz.
- باشد آن فهرست دامی عامه را تا چنان دانند متن نامه را
14001-Mektubun içindekiler de fihristtekiler gibi zannedilsin diye fihrist, avâmın tuzağı olmuştur.
- باز کن سر نامه را گردن متاب زین سخن و الله اعلم بالصواب
14002-Fihristi kapa da kitabın baş tarafını aç ve bu sözden baş çevirme! Doğruyu en iyi bilen Allâh(C.C.)'tır.
- هست آن عنوان چو اقرار زبان متن نامه‌ی سینه را کن امتحان
14003-O unvan, -kitabın ilk sahifesi- dil ile ikrar gibidir. Yalnız onunla kalma, gönül metnini imtihan et.
- که موافق هست با اقرار تو تا منافق‌وار نبود کار تو
14004-İşin münafıkçasına olmamak için, kalbinin tasdiki lisanının ikrarına uygun olmalıdır.
- چون جوال بس گرانی می‌بری ز آن نباید کم که در وی بنگری
14005-Ağır bir çuval yüklenip götürürken, içinde ne olduğunu anlamak için ona bakman, muhteviyatından bir şey eksilmez.
- که چه داری در جوال از تلخ و خوش گر همی‌ارزد کشیدن را بکش

14006-O çuval içindeki ekşi ve tatlı şeyler taşımaya değerse taşı.

ور نه خالی کن جوالت را ز سنگ باز خر خود را از این بیگار و ننگ

14007-Yoksa çuvalındaki taşları boşalt... Kendini ayıptan ve bu ar olan yükten kurtar.

در جوال آن کن که می باید کشید سوی سلطانان و شاهان رشید

14008-Sultanlara, padişahlara takdim edilmeye lâyük şeyleri çuvalına doldur.

“HIRSIZIN, KOCAMAN SARIKLI BİR FAKİHİN SARIĞINI KAPMASI VE FAKİHİN: SARIĞI ÇÖZ, NE KAPTIĞINI ANLA DA ONDAN SONRA GÖTÜR, DİYE SESLENMESİ”

حکایت آن فقیه با دستار بزرگ و آن که بر بود دستارش و بانگ می زد که باز کن ببین که چه می بری آن گه ببر

یک فقیهی ژندهها در چیده بود در عمامه‌ی خویش در پیچیده بود

14009-Bir fakih, paçavra parçalarını toplayıp, sarığının içine doldurmuştu.

تا شود زفت و نماید آن عظیم چون در آید سوی محفل در حطیم

14010-Sarık irileşsin ve meclise gelince büyük görünsün diye...

ژندهها از جامه‌ها پیراسته ظاهرا دستار از آن آراسته

14011-Sarığın altı, eski elbise parçalarıyla doldurulmuş, dışarısı da yine o parçaların yenice olanlarıyla süslenmişti.

ظاهر دستار چون حله‌ی بهشت چون منافق اندرون رسوا و زشت

14012-Sarığın dışarısı cennet elbisesi gibi süslü, içerisi ise münâfık kalbi gibi çirkin ve rezil idi.

پاره پاره‌ی دلُق و پنبه و پوستین در درون آن عمامه بد دفین

14013-O sarığın içinde abâ ve posteki parçalarıyla pamuklar gömülmüştü.

روی سوی مدرسه کرده صبح تا بدین ناموس یابد او فتوح

14014-Bu kıyâfetle fütûhâtâ, birinin vereceği parayı bulmak için medreseye doğru gidiyordu.

در ره تاریک مردی جامه کن منتظر استاده بود از بهر فن

14015-Bir hırsız, karanlık ve ıssız bir yolda durmuş, bekliyordu.

در ربود او از سرش دستار را پس دوان شد تا بسازد کار را

14016-Satarak bedeliyle bir işini görmek için, fakihin başından sarığını kaptı ve koşmaya başladı.

پس فقیهش بانگ بر زد کای پسر باز کن دستار را آن گه ببر

14017-Fakih ona: Oğul; sarığı çöz de öyle götür diye seslendi.

این چنین که چار پره می پری باز کن آن هدیه را که می پری

14018-Böyle dört kanatla uçarcasına götürdüğün o hediyeyi bir kere aç da bak.

باز کن آن را به دست خود بمال آن گهان خواهی ببر کردم حلال

14019-Onu aç ve elinle yokla. Ondan sonra istersen götür, sana helâl ettim;dedi.

چون که بازش کرد آن که می‌گریخت صد هزاران ژنده اندر ره بریخت
14020-Hırsız, sarığı çözünce yolun üstüne yüz binlerce paçavra döküldüğü için bıraktı, kaçtı.

ز آن عمامه‌ی زفت نابایست او ماند يك گز کهنه‌ای در دست او
14021-O iri ve olmaz olasıca sarıktan elinde bir arşın kadar eski bir bez kaldı.

بر زمین زد خرقه را کای بی‌عیار زین دغل ما را بر آوردی ز کار
14022-Hırsız, bez parçasını da yere vurup: Ey ayarsız ve değersiz! Bu hile ile beni işimden alıkoydun, dedi.

گفت بنمودم دغل لیکن ترا از نصیحت باز گفتم ماجرا
14023-Evet hile ettim, fakat nasihat yoluyla da, sarığı çöz, öyle götür dedim.

“DÜNYANIN, EHL-İ DÜNYA’YA HÂL DİLİYLE NASİHAT VERMESİ VE ONDAN VEFÂ UMANLARA BÎVEFALİĞİNİ GÖSTERMESİ”

نصیحت دنیا اهل دنیا را به زبان حال و بی‌وفایی خود را نمودن به وفا طمع
دارندگان از او

اندر این کون و فساد ای اوستاد آن دغل کون و نصیحت آن فساد
14024-Ey üstad; bu kevn ü fesad âleminde o Kevn -olmak- hiledir, fesad -bozulmak-da nasihattir.

کون می‌گوید بیا من خوش پی‌ام و آن فساده‌اش گفته رو من لا شی‌ام
14025-Kevn -mevcudat- der ki: Gel bana bağlan ki ben lâtif gidişliyim. Fesâdı da der ki: Git, bana bağlanma ki ben bir şey değilim.

ای ز خوبی بهاران لب گزان بنگر آن سردی و زردی خزان
14026-Ey ilk bahar güzelliğine karşı dudak ısırın, hayran olan. Bir de son baharın sararmış haline ve soğukluğuna bak!

روز دیدی طلعت خورشید خوب مرگ او را یاد کن وقت غروب
14027-Gündüzün güzel güneşin doğuşunu görünce, gurup zamanı onun ölümü demek olan batışını hatırla!

بدر را دیدی بر این خوش چار طاق حسرتش را هم ببین اندر محاق
14028-Bu hoş çardakta, fezâda bedir halindeki Kamerin letâfetini görürsün; onun bir de ay sonralarına uğradığı zâafı ve bedir hâline olan hasretini düşün!

کودکی از حسن شد مولای خلق بعد فردا شد خرف رسوای خلق
14029-Güzel bir çocuk, bakarsın, güzelliğiyle halkın dildârı olur. Bir müddet sonra ihtiyar bir bunak haline girer ve halka rezil olur.

گر تن سیمین تنان کردت شکار بعد پیری بین تنی چون پنبه‌زار

14030-Eğer gümüş tenli güzeller seni avladıysa ihtiyarlıktan sonra bir de pamuk tarlasına dönen bedene bak!

ای بدیده لوتهای چرب خیز
فضله‌ی آن را ببین در آب ریز

14031-Ey yağlı, ballı yemekler ve nefis gıdalar görüp imrenen, kalk helâya git de, onların fazlasını orada gör!

مر خبث را گو که آن خوبیت کو
بر طبق آن ذوق و آن نغزی و بو

14032-Pisliğe de ki: Senin, o güzelliğin, tabak içindeki zevk ve letâfetin ve güzel kokun nerede?

گوید او آن دانه بد من دام آن
چون شدی تو صید شد دانه نهان

14033-Cevâben der ki: O saydığın şeyler dâne idi, ben de kurulmuş bir tuzaktım. Sen gelip tuzağa düşünce dane gizlendi.

بس انامل رشك استادان شده
در صناعت عاقبت لرزان شده

14034-Sanatta ustaların gıptasını çeken öyle parmaklar vardır ki sonunda titrek olmuştur.

نرگس چشم خمار همچو جان
آخر اعمش بین و آب از وی چکان

14035-Kezâ can gibi ve nergis bakışlı mahmur bir gözü, sonunda, çipil olmuş ve sular akmağa başlamış bir halde görürsün.

حیدری کاندر صف شیران رود
آخر او مغلوب موشی می‌شود

14036-Kezâ arslanların safında giden arslan gibi yiğit bir er, gün gelir, fâre gibi aciz birine mağlup olur.

طبع تیز دور بین محترف
چون خر پیرش ببین آخر خرف

14037-Kezâ; üstün kabiliyetli bir sanatkârı, sonunda yaşlı bir merkep gibi, işe yaramaz bir halde görürsün.

زلف جعد مشکبار عقل بر
آخرا چون دم زشت خنگ خر

14038-Kezâ, akıllar alan misk kokulu ve kıvırcık bir zülûf, ihtiyarlıkta kır eşeğin kuyruğu gibi çirkinleşir.

خوش ببین کونش ز اول با گشاد
و آخر آن رسوایی‌اش بین و فساد

14039-Bütün bu şeylerin ilk ve letâfetli hallerine bak, sonra da onların nasıl bozulduklarını ve ne hallere girmiş olduklarını gör!

ز انکه او بنمود پیدا دام را
پیش تو بر کند سبالت خام را

14040-Çünkü "Kevn Âlemi", sana tuzağını kurmuş ve o vasıta ile nice ham ervahın bıyığını sakalını yolmuştur.

پس مگو دنیا به تزویرم فریفت
ور نه عقل من ز دامش می‌گریخت

14041-Benim aklım, Dünya tuzağından kaçabilirdi, fakat beni hile ve hud'a ile yakaladı, deme!

طوق زرین و حمایل بین هله
غل و زنجیری شده ست و سلسله

14042-Ey boynundaki altın halka ve sırmalı kayışla iftihar eden, bir gün gelir ki o halka, boyuna takılan bir lâle, o kayış da bir zincir oluverir.

همچنین هر جزو عالم می‌شمر
اول و آخر در آرش در نظر

14043-Böylece Âlemin her cüz'ünün say ve evvelki hâliyle sonraki hâlini göz önüne getir.

هر که آخر بین‌تر او مسعودتر
هر که آخور بین‌تر او مطرودتر

14044-Her kim sonu daha iyi görürse o daha mes'uddur. Her kim de Dünya ahırını daha iyi görür ve ona bağlanırsa, o da Allâh(C.C.)'tan çok fazla uzaktır.

روی هر يك چون مه فاخر ببين چون كه اول دیده شد آخر ببين

14045-Hüsnüyle iftihar eden ay gibi parlak olan her güzelin yüzüne bak. Fakat evvelini gördükten sonra sonuna da nazar et ki:

تا نباشی همچو ابلیس اعوری نیم بیند نیم نه چون ابتری

14046-Şeytan gibi tek gözlü -bir şeyin yarısı görüp yarısını görmez bir ebter- olmayasın.

دید طین آدم و دینش ندید این جهان دید آن جهان بینش ندید

14047-Şeytan Ademin çamurunu gördü, dinini görmedi. Bu cihana âid olan o çamuru seyr etti, fakat öbür alemleri gören maneviyatını müşâhede edemedi.

فضل مردان بر زنان ای بو شجاع نیست بهر قوت و کسب و ضیاع

14048-Ey yiğit kimse; erkeklerin kadınlara üstünlüğü; kuvvetlerinden, kazançlarından ve çiftlik sahibi olmalarından değildir.

ور نه شیر و پیل را بر آدمی فضل بودی بهر قوت ای عمی

14049-Arslanın ve filin, kuvveti sebebiyle insanlara üstün olması lâzım gelirdi bey amca;

فضل مردان بر زن ای حالی پرست ز آن بود که مرد پایان بینتر است

14050-Ey yalnız bu anı gören kimse; erkeğin kadına olan üstünlüğü işin sonunu daha iyi görmesindedir.

مرد کاندرا عاقبت بینی خم است او ز اهل عاقبت چون زن کم است

14051-Bir erkek işin sonunu görmekten aciz olursa, işin sonunu görenlere nazaran kadın gibi nâkısdır.

از جهان دو بانگ می آید به ضد تا کدامین را تو باشی مستعد

14052-Dünyadan birbirine zıt iki ses gelir. Acâba senin hangisini kabule istidâdın vardır?

آن یکی بانگش نشور اتقیا و آن یکی بانگش فریب اشقیا

14053-O seslerden biri inananların hayatı, diğeri ise şekillerin aldanması ve aldatmasıdır.

من شکوفه‌ی خارم ای خوش گرم‌دار گل بریزد من بمانم شاخ خار

14054-Ey kimse; ben dikenin çiçeği ve gülüyüm. Beni hoş ve sevgi ile tut ki gül dökülür, ben dikenli bir dal olarak kalırım.

بانگ اشکوفه‌ش که اینک گل فروش بانگ خار او که سوی ما مکوش

14055-Çiçeğin sesi: işte gül satan geldi der... Dikeninin sesi de, bizim tarafa gelmeye çalışma, der!

این پذیرفتی بماندی ز آن دگر که محب از ضد محبوب است کر

14056-Bu seslerden birini kabul ettin mi öbürünü duymazsın bile... Çünkü seven bir kimse sevdiğinin zıddı olan şeylere karşı adeta kör ve sağır olur.

آن یکی بانگ این که اینک حاضرم بانگ دیگر بنگر اندر آخرم

14057-Sesin biri: işte hazırım der, öbür ses de: Sen benim sonuma bak! der.

حاضری‌ام هست چون مکر و کمین نقش آخر ز آینه‌ی اول ببین

14058-Benim hazırdaki güzelliğim ve mâmuriyetim hile ve tuzak gibidir ihtârında bulunur. Ey sâlik; aynadaki son nakşa bak, bir güzelin ihtiyarlığındaki çirkinliği, bir binanın harabe haline gireceğini düşün.

چون یکی زین دو جوال اندر شدی آن دگر را ضد و نادر خور شدی

14059-Bu iki çuvaldan birine girer -kevn ü fesad nidâlarının birine kulak verirsen- o birinin zıddı ve yabancı olursun.

ای خنک آن کاو ز اول آن شنید کش عقول و مسمع مردان شنید

14060-Ne mutlu o kimseye ki, Hakk erlerinin duydukları bu sesi önceden işitti.

خانه خالی یافت و جارا او گرفت غیر آنش کژ نماید یا شگفت

14061-Kalp evini boş bulunca girer ve yerleşir. Artık sahibine ondan başkası çarpık ve şaşılacak bir şey görünür.

کوزه‌ی نو کاو به خود بولی کشید آن خبث را آب نتواند برید

14062-Toprak ve yeni bir çanak, pis bir koku almış olursa su, ondan kokuyu gideremez.

در جهان هر چیز چیزی می‌کشید کفر کافر را و مرشد را رشد

14063-Dünyada her şey, bir şeyi çekmektedir. Nitekim küfür, kâfiri; irşâd, mürşidi çeker.

کهربا هم هست و مغناطیس هست تا تو آهن یا کهی آبی به شست

14064-Dünyada kehrübâ da vardır, mıknatıs da... Sen saman çöpü veya demir olursan mıknatısın tesirine, cezbesine tutulursun.

برد مغناطیست ار تو آهنی ور کهی بر کهربا بر می‌تنی

14065-Demir isen seni mıknatıs çeker, saman isen kehrübâ etrafında dolaşırsın.

آن یکی چون نیست با اختیار یار لاجرم شد پهلوی فجار جار

14066-Hayırlı kimselerle dost olmayan, şüphesiz kötülerin yanında yer alır, onların komşusu olur.

هست موسی پیش قبطی بس ذمیم هست هامان پیش سبطی بس رجیم

14067-Mûsa (A.S.), Kıbt kavmi indinde çok kötü idi. Fir'avn veziri Hâman da Benî İsrâil'in indinde çok mel'ûn idi.

جان هامان جاذب قبطی شده جان موسی طالب سبطی شده

14068-Hâman'ın canı Kıbtîleri cezbe ediyordu. Mûsâ'nın ruhu ise İsrail oğullarının talibi bulunuyordu.

معدہ‌ی خر که کشد در اجتذاب معدہ‌ی آدم جذوب گندم آب

14069-Eşeğin midesi samanı, insan midesi de buğday çorbasını cezbe eder.

گر تو شناسی کسی را از ظلام بنگر اوراک اوش سازیده ست امام

14070-Eğer sen, gaflet ve cehâlet karanlığı yüzünden bir kimseyi tanıyamazsan, dikkat et o kimse, kendisine kimi imam edinmiş, kime uymuş... Bak, ne olduğunu anlarsın...

“ÂRİF'İN ALLÂH(C.C.)'İN NURUNDAN GIDASİ BULUNDUĞUNUN VE “BEN RABBİMİN İNDİNDE GECELERİM, BENİ YEDİRİR VE İÇİRİR” HADİSİNİN BEYANI”

بیان آن که عارف را غذایی است از نور حق که ابیت عند ربی یطعمنی و یسقینی
و قوله الجوع طعام اللّٰه یحیی به ابدان الصدیقین ای فی الجوع یصل طعام اللّٰه

ز انکه هر کره پی مادر رود تا بدان جنسیت‌اش پیدا شود
14071-Çünkü her yavru, anasının ardınca gider, bu gidişle de cinsiyeti anlaşılır.

آدمی را شیر از سینه رسد شیر خر از نیم زیرینه رسد
14072-İnsanın sütü, insanın göğsünden gelir, fakat eşeğin sütü yarı belinden aşağısından gelir.

عدل قسام است و قسمت کردنی است این عجب که جبر نی و ظلم نیست
14043-Şu hâl, Ezelî Taksim Edici'nin adâletle taksimidir. Fakat şaşılacak şey şu ki; bu taksimde ne cebir vardır, ne de zulüm...

جبر بودی کی پیشمانی بدی ظلم بودی کی نگهبانی بدی
14074-Hakk'ın taksiminde cebir olsaydı insanlarda nasıl pişmanlık olurdu? Taksim-i İlâhîde zulüm bulunsaydı, Hakk'ın, kulları üzerindeki Hıfz-ı İlâhîsi nasıl olabilirdi?

روز آخر شد سبق فردا بود راز ما را روز کی گنجا بود
14075-Gün sona erdi. Ders yarına kaldı.Zaten bizim sırrımızın beyânı bir güne nasıl sığar?

ای بکرده اعتماد و اتقی بر دم و بر چاپلوس فاسقی
14076-Ey bir fâsıkın sözüne ve yaltaklanmasına inanan, sözlerini doğru sayan,

قبه‌ای بر ساخته ستی از حباب آخر آن خیمه‌ست بس واهی طناب
14077-O itimadınla, su kabarcığından bir kubbe yapmışsın ve o kubbe, ipleri çürük bir çadır gibidir.

زرق چون برق است و اندر نور آن راه نتوانند دیدن ره روان
14078-Riyâ ve mekr şimşek gibidir ki onun çakmasıyla yolcuların gidecekleri yolu iyi görmelerine imkân yoktur.

این جهان و اهل او بی‌حاصلند هر دو اندر بی‌وفایی یک دلند
14079-Bu dünyada da, onun ehli olanlarda da iş yok... Her ikisi de vefâsızlıkta gönül birliği etmiştir.

اهل آن عالم چو آن عالم ز بر تا ابد در عهد و پیمان مستمر
14080-Öbür Âlemin ehli ise, o âlem gibi yüksektir ve ilel'ebed ahdinde ve vaadinde sabittir.

خود دو پیغمبر به هم کی ضد شدند معجزات از همدگر کی بستند
14081-İki peygamberin birbirine zıt olduğu ve birbirinin mucizesini kapıp aldıkları görülmüş müdür?

کی شود پژمرده میوه‌ی آن جهان شادی عقلی نگردد اندهان
14082-O bir âlemin meyvesi nasıl porsur ve çürür? Akıldan husûle gelen neşe, gam ve kasâvet olur mu?

نفس بی‌عهد است ز آن رو کشتنی است او دنی و قبله‌گاه او دنی است
14083-Nefs ahde vefâkâr değildir, o sebepten katle müstehaktır. O da, kıblegâhı da alçaktır.

نفس اگر چه زیرک است و خرده‌دان قبله‌اش دنیاست او را مرده دان
14084-Nefs, zeki ve ince işlere akli erer bir halde ise de, kıblesi Dünya olduğu için, onu ölü bil.

آب وحی حق بدین مرده رسید شد ز خاک مرده‌ای زنده پدید
14085-Allâh(C.C.)'ın vahiy suyu bu ölüye erişince o ölü topraktan bir diri zuhûra gelir.

تا نیاید وحی تو غره مباش تو بدان گلگونه‌ی طال بقاش
14086-Hakk tarafından sana ilham gelmeyince o yüzüne sürdüğün "Tâle bekâhu" düzgününe aldanma!

بانگ و صیتی جو که آن حامل نشد تاب خورشیدی که آن آفل نشد
14087-Ey sâlik; sen unutulmayacak bir şöhret ve gurup etmeyecek bir güneş ara.

آن هنرهای دقیق و قال و قیل قوم فرعون اند اجل چون آب نیل
14088-O ince hünerler ve dedikodular, Fir'avn ve kavmine, ölüm ise Nil suyuna -Şab denizine- benzer.

رونق و طاق و طرنب و سحرشان گر چه خلقان را کشد گردن کشان
14089-Mısırlıların satveti saltanatı ve sihri, halkı boyunlarından tutup, çekerse de;

سحرهای ساحران دان جمله را مرگ چوبی دان که آن گشت ازدها
14090-Onların hepsini, sihirbazların sihri farz et. Ölüm ise Mûsa'nın bir değnek parçası iken ejderha olan asâsıdır.

جادویی‌ها را همه یک لقمه کرد یک جهان پر شب بدان را صبح خورد
14091-O sihirbazlıkları bir lokma yaptı ve yuttu. Cihânı istilâ etmiş olan gece karanlığını, sabah nurunun bir anda izâle ve âlemi tenvir etmesi gibi.

نور از آن خوردن نشد افزون و بیش بل همان سان است کاو بوده ست پیش
14092-Sabahın nuru, gecenin karanlığını yutmakla fazlalaşmadı. Evvelce nasılsa yine öyle kaldı.

در اثر افزون شد و در ذات نی ذات را افزونی و آفات نی
14093-Fazlalık, Zâtta, değil, eseredir. Zât için artmak ve eksilmek yoktur.

حق ز ایجاد جهان افزون نشد آن چه اول آن نبود اکنون نشد
14094-Cenâb-ı Hakk, cihânı icad etmekle fazlalaşmamıştır, evvelen olmayan şimdi de yoktur.

لیک افزون گشت اثر ز ایجاد خلق در میان این دو افزونی است فرق
14095-Fakat, Hakk'ın icâdıyla mahlûkat arttı. Ancak, bu iki artış arasında fark vardır.

هست افزونی اثر اظهار او تا پدید آید صفات و کار او
14096-Eserin artması, müessir-i hakikî olan Hakk'ın zuhûrudur... Bu sûretle sıfatları ve işi zâhir olur, görünür.

هست افزونی هر ذاتی دلیل
کاو بود حادث به علتها علیل
14097-Bir zatın fazlalaşmasına gelince, bu onun sebeplere bağlı ve
sonrada meydana gelmiş olduğuna delildir.

“MÛSA, NEFSİNDE KORKU HİSSETTİ; BİZ DE: KORKMA, SEN YÜCE VE GALİB
OLACAKSIN DEDİK, MEÂLİNDEKİ ÂYETİ KERÎMENİN TEFSİRİ”
تفسیر فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَى

گفت موسی سحر هم حیران کنی است چون کنم کاین خلق را تمییز نیست
14098-Hz.Mûsa kendi kendine dedi ki: Sihir de halkı hayran eder. Halkın
sihir ile mûcizeyi ayırt edecek temyîzi yok ne yapayım?

گفت حق تمییز را پیدا کنم عقل بی تمییز را بینا کنم
14099-Cenâb-ı Hakk buyurdu ki: Ben halkta bir temyîz peydâ ederim ve
böylece temyizi olmayan akla hakikati görür göz veririm.

بود اندر عهد خود سحر افتخار چون عصا شد مار آنها گشت عار
14100-O asırda sihir, iftihar edilir bir san'attı. Fakat, asâ ejderha
olunca o iftihar edilen san'at, âr oldu.

هر کسی را دعوی حسن و نمک سنگ مرگ آمد نمکها را محک
14101-Herkes güzellik ve câzîbe davasıdır. Ölüm ise, cazibelerin
mihenk taşıdır.

سحر رفت و معجزه‌ی موسی گذشت هر دو را از بام بود افتاد طشت
14102-Sihir de, mûcize-i Mûsa da geçti, her ikisinin çömleği de varlık
damından düştü.

بانگ طشت سحر جز لعنت چه ماند بانگ طشت دین بجز رفعت چه ماند
14103-Sihir çömleğinin sesi lânetten başka bir akis yapmadı; Din
çömleğinin sesi de yücelikten başka bir akis bırakmadı.

چون محک پنهان شده‌ست از مرد و زن در صف آ ای قلب و اکنون لافزن
14104-Madem ki erkek ve kadın nazarında mihenk gizlidir. Ey kalp olan,
artık sen de gel, safa karış da; halis altınım, diye laf et!...

وقت لاف است محک چون غایب است می‌برندت از عزیزی دست دست
14105-Evet, mihenk meydanda olmadığı için senin için tam lâf zamanıdır.
At, tut ki seni el üstünde gezdirsinler.

قلب می‌گوید ز نخوت هر دم ای زر خالص من از تو کی کم
14106-Kalp para her an kibir ve azametinden der ki: Ey hâlis altın! Ben
senden nasıl eksiyim.

زر همی‌گوید بلی ای خواه‌تاش لیک می‌آید محک آماده باش
14107-Altın ona cevap verir ki: Evet, kapı yoldaşı; lâkin mihenk taşı
geliyor, imtihana hazırlan!

مرگ تن هدیه‌ست بر اصحاب راز زر خالص را چه نقصان است گاز
14108-Cesedin ölümü, sır ehli için, Allâh(C.C.) tarafından bir hediyedir.
Hâlis altına makasın ne zararı olur?

قلب اگر در خویش آخر بین بدی آن سیه کاخر شد او اول شدی
14109-Kalp olan, mahiyetini ve sonunu önceden görse idi, sonradan kararacağına, önceden kararırđı.

چون شدی اول سیه اندر لقا دور بودی از نفاق و از شقا
14110-O kalp olanın yaldızı evvelce silinip kararmış olsaydı münâfıklıktan ve şakîlikten uzaklaşırđı.

کیمیای فضل را طالب بدی عقل او بر زرق او غالب بدی
14111-Yine o kalp, Allâh(C.C.)'ın fazilet ve keremi kimyasına, -bir mürşid-i kâmil'in feyzi nazarına- talip olurdu da aklı, riyakârlığına galebe ederdi.

چون شکسته دل شدی از حال خویش جابر اشکستگان دیدی به پیش
14112-O kalp ve mûraî şahsın kalbi kırık olsaydı, kırıkları sarıp sarmalayan mânevî bir çıkıcıyı karşısında görürdü.

عاقبت را دید و او اشکسته شد از شکسته بند در دم بسته شد
14113-O kalp müzevvir ve mûraî, âkibeti görüp de kırılırsa, o ma'nevî çıkıcının sermâyesiyle derhâl iyi olur.

فضل مسها را سوی اکسیر راند آن زر اندود از کرم محروم ماند
14114-Allâh(C.C.)'ın fazl u keremi, bakırları iksîre doğru sevk eder. Fakat, bakırken üstündeki yaldız dolayısıyla altınlık davasında bulunanlar Rabbânî keremden mahrum kalırlar.

ای زر اندوده مکن دعوی ببین که نماند مشترییت اعمی چنین
14115-Ey yaldızlı bakır, -ey sahte mürşid- ettiğın irşâd davasından vazgeç. Zira, müşterilerin -müridlerin- böyle hep gözü kapalı kalmazlar.

نور محشر چشمشان بینا کند چشم بندی ترا رسوا کند
14116-Dünyada olmasa bile, Mahşer gününde onların gözlerini açarlar ve senin yapmış olduğun göz bağıcılığı rezil ve rüsvay ederler.

بنگر آنها را که آخر دیده‌اند حسرت جانها و رشك دیده‌اند
14117-Âhireti, Dünyada görmüş olanlara bak ki, onlar, ruhların hasret kaldığı ve gözlerin gıpta ettiği zevât-ı kiramdır.

بنگر آنها را که حالی دیده‌اند سر فاسد ز اصل سر بیریده‌اند
14118-O zevat-ı kiram, hâli görmüş, istikbali keşf etmiş, fesâdın başı olan davayı esâsından kesmişlerdir.

پیش حالی بین که در جهل است و شك صبح صادق صبح کاذب هر دو يك
14119-Hâli, cehil ve şek içinde gören,-istikbali göremeyen- kimsenin karşısında subh-u sadık ile subh-i kâzib birdir.

صبح کاذب صد هزاران کاروان داد بر باد هلاکت ای جوان
14120-Ey genç; subh-i kâzib yüzbinlerce kervanın helâkine sebep olmuştur.

نیست نقدی کش غلط انداز نیست وای آن جان کش محك و گاز نیست
14121-Bir nakdin mahiyetini takdir edemeyenleri aldatmayacak para yoktur. Mihenk taşı ve makası olmayan ruhların vay haline!

“DAVAYA KALKIŞAN KIŞIYE, DAVADAN GEÇMESİ İÇİN ISRAR VE PEYGAMBERLERE UYMASINI EMREDİŞ”

زجر مدعى از دعوى و امر كردن او را به متابعت

بو مسيلم گفت خود من احمدم دین احمد را به فن بر هم زدم
14122-Müseylemetülkezzab demiştir ki: Ben hakikaten Ahmed'im, onun dinini fen ve san'atla vurup kıracağım.

بو مسيلم را بگو کم کن بطر غره‌ی اول مشو آخر نگر
14123-Müseyleme'ye ve onun gibi yalancılara de ki: Kibir ve azamet taSlama! İşin önünü bırak da sonundaki lânete bak!

این قلاووزی مکن از حرص جمع پس روی کن تا رود در پیش شمع
14124-Başına adam toplamak hırsıyla bu kılavuzluğu yapma. Bir kılavuzun gerisinden gel ki önünde fener götürülsün.

شمع مقصد را نماید همچو ماه کاین طرف دانه ست یا خود دامگاه
14125-Mumum aydınlığı, gidiş istikametinde, dâne mi, tuzak mı olduğunu ay nûru gibi gösterir.

گر بخواهی ور نخواهی با چراغ دیده گردد نقش باز و نقش زاغ
14126-Sen istesen de, istemesen de kandilin aydınlığı ile, doğan izi ile karga izini görür ve ayırt edersin.

ور نه این زاغان دغل افروختند بانگ بازان سپید آموختند
14127-Elinde ışığın yoksa olmaz. Zira, bu kargalar, hile ve tezvir ile akdoğanların sesini öğrenmişlerdir.

بانگ دهد گر بیاموزد فتی راز دهدد کو و پیغام سبا
14128-Böyle bir kimse "Hüdhüd"ün ötüşünü öğrenmiş olsa da onda hüdhüdün -uçarken toprak altındaki suyu görüşü gibi- bir sır ve Sebâ ülkesinin haberi ne gezer?

بانگ بر رسته ز بر بسته بدان تاج شاهان را ز تاج دهدان
14129-Ârizî ve taklidî olan sesi zâtî ve tabîî olan sestem, padişahların tacını da hüdhüdün tacından ayrı bil.

حرف درویشان و نکته‌ی عارفان بسته‌اند این بی‌حیایان بر زبان
14130-Bu utanmaz mukallider, dervişlerin sözünü ve âriflerin nüktesini dillerine dolamışlardır.

هر هلاک امت پیشین که بود ز انکه چندل را گمان بردند عود
14131-Eski ümmetlerden hepsinin helâk olması, kayayı ağaç zannettiklerinden, bâtıllı Hakk vehm eylediklerinden idi.

بودشان تمییز کان مظهر کند لیک حرص و آز کور و کر کند
14132-O helak olan ümmetlerin de temyiz kudreti vardı. Lâkin hırs ve tamâ insanı kör ve sağır eder.

کوری کوران ز رحمت دور نیست کوری حرص است کان معذور نیست
14133-Gözü, bir illet sebebiyle görmeyenler, Rahmet-i İlâhiyyeden uzak değildir. Fakat hırs ve tamâ körlüğü mâzûr olamaz.

چار میخ شه ز رحمت دور نی چار میخ حاسدی مغفور نی
14134-Padişahın çarmıhı, Rahmet-i İlâhiyyeden uzak değıldir. Lâkin haset çarmıhı affedilmez.

ماهیا آخر نگر بنگر به شست بد گلویی چشم آخر بینت بست
14135-Ey balık, oltaya iyice dikkat et. Pisboğazlık, senin sonu görecek olan gözünü kapar.

با دو دیده اول و آخر ببین هین مباحش اعور چو ابلیس لعین
14136-İki gözünden biriyle işin başlangıcına, biriyle de sonuna bak. Mel'un şeytan gibi tek gözlü olma!

اعور آن باشد که حالی دید و بس چون بهایم بی خبر از باز پس
14137-Tek gözlü o kimsedir ki yalnız hâlî görür, hayvanât gibi mâzi ve âtîden gâfil bulunur.

چون دو چشم گاو در جرم تلف همچو يك چشم است کتش نبود شرف
14138-Öküzün iki gözünü telef etmek cürmünde o iki göz, bir göz gibidir. Çünkü o gözün şerefi yoktur.

نصف قیمت ارزد آن دو چشم او که دو چشمش راست مسند چشم تو
14139-O öküzün iki gözü yarım kıymet değer. Çünkü onun iki gözü senin gözüne istinad eder.

ور کنی يك چشم آدم زادهای نصف قیمت لایق است از جادهای
14140-Eğer bir insanın tek gözünü kör edecek olursan, şer'an yarım diyet lazım gelir.

ز انکه چشم آدمی تنها به خود بی دو چشم یار کاری می کند
14141-Çünkü insan bir gözü ile bir dostunun yardım ve müzaheretine muhtaç olmaksızın da iş görebilir.

چشم خر چون اولش بی آخر است گردو چشمش هست حکمش اعور است
14142-Eşeğin gözü, başı görüp sonu görmediği için iki gözü olsa bile tek gözlü hükmündedir.

این سخن پایان ندارد و آن خفیف می نویسد رقعہ در طمع ر غیف
14143-Bu sözün sonu gelmez. Hikâyesine başladığımız ahmak köle, yiyecek tamâiyle pâdişaha dilekçe yazıyor.

“ECİR VE NAFKA TALEBİNE DÂİR O KÖLENİN PÂDİŞAHA DİLEKÇE YAZMASI HİKAYESİNİN BAKİYYESİ”

بقیهی قصه‌ی نوشتن آن غلام رقعہ به طلب اجری

رفت پیش از نامه پیش مطبخی کای بخیل از مطبخ شاه سخی
14144-O köle dilekçeyi yazmadan evvel aşçı başının yanına gitti ve dedi ki: Ey cömert padişahın hasis aşçısı!

دور از او و ز همت او کاین قدر از جری ام آیدش اندر نظر
14145-Benim nafakamın padişahın nazar-ı dikkatini celb etmesi, ondan ve onun himmet ve cömertliğinden uzaktır.

گفت بهر مصلحت فرموده است نه برای بخل و نه تنگی دست
14146-Aşçı dedi ki: Böyle irâde çıkması, senin salâh-i hâl kesbetmen
içindir. Yoksa padişahın hasisliğinden ve züğürtlüğünden değildir.

گفت دهلیزی است و الله این سخن پیش شه خاك است هم زر کهن
14147-Köle dedi ki: Bu söz vallâhi mânâsızdır. Padişahın indinde eski ve
halis altın, toprak gibi kıymetsizdir.

مطبخی ده گونه حجت بر فراشت او همه رد کرد از حرصی که داشت
14148-Aşçı yüz türlü delil ve hüccet gösterdiyse de köle, hırs ve tamâ
sevkiyle hepsini reddetti.

گفت قاصد می‌کنید اینها شما گفت نه که بنده فرمانیم ما
14149-Ve aşçıya dedi ki: Siz bunu kasten yapıyorsunuz. Aşçı da cevap
verdi ki: Hayır. Biz ferman kölesiyiz.

این مگیر از فرع این از اصل گیر بر کمان کم زن که از بازوست تیر
14150-Bunu fer'den değil, asıldan bil. Yaya pek kabahat bulma, oku atan
koldur.

ما رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ ابْتِلَاسْت بر نبی کم نه گنه کان از خداست
14151-“Attığın vakit sen atmadın” âyeti bir iptilâdır. Fakat,
Peygamberin günâhına da girme ki o atış Allâh(C.C.)’dandır!

آب از سر تیره است ای خیره چشم پیشتر بنگر یکی بگشای چشم
14152-Ey beyhude hiddetlenen, su baştan bulanıktır. Gözünü aç da
ilerisine bak.

شد ز خشم و غم درون بقعه‌ای سوی شه بنوشت خشمین رقعته‌ای
14153-Köle; gamından ve hiddetinden, bir yere gitti ve padişaha sert bir
dilekçe yazdı.

اندر آن رقعته ثنای شاه گفت گوهر جود و سخای شاه سفت
14154-O dilekçede padişahı övüp, onun cömertliğinden bahs etti.

کای ز بحر و ابر افزون کف تو در قضای حاجت حاجات جو
14155-Diyordu ki: Ey istek sahiplerinin ihtiyacını temin etmekle avucu
denizden ve buluttan daha cömert olan pâdişahım!

ز انکه ابر آن چه دهد گریان دهد کف تو خندان پیاپی خوان نهد
14156-Zirâ bulut verdiği ağlaya ağlaya verir. Senin elin ise gülerek
nîmet sofraları kurar.

ظاهر رقعته اگر چه مدح بود بوی خشم از مدح اثرها می‌نمود
14157-Dilekçenin zâhiri medih olmakla beraber o medihlerden hışım ve
gazap eserleri görünüyordu.

ز آن همه کار تو بی‌نور است و زشت که تو دوری دور از نور سرشت
14158-Ey ahmak adam; bunun gibi, senin de işin nursuz ve çirkindir.
Çünkü hilkat nurundan çok uzaktasın.

رونق کار خسان کاسد شود همچو میوه‌ی تازه زو فاسد شود
14159-Dünya'nın parlaklığı ve letâfeti de çabucak kesâda uğrar. Çünkü o,
olma ve bozulma âlemidir.

خوش نگردد از مدیحی سینه‌ها
چون که در مداح باشد کینه‌ها
14160-Medheden kimsenin kalbinde kin bulundu mu, ettiği medihden gönüller hoşlanmaz.

ای دل از کین و کراهت پاک شو
و آن گهان الحمد خوان چالاک شو
14161-Ey gönül, evvelâ kinden ve kerâhattan temizlen, ondan sonra hamd eyle ve çevik ol!

بر زبان الحمد و اکراه درون
از زبان تلبیس باشد یا فسون
14162-Kalbinde kerâhat bulunan kimsenin "Elhamdü-lillah" demesi, şeytanlıktır, hiledir, efsundur ve münafıklıktır.

و آن گهان گفته خدا که ننگرم
من به ظاهر من به باطن ناظرم
14163-Cenâb-ı Hakk buyurmuştur ki: Ben zâhire bakmam, bâtına nazar ederim.

"ŞEREFİNİ KORUMAK İÇİN MEDİHLERDE BULUNAN, FAKAT İÇİNDEN DERT VE ELEM KOKUSU DUYULAN, HIRKASININ ESKİLİĞİNDEN, O ŞÜKÜRLERİNİN LÂFTAN, YALANDAN İBARET OLDUĞU ANLAŞILAN MEDDAH'IN HİKAYESİ"

حکایت آن مداح که از جهت ناموس شکر ممدوح می‌کرد و بوی اندوه و غم اندرون او و خلافت دل‌ق ظاهر او می‌نمود که آن شکرها لاف است و دروغ

آن یکی با دل‌ق آمد از عراق
باز پرسیدند یاران از فراق
14164-Bir kimse eski bir aba ile Irak'tan geldi. Dostları, ayrılık zamanındaki mihnet ve meşakkatlerden sordular.

گفت آری بد فراق الا سفر
بود بر من بس مبارک مژده‌ور
14165-Dedi ki: Evet, ayrılık vardı amma bu sefer, benim için çok mübârek ve müjdeli oldu.

که خلیفه داد ده خلعت مرا
که قرینش باد صد مدح و ثنا
14166-Bağdattaki halife bana on kat elbise verdi. Yüzlerce medh ü senâ ona yakîn olsun.

شکرها و مدحها بر می‌شمرد
تا که شکر از حد و اندازه ببرد
14167-Teşekkür ve medihleri saydı döktü. O teşekkürler haddini, ölçüsünü geçince.

پس بگفتندش که احوال نژند
بر دروغ تو گواهی می‌دهند
14168-Ona dediler ki; elbisenin eski, püskü olması, yalan söylediğine şahitlik ediyor.

تن برهنه سر برهنه سوخته
شکر را دزدیده یا آموخته
14169-Vücûdun çıplak, başın açık, zaruret ve ihtiyaç ateşine yanmış bir hâldesin. Teşekkürü birisinden çalmış, yahut öğrenmiş gibi ediyorsun.

کو نشان شکر و حمد میر تو
بر سر و بر پای بی‌توفیر تو
14170-Senin beyine ettiğin şükür ve hamd'in, başında ve ayağında bulunması lazım gelen nişaneleri nerede?

گر زبانت مدح آن شه می‌تند هفت اندامت شکایت می‌کند
14171-Dilin o padişahı medh ediyorsa da bütün bedeninin lisan-i hâl ile
ondan şikâyetle bulunuyor.

در سخای آن شه و سلطان جود مر ترا کفشی و شلواری نبود
14172-O cömert sultanın sehâvetinden sende bir pabuç ve bir şalvar bile
yok.

گفت من ایثار کردم آن چه داد میر تقصیری نکرد از افتقاد
14173-Meddah, dedi ki: Onun verdiklerini ben fukarâya dağıttım. Yoksa
o, beni görüp gözetmek hususunda kusur etmedi.

بستدم جمله‌ی عطاها از امیر بخش کردم بر یتیم و بر فقیر
14174-Emirülmü'mininden aldığım atıyyelerin hepsini yetimlere ve
fakirlere verdim.

مال دادم بستدم عمر دراز در جزا زیرا که بودم پاک باز
14175-Mal verdim, mükâfat olarak uzun ömür aldım. Çünkü ben tarikat
mücerredlerindenim.

پس بگفتندش مبارک مال رفت چیست اندر باطنت این دود و تفت
14176-Ona dediler ki: O mal, mübârek imiş ki hayra sarf edilmiş. Lâkin
senin bâtınındaki bu mahrumiyet ateşinin dumânı nedir?

صد کراحت در درون تو چو خار کی بود انده نشان ابتشار
14177-Senin içinde diken gibi yüzlerce kerâhet, -gam ve keder- var. Gam
ve keder nasıl sevinç nişânı olur?

کو نشان عشق و ایثار و رضا گر درست است آن چه گفتی ما ماضی
14178-Eğer söylediklerin doğru ise, aşkın ve başkalarını nefesine tercih
edişin, bir de "Kazâ ve Kader"e rızâ gösterişinin alâmeti nerede?

خود گرفتم مال گم شد میل کو سیل اگر بگذشت جای سیل کو
14179-Farz edelim ki dağıttığın mal gitti, onu verene kalben meylin
nerede? Sel akıp gittiye geçtiği yer hani?

چشم تو گر بد سیاه و جان فزا گر نماند او جان فزا ازرق چرا
14180-Gözün, evvelce cana canlar katan siyah bir göz idiye, haydi
diyelim o güzellik geçti... Fakat şimdi gözün neden gök?

کو نشان پاک بازی ای ترش بوی لاف کژ همی‌آید خمش
14181-Ey ekşi suratlı adam, tecerrüdünün alâmeti nerede? Sözlerinden
yalan râyihası geliyor, sus!

صد نشان باشد درون ایثار را صد علامت هست نیکو کار را
14182-Cömertlik ve ihsanın kalpte yüz nişânı olur. Hayr işleyen kimsenin
yüz türlü alâmeti bulunur.

مال در ایثار اگر گردد تلف در درون صد زندگی آید خلف
14183-Eğer bir mal îsar edilmekle ve ihtiyaç ehline verilmekle suretâ
telef olur, elden giderse verenin kalbine yüzlerce mânevi hayat gelir.

در زمین حق زراعت کردنی تخمهای پاک آن گه دخل نی
14184-Tanrı tarlasına temiz ve sağlam tohumlar ekilsin de mahsul
alınmasın... İmkan mı var?

گر نروید خوشه از روضات هو پس چه واسع باشد ارض الله بگو
14185-Eğer Allâh(C.C.)'ın bahçelerinde başak bitmez ve yetişmezse,
Arzullah nasıl vâsî olur?

چون که این ارض فنا بی ریع نیست چون بود ارض الله آن مستوسعی است
14186-Fâni olan bu Arz bile, mahsulsüz olmadığına göre, ondan çok geniş
olan mânâ ve Âhîret âlemi nasıl mahsulsüz olur.

این زمین را ریع او خود بی حد است دانه ای را کمترین خود هفصد است
14187-Bu Dünya toprağının mahsulü bile hadsiz, hesapsızdır. Bir danenin
en az mahsulü yedi yüzdür.

حمد گفتی کو نشان حامدون نه برونست هست اثر نه اندرون
14188-Ey, Halîfe bana hil'at verdi diye, ona hamd eden! Hani sende
hamd edenlerin nişânı. Ne dışında ne de içinde bunun hiçbir eseri görünmüyor.

حمد عارف مر خدا را راست است که گواه حمد او شد پا و دست
14189-Bir ârifin Allâh(C.C.)'a karşı ettiği hamd, doğrudur. Zirâ, onun eli
ve ayağı ettiği hamde şâhittir.

از چه تاریک جسمش بر کشید و ز تگ زندان دنیایش خرید
14190-Allâh(C.C.)'a ettiği hamd ü sena arifi karanlık cisim kuyusunda
çekip çıkarır... Dünya zindanından kurtarır.

اطلس تقوی و نور موتلف آیت حمد است او را بر کتف
14191-Sırtındaki takvâ atlasıyla üflet nûru, onun omuzunda hamd
alâmetidir.

و ارهیده از جهان عاریه ساکن گلزار و عین جاریه
14192-O, şu eğreti ve fânî Dünyâ'dan kurtulmuş, akar su kenarlarında ve
gül bahçelerinde yurt tutmuştur.

بر سریر سر عالی همتش مجلس و جاه و مقام و رتبتش
14193-Onun meclisi, makâmı ve rütbesi, yüce himmetinin sır sedirinin
üzerindedir.

مقعد صدقی که صدیقان در او جمله سر سبزند و شاد و تازه رو
14194-Orası öyle bir siddîkiyyet makamıdır ki doğruların "siddîklerin"
hepsi de orada, ter ü tâze, mesrûr ve handan olarak yurt tutmuşlardır.

حمدشان چون حمد گلشن از بهار صد نشانی دارد و صد گیر و دار
14195-Ârif ve kâmil zevâtın hamdi, bahar mevsiminde gül bahçesinin
hamd etmesi gibidir... Yüzlerce nişânesi, yüzlerce alâmeti ve eseri vardır.

بر بهارش چشمه و نخل و گیاه و آن گلستان و نگارستان گواه
14196-Türlü nakışlarla müzeyyen olan o gül bahçesinde bahârın feyzi
bulduğuna çeşmeler, fidanlar ve otlar şahittir.

شاهد شاهد هزاران هر طرف در گواهی همچو گوهر بر صدف
14197-Sedef içindeki inci gibi, bir güzelin hüsnüne, her tarafında binlerce
alâmet mevcuttur.

بوی سر بد بیاید از دمت وز سر و رو تا بد ای لافی غمت
14198-Ey yalancı adam; senin nefesinden kötü bir sır kokusu geliyor,
başından ve yüzünden gam ve kederin apaçık görünüyor.

بو شناسانند حاذق در مصاف تو به جلدی‌های و هو کم کن گزاف
14199-Mücâdele ve uğraşip çalışma yeri olan Dünyada râyihadan anlayan maharet sahibi kimseler vardır. Öyle ataklık edip hayhuy etmeye kalkışma ve saçma sapan söyleme.

تو ملاف از مشک کان بوی پیاز از دم تو می‌کند مکشوف راز
14200-Ey yalancı kimse; sen de miskden bahs etme... Zira, nefesinden duyulan soğan kokusu, sırrını izhar ediyor.

گل شکر خوردم همی‌گویی و بوی می‌زند از سیر که یافه مگوی
14201-Sen, gül reçeli yedim diyorsun, fakat ağzının kokusu sarımsak yediğini anlatıyor. Artık hezeyan etme.

هست دل مانده‌ی خانه‌ی کلان خانه‌ی دل را نهان همسایگان
14202-Gönül, büyük bir konak gibidir. İçinde gizli komşular vardır.

از شکاف روزن و دیوارها مطلع گردند بر اسرارها
14203-O komşular, pencere aralıklarından ve divar arkalarından o gönüldeki sırta muttali olurlar.

از شکافی که ندارد هیچ و هم صاحب خانه ندارد هیچ سهم
14204-Öyle bir pencere aralığı ki ev sahibinin o aralıktan haberi ve nasibi yoktur.

از نبی بر خوان که دیو و قوم او می‌برند از حال انسی خفیه بو
14205-Kur'ân-ı Kerîm'den okusana... Şeytan ve kavmi, insanın ahvâline vâkıftırlar.

در میان ناقدان زرقی متن با محک ای قلب دون لافی مزین
14206-Ey kalp akça gibi olan! Hakikat mihengi olanlar ve Hakîkati görenler arasında riyakârlığa ve atıp tutmaya kalkışma!

مر محک را ره بود در نقد و قلب که خدایش کرد امیر جسم و قلب
14207-Hakikat mihengi olan her Er'in, kalbe ve oradaki esrâra vukuf yolu vardır ki Cenâb-ı Hakk, onları celb ve def' emîri kılmıştır.

چون شیاطین با غلیظیهای خویش واقفند از سر ما و فکر و کیش
14208-Ey dini ve mezhebi güzel olan kimse! Madem ki şeytanlar bile, yaratılışlarındaki o kalabalık ve kötülükleriyle bizim sırrımıza vâkıftırlar.

مسلمکی دارند دزدیده درون ما ز دزدیهای ایشان سر نگون
14209-Kalbimize hırsızcasına girebilirler. Biz onların hırsızlıklarından tepe taklak oluruz.

دم‌بهدم خبط و زیانی می‌کنند صاحب نقب و شکاف روزنند
14210-Bunlar, kalbimize uzanan, yarık ve pencerelere sahip oldukları için bize daima zarar ve ziyan verirler.

پس چرا جانهای روشن در جهان بی‌خبر باشند از حال نهان
14211-Dünyada münevver ruhlu insanlar, bir takım gizli hallerden niçin haberdar olmasınlar.

در سرایت کمتر از دیوان شدند روحها که خیمه بر گردون زدند
14212-Felekler üstüne çadır kurmuş olan ruhlar, insan kalbine vâkıf olmak hususunda şeytanlardan aşağı mı olurlar?

دیو دزدانه سوی گردون رود
از شهاب محرق او مطعون شود
14213-Şeytan, hırsızca göğе çıkar da, yakıcı bir şihab ile kovulur,
sürülür...

سر نگون از چرخ زیر افتد چنان
که شقی در جنگ از زخم سنان
14214-Bir şakînin muhârebede mızrak yarasından yere düştüğü gibi, göğе
çıkan şeytan da, o şihabın isâbetiyle gök yüzünden tepe taklak yuvarlanır.

آن ز رشک روحهای دل پسند
از فلکشان سر نگون می افکنند
14215-Makbûl-i İlâhî olan ruhların kıskançlığından ötürü şeytanları
felekten baş aşığı atarlar.

تو اگر شلی و لنگ و کور و کر
این گمان بر روحهای مه میر
14216-Sen, çolak, topal, kör ve sağır isen; yüksek ve büyük ruhları da
kendine kıyas ederek senin gibi sanma!

شرم دار و لاف کم زن جان مکن
که بسی جاسوس هست آن سوی تن
14217-Utan, gevezelik etme ve can çekişme... Cismi gözeten ve ondaki
esrarı anlayan nice casus vardır!

**“İLÂHÎ BİR TABİB OLAN ZEVÂT-I KİRÂMIN MÜRÎD VE YABANCI SİMLARINDAN VE
SÖZLERİNİN ÜSLÛBUNDAN VE GÖZLERİNİN RENGİNDEN VE BUNLARIN HİÇBİRİ
OLMAKSIZIN GÖNÛL YOLUNDAN ONLARIN KALBÎ VE DİNÎ HASTALIKLARINI TEŞHİS
ETMELERİ VE MARAZLARA GÖRE TEDAVİ EYLEMELERİ”**

دریافتن طبیبان الهی امراض دین و دل را در سیمای مرید و بیگانه و لحن گفتار
او و رنگ چشم او و بی این همه نیز از راه دل که انهم جواسیس القلوب فجالسوهم
بالصدق

این طبیبان بدن دانشورند
بر سقام تو ز تو واقفترند
14218-Bu beden hekimleri pek bilgilidirler. Senin hastalığının ne olduğuna
senden ziyâde vakıftırlar.

تا ز قاروره همی بینند حال
که ندانی تو از آن رو اعتلال
14219-Senin hâlini idrar kabından anlarlar. Sen illetini onlar kadar
bilmezsin.

هم ز نبض و هم ز رنگ و هم ز دم
بو برند از تو به هر گونه سقم
14220-Kârureden anladıkları gibi nabzından, renginden ve nefes alışından
da sendeki her nevi hastalığı teşhis ederler.

پس طبیبان الهی در جهان
چون ندانند از تو بی گفت دهان
14221-O halde Allâh(C.C.)’ın doktorları olan evliyâullah, sendeki
hastalığı artık sen söylemeden, nasıl olurda anlamazlar?

هم ز نبضت هم ز چشمت هم ز رنگ
صد سقم بینند در تو بی درنگ
14222-Hem nabzından, hem cisminden, hem renginden derhâl yüz türlü
hastalık keşfederler.

این طبیبان نو آموزند خود
که بدین آیاتشان حاجت بود
14223-Bu ceset hekimleri, tabâbeti yeni öğrenmiş oldukları için Kârure
gibi, nabız gibi, yüzün rengi gibi âlâmetlere ihtiyaçları vardır.

کاملان از دور نامت بشنوند
تا به قعر باد و بودت در دوند
14224-Ruh hekimi ve Tabib-i İlâhî olan kâmiller ise, uzaktan senin adını
işitmekle varlığının ta derinliklerine kadar giderler.

بلکه پیش از زادن تو سالها
دیده باشدند ترا با حالها
14225-Belki de senin doğuşundan yıllarca evvel, seni görürler ve ahvâlini
haber verirler.

**“ŞEYH EBÛLHASAN HARKÂNÎNİN DOĞMASINDAN YILLARCA EVVEL, DÜNYAYA
GELECEĞİNİ, SÛRET VE SÎRETİNİN NİŞANLARINI BÂYEZÎD’İN
BİRER BİRER HABER VERMESİ; TÂRİH YAZANLARIN DA
ŞEYH HARKÂNÎ’Yİ BEKLEMELERİ ÜZERE O HABERİ KAYD ETMELERİ”**

مژده دادن بایزید از زادن ابو الحسن خرقانی پیش از سالها و نشان صورت او و
سیرت او يك به يك و نوشتن تاریخ نویسان آن را جهت رصد

آن شنیدی داستان بایزید
که ز حال بو الحسن پیشین چه دید
14226-Bâyezid Bistâmî’nin “Ebulhasan Harkanî” doğmadan önce onun
ahvâline dair neler gördüğü menkıbesini işittin mi?

روزی آن سلطان تقوی می‌گذشت
با مریدان جانب صحرا و دشت
14227-O müttekîler sultanı bir gün müridleriyle kabirden geçiyordu.
بوی خوش آمد مر او را ناگهان
در سواد ری ز سوی خارقان
14228-Rey şehri civârındaki Harkan köyü tarafından ona lâtif bir râyiha
geldi.

هم بدانجا ناله‌ی مشتاق کرد
بوی را از باد استنشاق کرد
14229-Orada iştiyakla inledi, o rayihayı rüzgârdan burnuna çekti.
بوی خوش را عاشقانه می‌کشید
جان او از باد باده می‌چشید
14230-O lâtif rayihayı âşikâne kokladı, ruhu rüzgârdan şarap içmiş gibi
mest oldu.

کوزه‌ای کاو از یخابه پر بود
چون عرق بر ظاهرش پیدا شود
14231-Buzlu su ile dolu olan bir kabın dışarısına temas eden hava ter gibi
görünür.

آن ز سردی هوا آبی شده‌ست
از درون کوزه نم بیرون نجست
14232-O kaptaki ter havanın soğukluğundandır. Kabın içindeki rutûbet
dışarıya fırlamıştır.

باد بوی آور مر او را آب گشت
آب هم او را شراب ناب گشت
14233-Koku getiren rüzgâr ona su kesildi, su da onun için hâlis şarap
oldu.

چون در او آثار مستی شد پدید
يك مرید او را از آن دم بر رسید
14234-Bâyezid hazretlerinde ma’nevî mestlik zâhir olunca, müridlerinden
biri ona yaklaştı.

پس بپرسیدش که این احوال خوش که برون است از حجاب پنج و شش
14235-Şeyhine sordu: Beş duygu ile altı cihetten dışarı olan bu hoş hâller
nedir? Yüzün gâh kızarıyor, gâh sararıyor, gâh bembeyaz oluyor, bu ne hâldir
ve ne gibi bir müjdedir?

می‌کشی بوی و به ظاهر نیست گل بی‌شک از غیب است و از گلزار کل
14236-Sen bir şey kokluyorsun, fakat görünürde gül yok. Şüphesiz o koku
gaybden ve hakîki güllerin açtığı gül bahçesindedir.

ای تو کام جان هر خودکامه‌ای هر دم از غیبت پیام و نامه‌ای
14237-Ey her kendini tanıyan, bilen kişinin muradı ve maksadı olan er,
her an sana gayb âleminden bir haber, bir mektup gelmekte...

هر دمی یعقوب‌وار از یوسفی می‌رسد اندر مشام تو شفا
14238-Her ân, Yâkub gibi, senin burnuna da ma'nevî bir Yusuf'tan şifâ
kokusu erişmekte...

قطره‌ای بر ریز بر ما ز آن سبو شمه‌ای ز آن گلستان با ما بگو
14239-Mest olduğun o testiden bir damla su olsun bize de içir, kokusunu
duyduğun o gülistandan bize de bir şemme koklat.

خو نداریم ای جمال مهتری که لب ما خشک و تو تنها خوری
14240-Ey yüce ve güzel er, bizim dudaklarımız kuru iken senin yalnızca
bir şey içmene alışmamışız.

ای فلك پیمای چست چست خیز ز آنچه خوردی جرعه‌ای بر ما بریز
14241-Ey felekleri sür'âtle gezip gelen; çabuk kalk da yediğin ve
içtiğinden bize de bir yudum ihsan et!

میر مجلس نیست در دوران دگر جز تو ای شه در حریفان در نگر
14242-Bu zamanda ma'nevî meclislerin senden başka reisi yoktur, ey
arifler sultanı bizleri de gözet!

کی توان نوشید این می زیر دست می یقین مر مرد را رسواگر است
14243-Bu ma'nevî şarabı gizlice içmek nasıl mümkün olabilir, zira şarap,
içeni mest ve rüsvây eder. Bu şarabı içen farz edelim ki:

بوی را پوشیده و مکنون کند چشم مست خویشتن را چون کند
14244-Bâzı ilâçla ağzının kokusunu gizleyebilsin, gözünün sarhoşluğuna
ve mahmur mahmur süzülmesine ne yapabilir?

خود نه آن بوی است این کاندرا جهان صد هزاران پرده‌اش دارد نهان
14245-Hususiyile bu, öyle bir ma'nevî koku ki, Dünyada yüz binlerce
perde onu gizleyemez.

پر شد از تیزی او صحرا و دشت دشت چه کز نه فلك هم بر گذشت
14246-Bu râyihanın keskinliğinden bütün ova doldu; ova ne demek? O
râyiha dokuz feleği de geçti.

این سر خم را به کهگل در مگیر کاین برهنه نیست خود پوشش پذیر
14247-Bu sır küpünün ağzını çamurla sıvama! Çünkü bu üryan, örtünme
kabûl etmez.

لطف کن ای راز دان رازگو آن چه بازت صید کردش باز گو
14248-Ey sır bilen ve sır söyleyen! Lutfet, ruhunun avladığını bize izah et.

گفت بوی بو العجب آمد به من همچنان که مر نبی را از یمن
14249-Bâyezîd dedi ki: Peygamber (A.S.) a Yemen tarafından gelen koku gibi, bana da acayip bir koku geldi.

که محمد گفت بر دست صبا از یمن می‌آیدم بوی خدا
14250-Hazret-i Nebî buyurmuştu ki: Sabâ rüzgârı vasıtasıyla bana Yemen cihetinden ilahî bir râyiha geliyor.

بوی رامین می‌رسد از جان ویس بوی یزدان می‌رسد هم از اوپس
14251-Vise'nin ruhuna Ramin'in kokusu geldiği gibi Üveys'ten de Tanrı kokusu geliyor.

از اوپس و از قرن بوی عجب مر نبی را مست کرد و پر طرب
14252-Hz. Üveys'den ve onun bulunduğu Karen köyünden öyle müstesnâ bir râyiha geliyordu ki Hz. Nebî (A.S.) mı mest etmiş ve neşelendirmişti.

چون اوپس از خویش فانی گشته بود آن زمینی آسمانی گشته بود
14253-Hz. Üveys, kendinden geçmiş, yere mensub iken semavî olmuştu.

آن هلپله‌ی پروریده در شکر چاشنی تلخیش نبود دگر
14254-O, bir helîle idi. Şekerle terbiye edilmiş, artık onda acılık çeşnisi kalmamıştı.

آن هلپله‌ی رسته از ما و منی نقش دارد از هلپله طعم نی
14255-Benliğinden kurtulmuş bir helîlede sâde helîle nakşı ve şekli vardır, acılık tadı yoktur.

این سخن پایان ندارد باز گرد تا چه گفت از وحی غیب آن شیر مرد
14256-Bu sözün nihâyeti yoktur. Geri dön de, o arslan er'in -Bâyezîd Bistâmînin- gayb aleminden neler söylediğini anlat!

گفت زین سو بوی یاری می‌رسد کاندرا این ده شهریاری می‌رسد
14257-Dedi ki: Bu taraftan bir dost kokusu geliyor. Bu köyden ma'nevî bir padişah yetişecektir.

“HZ. RESÛLULLAH (A.S.)İN: “BEN, YEMEN'DEN NEFES-İ RAHMÂNÎ'Yİ DUYUYORUM” HADÎSİ”

قول رسول صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم انی لاجد نفس الرحمن من قبل الیمن

رویش از گلزار حق گلگون بود از من او اندر مقام افزون بود
14258-Onun yüzü, Hakk'ın gül bahçesinin tesiriyle gül renkli olacak ve ma'nevi makâmı benden yüksek bulunacaktır.

چیست نامش گفت نامش بو الحسن حلپه‌اش وا گفت ز ابرو و ذقن
14259-Mürîd; adı nedir? diye sordu. Bâyezîd: Adı Ebulhasandır, dedi. Kaşının çenesinin ne şekli olduğunu izah etti.

قد او و رنگ او و شکل او یک به یک وا گفت از کیسو و رو
14260-Kezâ, O'nun boynunu, rengini, şeklini, saçlarını ve yüzünü birer birer anlattı.

از صفات و از طریقه و جا و بود حلپه‌های روح او را هم نمود

14261-Onun iç huylarını, ma'nevî sıfatlarını ve yolunu,yerini ve makâmını hep ta'rif etti.

حلیه‌ی تن همچو تن عاریتی است دل بر آن کم نه که آن یک ساعتی است

14262-Bedenin zîneti beden gibi iğretidir. Müddeti bir saat olan o süslere gönül verme!

حلیه‌ی روح طبیعی هم فناست حلیه‌ی آن جان طلب کان بر سماست

14263-Ruh-u tabîinin süs ve şekli de fânîdir. Binâenaleyh, semâda bulunan ruhun zîynetini ara!

جسم او همچون چراغی بر زمین نور او بالای سقف هفتمین

14264-O ilahî ruh, yeryüzünde yanan bir kandil gibidir. Nuru ve aydınlığı ise yedinci kat semânın üstüne kadar çıkar.

آن شعاع آفتاب اندر وثاق قرص او اندر چهارم چار طاق

14265-Güneşin şuâsı zemindeki pencerededir ama, kendisi dördüncü kat semâdadır.

نقش گل در زیر بینی بهر لاغ بوی گل بر سقف و ایوان دماغ

14266-Gülün nakşı burunun altındadır, lakin kokusu dimağın bâlâsındadır.

مرد خفته در عدن دیده فرق عکس آن بر جسم افتاده عرق

14267-Meselâ bir kimse rüyâsında Aden memleketinde korkulu hâller geçirmiştir. O rüyânın aksi cisminde ter sûretiyle zuhûr eder.

پیرهن در مصر رهن یک حریم پر شده کنعان ز بوی آن قمیص

14268-Yusuf (A.S.) un gömleği Mısırdaki haris bir kimsenin -Yusuf'un birâderi Yehûdânın- elinde rehin iken Kenan diyarı o gömleğin râyihasıyla dolmuş ve Yâkub (A.S.) onu duymuştu.

بر نبشتند آن زمان تاریخ را از کباب آراستند آن سیخ را

14269-Hz.Bâyezîd haber verdiği tarihi yazdılar ve onun beyânıyla tarih sahifesi süslediler.

بر نبشتند آن زمان تاریخ را از کباب آراستند آن سیخ را

14270-Tam o vakit, o tarih gelince o ma'nevî padişah -Ebul'hasan Harkânî- doğdu ve ma'nevî saltanat bahsini kazandı.

“BAYEZİD BESTÂMÎ'NİN VEFÂTINDAN YILLARCA SONRA EBULHASAN HARKANÎ'NİN DOĞMASI”

از پس آن سالها آمد پدید بو الحسن بعد وفات بایزید

14271-Bâyezid'in vefâtından yıllarca sonra Şeyh Ebul'hasan zuhûra geldi.

جمله‌ی خوهای او ز امساک و جود آن چنان آمد که آن شه گفته بود

14272-Şeyh Ebul'hasan'ın ihsanına, kıskanmasına ait ne gibi huylar söylediye aynen zuhur etti.

لوح محفوظ است او را پیشوا از چه محفوظ است محفوظ از خطا

14273-Bâyezîd'in delîli Levh-i Mahfuz idi. Levh-i mahfuz neden mahfuzdur?

نه نجوم است و نه رمل است و نه خواب وحی حق و الله اعلم بالصواب
14274-Bâyezîd'in bu ihbarı, ne yıldız bilgisidir, ne remil, ne de rüya
tabiri... Hakk'ın ilhâmıdır ki, doğruyu en iyi bilen de Hakk'tır.

از پی رو پوش عامه در بیان وحی دل گویند آن را صوفیان
14275-Sôfiler halktan bunu gizlemek ve onların itirazına meydan
vermemek için bu ilhâm-ı İlâhîye "Vahy-i kalbî tâbir ederler.

وحی دل گیرش که منظر گاه اوست چون خطا باشد چو دل آگاه اوست
14276-Ey sâlik sen de istersen onu gönül vahyi farzet... Ehlullah'ın kalbi,
zâten Cenâb-ı Hakk'ın nazargâhıdır. Kalp, agâh olduktan sonra oraya nâzil olan
ilham, nasıl yanlıştır olabilir?

مومنا بنظر به نور الله شدی از خطا و سهو ایمن آمدی
14277-Ey mü'min-i kâmil ve ey âfir-i mükemmil, sen Allâh(C.C.) nuriyle
baktığın için hatâdan ve yanılmadan eminsin!

“SÔFİNİN KALB VE RUHUNDAN TANRI YEMEĞİNİN EKSİLMESİ”

نقصان اجرای جان و دل صوفی از طعام الله

صوفیی از فقر چون در غم شود عین فقرش دایه و مطعم شود
14278-Bir sôfi, fakr u zarûretten nasıl olur da gam ve kedere uğrar?
Çünkü fakr u zarûret, onun hakkında mürebbî ve bir nevî taam olur.

ز آنکه جنت از مکاره رسته است رحم قسم عاجزی اشکسته است
14279-Çünkü cennet, nefse kerih gelen şeylerin meydana gelmiştir.
Merhamet ise kalbi kırık acizin nasibidir.

آن که سرها بشکند او از علو رحم حق و خلق ناید سوی او
14280-Mevkiinin yüksekliği ve servetinin çokluğundan acizlerin başını
yaralayan kimse Hakkın da halkın da merhametine nâil olamaz.

این سخن آخر ندارد و آن جوان از کمی اجرای نان شد ناتوان
14281-Bu bahsin sonu gelmez. Evvelce başlanılan hikâyede tahsisatının
azaltılmasını padişahın emr ettiği genç perişan bir hale gelmiştir.

شاد آن صوفی که رزقش کم شود آن شبهش در گردد و او یم شود
14282-Rızkı az olan sôfi sevinir. Onun boncuğu inci kendisi de deniz olur.

ز آن جرای خاص هرک آگاه شد او سزای قرب و اجری گاه شد
14283-Cenâb-ı Hakk'ın bazı kullarına hususî olarak verdiği nafakadan her
kim agâh bulunursa, kurb-i ilâhîye lâyıق olur.

ز آن جرای روح چون نقصان شود جانش از نقصان آن لرزان شود
14284-Ruhun o ma'nevî gıdası eksilirse ruh, o noksan dolayısıyla titrer.

پس بداند که خطایی رفته است که سمن زار رضا آشفته است
14285-Sôfi o ma'nevî gıdanın eksilmesinden, kendisinin bir hatası
sebebiyle İlâhî Rıza gülistânının, şahsına karşı bozulmuş olduğunu anlar.

همچنانک آن شخص از نقصان کشت رقعہ سوی صاحب خرمن نبشت
14286-İşte o adam da, ekin noksan oldu diye, harman sahibine bir
mektup yazmıştı.

رقعه‌اش بردند پیش میر داد خواند آن رقعه جوابی و انداد
14287-Onun mektubunu o âdil zâtın huzûruna götürdüler. Okudu ve cevap vermedi.

گفت او را نیست الا درد لوت پس جواب احمق اولیتر سکوت
14288-Dedi ki: Ahmağın yiyecekten başka bir derdi yok. Ahmak için en muvafık cevap da sükûttur.

نیستش درد فراق و وصل هیچ بند فرع است او نجوید اصل هیچ
14289-Onun visâl ve firâka dair hiçbir endişesi yok. Fûruâta bağlanmış, aslı hiç aramıyor.

احمق است و مرده‌ی ما و منی کز غم فرعش فراغ اصل نی
14290-O ahmaktır, biz ve ben derdiyle ölmüştür. Fûruât gamından kurtulup aslı düşünecek vakti yoktur.

آسمانها و زمین يك سیب دان کز درخت قدرت حق شد عیان
14291-Gökleri ve yeri Kudret-i İlâhiyye ile zuhûra gelmiş bir elma farz et!

تو چو کرمی در میان سیب در و ز درخت و باغبانی بی‌خبر
14293-Sen ise o elmanın içindeki bir kurt gibisin. O elmanın ağacından ve onu yetiştiren bahçivandan haberin yoktur.

آن یکی کرمی دگر در سیب هم لیک جاننش از برون صاحب علم
14294-Onun hareketi elmayı yarar, çünkü elma onun hareketine tahammül edemez.

بر دریده جنبش او پرده‌ها صورتش کرم است و معنی ازدها
14295-Onun hareketi perdeleri yırtar. Çünkü o sûretâ kurt, fakat mânen ejderhadır.

آتشی کاول ز آهن می‌جهد او قدم بس سست بیرون می‌نهد
14296-Çakmak demirinden sıçrayan bir kıvılcım ibtidâ gayet zaîf zuhûr eder.

دایه‌اش پنبه‌ست اول لیک اخیر می‌رساند شعله‌ها او تا اثیر
14297-O kıvılcımın mürebbisi evvelâ pamuktur. O kıvılcımı pamukla, kavla beslerler, fakat kuvvetlendimi çıkardığı yangının şûlelerini feleğe kadar yükseltir.

مرد اول بسته‌ی خواب و خور است آخر الامر از ملایک برتر است
14298-İnsan da evvelâ yemeye ve uykuya bağlıdır, lâkin sonunda meleklerden yüksek olur.

در پناه پنبه و کبریتها شعله و نورش بر آید بر سها
14299-İbtidâ pamuk ve kükürdün, yiyip içmenin ve yatıp uyumanın muhafazasında bulunur, sonra terakkî eder, şulesi ve nûru Sühâ yıldızının fevkine çıkar.

عالم تاریک روشن می‌کند کنده‌ی آهن به سوزن می‌کند
14300-Karanlık olan tabiat âlemini aydınlatır, ruha nisbetle demir tomruk gibi olan ceset kaydını iğne ile koparır.

گر چه آتش نیز هم جسمانی است نه ز روح است و نه از روحانی است
14301-Ateş de cismânidir; ne ruhtandır, ne de ruhânî âlemdendir.

جسم را نبود از آن عز بهره‌ای جسم پیش بحر جان چون قطرهای
14302-Ruhtaki izzet ve şereften cismin nasibi yoktur. Cisim, can deryâsına
nisbetle bir damla gibidir.

جسم از جان روز افزون می‌شود چون رود جان جسم بین چون می‌شود
14303-Cisim, ruhun feyziyle günden güne artar. Can gidince cismin nasıl
bir hale girdiğini görürsün.

حد جسمت يك دو گز خود بیش نیست جان تو تا آسمان جولان کنی است
14304-Senin cismin bir iki arşından fazla değildir. Lâkin ruhun göklerde
cevelân eder.

تا به بغداد و سمرقند ای همام روح را اندر تصور نیم گام
14305-Ey büyük adam, Bağdat ve Semerkand ruhun tasavvurunda yarım
adımdan ibârettir.

دو درم سنگ است پیه چشمتان نور روحش تا عنان آسمان
14306-Gözlerinin yağı iki dirhem ağırlığında olduğu halde onun ruhunun
nuru -görme kuvveti- göklere kadardır.

نور بی این چشم می‌بیند به خواب چشم بی این نور چه بود جز خراب
14307-Gözdeki o nûr, göz vasıtası olmaksızın da rüyâ görür. O nur
olmayınca göz, harâbeden başka nedir?

جان ز ریش و سبلت تن فارغ است لیک تن بی‌جان بود مردار و پست
14308-Ruh, cesetteki sakal ve bıyıktan müstağnidir. Lâkin cansız bir
ceset, bayağı bir cîfe olur.

بار نامه‌ی روح حیوانی است این پیشتر رو روح انسانی ببین
14309-O sakal, bıyık ve sâir âzâ hayvanî ruha verilmiş muvakkat bir
icâzetnâmedir. Sen ileri git de insanî ruhu gör!

بگذر از انسان هم و از قال و قیل تا لب دریای جان جبرئیل
14310-İnsanlık sûretinden ve bir takım dedikodudan geç, Cebrâil'in ruhu
deryasının kenârına kadar git.

بعد از آنت جان احمد لب گزد جبرئیل از بیم تو واپس خزد
14311-Ondan sonra Ruh-u Ahmedî sana: "Sükût eyle esrarı sakın
fâşetme" diye dudak ısırarak sûretiyle işâret eder. Cebrâil de senin bu
mertebede Hakk'a kurbiyyetinden dolayı geri geri gider.

"DİLEKÇESİNE, PÂDİŞAH TARAFINDAN CEVAP GELMEYİŞİNE O KÖLENİN HİDDETLENMESİ"

آشفتن آن غلام از نارسیدن جواب رقعه از قبل پادشاه

این بیابان خود ندارد پا و سر بی‌جواب نامه خسته‌ست آن پسر
14312-Bu bahis bir sahra gibidir ki başı ve sonu yoktur. Onu bırak da
dilekçesine cevap alamadığı için müteessir olan kölenin hikâyesini söyle.

کای عجب چونم نداد آن شه جواب یا خیانت کرد رقعه بر ز تاب

14313-O köle diyordu ki: Nasıl oldu da şah cevap vermedi? Yoksa dilekçemi götüreren bana haset ettiği için, hiyânet eyleyerek götürmedi mi?

رقعه پنهان کرد و ننمود آن به شاه کاو منافق بود و آبی زیر کاه

14314-Galiba dilekçemi gizledi ve şaha göstermedi. O, bir münâfık ve saman altından su yürüten biri imiş.

رقعه‌ی دیگر نویسم ز آزمون دیگری جویم رسول ذو فنون

14315-Tecrübe için ikinci bir dilekçe, akıllı ve mâlûmatlı bir elçi arayım.

بر امیر و مطبخی و نامه بر عیب بنهاده ز جهل آن بی‌خبر

14316-Gâh şahı, gâh aşçıbaşısı, gâh da dilekçesini takdim edenî, cehli dolayısıyla, ayıplıyordu.

هیچ گرد خود نمی‌گردد که من کژروی کردم چو اندر دین شمن

14317-Hiç kendi etrafında dolaşmıyor ve: Ben, dinde putperestlik gibi dalâlete gittim, demiyordu.

“SÜLEYMAN (A.S.)İN BİR ZELLESİ DOLAYISIYLA RÜZGÂRIN MUHÂLİF ESMESİ”

کژ وزیدن باد بر سلیمان علیه السلام به سبب زلت او

باد بر تخت سلیمان رفت کژ پس سلیمان گفت بادا کژ مغز

14318-Rüzgâr, Süleyman (A.S.)ın tahtına doğru ters bir sûrette esmişti. Hz. Süleyman: Ey rüzgâr, münâsebetsiz esme! dedi.

باد هم گفت ای سلیمان کژ مرو و روی کژ از کژم خشمین مشو

14319-Rüzgâr cevap verdi ki: Ey Süleyman; sen de çarpık yürüme. Yürürsen benim münâsebetsizliğime kızma!

این ترازو بهر این بنهاد حق تا رود انصاف ما را در سبق

14320-Allâh(C.C.) terâziyi aramızda insaf ve adâlet cereyanı için halk eylemiştir.

از ترازو کم کنی من کم کنم تا تو با من روشنی من روشنم

14321-Cenâb-ı Hakk buyurmuştur ki: “Sen terâzide tartılacak şeyi eksiltirsen ben de sana verdiğimi eksiltirim. Sen bana karşı müstekim ve münevver olursan ben de sana öyle olurum.

همچنین تاج سلیمان میل کرد روز روشن را بر او چون لیل کرد

14322-Böylece Süleyman’ın tacı başında iken bir tarafa meyl etti de, ona aydınlık gündüzü gece gibi kararttı.

گفت تاجا کژ مشو بر فرق من آفتابا کم مشو از شرق من

14323-Dedi ki: Ey saltanat güneşi olan taç, başımda doğru dur, bir tarafa meyl etme!

هشت بارش راست کرد و گشت کژ گفت تاجا چیست آخر کژ مغز

14324-Sekiz defâ tacı düzeltti, taç da eğildi. Süleyman dedi ki: Ey taç, bu meylin neden? Artık eğilme!

گفت اگر صد ره کنی تو راست من کژ روم چون کژ روی ای موتمن

14325-Taç cevap verdi ki: Ey emin olan Süleyman, sen çarpık hareket edersen yüz defa düzeltsen de ben yine eğrilirim.

پس سلیمان اندرونه راست کرد دل بر آن شهوت که بودش کرد سرد

14326-Süleyman (A.S.) rüzgârdan ve tacından bunu işitince niyetini düzeltti. Hatırına gelen arzuya karşı kalbini soğuttu.

بعد از آن تاجش همان دم راست شد آن چنان که تاج را می‌خواست شد

14327-Ondan sonra tacı doğruldu ve istediği gibi başında durdu.

بعد از آنش کژ همی‌کرد او به قصد تاج وا می‌گشت تارک جو به قصد

14328-Bunu müteâkib tacını kasden eğiltti. Fakat taç doğrulup tam tepesinde karar etti.

هشت کرت کژ بکرد آن مهترش راست می‌شد تاج بر فرق سرش

14329-O büyük Süleyman, sekiz kerre tacı eğilttiği halde başında doğruldu.

تاج ناطق گشت کای شه ناز کن چون فشانندی پر ز گل پرواز کن

14330-Taç dile geldi de dedi ki: Şahım, naz ve iftihar et! Madem ki kanadını çamurdan silktin, mana âlemine yüksel!

نیست دستوری کز این من بگذرم پرده‌های غیب این بر هم درم

14331-Bundan ileri geçmeme ve bu sırrın gayp perdelerini yırtıp ifşa etmeme izin yok.

بر دهانم نه تو دست خود ببند مر دهانم را ز گفت ناپسند

14332-Sen elini ağızıma tut da, münasebetsiz söz söylemekten beni koru...

پس ترا هر غم که پیش آید ز درد بر کسی تهمت منه بر خویش گرد

14333-Şu halde sana derd ü gamdan her ne gelirse kimseyi itham etme, kendi etrafında dolaş.

ظن مبر بر دیگری ای دوستکام آن مکن که می‌سگالید آن غلام

14334-Ey dostların muradınca, -istedikleri gibi- olan kimse, hikayesinden bir parça bahs edilen köle gibi su-i zanna düşme!

همچو فرعونى که موسى هشته بود طفلکان خلق را سر می‌ربود

14335-Tıpkı, Fir'avn gibi... Hani, düşman zannıyla halkın çocuklarının başını kestirdiği halde Mûsa'yı bırakmıştı.

آن عدو در خانه‌ی آن کوردل او شده اطفال را گردن گسل

14336-Korktuğu düşman, o kalbi kör olan Firavn'ın sarayında bulunduğu halde, o, sair çocukların boyunlarını vurdurmuştu.

تو هم از بیرون بدی با دیگران و اندرون خوش گشته با نفس گران

14337-Sen de ey gâfil; dışındakilerle kötü olmuş, lâkin dahilindeki o kötü nefis ile dost olmuşsun, hoş geçiniyorsun.

خود عدویت اوست قندش می‌دهی و ز برون تهمت به هر کس می‌نهی

14338-Hakîkatte düşmanın nefis olduğu halde, onu şekerle besliyor ve fakat, hariçte herkesi itham ediyorsun.

همچو فرعونى تو کور و کوردل با عدو خوش بی‌گناهان را مدل

14339-Sen de Fir'avn gibi körsün, kör gönüllüsün. Onun için düşmanla hoş geçiniyorsun, suçu olmayanları zelil ediyorsun.

چند فرعوناً کشی بی جرم را می نوازی مرتن پر غم را

14340-Ne vakte kadar, Fir'avun gibi, suçsuzları öldürüp, düşmanın olan cesedini ve nefsinı besleyeceksin?

عقل او بر عقل شاهان می فزود حکم حق بی عقل و کورش کرده بود

14341-Firavunun akli, sair şahların aklından üstün idi. Lakin Allâh(C.C.)'ın hükmü, onu akılsız ve kalbi kör bir hale getirmişti.

مهر حق بر چشم و بر گوش خرد گر فلاطون است حیوانش کند

14342-Allâh(C.C.) bir kimsenin gözünü ve kulağını mühürlerse o kimse Eflâtun da olsa hayvanlaşır.

حکم حق بر لوح می آید پدید آن چنان که حکم غیب بایزید

14343-Bâyezîd Bistâmî'nin kendisinden yıllarca sonra doğacak Ebul'hasan Harkânî'nin doğumu ile ilgili gayb hükmü nasıl zuhur ettiyse, Allâh(C.C.)'ın hükmü de Levh-i Mahfuz'daki kayıtlara göre öylece zuhur eder.

“BÂYEZÎD RAHMETULLAHİ ALEYHİN, YILLARCA EVVEL, KENDİSİNİN DOĞACAĞINI VE AHVÂLİNİ HABER VERDİĞİNİ, ŞEYH EBÛL'HASAN HARKÂNÎ'NİN İŞİTMESİ”

شنیدن شیخ ابو الحسن خرقانی خبر دادن بایزید را از بود او و احوال او

همچنان آمد که او فرموده بود بو الحسن از مردمان آن را شنود

14344-Bâyezîd'in buyurduğu gibi şeyh Ebul'hasan Dünyaya geldi ve bilâhare Bâyezîd'in keşf ve ihbarını insanlardan işitti.

که حسن باشد مرید و امتم درس گیرد هر صباح از تربتم

14345-Bâyezîd demişti ki: Ebûl'hasan benim müridim ve ümmetim olacaktır, her sabah kabrime gelip ders alacaktır.

گفت من هم نیز خوابش دیده‌ام و ز روان شیخ این بشنیده‌ام

14346-Ebûl'hasan da dedi ki: Ben de şeyhi rüyamda gördüm ve ruhundan bu sözü işittim.

هر صباحی رو نهادی سوی گور ایستادی تا ضحی اندر حضور

14347-Her sabah Bâyezîd'in kabrini ziyâret eder ve kuşluk vaktine kadar huzurunda bulunurdu.

یا مثال شیخ پیشش آمدی یا که بی‌گفتی شکالش حل شدی

14348-Ya Şeyh'in sûreti karşısında tecessüm eder, lâzım gelen tâ'lîmâtı verirdi, yahut arada ses ve söz olmaksızın Ebûl'hasan'ın müşkili hallolurdu.

تا یکی روزی بیامد با سعود گورها را برف نو پوشیده بود

14349-Kış mevsiminde bir gün geldi ki kabirlerin üstünü yeni yağan kar örtmüştü.

توی بر تو برفها همچون علم قبه قبه دید و شد جاننش به غم

14350-Kat kat kar yağmış ve kabrin üzeri sancak gibi kubbe kubbe yükselmiş olduğu için kederlendi.

بانگش آمد از حظیره‌ی شیخ حی ها انا ادعوك کی تسعی الی

14351-Mânen hay olan şeyh Bâyezid'in mezârından: Koşup bana gelmen için seni çağırıyorum, diye bir ses geldi.

هین بیا این سو بر آوزم شتاب عالم ار برف است روی از من متاب

14352-Agâh ol da bu tarafa gel ve sesime koş. Âlem karla örtülmüşse bile benden yüz çevirme!

حال او ز آن روز شد خوب و بدید آن عجایب را که اول می شنید

14353-Ebûl'hasan'ın hâli o gün lâtifleşti ve Bâyezid'in haber verdiği işittiği acayip hâleri bizzat kendisinde müşahede etti.

“O KÖLENİN, BİRİNCİ DİLEKÇESİNE CEVAP ALAMAYAŞI ÜZERİNE PADİŞAH İKİNCİ BİR DİLEKÇE YAZMASI”

رقعه‌ی دیگر نوشتن آن غلام پیش شاه چون جواب آن رقعه‌ی اول نیافت

که یکی رقعه نبشتم پیش شده ای عجب آن جا رسید و یافت ره

14354-Padişahın huzuruna bir dilekçi takdim etmiştim. Acaba oraya yol bulup vâsıl olabildi mi?

خشک می آورد او را شهریار او مکرر کرد رقعه پنج بار

14355-Padişah ona da cevap vermedi. Köle ise mürâcaatını beş defâ tekrarlardı.

گفت حاجب آخر او بنده‌ی شماست گر جوابش بر نویسی هم رواست

14356-Nihayet mabeynci dedi ki: O, sizin kölenizdir. Bir cevap verecek olursanız lâyıktır.

از شهی تو چه کم گردد اگر بر غلام و بنده اندازی نظر

14357-Bir köleye lûtf u inayetle bakacak olursanız saltanatınızdan ne eksilir?

گفت این سهل است اما احمق است مرد احمق زشت و مردود حق است

14358-Padişah dedi ki: O kolay amma, köle ahmaktır. Ahmak bir şahıs ise çirkindir ve Allâh(C.C.)'ın merdudur.

گر چه آمرزم گناه و زلتش هم کند بر من سرایت علتش

14359-Onun suçunu affetmek isterim, lâkin ahmaklık illeti bana da sirâyet eder diye korkuyorum.

صد کس از گرگین همه گرگین شوند خاصه این گر خبیث ناپسند

14360-Yüz kişi bir uyuzdan uyuz olur. Husûsiyle bu habis ve sevimsiz uyuzun illeti ahmaklıktır.

گر کم عقلی مبادا گبر را شوم او بی آب دارد ابر را

14361-Akılsızlık uyuzluğuna kâfir bile tutulmasın... Yoksa, onun uğursuzluğu bulutu bile susuz bırakır.

نم نبارد ابر از شومی او شهر شد ویرانه از بومی او

14362-Onun şeâmetinden bulut yağmur yağdırmaz. Onun baykuş gibi uğursuzluğundan bir şehir harap olur.

از گر آن احمقان طوفان نوح کرد ویران عالمی را در فضوح

14363-Ahmak uyuzlar sebebiyle Nuh tufanı koca bir âlemi kötülüklerle harap etti.

گفت پیغمبر که احمق هر که هست او عدوی ماست و غول ره زن است

14364-Hz. Peygamber buyurmuştur ki: Ahmak olan bizim düşmanımızdır, yoldan çıkararak bir gulyabanîdir.

هر که او عاقل بود او جان ماست روح او و ریح او ریحان ماست

14365-Her kim âkil ise bizim cânımızdır. Onun ruhu ve rayihası bizim reyhânımızdır.

عقل دشنامم دهد من راضیم ز آنکه فیضی دارد از فیاضیم

14366-Akıl, bana söverse de ben razıyım. Çünkü akıl, feyyâzım olan Allâh(C.C.)'ın feyzini hâizdir.

نبود آن دشنام او بی‌فایده نبود آن مهمانی‌اش بی‌ماید

14367-Akılın sahibine olan o tevbihi faidesiz olmaz. Ona misafir olan sofrasız, -aç- kalmaz.

احمق ار حلوا نهد اندر لبم من از آن حلوی او اندر تبم

14368-Ahmak olan, ağızımıza helva verecek olsa bile, ben onun helvâsından sıtmaya tutulurum.

این یقین دان گر لطیف و روشنی نیست بوسه‌ی کون خر را چاشنی

14369-Eğer latif ve münevver bir kimse isen şunu yakînen bil ki; merkebin kuyruk altını öpmekte bir lezzet yoktur.

سبالت گنده کند بی‌فایده جامه از دیگش سیه بی‌ماید

14370-O bûse, faidesiz yere bıyıklarını kokutur. Onun yemeksiz tenceresinden elbisen kirlenir.

ماید عقل است نی نان و شوا نور عقل است ای پسر جان را غذا

14371-Asıl sofrâ ve yemek akıldır, ekmek ve kızartma değildir. Ruhun gıdası da akıl nûrudur.

نیست غیر نور آدم را خورش از جز آن جان نیابد پرورش

14372-İnsan için nurdan başka gıda yoktur. Ruh, onun gayrisiyle beslenmez.

-----12. CİLDİN SONU-----